

EL SEMINARI DE JACQUES LACAN

LLIBRE XI

FONAMENTS

(ELS QUATRE CONCEPTES FONAMENTALS DE LA PSICOANÀLISI)

Traduït al català per Manel Rebollo

(Traducció no revisada ni autoritzada per l'autor)

(Per a ús intern dels membres del FPMN i inscrits al SPT)

15 de gener de 1964

I

Senyores, Senyors,

En la sèrie de conferències de les que he estat encarregat per la *Sisena secció de l'École pratique des Hautes études*, els hi parlaré dels *Fonaments de la psicoanàlisi*.

Avui voldria tan sols indicar-los-hi el sentit que pretenc donar a aquest títol i a la manera com espero satisfer-lo. Tanmateix primer m'he de presentar davant seu... encara que la majoria aquí, però no pas tots, em coneixen ...doncs les circumstàncies fan que em sembli apropiat introduir-hi la pregunta, prèvia a presentar-los aquest tema:

"En què m'he autoritzat?"

Estic autoritzat a parlar aquí davant seu d'aquest tema pel que s'ha sentit dir que he fet en un altre lloc el que se'n deia un *"seminari"* que es dirigia a *"psicoanalistes"*.

Però com saben alguns, vaig renunciar a aquesta funció a la qual havia, durant deu anys, dedicat la meua vida, en raó d'esdeveniments sobrevinguts a l'interior del que se'n diu una *societat psicoanalítica*, i concretament la que

m'havia precisament confiat aquesta funció. Es podria sostenir que no per això la meva qualificació per complir afora aquesta mateixa funció sigui qüestionada. Considero tanmateix aquesta qüestió provisionalment en suspens. I si m'he retardat en poder, diguem, tan sols *donar continuació* a aquest ensenyament que fou el meu, considero que he de començar... abans d'obrir el que es presenta aleshores com una nova etapa ...he de començar pels agraiments que dec d'aquesta possibilitat, a M. Fernand BRAUDEL, president de la *Section des Hauts études*, que em delega aquí davant de vostès, gràcies a qui dec, al cap i a la fi, poder fer-ho sota l'ègida d'aquesta Escola altament honorada...

M. BRAUDEL, impedit, m'ha dit com sent no poder estar present en el moment que avui li reto aquest homenatge... així que el que en diré la noblesa amb la que en aquesta ocasió, ha volgut resguardar la situació de carència en que jo estava... per un ensenyament del qual, comptat i debatut, no li havia arribat més que l'estil i la reputació ...per a que jo no fos purament i simple *reduït al silenci*.

Noblesa és precisament el terme en qüestió quan es tracta, al capdavant, d'acollir aquell que estava en la posició en que estic: la d'un *refugiat*. Ho va fer tan aviat com va ser-hi suscitat per la vigilància del meu amic Claude Lévi-Strauss, que m'alegra que hagi volgut avui ser present i i sap ell com m'és de preciós aquest testimoni de l'atenció que ell brinda a un treball, el meu, al fet que s'elabora en profunda correspondència amb el seu.

Hi afegiré els meus agraiments a tots aquells que, en aquesta ocasió, m'han senyalat la seva simpatia, fins arribar a la complaença amb la qual el Sr. Robert Flacelière, director de l'*École Normale Supérieure*, ha tingut a bé posar a la disposició de l'*École des Hauts études*, aquesta sala sense la qual no sé com els hauria pogut rebre, en haver vingut en tan gran nombre, cosa que els hi agraeixo de tot cor.

Tot això pertoca per tant a la base... en un sentit que jo diria "*local*", inclús "*militar*" d'aquest terme ...base per al meu ensenyament. Però em permeto abordar ara el que hi ha en joc, els fonaments de la psicoanàlisi.

Pel que fa als fonaments de la psicoanàlisi, el meu seminari hi estava, per dir-ho així, implicat. N'era un element:

- perquè finalment contribuïa a *fundar-la in concreto*,
- perquè formava part de la *praxis* mateixa,
- perquè era interior,
- perquè es dirigia vers el que és un element d'aquesta *praxis*, a saber la *formació de psicoanalistes*.

Vaig poder, un temps -irònicament- definir... provisionalment potser, però igualment: a falta de res millor, en l'*enrenou (embarras)* en que jo podia

estar ...un criteri del que és la psicoanàlisi, com: "*el tractament dispensat per un psicoanalista*".

Henry Ey... que és avui aquí ...se'n recordarà d'aquest article perquè va ser publicat en aquest tom d'el'enciclopèdia que ell dirigeix. Em serà encara més fàcil d'evocar... atès que està present ...el fet del veritable acarnissament que es va posar en fer retirar, de la dita enciclopèdia, el dit article, fins al punt que ell mateix... tothom sap les simpaties que m'atorga ...no va poder, finalment, aturar aquesta operació duta a terme per un comitè director on hi havia precisament psicoanalistes! Aquest article... que serà recollit, en el que en principi tracto de fer per un cert nombre de textos meus, és a dir una edició ...podran, crec, jutjar si havia perdut la seva actualitat.

Penso que no, així com que totes les qüestions que hi plantejo són aquestes també presents, presentificades a la vegada pel fet que estic aquí en la postura que és la meua per introduir de nou aquesta mateixa pregunta:

"Què és la psicoanàlisi"

No hi ha dubte que aquí hi ha més d'una ambigüitat i aquesta pregunta és sempre... ..segons l'expressió amb que la designo en aquest article... ..una "*pregunta ratpenat*". Examinar-la a la llum del dia, això és el que em proposava.

Per això... de qualsevol ensenyament en que jo hagi de proposar-se-la avui en el lloc... ..el lloc des d'on abordo de nou aquest problema... -el fet que se'l pugui definir com un lloc que ha canviat, -que ja no està en absolut a dintre, -que no se'n pot dir si està afora ...aquí no és anecdòtic.

I és per això que penso que no veuran de part meua ni recurs a l'anècdota, ni polèmica de cap mena si senyalo el que és un fet: que el meu ensenyament -designat com a tal- ha sofert, per part d'un organisme que s'anomena el *Comité executiu* d'aquesta organització internacional que es diu la *Internacional Psychoanalytical Society*, una censura que no és de cap manera habitual.

Perquè es tracta ni més ni menys que de fer la proscripció d'aquest ensenyament... que ha de ser considerat com *nul* en tot el que pot passar pel que fa a l'habilitació al registre d'aquesta societat d'un psicoanalista ...a fer d'aquesta proscripció la condició d'afiliació de la societat a la qual pertanyo.

Això encara no és prou: s'ha afirmat que aquesta afiliació només serà acceptada si es donen garanties, per part d'aquesta societat, per a que el meu ensenyament no entri mai en activitat per a la formació dels analistes.

Es tracta doncs d'una cosa que és pròpiament comparable amb el que en altres llocs en diuen "*excomunió major*".

Encara aquesta... ..en els llocs on s'utilitza aquest terme... mai es pronuncia sense possibilitat de retorn.

Només existeix tanmateix en aquesta forma en una comunitat religiosa designada amb el terme indicatiu, simbòlic de la Sinagoga. És pròpiament

allò de que va ser objecte Spinoza en dues etapes: el 27 de juliol de 1656... ..singular bicentenari, atès que correspon al bicentenari de Freud... el 27 de juliol de 1656, Spinoza va ser objecte del *Kherem*, *excomunió* que respon ben bé a a questa "*excomunió major*". Ell va esperar algun temps... per completar el nostre bicentenari... ..per ser l'objecte del *Chammata*, que consisteix en afegir-hi aquesta condició de la *impossibilitat d'un retorn*.

No creguin tampoc que es tracti d'un joc metafòric, que seria pueril tractar respecte del camp -Déu meu- tan llarg com seriós, que hem de cobrir.

Crec, i ho veuran, que introdueix alguna cosa... ..no solament pels ressons que evoca, sinó per l'estructura que implica... ..introdueix alguna cosa que estaria al començament de la nostra interrogació respecte de *la praxis psicoanalítica*.

Per descomptat que no estic dient... ..perquè no seria impossible... ..que la comunitat psicoanalítica sigui una església.

Però incontestablement sorgeix la qüestió de saber què pot haver que fa aquí ressó a una pràctica religiosa. Hi tornarem i veurem que aquesta via no serà, per a nosaltres, infecunda. Igualment tampoc no hauria d'accentuar aquest fet... -tanmateix en ell mateix ple de relleu de portar amb ell no sé quin regust d'escàndol- ...si -com tot el que avançarem avui- no poguessin estar segurs de trobar-ne, a continuació, el ressó d'una utilització.

És clar, això no vol dir que jo sigui, en aquestes conjuntures, tan sols un subjecte diferent. No creguin que per mi, com tampoc per l'intercessor... de qui no he dubtat a l'instant en evocar allò en que pot servir en una ocasió així, de referència, inclús de precedent ...no menys per a mi que -suposo- per a ell, no és la *matèria de la comèdia*, en el sentit de *matèria per riure*.

Tanmateix voldria de passada... perquè hi ha aquí alguna cosa que pot testimoniar-los d'un cert nivell de la percepció analítica, ...precisar que alguna cosa no se m'ha escapat d'una vasta *dimensió còmica* en aquest rodeig.

No pertany al registre del que passa a nivell d'aquesta formulació, la que n'he dit "*excomunicació*".

Pertanyia més aviat al fet de saber que durant dos anys jo estava... -i molt precisament per part d'aquells que estaven en relació amb mí en la posició de col·legues, inclús d'*alumnes*- ...en la posició de ser el que en diuen "*negociat*". Doncs del que es tractava era de saber en quina mesura les concessions fetes pel que fa al valor habilitador del meu ensenyament podien ser posades a la balança amb el que es tractava d'obtenir per atra banda: l'habilitació d'aquesta societat.

No vull deixar passar aquesta ocasió... -en la mateixa perspectiva que els he dit fa un moment, és a dir, del que podem trobar a continuació- ...l'ocasió de senyalar -hi tornarem- que hi ha allí, pròpiament parlant, alguna cosa que pot ser viscuda, quan un s'hi troba, en la dimensió del còmic. Crec però que això només pot ser captat plenament per un psicoanalista.

Ser "*negociat*" no és, per a un subjecte humà, una situació excepcional ni rara, contràriament a la verborrea que concerneix a la dignitat humana, vegi's *Els Drets Humans*. Tothom, en tot moment i en tots els nivells, és negociable atès que -tal com diem- tota aprehensió una mica seriosa de l'*estructura social* és l'intercanvi.

I l'intercanvi en qüestió és l'intercanvi dels individus, de suports socials que són per altra banda el que en diem subjectes, amb el que impliquen de drets -*sagrats*, diuen- a l'autonomia.

Per altra banda tothom sap que la política consisteix en negociar, i aquesta vegada "*a l'engròs*", per paquets, els mateixos subjectes, dits "ciutadans", per cents de mils.

La situació no tenia doncs res d'excepcional. Per poc que, per exemple, ser negociat per aquells que acabo d'anomenar els seus col·legues, inclús els seus alumnes, pren de vegades, fora d'aquest joc, vist des de fora, un altre nom.

Tanmateix una sana percepció de les coses pel que fa al subjecte... -fins i tot quan aquest subjecte està en posició d'*Amo*- ...una sana apercepció del que passa realment amb el subjecte humà:

- a saber del fet que la seva veritat no està en ell, sinó en el seu objecte,
- a saber, que estigui en la posició que un estigui, aquest element que és pròpiament l'element còmic pur, sorgeix lligat a la naturalesa velada d'aquest objecte.

Aquesta és una *experiència* que sens dubte crec oportú senyalar, i *des d'on jo puc testimoniar-ne*. Perquè al capdavall potser en una ocasió semblant seria l'objecte d'una indeguda reserva, una mena de fals pudor, que algú en donés fe des de fora.

Des de dintre puc dir-los-hi que aquesta dimensió és totalment legítima, que pot, des del punt de vista analític -ja ho he dit- ser viscuda... inclús d'una manera que, a partir del moment que és percebuda, la supera: és a dir, viscuda des de l'angle del que en diem "*l'humor*", que en aquesta ocasió no és més que el reconeixement del fet còmic.

No crec que aquesta observació estigui tampoc fora del del que apporto pel que fa a *Els fonaments de la psicoanàlisi*, doncs *fonament* té més d'un sentit i no tindria cap necessitat d'evocar la Kabbala per recordar que hi designa una de les formes de manifestació que en aquest registre s'identifica pròpiament amb el *puddendum*, i que seria de totes maneres extraordinari que en un discurs analític fos en el *puddendum* on ens detinguéssim.

Els *fonaments*, aquí, sens dubte, agafarien la forma d'*interiors* si aquests *interiors* no estessin ja una mica a l'aire.

Aleshores, no em sembla inútil indicar que si alguns -afora- es poden sorprendre, per exemple, que hagin participat en aquesta negociació i de manera molt insistent alguns dels meus analitzats, inclús analitzats encara

en curs i interrogar com una cosa així... en la mesura que sigui fora objecte d'escàndol ...és possible si no és que hi ha en les relacions dels seus analitzats amb vostès alguna discòrdia que qüestionaria el valor mateix de l'anàlisi.

Entenguin que justament per partir del que, en aquest fet, pot ser matèria d'escàndol, podem apuntar millor i d'una manera més precisa alq ue en diem *la psicoanàlisi didàctica*... aquesta praxis o aquesta etapa de la *praxis* que es deixa, pel que es publica, tant en l'interior com, és clar, *a fortiori*, en l'exterior de la psicoanàlisi completament a l'ombra ...per aportar, justament, alguna llum pel que fa a les seves fins, els seus límits, els seus efectes.

Ja no es tracta d'una qüestió de *puddendum*, és qüestió efectivament de saber què es pot i s'ha d'esperar de la psicoanàlisi i què se n'ha de ratificar com a fre, inclús com fracàs.

Per això he cregut que no havia d'estalviar-me res, sinó més aviat plantejar aquí, com un objecte... els contorns i la permanència del qual espero que veuran més clarament a la vegada ...plantejar-lo a l'entrada mateixa del que ara he de dir en el moment que interrogo davant seu:

Què són els fonaments -en el sentit ampli- de la psicoanàlisi?

Cosa que vol dir què és el que la funda com praxis?

Què és una *praxis*? Em sembla dubtós que aquest terme pugui ser considerat impropï pel que fa a la psicoanàlisi. És el terme més ampli per designar una acció concertada per l'home... sigui la que sigui ...que el posa en condicions de tractar, diria jo, el *real* pel *simbòlic*. Que s'hi trobi més o menys *imaginari* no té aquí un valor secundari. Aquesta definició de la praxis s'estèn doncs força enllà.

-Està clar que, si estic aquí davant d'un auditori tan ampli, en un medi tal i amb una assistència tal, és per demanar-me *si és una ciència* i examinar-ho amb vostès.

-Està clar per altra banda que tinc la meva idea, quan fa un moment he evocat la referència religiosa precisant que es tracta de *religió* en el sentit actual dle terme... no d'una religió *assecada, metodologitzada*, exclusada a la llunyania d'un *pensament primitiu* ...d'una religió tal com les veiem exercir-se encara vives, i ben vives.

El que podem esperar d'un discurs així no és solament classificar la nostra psicoanàlisi, que té per a nosaltres el seu valor autèntic, perfectament reconeixible.

Sabem on som: Hi ha prou psicoanalistes en aquesta assemblea per servir-me, aquí, de control.

Però segurament, per allò que ens permet plantejar aquesta pregunta, aquesta psicoanàlisi... sigui o no digna d'inscriure's en un dels *dos registres* ...pot inclús esclarir-nos sobre el que hem d'entendre per una *ciència*, inclús per una *religió*.

Està ben clar que és més decent que comenci per interrogar la ciència. Voldria seguidament evitar un malentès; em diran: *de totes maners és una recerca*. Doncs bé, permetin-me enunciar:... i inclús al capdavant dirigit-me ni que sigui poc als poders públics per als quals aquest terme de *recerca* d'un temps ençà sembla servir de *shibboleth* ...per a moltes coses, del terme *recerca* no me'n refio.

Pel que fa a mi, no m'he considerat mai un investigador. Com va dir una vegada Picasso per a gran escàndol dels qui l'envoltaven: *Jo no busco, jo trobo*.

Hi ha per altra banda en el camp de la recerca dita *científica* dos dominis que es poden reconèixer perfectament: aquell en que es busca i aquell en que es troba... Cosa curiosa, això correspon a una frontera prou ben definida pel que fa al que es pot *qualificar* de *ciència*.

La frontera recobreix molt significativament dos vessants perfectament qualificables en aquest camp de la investigació. Igualment, hi ha sens dubte alguna afinitat entre aquesta recerca i el que n'he dit el vessant religiós. Habitualment es diu: *"No em buscareis si no m'haguessis ja trobat"*. I *trobat* és darrere. Potse la qüestió en joc és saber si no s'estableix una mena d'obertura a una recerca... inclús una recerca complaent ...en la mesura que alguna cosa de l'ordre de l'oblit toca el que ja ha estat trobat.

La recerca, en aquesta ocasió ens interessa pel que s'estableix en el debat a nivell del que podem dir-ne avui en dia *les ciències humanes*. Es veu com sorgeix, darrere els passos de qualsevol *troba*, el que jo anomenaria *la reivindicació hermenèutica*, que és precisament la que *busca*, la que *busca* la significació sempre nova i mai exaurida, que en principi es veuria amenaçada de ser tallada d'arrel per aquell que troba!

Ara bé, en aquesta hermenèutica els analistes hi estem interessats, perquè el que l'hermenèutica es proposa com via de desenvolupament de la "significació" és quelcom que no és, sembla ser, estranger, en tot cas, que en molts esperits es confon amb el que els analistes anomenem "interpretació".

I per tot un costat sembla que, encara que aquesta interpretació potser no és de cap manera en el mateix sentit que la dita hermenèutica, l'hermenèutica s'hi acomoda, inclús se n'afavoreix de molt bon grat...

El vessant per on veiem si més no un canal de comunicació entre la psicoanàlisi i el que n'he dit el registre religiós, haver-lo obert aquí no deixa de ser important. Ho tornarem a trobar en el seu moment.

Per tant, per autoritzar la psicoanàlisi a dir-se una ciència, exigirem una mica més.

Tornem a partir de la nostra praxis. El que especifica una ciència és tenir un objecte. Es pot sostenir que una ciència s'especifica per un objecte definit al menys per un cert nivell d'operació reproduïble que s'anomena experiència. La relació de l'objecte amb la *praxis*, en tot cas, és una relació necessària. És suficient?

No sancionaré de seguida. Pel que fa a la ciència hem de ser molt prudents perquè aquest objecte canvia -i singularment!- en el decurs de l'evolució d'una ciència. No podem dir de cap manera que l'objecte de la física moderna sigui el mateix ara que en el moment del seu naixement, que jo dato en Lavoisier!

Potser aquestes observacions ens forcen a un retrocès si més no tàctic per un moment, i en tornar a partir de la praxis, demanar-nos si en el fet que la praxis delimita un camp, a nivell d'aquest camp el savi de la ciència moderna es troba especificat: no pas com un home que sàpiga molt de tot.

M'explico, deixariem aquí de costat tota referència de la ciència a un sistema unitari dit "sistema del món", amb aquesta exigència, de Duhem per qualificar-la, inclús Meyerson en les relacions entre identitat i realitat -referència, més o menys qualificable d'idealista, a la necessitat d'identificació. Diré inclús que podem prescindir, abstraure'ns d'aquest complement transcendent, implícit inclús en la posició del positivista: es refereix sempre a una unitat última de tots els camps.

Ens n'abstraurem encara més perquè després de tot és discutible i inclús pot ser considerat fals: no és de cap manera necessari que l'arbre de la ciència tingui un sol tronc.

No penso pas que en tingui molts, en té potser, segons el model del capítol primer del Gènesi, dos diferents. No és que jo doni una importància excepcional a aquest mite més o menys marcat d'obscurantisme, sinó que al capdavall, per què no esperariem de la psicoanàlisi que ens enllumenés sobre això?

En atènyer-nos a la noció del camp que defineix una experiència veiem tot seguit que això no és prou per definir una ciència, per la raó que, per exemple, aquesta definició s'aplicaria molt molt bé a l'experiència mística. Inclús per aquesta via se li torna a donar una consideració científica.

Ara bé, tots aquests punts d'ambigüitat, força malentesos, ens interessen en el nostre comentari quant a que sembla que tot el problema de la psicoanàlisi, en aquest tombant que vivim, sigui el d'un veritable nus de malentesos. Que es faci evident, ben aviat, que no podem fer entrar en la ciència l'experiència mística.

A condició que també es senyali, aquesta definició d'una praxis, a partir del camp que ella determina, l'aplicarem a l'alquímia per autoritzar-la a ser una ciència? Rellegia recentment un volum molt petit que ni tan sols va ser recollit a les *Obres Completes* de Diderot, però que sembla segur que és

seu. Si neix amb Lavoisier, Diderot no parla de química, sinó de principi a fi d'alquímia, amb tota la finura d'esperit que saben que és la seva. Què ens fa, de seguida, malgrat el caràcter captivant, llampegant de les històries que en el decurs del temps ens situa, què ens fa dir que l'alquímia, al capdevall, no és una ciència? Comptat i debatut, què sabem nosaltres? Una cosa, als meus ulls, decisiva, és que en l'alquímia la puresa de l'ànima de l'operador era, com a tal i de manera anomenada, un element essencial en l'assumpte. Aquesta observació no és tampoc accessòria, contingent. Se n'adonen, atès que potser es suscitarà que es tracta d'alguna cosa anàloga pel que fa a la presència de l'analista en la *Gran obra analítica* i que potser això és el que es busca en la nostra psicoanàlisi didàctica. Potser jo mateix sembla que digui el mateix en el meu ensenyament aquests últims temps (i conegut per tots els que m'han seguit) que jo apuntava directament, a tota vela, de manera confessada, vers aquest punt central que jo qüestionava: *quin és el desig de l'analista?*

Què ha de ser del desig de l'analista per a que operi d'una manera correcta?

I si aquesta pregunta, ho podem admetre, pot ser deixada fora dels límits del camp, com ho està en efecte en les ciències... vull dir les ciències modernes del tipus més dur ...en que ningú s'interroga sobre què passa amb el desig del físic.

És veritat que cal que es plantegin crisis, com es diu, com problemes per a l'atenció humana per a que el Sr. Oppenheimer ens interrogui a tots sobre què hi ha del desig que hi ha al fons de la física moderna (ningú per altra banda hi pararia atenció, es creu que és un incident polític). És alguna cosa del mateix ordre el que s'exigeix de l'adepte a la química? Ell (el desig de l'analista) no pot ser deixat de cap manera fora de la nostra qüestió per la raó que el problema de la formació de l'analista el planteja.

L'anàlisi didàctica no pot servir per res més que per menar a aquest punt que designo en la meva àlgebra com el desig de l'analista. Encara he de deixar la pregunta oberta, vostès ja s'encarregaran d'adonar-se del que els introdueixo per aproximació, com aquesta: l'agricultura és una ciència? Uns respondran que sí, altres respondran que no.

Aquest exemple l'avanço sols per suggerir-los que si mé no estableixin una diferència entre l'agricultura definida per un objecte i definida, és el cas dir-ho, per un camp, entre l'agricultura i l'agronomia. Això em permetrà fer sorgir una dimensió segura (estem en l'a, b, c, però en fi, cal que hi siguem), la *formulació*. Tindrem prou amb això per fer el lligam per definir les condicions d'una ciència? No ho crec en absolut.

Una falsa ciència comuna, és veritat, pot ser formulada. La qüestió no sembla doncs tan simple, des del moment que la psicoanàlisi, com ciència suposada, apareix amb trets que podem dir-ne problemàtics. Convindria potser agafar la pregunta per altres costats.

-A què refereixen les fórmules? -On han de portar? -Què és el que motiva i modula aquest lliscament de l'objecte? És ben cert que no podem evitar la qüestió del concepte.

-Hi ha conceptes analítics que ja estan formats? -L'extraordinària prevalència, el manteniment gairebé religiós dels termes avançats per Freud per estructurar l'experiència analítica, amb què es relaciona? -Es tracta d'un fet molt senyalat, molt sorprenent en la història de les ciències, que seria aquest: que seria el primer i hauria acabat sent l'únic en la interrogació d'aquesta suposada ciència en haver introduït conceptes, no solament fonamentals, sinó que també han quedat aïllats? -Sense aquest tronc, aquest pal, aquest pilar, on amarrar la nostra pràctica? -Podem tan sols dir que el que hi ha en qüestió, allò a que apunto, pel que fa a Freud, sigui, parlant amb propietat, conceptes? -Són conceptes en formació? -Són conceptes en evolució, en moviment i que calgui revisar?

Crec que aquest és un punt on podem sostenir que ja s'ha fet una experiència en una via que només pot ser de treball, de conquesta en el sentit de resoldre la qüestió. Si la psicoanàlisi és una ciència, en veritat, si el manteniment dels seus conceptes en el centre de tota discussió teòrica en aquesta cadena fatigosa, fastidiosa, repugnant... i que ningú no llegeix tret dels psiocanalistes ..que en diem literatura psicoanalítica, és alguna cosa que ens mostra en tot cas:

-que estem molt endarrerits e aquests conceptes, que la majoria dels que Freud va avançar han estat falsejats, adulterats, fragmentats,

-que els que són massa difícils, són purament i simple guardats a la butxaca,

-que tota l'evolució del que es va elaborar al voltant de la frustració està, en relació a allò del que la cosa deriva en els conceptes freudians, netament endarrere, és preconceptual.

Està totalment clar que ja ningú es preocupa, tret de rares excepcions que estan al meu voltant, de l'estructura terça del complex d'Èdip ni del complex de castració. No n'hi ha prou de cap manera, per assegurar un estatut teòric de la psicoanàlisi, amb que un escriptor com Fenichel reculli tot el material acumulat per l'experiència de manera mediocre amb una enumeració de tipus gran col·lector. Per descomptat, es va reunir una certa quantitat de fets. No és va, haver-los agrupat en alguns capítols. Un pot tenir la impressió que, en tot un camp, s'ha explicat tot per avançat. Ara bé, l'anàlisi no consisteix en trobar en un cas el tret diferencial de la teoria i creure que amb això s'explica per què la seva filla és muda. Perquè del que es tracta és de fer-la parlar.

Aquest efecte procedeix d'un tipus d'intervenció que no té res que veure amb la referència al tret diferencial. Per fer-la parlar, ens referim a l'anàlisi, que consisteix justament en fer-la parlar, de manera que es podria definir la psicoanàlisi com consistint, en darrer terme, en l'*aixecament del mutisme*. I això és, efectivament, el que se n'ha dit per un moment l'anàlisi de les resistències. El símptoma és en primer lloc el mutisme en el subjecte suposat parlant. Si parla, està curat del seu mutisme, evidentment! Però això no ens diu del tot per què ha començat a parlar, per què s'ha curat del seu mutisme. Això ens indica solament un tret diferencial que és el... com era d'esperar, en el cas de la noia muda ...el de la histèrica.

Ara bé, aquest tret diferencial és el que en el moviment mateix de parlar la histèrica constitueix el seu desig, de manera que no és sorprenent que sigui Freud hagi entrat per aquesta porta en el que eren -en realitat- les relacions del desig amb el llenguatge, en l'interior del qual, en aquest camp, va descobrir els mecanismes de l'*inconscient*.

Que aquesta relació del desig amb el llenguatge com a tal no li hagi quedat velat és precisament un tret dels eu geni, però això no vol dir que hagi estat plenament elucidat tampoc i sobretot no pel que fa a la qüestió massiva de la transferència. Que per curar la histèrica de tots els seus símptomes, la millor manera sigui satisfer el seu desig d'histèrica... que és, per a nosaltres, als nostres ulls, el de plantejar el seu desig com desig insatisfet ...deixa completament fora del camp la qüestió específica de per què només pot sostenir el seu desig com desig insatisfet, de manera que la histèrica, diria jo, ens posa sobre el rastre d'un cert pecat original de l'anàlisi. Cal que n'hi hagi un. El verdader potser no és sinó una sola cosa, és el desig de Freud mateix, a saber el fet que alguna cosa, en Freud, no va ser mai analitzada.

És exactament on em trobava en el moment que, per una singular coincidència, em vaig posar en posició d'haver de renunciar al meu seminari perquè el que havia de dir sobre *Els Noms-del-Pare* no apuntava a res més que a posar en qüestió l'origen, a saber: per quin privilegi el desig de Freud havia pogut trobar la porta d'entrada en el camp de l'experiència que designa com l'inconscient. Remuntar-se a aquest origen és del tot essencial si volem posar l'anàlisi en peu, per tant que no falti un d'ells. Sigui com sigui, una manera tal d'interrogar el camp de l'experiència serà guiat, en el nostre properencontre, per la referència següent: quin estatus conceptual hem de donar a *quatre* dels termes introduïts per Freud com *conceptes fonamentals*?

Concretament: l'*inconscient*, la *repetició*, la *transferència* i la *pulsió*.

En considerar aquests conceptes... a saber la manera com en el meu ensenyament anterior els vaig situar en relació amb una funció més general que els engloba i que permet mostrar llur valor operatori en aquest camp, a saber la referència al significant com a tal, que és subjacent, implícita però

no explícita ...heus aquí el que ens permetrà fer el pas següent en el nostre properencontre.

Em vaig prometre, enguany, posar un terme fix al meu comentari a les dues menys vint. Penso que el mantindré fidelment. Em reservo, amb aquesta manera d'interrompre la meva exposició en un moment fixat, deixar seguidament, per a tots aquells que estiguin en condicions de quedar-se aquí, que per altra banda no hagin d'enganxar amb una altra ocupació, que em plantegin preguntes sobre el que els hagi suggerit aquell dia els termes de la meva exposició.

22 de gener de 1964

II

Senyores i senyors, per començar a l'hora, per permetre'ls també agafar lloc, començaré avui el meu comentari amb la lectura d'un poema que, en veritat, no té cap relació amb el que els hi diré, sinó una certa relació... -i crec inclús que alguns trobaran l'accent més profund- ...amb el que vaig dir l'any passat, en el meu seminari relatiu a l'objecte misteriós, l'objecte més amagat, el de la pulsó escòpica. Es tracta d'aquest curt poema que en la pàgina 70 del *Fou d'Elsa*, Aragon titula *Contre-chant* (Contra-cant):

*Vanament la teva imatge arriba al meu encontre
I (no) m'entra on jo sóc sols qui la mostra
Tu girant-te envers mi només podries trobar
La teva ombra somiada al mur del meu esguard*

*Jo sóc el desgraciat comparable als espills
Que res no poden veure; sols poden reflectir
Com ells l'ull meu és buit i com ells habitat
d'aquesta absència teva que sa ceguesa fa*

Dedico aquest poema a la nostàlgia que alguns poden sentir d'aquest seminari interromput i del que hi desenvolupavaa nivell dels problemes, especialment l'any passat, de l'angoixa i de la *funció de l'objecte (a)*.

Captaran, penso... -em disculpo per ser tan breu, elíptic, al·lusiú- ...captaran el sabor del fet que Aragon en aquesta obra admirable en la que m'eorgulleix trobar el ressó dels gustos de la nostra generació, la que fa que em vegi forçat a referir-me als meus camarades de la mateixa edat, per poder entendre'm encara amb aquest poema d'Aragon, que el fa seguir amb aquestes línies *enigmàtiques*:

"Així va dir una vegada An-Nadjî quan l'havien convidat a una circumcisió".

Punt en el que aquells que van escoltar el meu seminari de l'any passat, trobaran aquesta correspondència de les formes diverses de l'*objecte (a)* amb la funció central i simbòlica del (-φ) evocat aquí amb aquesta referència singular... -i no és casual- ...que Aragon confereix a la connotació, si puc dir *històrica* d'el·l emissió per part del seu personatge, *el poeta boig*, d'aquest *contra-cant*.

Aquí hi ha alguns -ho sé- que s'introdueixen en el meu ensenyament. S'hi introdueixen amb escrits que ja estan datats. Voldria, abans d'introduir el meu comentari d'avui:

-que sàpiguen que una de les coordenades *indispensables* per apreciar la direcció, el sentit d'aquest primer ensenyament, ha de trobar-se en el fet que no poden, des d'on estan, imaginar fins a quin grau, diria jo, de menyspreu o simplement de desconeixement envers el seu instrument poden arribar els practicants...

-que sàpiguen que durant alguns anys, va ser necessari tot el meu esforç per revaloritzar als ulls d'ells aquest instrument: *la paraula*, per tornar-li a donar, per dir-ho així, la seva dignitat i fer que, per a ells, la paraula no sigui sempre aquestes paraules, desvaloritzats per endavant, que els forçaven a fixar les seves mirades fora per trobar-ne la garantia.

Així vaig poder passar... -al menys per un temps- ...per ser rondat, en el meu ensenyament, per no sé quina filosofia del llenguatge... -fins i tot heideggeriana!- ...quan només es tractava d'un *treball propedèutic*. No per parlar aquí parlaré més com a filòsof, i per abordar una cosa diferent que refereix clarament als psicoanalistes, però que em resulta més fàcil anomenar aquí: es tracta d'una cosa que no puc anomenar d'altra manera que *el refús del concepte*.

Per això, com vaig anunciar al final del meu primer curs, avui tractaré d'introduir-los als conceptes majors de Freud, que vaig aïllar com sent quatre i que tenen pròpiament aquesta funció. Aquestes paraules -a la pissarra- sota el títol de *conceptes freudians*, són els dos primers: -l'*inconscient* i la *repetició*, -sent els altres dos la *transferència* i la *pulsió*. Tractaré d'avançar

tant com pugui avui en la via d'explicar-los què entenc per *funció* d'aquests conceptes, concretament *l'inconscient* i *la repetició*.

La *transferència* l'abordaré, espero, la propera vegada ...ens introduirà directament en els algoritmes que crec que vaig introduir en la pràctica, especialment a fi de l'aplicació pròpiament de la *tècnica analítica* com a tal.

La *pulsió* és encara d'un accés tan difícil i, a dir veritat, tan poc abordat, que enguany només podré tornar-hi després que hàgim parlat de la transferència. Veurem solament l'essència de l'anàlisi, i especialment el que en ella té de profundament problemàtic, i al mateix temps director, la funció de l'anàlisi didàctica. Tan sols després d'haver passat per aquesta exposició podrem, potser a fi de curs... -i sense minimitzar per part nostra el costat *difícil, inestable, inclús escabrós* de l'aproximació d'aquest concepte- ...abordar la pulsió. Això, diria jo, per contrast amb aquells que poden aventurar-s'hi en nom de referències incompletes i fràgils

L'inconscient → ?

La répétition → ?

Le sujet - Le réel

Les dues fletxetes que veuen indiquen... -després de *l'inconscient i la repetició* que hi ha escrites a la pissarra- ...indiquen, no el que està a l'altre costat de la línia, sinó el punt d'interrogació que segueix. És a dir, que la concepció que ens fem del concepte implica que es fa sempre en una aproximació que no és sense relació amb el que ens imposa, com a forma, el càlcul infinitesimal: a saber, que si el concepte es modela per una aproximació a la realitat, a una realitat que aquest està fet per captar, només aconseguix realitzar-se per un salt, un passatge al límit. Aleshores, considerem que se'ns requereix... -d'alguna manera, que és un deure nostre-

...dir alguna cosa de com pot realitzar-se, jo diria en forma de quantitat finita, l'elaboració que en diem *l'inconscient*. igualment per a *la repetició*.

Els dos termes que veuen escrits en aquesta pissarra al final de la línia remeten a dos termes de referència essencials, relatius a la pregunta plantejada la vegada anterior: "*La psicoanàlisi, amb els seus aspectes paradoxals, singulars, aporístics, es pot considerar, entre nosaltres, que constitueix en alguna mida una ciència, o solament una esperança de ciència?*"

En relació amb aquests dos termes: *el subjecte* i *el real*, arribarem a donar forma a la pregunta. Agafo en primer lloc el concepte de *l'inconscient*. La majoria d'aquesta assemblea recorda o té algunes nocions d'això que vaig avançar: "*L'inconscient està estructurat com un llenguatge*".

Una part potser menys àmplia, però igualment molt important dels meus oients d'avui aquí, i la meva audiència ordinària, sap que això es remet a un cert camp que ens és molt més *accessible*, molt més obert, que en els temps de Freud. I per il·lustrar-lo amb alguna cosa que es materialitza de segur en un nivell científic, ho il·lustraré per exemple amb aquest camp... -no delimitaré aquest camp que *explora, estructura, elabora i que es mostra ja infinitament ric*- ...aquest camp que Claude Lévi-Strauss va senyalar amb el títol de *Pensament savatge*.

Abans de tota experiència, de tota deducció individual, abans inclús que s'hi inscrivin les experiències col·lectives que només es poden remetre a les necessitats socials, alguna cosa *organitza* aquest camp, n'escriu les línies de força inicials, que és aquesta funció que Claude Lévi-Strauss, en la seva crítica del totemisme, ens mostra que és la seva veritat d'aquesta funció del totemisme, i veritat que en redueix l'aparença, a saber una *funció classificatòria primària*. Això que fa que *abans* que les relacions s'organitzin... -que siguin pròpiament relacions humanes- ...ja s'ha organitzat aquesta relació entre *un món i un altre món*:

-entre certes relacions humanes que estan determinades per una *organització*,

-i els termes d'aquesta *organització* que es disposen en tot el que la naturalesa pot oferir com suport, que *s'organitzen en temes d'oposició*.

La naturalesa, per dir la paraula, proporciona *significants*, i aquests *significants* organitzen de manera inaugural les relacions humanes, en donen les estructures i les modelen. L'important és això, que veiem allí el nivell on, abans de tota formació del subjecte, d'un subjecte que pensa, que s'hi situa:

-això *compta*, -és *comptat*, -i en aquest *compte*, el *comptador* ja hi és! Cal a continuació reconèixe's, i reconèixe's com *qui compta (comptant)*.

Diguem que l'ensopec ingenu on el medidor de nivell mental s'esglaiava en captar l'homenet, quan li proposa la interrogació: "*Tinc tres germans, Pau, Ernest i jo, què penses d'això?*" El petit no pensa res i amb raó, que és

completament natural! Primer es compten els tres germans Pau Ernest i jo, i estic jo, a nivell del que s'avança que he de reflexionar: aquest jo... sóc jo, i *sóc jo qui compta*.

És per aquesta estructura, afirmada com inicial de l'inconscient... -en els temps històrics en que estem de formació d'una ciència, d'una ciència que es pot qualificar d'humana, però que cal distingir bé de tota psicociència, d'una ciència el model de la qual és el joc combinatori- ...que la lingüística ens permet captar en un cert camp... -operant en la seva espontaneïtat i tot sol, d'una manera presubjectiva- ...és aquell camp el que dóna, en els nostres dies, el seu estatut a l'inconscient. És aquell, en tot cas, el que ens assegura que hi ha alguna cosa qualificable amb aquest terme que és de segur accessible, d'una manera completament objectivable.

Però vol dir això que: -quan jo invoco els psicoanalistes, -quan els indueixo, -quan els incito a no ignorar gens aquest terreny, aquest camp que és el seu, que els hi dóna un sòlid suport per a la seva elaboració, ...vol dir això que jo penso, pròpiament parlant, que tenim els conceptes introduïts històricament per Freud amb el terme d'inconscient?

Doncs bé, no! No ho penso pas. L'inconscient, concepte freudià, és una altra cosa que voldria intentar fer-los captar avui. No n'hi ha prou amb dir que l'inconscient és un concepte dinàmic, perquè això és substituir amb l'ordre de misteri més corrent un misteri particular: *la força, això serveix en general per designar un lloc d'opacitat*. Voldria introduir el que vull dir-los avui referint-me a *la funció de la causa*. Sé perfectament que entro en un terreny que, des del punt de vista de la crítica filosòfica, diguem que no deixa d'evocar un món de *referències*. Prou com per fer-me dubtar sobre aquestes referències: haurem de triar.

Hi ha al menys una part del meu auditori que es quedarà amb les ganes si indico simplement que al voltant dels anys 1760 -més aviat 63- en l'*Assaig sobre les magnituds negatives* de Kant, podem copsar com n'està de delimitada amb precisió, la badadura (*béance*) que, des de sempre, ofereix *la funció de la causa* a tota captació conceptual. Quan en aquest *Assaig* del que parlo es diu més o menys:

-que és un *concepte*, al capdavall, *inanalitzable*, que és impossible de comprendre per la raó, si és que la regla de la raó, *Vernunftregel*, és sempre alguna comparació, *Vergleichung*, o equivalent

-que essencialment roman en la funció de la causa una certa fenedura, terme emprat en *Els prolegòmens* del mateix autor.

I tampoc aniré a *senyalar* que des de sempre aquest problema de la causa és la murga dels filòsofs, que no és gens simple, tan simple com sembla veure equilibrar-se en Aristòtil les seves quatre causes. Però no estic filosofant aquí i només pretenc alliberar-me d'una càrrega tan pesada amb

aquestes referències per fer percebre simplement el que vol dir això en el que insisteixo.

Diré que la causa... -per més que Kant finalment la inscriví en les categories de la raó pura -o més exactament que la inscriu en el registre, en el quadre de les relacions entre l'inherent i la comunitat- ...que la causa no està per això, per nosaltres, més racionalitzada. Es distingeix del que hi ha de determinant en una cadena, altrament dit, de *la llei*. Per exemplificar-ho diré: pensin en el que s'il·lustra en la funció de *l'acció* i de *la reacció*. No hi ha, si volen, més que una sola tirada. Un no va sense l'altre.

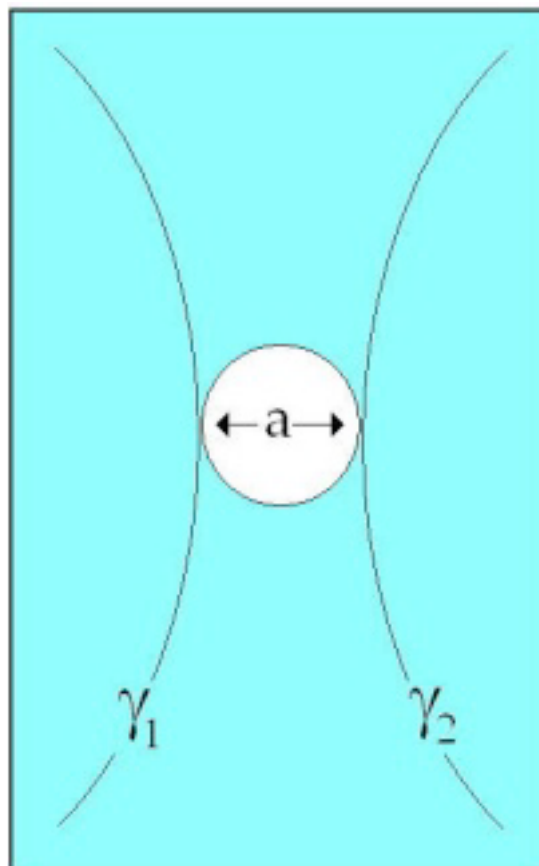
Un cos que s'esclafa al terra, la seva massa no és *la causa* del que rep de retorn per la seva força viva. La seva massa està integrada a aquesta força que li ve de nou per dissoldre la seva coherència per un efecte de retorn. Aquí no hi ha fenedura, com no sigui al final. Cada vegada que parlem de causa hi ha sempre en aquest tema alguna cosa d'*anticonceptual*, d'indefinit.

Les fases de la lluna són la causa de les mareas:

això sí que és viu, en aquest moment sabem que la paraula "causa" està ben emprada.

Els miasmes són la causa de la febre: això no vol dir res.

Aquí, en suma, hi ha *un forat* i *alguna cosa* que ve a *oscil·lar* en l'*interval*. No hi ha més causa que d'allò que *coixeja*. Entre la causa i allò que afecta hi ha sempre la *coixesa*.

(esquema del seminari: L'objecte...; sessió del 01-06)

Doncs bé, l'inconscient freudià es situa en aquest punt que tracto de fer-los encarar per aproximació. L'important no és que l'*inconscient* determina la neurosi. En això Freud fa de molt bon grat el gest pilàtic de rentar-se les mans: un dia o altre es trobarà potser alguna cosa, determinants humorals, no importa. Això tant li fa.

Però l'inconscient, justament, ens designa aquest ordre de fenedura amb el que tractava de recordar-los la dimensió essencial d'aquesta noció de causa.

L'inconscient ens mostra la fenedura per on, al capdavant, la neurosi es connecta amb un real que bé pot no estar determinat. En aquesta fenedura sembla que passa alguna cosa. Una vegada taponada aquesta fenedura, la neurosi està curada?

Saben que al capdavant la qüestió està sempre oberta. Només que esdevé una altra, de vegades simple malaltia, *cicatriu*, com diu Freud per altra banda, no cicatriu de la neurosi, sinó d'aquest inconscient. Com veuen, *aquesta topologia*, no la situo amb molt discerniment perquè no tinc temps. Salto dintre, i amb el que designo en aquests termes crec que s'hi podran sentir guiats quan vagin al text de Freud. I quan vegin d'on parteix - pròpiament de l'etiologia de les neurosis- I què troba en aquest forat, en aquesta esquerdada, en aquesta fenedura característica de la causa?

Tractem de confegir-la. El que troba és quelcom de l'ordre del no realitzat. Es parla de refús. És anar massa ràpid en la matèria; des de fa un temps, quan es parla de "refús", un ja no sap què s'està dient. L'inconscient, d'entrada, es manifesta com quelcom que es manté en espera en l'aire, jo diria *no-nascut*. Que la repressió hi verteixi alguna cosa no sorprèn, és la relació amb els limbs de la fabricant d'àngels (*faiseuse d'anges*: comadrona que fa avorts). Aquesta dimensió cal evocar-la en aquest registre que no és ni de l'*irreal* ni del *desreal*: del *no realitzat*. Sempre hi ha perill, al capdavant, quan es remou alguna cosa en aquesta zona de larves, i potser, al cap i a la fi, és la posició de l'analista -si hi està de veritat- haver de ser assetjat, vull dir realment, per aquells en qui ell va evocar aquest món de larves sense haver pogut sempre portar-les a la llum.

No tot discurs, això segur, és inofensiu, i el discurs mateix que jo sostinc... que he pogut sostenir en aquests últims 10 anys ...troba alguns d'aquests efectes, d'aquests viratges, en aquesta direcció que designo com l'explicació d'aquests viratges.

No en va, inclús en un discurs públic, s'apunta als subjectes i se'ls toca en el que Freud anomena *el melic*, melic dels somnis, escriu per designar-ne, en darrer terme, el centre del desconegut, diu, però que no és altra cosa... com la imatge anatòmica en qüestió, i es revela com la millor per representar-lo ...que aquesta fenedura de la que parlem.

Perill del discurs públic en la mesura que es dirigeix precisament al més proper. Nietzsche ho sabia, que un cert tipus de discurs només es pot dirigir al més llunyà.

En veritat aquesta dimensió de la que parlo, de l'inconscient, tot allò s'havia oblidat, com Freud havia perfectament previst. L'inconscient s'havia tancat de nou en el seu missatge gràcies als cuidados d'aquests actius ortopedistes que van esdevenir els analistes de la *segona* o de la *tercera generació*, que es van afanyar a suturar aquesta fenedura psicologitzant la teoria analítica.

Creguin per altra banda que jo mateix no l'obro sinó amb precaució. Tinc coses millors que fer, atès que, en el domini de la causa, em trobo, en la meua època, en posició d'introduir la llei, la llei del significat en la que es produeix aquesta fenedura. Però no deixa de ser cert que ens cal... -si volem comprendre què hi ha en joc en la psicoanàlisi- ...tornar a evocar aquest concepte en el temps en que Freud va procedir per forjar-lo, ja que no podem rematar-lo fins que no el portem al seu límit.

Els estalvio les consideracions ordinàries en que l'inconscient freudià forneix un paràgraf entre els altres inconscients. No hi ha res a fer amb les formes dites de l'inconscient que l'han precedit i acompanyat, i que encara el rodegen. Obrin, per veure el que acabo de dir, el diccionari Lalande. Llegeixin l'estupenda enumeració que va fer Dwelshauvers en un llibre editat fa una quarantena d'anys a Flammarion. Hi ha vuit o deu formes d'inconscient que no ensenyen res a ningú, que designen simplement el no-conscient, el més o menys conscient, i en el camp de les elaboracions psicològiques trobem mil varietats suplementàries.

Podem senyalar que l'inconscient de Freud no és de cap manera l'inconscient romàntic de la creació imaginària, no és el lloc de les divinitats de la nit on alguns creuen poder revelar l'inconscient freudià. No hi ha dubte que això no deixa de tenir relació amb, diguem, el lloc vers on es dirigeix la mirada de Freud. Però el fet que Jung, que és el relapse dels termes de l'inconscient romàntic, hagi estat repudiat per Freud, ens indica prou que el que Freud introdueix és una altra cosa.

Per dir que l'inconscient, aquest inconscient tan calaix de sastre, tan heteròclit, que elabora durant tota la seva vida, vida de filòsof solitari, Eduard von Hartmann, no és l'inconscient de Freud, tampoc caldria anar massa de pressa, atès que Freud, en el seu setè capítol de la *Interpretació dels somnis*, de la *Traumdeutung*, ell mateix s'hi refereix en una nota. Això vol dir que cal examinar-ho més de prop per designar el que en Freud se'n distingeix.

Els ho he dit, no em conformo dient que a tots aquests inconscients... - sempre més o menys afiliats a una voluntat obscura considerada primordial,

a alguna cosa d'abans de la consciència- ...el que Freud oposa és la revelació:

-que aquí *alguna cosa...* -en tot punt homòloga al que passa a nivell del subjecte- ...funciona,

-que això parla, i capgirant completament la perspectiva, a saber que a nivell de l'inconscient, això funciona d'una manera tan elaborada com a nivell del que semblava ser el privilegi del conscient.

Sé les resistències que provoca encara aquesta simple observació, tanmateix sensible en qualsevol text de Freud. I llegeixin sobre això el paràgraf d'aquest setè capítol titulat *l'oblit en els somnis*, a propòsit del qual Freud no fa sinó referència als jocs del *significant* de la manera més sensible. Han tingut a l'orella la indicació dimensional d'aquest registre. No em conformo amb aquesta referència massiva. Els he confegit punt per punt aquest funcionament de l'inconscient.

En el fenomen, en el que va ser produït primer per Freud com el camp, el registre de l'inconscient: *el somni, l'acte fallit, l'acudit...* què és el que colpeix primer? És el mode d'*ensopec* com apareix. *Ensopec, defalliment, esquerra*, això és el que colpeix primer.

En una frase pronunciada, escrita, alguna cosa ve a ensopegar. Freud és imantat per aquests fenòmens, és allí on va a buscar el que es manifestarà com inconscient. Allí alguna cosa altra demana realitzar-se que es presenta com intencional, és cert, però d'una estranya, direm nosatres, temporalitat.

El que es produeix... en el sentit ple del terme *produir-se* ...en aquesta fenedura, en aquesta esclatxa, es presenta com *la troballa*. Fou així com l'*exploració freudiana* va trobar d'entrada el que passa en l'inconscient. *Troballa* que és al mateix temps *solució*, no per força definitiva, però per incompleta que sigui, té aquest *no sé què* que ens afecta amb aquest accent particular que ha destacat tan admirablement... i només destacat, doncs Freud bé que ho va senyalar ...Theodor Reik, a saber *la sorpresa*, per la qual el subjecte es sent superat. "Troba" a la vegada *més* i *menys* que el que esperava, però de totes maneres és, en relació amb el que esperava, d'un valor únic.

Ara bé, aquesta *troballa*, des del moment que es presenta, ho fa com *troballa de nou* que instaura la dimensió de la pèrdua i que, quan més va, més es presta aquesta troballa a escapolir-se de nou.

Per deixar-me portar a alguna metàfora, Eurídice dues vegades perduda, els hi diria, tal és la imatge més sensible que ens podríem donar en el mite del que és el mite, del que és aquesta relació de l'*Orfeu* analista pel que fa a l'inconscient. En això, si em premeten afegir-hi alguna ironia, l'inconscient es troba a la vora estrictament oposada del que passa amb l'amor, doncs tothom sap que és sempre únic, i que la fórmula *Una de perduda, deu de trobades* és la que troba la seva millor explicació.

La *discontinuitat*, aquesta és la forma essencial en que ens apareix primerament l'inconscient com fenomen. En aquesta *discontinuitat* alguna cosa es manifesta com *vacil·lació*, i això ens condueix a interrogar-nos sobre què hi ha en el fons ja que es tracta d'una *discontinuitat*.

Si aquesta discontinuitat té aquest caràcter absolut... cosa que sembladonar-li en el text del fenomen ...aquest caràcter inaugural en el camí de la *descoberta* de Freud, hem de donar-li el fons, com van tendir a fer-ho els analistes, d'alguna manera necessari, d'una aprehensió de certa totalitat?

L'*Un* li és anterior? Justament penso que no. I tot el que he ensenyat aquests darrers anys tendia, si em permeten dir-ho, a fer virar aquesta mena d'*exigència* d'un "*Un*" tancat que és miratge, al qual s'hi remet la referència a aquesta mena de doble de l'organisme que seria el psiquisme de cobertura on residiria aquesta falsa unitat.

Em concediran que l'un que s'introdueix per l'experiència de l'inconscient és justament aquest un de l'esclatxa, del tert, de la ruptura.

Aquí rau,

difuem, una forma desconeguda de l'*Un*:

-diguem, si volen, que no és un *Un*, que és l'*Un* de l'*Unbewusste*,

-diguem que el límit de l'*Unbewusste* és l'*Unbegriff*, no el *no-concepte*, sinó el concepte de la *falta*.

I per altra banda, què hem vist sorgir fa un moment, sinó la seva relació amb aquesta *vacil·lació* que gira cap a l'*absència*? On és el fons? És l'*absència*? No pas!

La ruptura, la fenedura, el tret de l'obertura fa sorgir aquesta absència com el crit que, no s'aïlla, no es perfila sobre un fons de silenci, sinó al contrari, el fa sorgir com silenci. Si capten, si conserven en mà aquesta estructura inicial, estarn més segurs de no lliurar-se a solament a tal o qual aspecte parcial del que hi ha en joc pel que fa a l'inconscient, com per exemple que és el subjecte, en tant que alienat en la seva història, al nivell en que la síncope del discurs es conjuga amb el seu desig.

Veuran:

-que, més radicalment, és en la dimensió d'una sincronia que han de situar l'inconscient,

-que és a nivell d'un ésser, però en la mesura que pot anar sobre tot,

-que és a nivell del subjecte de l'enunciació en la mesura que... saben bé, segons les frases, segons els modes, es perd en la mateixa mesura que es torna a trobar i que, en una interjecció, en un imperatiu, en una invocació, inclús en un defalliment ...és sempre ell qui els hi planteja el seu enigma, que parla, en fi,

-que és a nivell en que tot el que s'escampa es difumina, com diu Freud a propòsit del somni, com el *miceli* al voltant d'un punt central, i que es remet a l'inconscient.

Es tracta sempre del subjecte en tant que indeterminat.

Oblivium... és *levis* amb l'e llarga, que vol dir polir, unir, tornar llis ...*Oblivium* és el que esborra: la relació de l'*oblit* amb l'*esborrament* d'alguna cosa que és el *significant* com a tal.

Aquí trobem l'estructura basal, allò amb que es connecta la possibilitat d'alguna cosa que hem de concebre com operatòria, la possibilitat d'alguna cosa que agafi la funció de barrar, de ratllar una altra cosa. Això es situa a un nivell més primordial estructuralment que la repressió de la que parlarem més tard. També veiem que la referència a aquest element operatori del que parlo, de l'esborrament, és el que Freud designa, des de l'origen, en la funció de la censura.

Els modes amb els quals subratlla que hem de concebre'ls com el treball del censor, el retallament amb les tisores, la censura russa o també, com Henri Heine, al començament del llibre *D'Alemanya* li diu caricaturant *la censura alemanya*:

El senyor i la Senyora Detal tenen el plaer d'anunciar-los el naixement d'un infant bell com la llibertat.

El Dr. Hoffmann ratlla la paraula *llibertat* i segur, podem interrogar-nos sobre l'efecte que fa la paraula *llibertat* pel fet mateix d'aquesta censura pròpiament material. Aquest és un altre problema, però també sobre això Freud designa que porta, de la manera més eficient, el dinamisme de l'inconscient. I per agafar de nou un exemple mai prou explotat... el primer amb el que va fer la seva demostració ...l'*oblit*, l'*ensopec* de memòria pel que fa a la paraula *Signorelli* després de la visita feta a les pintures d'Orviato.

És possible no veure sorgir del text mateix, imposar-se, no la metàfora, sinó la realitat de la desaparició, de la supressió, de l'*Unterdrückung*, del passatge a la part de baix... i impossible de trobar-lo ...del terme *Signor*, del *Herr*. *El Signor*, el *Herr*, *l'amo absolut*, vaig dir en un temps, la mort, per dir-ho tot, aquí ha desaparegut.

Però no veiem també, allà darrere, perfilar-se tot el que necessita Freud per trobar, en els mites de la mort del pare, la regulació del seu desig? I després de tot, si no es troba amb Nietzsche per enunciar a la seva manera, en el seu mite, que "Déu és mort", és potser amb el rerefons de les mateixes raons. A saber, que el mite del "Déu és mort"... del que per part meua no estic tan segur... -com a mite, entenguin-ho bé- ...com la majoria dels intel·lectuals contemporanis, cosa que no és de cap manera una declaració de teïsmes ...que aquest mite del "Déu és mort" potser no és més que l'abric trobat contra una amenaça... particularment present en funció d'un cert nombre de correlacions efectivament de temps i d'època ...l'amenaça de la castració. Precisament el que hi ha en joc... si saben llegir-los ...en els frescos apocalíptics de la catedral d'Orviato. I si en dubten, si no saben llegir-los, llegeixin doncs la conversa del tren: amb el seu

interlocutor ...l'interlocutor precisament cara a cara amb qui no troba el nom de *Signorelli*no es tracta precisament... en la mitja hora o l'hora que precedeix aquestes converses que es tenen en un tren per qualsevol lloc que circuli per la banda de Dubrovnik o de qualsevol lloc anàleg ...no es tracta sinó de la fi de la potència sexual, el caràcter dramàtic de la qual per aquells que són habitualment pacients seus el seu interlocutor metge li comenta.

Així l'inconscient es manifesta sempre com el que vacil·la en un tall del subjecte, d'on ressorgeix una troballa que Freud assimila al desig que situarem, per nosaltres, provisionalment, en la *metonímia* desnuada del discurs en causa on el subjecte es capta en algun punt inesperat.

No oblidem que, per parlar de Freud, i de la seva relació amb el pare, tot el seu esforç només el va portar a confesar que per a ell la pregunta seguia incòlume -L'hi va dir a una de les seves interlocutores- : *Què vol una dona?*

Pregunta que no va resoldre mai. Aquí ens referim al que va ser efectivament la seva relació amb la dona, a aquest caràcter uxoriós, com s'expressa públicament Jones referint-se a ell.

Direm que Freud hauria estat segurament un admirable idealista apassionat si no s'hagués dedicat a l'altre, en la forma de la històrica.

Vaig decidir parar sempre en un punt concret, les dues menys vint, el meu seminari. Ja veuen, no he tancat avui el tema de la funció de l'inconscient. Estem doncs una mica abans dels termes que jo havia donat per al que esperava tancar: l'inconscient.

Avui no he abordat la repetició. El que tinc que dir sobre l'inconscient es vincula estretament amb el que serà el nostre abordatge del segon concepte, la repetició, la propera vegada.

Jacques Lacan; Seminari 11: Fonaments

29 de gener de 2012

3

La meua introducció del primer dels que he anomenat els quatre conceptes freudians fonamentals... -la meua introducció la vegada anterior de l'inconscient a partir de l'estructura d'una esclatxa- ...la introducció va brindar l'ocasió a un dels meus oients: Jacques-Alain Miller, d'un excel·lent traçat del que -en els meus escrits precedents- ha tingut cura de reconèixer com sent la

funció estructurant d'una *falta*, i de connectar-lo, en suma, mitjançant un arc audaç, elegant, al que vaig poder designar parlant de la funció del desig com la *falta de ser*.

Havent realitzat per a vostès aquesta mena de *sinopsi*... -que no ha estat, al menya per a aquells que ja tenien algunes nocions del meu ensenyament, gens inútil- ...havent fet doncs aquest traçat, em va preguntar sobre la meua ontologia.

És clar, no vaig poder respondre-li en els límits que s'imparteixen per al diàleg en l'horari sobre una pregunta així, a propòsit de la qual hauria convingut en primer lloc que jo obtingués d'ell la precisió neta del que ell circumscriu amb el terme *ontologia*. Tanmateix, que no es pensi que jo hagi trobar inapropiada la pregunta.

Encara diré més, anava particularment bé en el sentit que es tracta d'una funció pròpiament ontològica en aquesta escletxa, en aquesta estructura fonamental, mitjan la qual vaig creure que havia d'introduir la funció de l'inconscient com sent-li la més essencial. Doncs en introduir-la així el van veure distingir dues formes en el que es mostra per aquesta escletxa -podríem dir- preontològica.

Vaig insistir en aquest caràcter massa oblidat... -i oblidat d'una manera que no és sense significació- ...massa oblidat de la primera descoberta de l'emergència de l'inconscient: que no es presta a l'ontologia.

El que se li va mostrar primerament a Freud, als descobridors, a aquells que van fer els primers passos, el que segueix mostrant-se-li a qualsevol que s'interessi en la psicoanàlisi, s'acomoda un temps, forçat com pot estar-hi a alguns rodejos, acomoda la seva mirada al que és pròpiament de l'ordre de l'inconscient, és que no és ni ser ni no-ser, és no-realitzat.

Vaig evocar la funció dels limbes, també hauria pogut parlar del que en el registre mític, en les construccions de la *gnosi*, s'anomena *éssers intermediaris: silfes, gnoms*, inclús formes més elevades d'aquests mediadors ambigus.

Igualment no oblidem que Freud, quan va començar a remoure aquest món articulà aquest terme, que semblava més carregat d'inquietants aprehensions, quan el va pronunciar, i és molt notori que, després de seixanta anys d'experiència, l'amenaça s'hagi oblidat completament:

Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo.

(Si no puc doblegar els déus, mouré els inferns)

És molt destacable en si mateix que el que s'anunciava com obertura infernal hagi estat després, diria jo, tan *notablement asèptic*.

És curiós, és indicatiu també, que el que s'anunciava tan deliberadament com obertura a un món inferior no hagi finalment... -tret de rara excepció- ...no hagi trobat enlloc la seva conjunció, no hagi fet enlloc aliança seriosa amb tot el que, tanmateix, també ara, però sobretot en l'època en que apareguè la descoberta freudiana, va existir a través del món de *recerca científica*, com es deia, inclús de pràctica, diguem *espiritista, evocadora, necromàntica, la psicologia gòtica* de Myers, la que s'obligava a seguir les petjades del fet de telepatia.

És clar, de passada Freud es refereix a aquests fets, al que li ha pogut passar, aportar en la seva experiència. És molt net que la seva teorització

s'exerceix, tan bon punt s'hi dedica, en el sentit d'una reducció racionalista, i també elegant.

I al capdavant podem considerar com excepcional, inclús aberrant, el que, en el cercle analític dels nostres dies, es refereix al que ha estat anomenat, i d'una manera ben significativa, justament en el sentit d'una esterilització, els fenòmens "psi", al·lusió a les investigacions d'un Servadio, per exemple.

És clar, la nostra recerca no ens ha dirigit en aquest sentit. Si la nostra recerca de l'inconscient ha tingut un resultat és en el sentit d'un cert dessecament, d'una reducció a un herbari de mostres força limitat, a un registre que ha esdevingut un catàleg raonat "força esperat", a una classificació que de bona gana s'hauria volgut natural.

I igualment alguna cosa es marca com efecte en el registre d'una psicologia tradicional que fa bon cabal del caràcter de la tradició indomable, forta, infinita del desig humà, veient-hi la marca de no sé quin soc diví que s'hi hauria imprès, l'experiència analítica no va en aquest sentit.

Si hi ha alguna cosa que ens permet enunciar, és més aviat la funció limitada del desig.

El desig, més que qualsevol altra funció, qualsevol altre punt de la mesura humana, diguem, troba en algun lloc el seu límit. Tornarem a tot això.

Senyalo que no he dit "*el plaer*". Que el plaer limita l'abast de la mesura humana, és el que haurem de captar. Que el *principi del plaer* sigui *principi d'homeostasi*, és la hipòtesi de base que no deixaria de donar lloc a tot el que es pot imaginar d'aspiració, de tensió a franquejar, a transcendir-ne els límits. Però es tracta exactament d'això, que el desig mateix troba el seu cercle, la seva relació fixada, el seu límit, que és inclús en relació amb aquest límit com es sosté com desig, que es pot sostenir com franquejant el llindar imposat pel *principi del plaer*.

És clar, no és un tret personal de Freud aquesta repudiació... en cert camp on se l'invoca, i concretament el camp de la *sentimentalisme religiós* ...que aquesta repudiació per part de Freud del que ell va designar com "*l'aspiració oceànica*". Aquí està precisament la nostra experiència, aquesta aspiració, per reduir-la a un fantasma, assegurar-nos per altra banda seients fermes i tornar-la al lloc del que Freud en deia, a propòsit de la religió, il·lusió.

Això és òntic... -atès que d'ontologia es tracta en el que la vegada anterior vaig introduir per a vostès- ...en la funció de l'inconscient, és aquesta fenedura on aquest *quelcom*... l'aventura del qual -en fi, en el nostre camp- sembla tan curta- ...és un instant tret a la llum però que té, en la seva característica, aquest segon temps de tancament que dóna a aquesta captura el seu aspecte evanescent, per referir-me a un registre al qual hi tornaré, que potser serà el mateix pas que podré franquejar aquí, no havent pogut fins ara -per raons de context- sinó evitar-lo.

Context candent, ja ho saben!

Els nostres costums tècnics han esdevingut, per raons que haurem d'analitzar de veritat, tan *puntimirades* a nivell de les funcions del temps que, inclús volent introduir aquí distincions tan essencials com es dibuixen per tot arreu tret de la nostra disciplina, semblava que m'hagués hagut d'enfilat en la via d'una *discussió* més o menys *pledejaire*.

És perceptible en la definició mateixa de l'inconscient... -i ja, en referir-se a allò que Freud ne diu aproximadament per força, no havent pogut servir-se'n abans sinó per tocs, temptatives referides al procés primari- que el que hi passa és inaccessible a la contradicció, a la localització espai-temporal i també a la funció del temps.

I el *desig indestructible* no fa sinó vehicular vers un esdevenidor sempre curt i limitat el que sosté d'una imatge del passat.

Però el terme *indestructible*, vet aquí que s'afirma de la realitat més inconsistent de totes, escapa d'aquesta funció, la més estructurant del món, en la mesura que busquem coses. Què és una cosa, sinó el que dura, idèntica un cert temps? El *desig indestructible*, si escapa al temps, a quin registre pertany en aquest ordre? No s'escau aquí distingir, al costat d'aquest temps, d'aquesta durada, substància de les coses, un altre mode d'aquest temps, un temps lògic? Saben que ja vaig abordar aquest tema.

Trobem de nou *l'estructura escandida d'aquest batec de la fenedura* la funció del qual els hi evocava la vegada anterior.

Aquesta aparició evanescent està entre els dos temps, inicial i terminal, d'aquest *temps lògic*, entre:

-aquest instant de veure en el que alguna cosa és sempre elidida, inclús perduda en la intuïció mateixa,

-i aquest moment elusiu en que, justament, la captura de l'inconscient no conclou, on es tracta sempre d'una recuperació enganyosa.

Ònticament doncs, és l'evasiu, però que arribem a circumscriure en una *estructura*, i una *estructura temporal* que en podem dir que fins ara, parlant amb propietat, no ha estat mai circumscribita com a tal. Ara bé, pel que sembla, ho vam veure, tota la continuació de la nostra experiència ha estat feta amb una altra anàlisi, més aviat de desdeny.

I les larves que surten per aquesta escletxa, no les hem pas... -segons la comparança que Freud fa en un tombant de *La interpretació dels somnis*- ...*nodrit amb sang*.

Ens hem interessat per una altra cosa i el que sóc aquí per mostrar-los enguany, és per quines vies aquests desplaçaments d'interès han estat sempre en el sentit de desprendre's de les estructures, estructures de les quals es parlava torpement... -al menys a les meves orelles, al meu parer- ...en l'anàlisi, estructures de les que es parla gairebé profèticament.

Vull dir que massa sovint... -parlo dels millors testimonis teòrics que els analistes aporten de llur experiència- ...un té la sensació que s'han d'interpretar. I els ho mostraré en el seu moment quan es tracti del que és el més viu, el més candent de la nostra experiència, a saber, la transferència, en la qual veiem coexistir els testimonis més fragmentaris i més aclaridors en una confusió total.

Per això vaig pas a pas, perquè també allò del que els he de parlar: *l'inconscient*, la *repetició*, de tot això els hi parlaran a nivell de la transferència dient que es tracta d'això: és moneda corrent sentir que la transferència és una repetició.

Jo dic que el concepte de *repetició* no té res que veure amb el de *transferència*.

Però estic obligat, a causa d'això, a donar-li el pas lògic. Perquè en incloure'l en el seu *desenvolupament històric*, no seria més que precisament afavorir les ambigüitats que venen del fet que el seu descobriment es va fer en el decurs dels palpejos requerits per l'experiència de la transferència.

Torno doncs a l'inconscient. I aquí he d'introduir, marcar el biaix per on se'ns planteja la possibilitat d'entrar en la pregunta d'on li ve aquest *estatut de ser* tan evasiu, tan inconsistent com es presenta, aquest estatut li ve donat... -per sorprenent que ens pugui semblar la seva fórmula- ...pel recorregut del seu descobridor: el seu estatut, que els indico que és tan fràgil en el nivell òntic, és ètic, és el recorregut de Freud, en la seva set de veritat, el que diu

"sigui el que sigui, cal anar-hi"

perquè en algun lloc [aquest estatut de ser] es mostra, i això en la seva experiència del que és *fins aleshores* per al metge la seva realitat més refusada...

-la més coberta, la més continguda, la més rebutjada- ...la de la *histèrica* en la mesura que està, en certa forma des de l'origen, marcada pel signe de *l'engany*. És clar, això ens va portar a una altra cosa.

Durant molt temps, el que va passar en el maneig d'aquest camp... -on vam ser conduïts pel camí inicial, per la discontinuïtat que constitueix el fet que un home descobridor, Freud, va dir:

"Aquest és el país on porto el meu poble"

...durant molt temps, el que es situava en aquest camp, en aquesta fenedura, semblà marcat amb les característiques de la seva descoberta original, concretament *el desig de la histèrica*.

Però aviat s'imposà una altra cosa que, a mesura que més es descobria, es formulava cada vegada, per dir-ho així, amb més retard. Arrossegant el fet que la teoria no havia estat forjada sinó per les descobertes precedents, de manera que tot està per refer, incloent-hi el que refereix al desig de la histèrica. De manera que aquí hem de marcar amb una mena de salt *retroactiu* el que és l'essencial en la posició de Freud pel que fa al que passa en aquest camp de l'inconscient.

No és de manera impressionista com vull dir que el seu recorregut és aquí ètic, a saber, el famós *"coratge del savi que no recula davant de res"*, imatge a temperar com totes les altres!

Si dic que *l'estatut de l'inconscient és ètic*... de cap manera òntic ...és en la mesura que el que discuteix Freud quan es tracta de donar-li el seu estatut, no és el que he dit abans parlant de *"set de veritat"*... -simple indicació sobre el rastre de les aproximacions, aproximacions que ens permetran preguntar-nos on fou la passió de Freud- ...però quan ell en discuteix, no és això el que posa en primer pla... -ell sap tota la fragilitat dels *moarés* de l'inconscient pel que fa a aquest registre quan conclou en el seu darrer llibre -o capítol, com vulguin- *capítol VII de La Interpretació dels somnis*, referent al procés psicològic del somni- ...el que discuteix després d'haver-lo introduït mitjançant un d'aquests miracles d'un art consumat: el somni que, de tots els que es van analitzar a la *Traumdeutung*, d'aquest tipus a part justament, de somni sospès al voltat del misteri més angoixant, el que uneix un pare amb el cadàver del seu fill a prop seu -del seu fill mort- aquest pare que sucumbeix al son, i que veu sorgir la imatge del fill que li diu:

"No veus, pare, que cremo?"

Ara bé, està cremant -en el real- a la cambra del costat.

Com fer que es sostingui la teoria del somni -imatge d'un desig- al voltant d'aquest exemple on en una mena de reflex flambejant és justament una realitat el que, aquí, de manera gairebé calcada, sembla arrenca el somiador del seu somni?

Com, sinó per indicar-nos que és en la mateixa via en la que millor se'ns evoca el misteri:

-el misteri d'un secret que no cal tenir l'orella més sensibles per captar que no és comú a les ressonàncies permanents,

-el misteri que no evoca cap altra cosa que el món del més enllà, i no sé quin secret compartit entre aquest nen que ve a dir al pare:

"No veus, pare, que cremo?"

De què crema, sinó del que veiem dibuixar-se en altres punts designats per la topologia freudiana:

que Freud hagi doblat el mite de Hamlet en que el que porta el fantasma és... -ens ho confessa ell mateix- ...el pes dels seus pecats.

El Pare -el *Nom-del-Pare*- sosté l'estructura del desig amb la de la Llei. Però l'herència del pare, ens ho indica Kierkegaard, és el seu pecat. I el fantasma de Hamlet sorgeix d'on, sinó del lloc des d'on ens denuncia:

-que va ser sorprès, abatut, *"en la flor del seu pecat"*,

-que lluny de donar a Hamlet les prohibicions de la Llei que pot fer subsistir el seu desig, es tracta en tot moment d'una profunda posada en dubte d'aquest pare massa ideal.

Tot és a l'abast, emergent, en aquest exemple que Freud situa aquí d'alguna manera per indicar-nos que no l'explota, que l'aprecia, que el sospesa, el degusta, que és d'aquest punt, el més fascinant, d'on ens desvia. Per entrar on? En una discussió referent a l'oblit del somni, el valor de la seva comunicació, de la seva transmissió, de la seva aportació per part del subjecte, i aquest debat gira tot ell al voltant d'un cert nombre de *termes* que convé subratllar per marcar-ne que l'acció, el terme major no és *"veritat"*, és *Gewissheit*, *"certesa"*.

El recorregut de Freud, jo diria, i ho il·lustraré, que és cartesià, en el sentit que parteix del fonament del Subjecte de la certesa: es tracta d'allò del que un pot estar segur.

I per això, la primera cosa que s'ha de fer és superar el que connota tot el que refereix al contingut de l'inconscient, i especialment quan es tracta de fer-lo emergir per l'experiència del somni, a saber el que flota pertot arreu, el que puntua, macula, clapeja aquest text amb tota comunicació de somni, a saber:

"No estic segur, dubto".

I qui no dubtaria a propòsit de la transmissió del somni quan, efectivament, és manifest l'abisme entre el que s'ha viscut i el que s'ha explicat?

Ara bé, aquí és on Freud posa l'accent amb tota la seva força. El dubte és el suport de la seva certesa. Ja no cal després d'això accentuar... -aniré ara mateix a examinar de més a prop les diferències- ...després d'això accentuar més la comparació amb el recorregut cartesià.

És clar, aquest *dubte* mereix que ens hi entrem per diferenciar-lo; vull dir que el dubte en que es funda la certesa del Subjecte en Descartes i el

dubte que Freud ens indica com constituïnt un signe de connotació positiva que concernaix allò del que cal preocupar-se'n.

El motiva:

"És justament on hi ha alguna cosa que cal preservar",

diu.

I el dubte és aleshores signe de la resistència. Però la funció que ell dóna al dubte roman ambigu, perquè aquest quelcom que cal preservar, també pot ser el *quelcom* que s'ha de mostrar, atès que de totes maneres el que es mostra només es mostra sota una *Verkleidung*, "*disfressa*", postís i a més mal posat.

Sigui com sigui, és en el que jo insisteixo i en el que els dos recorreguts, aleshores, s'acosten, convergeixen, d'una manera més colpidora.

Descartes ens diu:

Estic segur que dubto de pensar

I jo diria:... -per atènyer-me a una fórmula no més prudent que la seva, però que ens evita debatre sobre el "jo penso"

"per pensar, sóc",

ens diu Descartes.

Podem veure que aquí, en elidir el "*penso*", elideixo *la discussió* que resulta del fet que aquest "*penso*" -per a nosaltres- no es sosté, és segur que no pot separar-se del fet que només el pot formular dient-nos-ho implícitament, cosa que és oblidada per ell. Però això per ara ho descartem.

Freud... -exactament d'una manera anàloga- ...allí on dubta... -doncs al capdavall són els seus somnis i és ell qui, al començament, dubta- ...està segur que allí hi ha un pensament que és *inconscient*, cosa que vol dir que es revela com absent, i que en aquest lloc crida, des del moment que se les té amb el dubte, el "*penso*", per on es revelarà el subjecte. En suma, aquest pensament, està segur que és allí tot el seu "*sóc*", si podem dir tot sol, per poc -aquí hi ha el salt- que algú pensi en el seu lloc.

Aquí és on es revelarà la dissimetria:

que no és pel recorregut inicial de la certesa fundada del subjecte,

-que és, els ho dic, que tot el que interessa a Freud és que el subjecte és en aquest camp de l'inconscient. I per això afirma la certesa que tot el progrés es podrà fer per on aquest ens cavia el món.

Per a Descartes, en el cogito inicial... -els cartesians em concediran aquest punt, però l'avanço a la discussió- ...el que apunta al "*penso*" en la mesura que bascula en el "*sóc*" és un real, però el "*verdader*" roman tan afora que a Descartes de seguida li cal assegurar-se, de què, sinó d'un Altre que no enganyi, i que -per sota mà- pugui amb la seva sola existència, assegurar les bases d'aquesta veritat, assegurar-nos que en la seva pròpia raó objectiva hi ha els fonaments que aquest real mateix del que s'acaba d'assegurar no pot trobar en un altre lloc la dimensió de la veritat.

Segur que no és aquest el lloc on jo hagi de mostrar... -només puc indicar-ho- ...el que va tenir com a conseqüències pròpiament *prodigioses* aquest posar de nou la veritat entre les mans de l'Altre, del Déu perfecte; al capdavall és cosa seva, atès que, sigui el que sigui que hagués volgut dir, sempre seria la veritat: inclús si hagués dit que dos i dos fan cinc, hauria estat veritat!

Què vol dir això, sinó que podem començar a *jugar amb les lletres de l'àlgebra que transformen la geometria en anàlisi*, i que s'obre la porta a la

teoria de conjunts, a saber, que ens ho podem permetre tot com a hipòtesi, de fets a discernir.

Però deixem això que no és cosa nostra, per poc que sapiguem que el que comença a nivell del subjecte no deixa mai de tenir conseqüències, a condició que sapiguem què vol dir aquest terme: el "subjecte". Descartes no ho sabia, tret que fos *el subjecte d'una certesa* i el refús de tot saber anterior. Però nosaltres sabem -gràcies a Freud- que aquest subjecte es manifesta, que això pensa abans d'entrar en la certesa. Tenim això als braços, és el nostre *embaràs*. Però en tot cas, aquest és en endavant un camp que no podem refusar pel que fa a la qüestió que planteja.

El que vull accentuar aquí, de passada, és que des d'aleshores el correlatiu de l'Altre ja no és ara *l'Altre que enganya*, és *l'Altre enganyat*.

I això ho palpem de la manera més concreta quan entrem en l'experiència de l'anàlisi, a saber, que és el que més tem el subjecte, enganyar-nos, posar-nos sobre una falsa pista, o més senzillament que ens equivoquem, doncs al capdavall està ben clar en veure la nostra cara que som persones que ens podem equivocar com tothom.

Ara bé, això no preocupa a Freud, perquè és justament el que cal que es compregui, i especialment quan es llegeix aquest primer paràgraf d'aquest capítol referent a l'oblit dels somnis.

Són signes -que coincideixen- que ell té tot en compte:

-que cal "alliberar-se", diu, *frei machen* de tota l'escala de l'apreciació del que està segur i del que no està segur,

-que la indicació més fràgil que alguna cosa entra en el camp ha de fer considerar-la, per satisfacció nostra, d'igual valor de rastre pel que fa al subjecte.

A propòsit, més tard, de l'observació cèlebre d'una homosexual, se'n fot dels que, a propòsit dels somnis de l'esmentada, poden dir-li:

"Però aleshores, aquest famós inconscient que era allí per fer-nos accedir al més verdader, a una veritat, -ironitza- divina, vet aquí que aquesta pacient, en els seus somnis, s'ha rigut de vostè, atès que ha fet en l'anàlisi somnis expressament per persuadir-li que manifestament tornava al que se li demanava, a saber, el gust pels homes".

Freud no veu en això cap mena d'objecció:

"L'inconscient, ens diu, no és el somni".

Però el que això vol dir en boca seva és el següent: que l'inconscient es pot exercir en el sentit de l'engany, cosa que per a ell no és, en cap cas, una objecció.

Com no hauria d'haver aquesta veritat de la mentida que fa perfectament possible... -contràriament a la suposada paradoxa d'Epimènides el mentider- ...que un afirmi "menteixo"?

Senzillament Freud, en aquesta ocasió, ha fallat en no formular correctament el que era l'objecte tant del desig de la *hística* com del desig de la *homosexual*.

Per això... -cara a cara tant de les unes com de les altres, de Dora com de la famosa *homosexual*- ...es va deixar superar i el tractament es va trencar. Pel que fa a la seva interpretació ell mateix encara dubta: *"una mica massa aviat"*, *"una mica massa tard"*.

Freud encara no podia, per falta de referències d'estructura... -que són els que espero aïllar per a vostès amb relació als ardits de l'experiència analítica- ...veure que *el desig de la histèrica* és sostenir el desig del pare, sostenir-lo *per procuració* en el cas de Dora.

La complaença tan manifesta de Dora pel que fa a l'aventura del pare amb la dona del Sr. K, a qui ella deixa que la festegi, és exactament el joc mitjançant el qual ha de sostenir el desig de l'home.

També el passatge a l'acte: la bufa de la ruptura tan aviat com un dels dos - Sr. K- li diu no: "*no m'interessa vostè*", sinó "*no m'interessa la meva dona*".

El que necessita és que es conservi aquest lligam amb aquest element tercer que li permet a la vegada veure subsistir un desig quan de totes maneres ha d'estar insatisfeta:

- tant el desig del pare que ella afavoreix en tant que impotent,
- com el seu desig propi, en no poder realitzar-se sinó com desig de l'altre.

Igualment és envers el desig del pare...

-justificant una vegada més la fórmula... -fórmula originada clarament en aquesta experiència d'histèrica per situar-la en el seu precís nivell- ...la fórmula que vaig donar, que *el desig de l'home és el desig de l'altre*"

...que l'homosexual troba una alta solució: desafiar aquest desig.

Rellegeixin l'observació i veuran el caràcter de provocació evident que té tota la conducta d'aquesta jove que, agafant-se al pas d'una mig mundana ben coneguda a la ciutat, no deixa d'exhibir els miraments cavallerescos que li brinda.

Fins al dia que, en trobar-se amb son pare, el que troba en la mirada del pare és l'evasiva, el menyspreu, l'anulació del que es fa davant seu i també ella *es precipita* a sota de la barana d'un pontet del tramvia.

Literalment no pot concebre, com no sigui abolint-se, la funció que tenia, a saber demostrar al pare com és un *fal·lus abstracte*, heroic, únic i consagrat al servei d'una dama. El que fa l'homosexual en el seu somni enganyant Freud, és també un desafiament referit al *desig del pare*:

"Vostè vol que jo estimi els homes, tindrà tants com vulgui de somnis d'amor pels homes".

És el desafiament en la forma de la irrisió.

Si he portat tan lluny aquesta obertura és per permetre'ls-hi distingir què hi ha del recorregut freudià pel que fa al subjecte en la mesura que és el subjecte que està interessat en el camp de l'inconscient: la distinció de la funció del subjecte de la certesa en relació amb la recerca de la veritat.

La pròxima vegada abordarem el concepte de repetició, demanant-nos com concebre'l, com en l'interior d'aquesta experiència en tant que experiència decebedora, és precisament a partir de la repetició, com repetició de la decepció, com Freud coordina la seva experiència amb un real que en endavant, en aquest camp de la ciència, es situarà com essencialment allò que el subjecte està condemnat a fallar, però que aquesta mateixa falla revela.

IV

Primer els hi voldria anunciar... -anunci que només tindrà valor per aquells que estan a l'aguait dels meus costums, com el d'absentar-me, en general, el temps del que era en altre temps dos dels meus seminaris, per anar a aquesta forma de repós ritual que ha passat als nostres costums i que en diem esports d'hivern, cosa que alguns de vostès podien esperar que passaria més o menys per les mateixes dates- ...tinc el plaer d'anunciar-los-hi enguany que no serà així, atès que l'absència de neu em dóna el pretext per renunciar a aquesta obligació.

L'atzar de les coses ha fet que, per aquest fet, els hi puc anunciar també un altre esdeveniment que estic molt content de portar al coneixement d'un públic més ampli: passa que en declinar amb l'agència de viatges aquesta ocasió d'enviar-li algun numerari, m'ho han agrait molt... doncs en compensació havien rebut una sol·licitud de viatge de vuit membres de la *Societat Francesa de Psicoanàlisi* !

He de dir que aquest esdeveniment em satisfà encara més portar-lo al seu coneixement en la mesura que és el que en diem una veritable bona acció, aquella en que l'Evangeli diu que la mà esquerra ha d'ignorar el que fa la mà dreta.

Vuit dels més eminents membres de l'ensenyament són per tant a Londres per discutir els mitjans per prevenir-se dels efectes del meu! Aquesta és una preocupació molt lloable, perquè s'ha fet evidentment en l'interès de la *Societat Francesa de Psicoanàlisi*.

M'excuso per fer una comunicació que evidentment només té interès per aquells que formen part d'aquesta *Société*, però veurem que per aquells que, en aquest moment, la dirigeixen, és un viatge molt important.

La *Société* no recula pel que fa a llur cura, llur protecció davant de cap sacrifici, tret que aleshores... -penso: potser per reciprocitat- ...la societat anglesa haurà cobert les despeses d'aquest viatge com teníem el costum de satisfer els dels seus membres quan venien a interessar-se de molt a prop pel funcionament de la nostra *Société*.

Tancat això, he passat cinc minuts amb aquest anunci que creia que havia de fer, de manera que els cants de reconeixement cobreixen alguns petits senyals de nerviosisme apareguts probablement en relació amb aquesta expedició...

La vegada anterior els vaig parlar del concepte d'inconscient.

Crec haver menat a bé al menys alguna cosa que els fa suposar què hi ha de la veritable funció d'aquest concepte que és precisament ser un concepte en relació profunda, inicial, inaugural, amb la funció del concepte mateix de l'*Unbegriff* o el *Begriff* de l'"1" original del concepte, a saber, del tall.

Aquest tall l'he connectat profundament amb la funció inaugural -i com a tal- del subjecte, del subjecte en la seva relació més inicial, constituent, amb el significant mateix.

Pot semblar... -sembla amb raó nou que m'hagi referit al subjecte quan es tracta de l'*inconscient*. Crec però que he pogut fer-los percebre eficaçment que, pel que fa al subjecte, pel que fa a l'inconscient, la cosa passa en el mateix lloc:

En aquest lloc que -pel que fa al subjecte- ha tingut per l'experiència de Descartes un valor que podríem dir *arquimèdic*, si és aquest el suport que va permetre la direcció totalment diferent que va prendre la ciència, i concretament a partir de Newton, reduint d'alguna manera a un punt el fonament de la certesa inaugural.

Que jo doni aquesta funció a l'inconscient... -senyalant aquesta funció d'alguna manera pulsativa que no he deixat d'accentuar en els meus comentaris precedents, aquesta *necessitat d'esvaïment* que sembla que li és d'alguna manera inherent: tot el que en un moment apareix en la seva fenedura que sembla estar destinat, per una mena de *preempció* d'alguna manera, a tancar-se de nou, com Freud mateix va emprar-ne la

metàfora, a escapolir-se, a desaparèixer- ...que aquest sigui el punt al que vaig donar aquesta mateixa funció indicant d'alguna manera l'esperança... -més d'un pas ja se n'ha franquejat- ...que sigui per allí que, en una *direcció diferent*, es renovi, es constitueixi... - aquesta mena de cristal·lització *igualmente sancionadora, igualmente decisiva, igualmente inaugurant*, que la que es va produir en la ciència física- ...en aquesta altra direcció que anomenarem la ciència *conjectural* del subjecte.

Que em deixin recordar que aquí hi ha menys paradoxes del que no sembla en un primer abordatge.

No ens va dir Freud des del començament... -no es va reparar en aquest material en el que va començar a avançar-se amb una valentia certament sense precedent, quan va comprendre que era en el camp del somni on havia de trobar, localitzar, la confirmació del que li havia ensenyat la seva experiència de la històrica- ...què ens diu aleshores, pel que fa concretament a l'inconscient, que és afirmat com constituït essencialment, no pel que pot evocar... -desplegar, localitzar, fer sortir- ...del subliminal, la consciència, sinó el que li és, per essència, refusat?

Com l'anomena Freud, sinó amb el mateix terme amb que Descartes designa el que vaig dir-ne fa un moment el seu *punt de suport* : *pensaments, Gedanken*. Hi ha *pensaments* en aquest camp del més enllà de la consciència.

No és això un argument?!

Ho vaig articular per a vostès d'una manera més precisa, a saber, que és *impossible representar* aquests *pensaments* com no sigui en la mateixa homologia de determinació en que es troba el subjecte del *penso* en l'articulació al *dubto*.

Descartes capta el seu *penso* en l'enunciació del *dubto*, no en el seu enunciat que encara carreteja tot aquest saber que cal posar en dubte.

Dic jo que Freud fa aquest pas de més... -que ens senyala prou la legitimitat de la nostra associació- ...quan ens diu que integrem en el text del somni, per exemple, el que jo en diria *el colofó*?

Quan es posa al marge del text del somni *el colofó*... -*el colofó*, en un vell text, és aquesta maneta indicativa: s'imprimeix, s'imprimia en el temps en que hi havia encara una tipografia- ...doncs bé, diu,... -tinguin en compte, *el colofó del dubte forma part del text*- ...ens indica que, amb aquest *petit senyal* d'una forma reforçada... -com ens ho indica amb tots els seus comentaris referents a la manera de tenir en compte aquest relat tanmateix sempre possible de posar en dubte el que se'ns brinda del somni- ...ens indica que situa la seva certesa... -*Gewissheit* els hi vaig dir la vegada anterior- ...en l'única *constel·lació de significants* tal com resulten del relat, del comentari, de l'associació, poc importa la retractació.

Tot ve a proveir de significant, amb el que compta per establir *la seva Gewissheit*.

Perquè subratllo que l'experiència tan sols comença amb el seu recorregut, per això el comparo amb el recorregut cartesiana.

No dic que sigui l'entrada en el món del "subjecte"... -subratllem del "subjecte" com diferent de la "funció psíquica" pròpiament parlant, aquest mite, aquesta nebulosa confusa- ...no diré que Freud la introdueixi, atès que és Descartes qui la va introduir, però diré que és a ella [la seva *Gewissheit*] a la que Freud es dirigeix, i per dir-li això, que és nou:

"Aquí, en el camp del somni, ets a casa teva".

"Wo es war, soll Ich werden"

Això no vol dir no sé quina porqueria de traducció: "El Jo ha de desallotjar l'Allò"!

Adonin-se *com es tradueix Freud* en francès quan es tracta d'una fórmula com aquella: és igual a la dels presocràtics per la seva estructura, la seva profunditat, la seva ressonància!

No es tracta del *jo* en aquest "...soll Ich werden". Es tracta del que l'*Ich* és, en la ploma de Freud, des de l'inici fins al final... -quan un sap, és clar, reconèixer el seu lloc- ...precisament *el lloc complet, total, de la xarxa dels significants, és a dir el subjecte*.

"*Allà on era...*" des de sempre: el somni, i on els antics reconeixen -què? -tota mena de coses, i en ocasions *missatges dels Déus*. I per què haurien d'estar equivocats? En feien alguna cosa, amb els missatges dels Déus... I després, com potser albiraran en la continuació del meu comentari, no està exclòs que hi estiguin sempre, per poc que això ens sigui igual.

El que Freud ens diu en aquest terreny, el que ens interessa, és el teixit que engloba aquests missatges, és *la xarxa on -en aquest cas- alguna cosa és capturada*.

Potser la veu dels Déus es fa escoltar en ella, però fa molt temps que tornem a tenir, en relació amb això, les orelles en el seu estat original, del que tothom sap que s'han fet "per no escoltar res".

Però el subjecte és allí per trobar-s'hi de nou "*allà on era*"... -anticipo -el real... -I justificaré el que acabo de dir. A més, els que m'escolten des de fa algun temps saben que faig servir de bon grat la fórmula "Els Déus són del camp del real"- ..."*Allà on era, el Ich...* - el *subjecte*, no pas la psicologia!- ...*el subjecte ha d'esdevenir*.

I *una xarxa* -quan és una xarxa- *com es localitza?*

- es gira, -es torna, -es creua en el camí, -es conincideix sempre de la mateixa manera.

I no hi ha, en aquest *capítol VII* de *La interpretació dels somnis*, altra confirmació de la seva *Gewissheit* que això:

"*Parlin com vulguin, senyors, d'aquest caràcter atzarós. Sigui dient que donarem suport pregant al subjecte que associï, pouant, recollint en les seves frases, tal o qual cosa que ens convingui. Jo, en la meua experiència, no constato en això cap figura, cap arbitrietat, la cosa coincideix de tal manera que és això el que escapa a l'atzar.*"

Poser cal que hi torni de nou, que recordi, que martellegi... M'acontentaré amb evocar de nou, per a aquells que ja han escoltat les meves lliçons respecte d'això, que la *Carta 52* a Fliess que comenta l'esquema, l'esquema que serà anomenat més tard, a la *Traumdeutung*: "òptic".

És a dir que representa aquesta imatge, aquest model, aquest model fet a la imatge d'un cert nombre de capes que serien permeables a alguna cosa anàloga a la llum que canviaria d'índex de refracció de capa en capa.

L'única diferència entre els esquemes de la *carta 52*... -que algú de la primera fila va comentar en una de les nostres últimes reunions i ,atès que està present- ...i l'esquema al qual els demano que s'hi refereixin, és que *allà*... -i a més també ho diu Freud!- ...que *aquest lloc*, on es juga l'assumpte del *subjecte de l'inconscient*, no és un lloc espacial, no es tracta d'una capa anatòmica.

Sinó, com concebre-la tal com se'ns presenta, situada *entre percepció i consciència*... - com es diu "*entre carn i pell*":- ...una *immensa escampada*, un *espectre especial* escampat *entre* aquests dos elements... -que seran més tard, quan es tracti d'establir *la segona tòpica*, *l'acceptació percepció - consciència*, *Wahrnehmung - Bewusstsein*- ...solament aquí, *en l'interval és el lloc, el lloc de l'Altre on es constitueix el subjecte*.

I en el primer esquema, el que ens brinda a la *Carta 52*, ens diu que ha d'haver un temps, una etapa, on aquests *Wahrnehmungszeichen*, "*traces de percepció*", com funcionen? Per la necessitat, deduïda de la seva experiència, que Freud ens ofereix, de separar absolutament *percepció* i *memòria*: és a dir que, per a que passi a la memòria, primer cal que s'esborri en la *percepció*, i recíprocament- ...aleshores, ens indica un temps en que aquestes *Wahrnehmungszeichen* han de constituir-se en la simultaneïtat: qué és això, sinó la *sincronia significant* ?

I és clar, ho diu encara amb més raó quan no sap que ho diu cinquanta anys abans que els lingüistes. Però quan torna a la *Traumdeutung*, veurem que arriba a indicar, d'una manera no menys sorprenent, altres capes: allà es constituïran "*per analogia*".

Tornem a trobar, pel que sembla, els contrastos, les mateixes funcions de similitud, tan essencials en la constitució de la metàfora introduïda d'una diacronia. En fi, no insisteixo perquè he d'avançar.

Trobem en les articulacions de Freud la indicació sense ambigüïtat del que hi ha en joc, no solament *d'una xarxa de significants*... -no constituït per associacions d'alguna manera per atzar i per contigüïtat- ...sinó que només s'han pogut constituir d'aquesta manera en raó d'una estructura molt definida, d'una possibilitat també molt definida de l'element temporal, d'una diacronia constituent i orientada.

L'únic punt que voldria també accentuar, fer-los observar que indica que hi ha... -amb un caràcter veritablement, per a nosaltres, de miracle- ...a nivell de la darrera capa de l'inconscient, on funciona *el diafragma*, és a dir on s'estableixen aquestes pre-relacions entre procés primari i el que en serà captat, recollit, utilitzat a nivell del *preconscient*: "*això ha de tenir que veure, diu, amb la causalitat*".

Per a nosaltres també aquestes coincidències ens asseguruen retrobar... -sense que puguem saber si el nostre camí ve d'allí- ...els nostres fils d'Ariadna.

Perquè és clar, *l'hem llegit* abans de fer *la teoria* que donem del significat, però *l'hem llegit* sense poder comprendre'l per ara.

I si per les necessitats de la nostra experiència hem posat en el cor de l'estructura de l'inconscient aquesta esclatxa causal, de trobar-ne *la indicació enigmàtica*, inexplicable en el text de Freud, és també per a nosaltres la indicació que progressem en el camí de la seva certesa. Perquè veiem-ho bé, aquest "subjecte de la certesa" en el temps que jo els entretinc, està dividit. La certesa la té Freud. I en aquesta direcció s'indica què hi ha en el cor del problema que plantejo: la psicoanàlisi és... -hom sobreentén que des d'ara- ...una ciència?

No es pot plantejar una pregunta en tant que Freud... -cosa que és manifesta- ...es queda en el que distingeix *la ciència moderna*, no de la que la va precedir immediatament, de la qual no parlo, sinó *de la ciència en el seu límit*.

En el *Teetet* es discuteix sobre el que distingeix l'una de l'altra: quan sorgeix la ciència hi ha la presència d'un amo. Ara bé, és manifest que pel que fa a Freud com amo, és manifest... -si tot el que s'escriu com literatura analítica no és una pura i simple marejada- ...és manifest que és sempre útil, i que funciona com amo.

Inclús al voltant d'això es planteja una qüestió:

"Podrà aquest pedicle ser alleujat un dia?"

Enfront de la seva certesa hi ha el subjecte del que els acabo de dir que espera des de fa algun temps, des de Descartes.

És a dir que goso enunciar com una veritat... -que, crec, no posarà els pèls de punta a ningú- ...que el descobriment de l'inconscient, el camp freudià, no hagués estat possible sinó algun temps després de l'emergència del subjecte cartesià.

En això... -que es suposa adquirit en el meu discurs -no demostrat, és clar, però aquest és un camp que no és el meu, que és d'altres- prou àmpliament admès si més no en l'àmbit de la història de les ciències per a que puguem considerar-lo adquirit- ...que la ciència moderna no comença fins després que Descartes hagi fet el seu pas inaugural.

Tan sols depèn d'això que al subjecte se'l pugui cridar a *entrar a casa seva* en l'inconscient. És si més no important saber *a qui* es crida. No és a l'*ànima* de sempre, ni mortal ni immortal, ni ombra ni doble, ni fantasma, ni tampoc psicoesfera suposadament cuirassa, lloc de les defenses i altres esquematismes que és important justament posar en aquest cas en el seu lloc.

Primer, inicialment, és el subjecte qui és cridat, només ell doncs pot ser elegit. Hi haurà potser -com en la paràbola- "*molts cridats, però pocs elegits*", però segurament no n'hi haurà altres que els que són cridats.

Cal... -per situar, per comprendre els conceptes freudians- ...partir d'aquest fonament: que és el subjecte el cridat [Wo es war soll Ich werden].

El subjecte tal com acabo de definir-lo, d'apuntar-ne l'origen cartesià, no està en les masses que es manejaven sense discriminació, tot el que passa en el decurs d'experiències no solament seculars, sinó experiències sempre les mateixes.

Els Déus dels que parlàvem fa un moment, simplement saben en els papers -en aquestes masses- que se'ls manejava en contraban. S'ha de fer el que es fa sabent-lo i dient-lo, és l'essencial en el procés científic.

Aleshores, en tractar-se del subjecte, això dóna la seva veritable funció al que en diem, en l'anàlisi, la rememoració: la *rememoració* no és la *reminiscència* platònica, no és el retorn d'una *forma*, d'una *empremta*, d'un εἶδος de *bellesa* i de *bé* que ens ve del més enllà, d'una Veritat suprema.

És una cosa que ens ve de les necessitats estructurants, d'alguna cosa humil, nascuda al nivell dels encontres més baixos, i de tot l'enrenou parlant que ens precedeix, d'un llenguatge i de llengües parlades de manera balbotejant, caquejant, però que no poden escapar a un tipus de necessitat de ressons, de model, l'estil del qual curiosament cal anar a trobar-lo en les elaboracions posades al seu lloc, d'aquesta refecció que tendeix a eliminar tota intuïció en les quals es resituen en els nostres dies les *matemàtiques*.

Aleshores, ho han vist, amb la noció de la coincidència, la funció del retorn, *Wiederkehr* és essencial. No és solament *Wiederkehr* en un sentit del que va ser reprimit. Altrament la constitució mateixa del camp de l'inconscient s'assegura amb aquest *Wiederkehr*, així és com Freud assegura la seva certesa.

Però aleshores és molt evident, com per altra banda és també visible en el text, que si s'assegura en això, no li ve d'allí, sinó del que hi reconeix... -i ara interpel·lo a qui, després del meu seminari, em va plantejar la pregunta del *dubte meu davant del que ell em deia* -cosa que el desorientava- en *el que li semblava haver-hi de "psicologisme" en el meu discurs*- ... parlava del discurs de Freud: que palpi aquí amb la mà que a aquest nivell, per poder posar-se en correlació, en balança amb aquesta certesa en la que progressa en el subjecte, el que hi ha en relació:

-és que *hi reconeix la llei del seu desig*, el de Freud,

-és que no hauria pogut avançar amb aquesta aposta de certesa si no hagués estat guiat, com els textos ens en donen fe, per la seva autoanàlisi.

I què és la seva autoanàlisi, sinó la localització genial, la primera localització de la llei del desig sospès al *Nom-del-Pare* ?

A la certesa d'aquest subjecte, sostinguda per l'acte de la descoberta del subjecte, Freud s'hi avança sostingut per una certa relació amb el seu desig i pel que és el seu acte, a saber *la constitució de la psicoanàlisi*.

No m'estendré més, encara que sempre dubto en deixar aquest terreny en que caldria que hi insistís per mostrar que no hi ha manera d'escapar a aquesta concepció que la noció de Freud d'al·lucinació... -procés d'investiment regressiu- ... implica amb això que el subjecte ha de ser-hi completament subvertit.

Cosa que només passa efectivament en moments extremadament fugaços, però que deixa totalment oberta la qüestió de la relació amb la veritable al·lucinació. És a dir que no es reconeix com subvertit, però hi ha un temps, un moment, una manera en la que Freud concep com suficient, com possible... -i sense dubte al capdavant això no és més que una indicació mítica- ...que no és segur que es pugui purament i simple parlar del desig, de la *psicosi al·lucinatòria* i del confusional... -com diu esbossant-lo massa de pressa - ...com la manifestació de la *regressió* imperceptible del desig detingut.

Però que el pugui concebre mostra clarament fins a quin punt identifica el subjecte amb el que és originalment subvertit pel sistema del significant.

Deixem doncs aquest temps de l'inconscient i, per poc que puguem, avancem-nos avui en el que hi ha escrit a la pissarra, allò en el que he d'avançar, vers la qüestió del que és la repetició. Això portarà més d'un dels nostres encontres.

El que els hi he de dir és tan nou... -encara que evidentment, tan assegurat des de l'origen del que vaig articular del significant- ...que creia que des d'avui havia de dir-los, sense guardar-me les cartes a les mànigues, com entenc, per situar-se-la, aquesta funció de la repetició.

Aquesta funció de la repetició no té res que veure amb el caràcter obert o tancat dels circuits que acaba de dir-ne *Wiederkehr*.

La meva tesi, per ser clar i saber on els porto... -que sàpiguen on els porto- ...és que aquesta repetició segons el terme de Freud, no dic que la introdueixi per primera vegada - però l'articula per primera vegada en l'article de 1914: *Erinnern, Wiederholen, Durcharbeitung*... -que és l'article en el que es va fundar l'estupidesa més gran en l'anàlisi...per anar a parar al *capítol cinc* de *Jenseits des Lustprinzips*.

Tractin de llegir-lo en una *altra llengua* que no sigui el francès. Ja l'han llegit, espero, però els prego que el llegeixin, aquest capítol cinc, línia per línia.

I per aquells que no sabem alemany, si ho llegeixen en la traducció anglesa en que trobaran... -ho dic de passada- ...per divertir-se, perquè hi veuran per exemple que el manteniment de la traducció "*instint*" per a *Trieb* i "*instintiu*" per a *Triebhaft* té tants inconvenients per al traductor que quan aquesta traducció es manté de forma uniforme i sense excepció... -el que institueix aquesta edició tota ella en el pla del contrasentit absolut, senzillament no hi ha res de comú entre el *Trieb* i l'*instint*- ...la discòrdia sembla tan impossible que no es pot ni portar la frase fins al final traduïnt *Triebhaft* per "*instintiu*".

Cal una nota: "*Triebhaft: At the beginning of the next paragraph, the word Triebhaft is much more revealing of the urgency than the word instinctual.*"

El *Trieb* els empeny més, amics meus, és tota la diferència amb el dit *instint* ! Així es com es transmet l'*ensenyament psicoanalític* !

Veiem com s'introdueix aquest *Wiederholen*. El *Wiederholen* té relació amb l'*Erinnerung*, la "*rememoració*". El subjecte en ell, la *rememorialització* de la biografia, tot això va fins a un cert límit que en diem el real.

Si volgués forjar per a vostès una fórmula *spinoziana* referida al que hi ha en joc, diria:

Cogitatio adaequata semper vitat eamdem rem.

He dit: *un pensament adequat en tant que pensament*... -en el nivell que estem- ... *evita sempre*... -s'aparta, ni que sigui per trobar-se després en tot- ...*la mateixa cosa*.

El real en aquest text és el que va necessitar en el seu temps per part meua la fórmula... -que per altra banda no és massa contradita per la història del pensament dels homes- ...que "*és el que sempre torna al mateix lloc*", al mateix lloc on el subjecte, en tant que cogita, on el subjecte en tant que somia cogitant, no el troba.

Tota la història de la descoberta de la repetició com funció en el pensament de Freud explica aquest motiu d'estructura i només es defineix en puntuar així la relació.

Va anar molt bé al començament... -perquè un se les tenia amb les histèriques- ...el procés de la rememoració !

Com n'era de convincent en les primeres histèriques tractades !

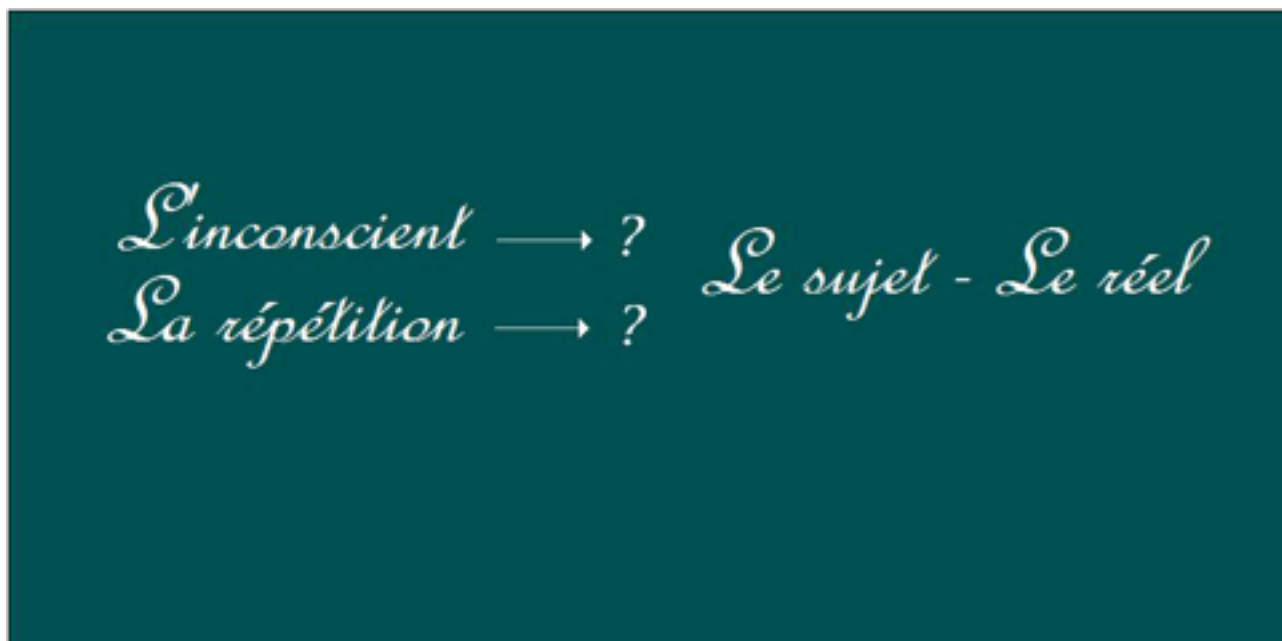
Per això es va puntuar de passada -les dues vegades anteriors- que del que es tracta en aquesta rememoració no es podia saber al començament: que el desig de la histèrica era el desig del pare que calia sostenir en el seu estatut.

Res de sorprenent que, per a qui agafa el seu lloc, un rememora les coses fins al solatge.

Que en aquesta ocasió els indico la diferència que hi ha :... -i en els textos de Freud no hi ha cap oscil·lació en aquest punt- ..."*repetició*" no és "*reproducció*", *Wiederholen* no és *Reproduzieren*. Reproduir és el que es creia poder fer al començament, en els temps de les grans esperances de la catarsi.

Un tenia l'escena primitiva en *reproducció* com es tenen avui les obres mestres per 9,5 francs. L'únic que Freud ens indica quan fa els seus passos següents, i no triga molt en fer-los, és que res no pot ser captat, ni destruït, ni cremat, sinó de manera, com es sol dir, simbòlica: *in effigie, in absentia*.

La repetició primer apareix en aquesta forma que no és clara, que no és evident, que no ens permetrà asseure'ns de seguida: és una reproducció, és una presentificació, *en acte*, i per això he posat "l'acte?", amb un gran interrogant a baix de la pissarra per indicar que aquest acte romandrà, per més que parlem de les relacions de la repetició amb el real, en el nostre horitzó.

Per la bona raó que, sigui en Freud o en els seus epígons, doncs bé, és força curiós que mai un no hagi intentat recordar-se.

Cosa que tanmateix és a l'abast de tothom pel que fa a l'acte -afegim "humà" si volen, atès que, que nosaltres sapiguem, no hi ha acte que no sigui de l'home.

I es tractaria de comprendre per què un acte no és una conducta, no és un comportament.

I si ens fixem per exemple, ja hi tornarem, en això:

és un acte... -que li és sense ambigüitat,- ...un acte: que un només pot obrir el ventre en certes condicions.

S'anomeni això 蕩吊(水) [hara-kiri] o 吊蕩 [seppuku], fan això perquè creuen que això molestarà prou els altres, que en l'estructura és un acte en l'honor d'alguna cosa.

Esperem, no ens apressem abans de saber, i referim aquí que un acte, un veritable acte, sempre té una part d'estructura de concernit, un real que no és evident que s'hagi copsat.

Wiederholen [repetir], res no és més enigmàtic... -i especialment pel que fa a aquesta bipartició tan estructurant de tota la psicologia (*si dic psicologia freudiana*) del *Principi del plaer* al *Principi de realitat*- ...res no ha estat més enigmàtic que aquesta *Wiederholen*, i a prop, segons diuen els etimologistes més mesurats, i ben a prop del "*halar*"[*sirgar*]... -com

es fa en els camins d'*halage* [camins de *sirga*]- ...ben a prop del "*halar*" del *subjecte que tira del seu trasto al voltant d'un cert camí d'on no pot sortir*.

I per què primerament la repetició ens apareixeria a nivell del que en diem "*neurosi traumàtica*" en alguna cosa que es caracteritza -i aquí Freud, contràriament a tots els *neurofisiòlegs* i *patòlegs* i altres, va senyalar bé que si fa problema que el subjecte reproduïxi en somni el record, per exemple, del bombardeig intensiu d'on parteix la seva neurosi, en estat de vetlla sembla no fer-li *ni fred ni calor* !

Quina és aquesta funció de la *repetició traumàtica* si res -ni molt menys- pot semblar que la justifiqui des de punt de vista del *Principi del plaer* ?

Dominar l'esdeveniment dolorós? Qui domina? On és aquí l'amo que cal dominar [*maître à maîtriser*]?

Per què parlar tan de pressa quan precisament no sabem on situar la instància que es lliuraria a aquesta ocasió de dominar?

Que Freud... -al terme de la sèrie d'escrius els dos essencials dels quals els he dit aquí, és a dir en l'últim- ...ens indica que només podem concebre aquí el que passa a nivell dels somnis de la *neurosi traumàtica* a nivell del funcionament més primitiu, tractant-se d'obtenir-hi *el lligam de l'energia* ?

Aleshores no suposem per avançat que es tracta aquí d'una desviació[*écart*] qualsevol o d'un repartiment de funcions tals com les que podem trobar, a un nivell en primer lloc infinitament més elaborat del real, quan veiem aleshores que el subjecte, en efecte, no s'hi pot acostar sinó dividint-se ell mateix en un cert nombre d'instàncies, que ens permetrien dir-ne el que es diu del reialme dividit, és a dir: que tota unitat del psiquisme... -suposat psiquisme "*totalitzador*", "*sintetitzador*" (s'entèn: vers la consciència)- ...que tota aquesta concepció del psiquisme hi mor.

En fi, què veiem en aquests primers temps de l'experiència en que la memoració poc a poc es substitueix a ella mateixa i, aproximant cada vegada més una mena de focus, del centre on semblaria haver de lliurar-se tot esdeveniment: precisament en aquest moment es manifesta el que en diré també... -entre cometes, *perquè cal canviar també el sentit de les tres paraules del que diré*, cal canviar-lo completament per donar-li el seu abast- ..."*la resistència del subjecte*" i que esdevé, en aquell moment, *repetició en acte*.

Per això articularé la propera vegada, que reservo per mostrar-los com trobem, en apropiant-nos a propòsit d'això dels admirables *quart* i *cinquè capítols* del llibre de la *Física* d'Aristòtil, en tant que rodeja i manipula *els dos termes absolutament resistents a la seva teoria*, tanmateix la més elaborada que s'hagi fet mai de la *funció de la causa*, a saber el que es *tradueix* impròpiament, respectivament com l'"*atzar*" i la "*fortuna*", diu...

I nosaltres que sabem què és, en els nostres dies, en el punt en que estem de la matemàtica moderna, de les màquines, a saber precisament *aquesta xarxa de significants*, en això estem a casa nostra.

Es tracta, ho veuran, de veure la relació... -completament per revisar i per definir de manera diferent que no ho fa Aristòtil, que tanmateix en parla admirablement- ...entre l'*αὐτόματον* i el que designa com la "*fortuna*" : la *τύχη*, que s'ha de definir com encontre amb el *real*.

Avui prosseguiré, si puc, l'enunciat del que mira el concepte de repetició, tal com ens és presentificat per la indicació de Freud i per l'experiència de la psicoanàlisi.

El que pretenc accentuar és que la psicoanàlisi, en un primer abordatge sembla feta per dirigir-nos a un idealisme.

I Déu sap que és el que se li ha retret: que "*redueix l'experiència*"... -diuen alguns que ens sol·liciten que trobem en els durs suports del conflicte, la lluita, inclús l'explotació de l'home per l'home, les raons de les nostres deficiències- que l'experiència sigui dirigida per ella vers no sé quina ontologia de tendències totalment primitives, totalment internes, totalment donades ja per la condició del subjecte.

N'hi ha prou amb que ens remetem, des dels seus primers passos, al traçat d'aquesta experiència, per veure que, ben al contrari, no hi ha res en ella que ens permeti resoldre'ns a l'aforisme que s'expressaria així: "*la vida és un somni*" !

No hi ha res més centrat, orientat, vers el que, en la nostra experiència, és *el nucli del real*.

On el trobem, aquest *real*?

En tot el que la psicoanàlisi ha descobert es tracta efectivament de l'estructura d'aquest *encontre*, de la funció *nodal*, de la funció *repetitiva* d'un *encontre* essencial...

d'una cita a la que sempre som convocats amb un real que s'escapoleix.

I per això he posat a la pissarra algunes paraules que són referència per a nosaltres del que volem avançar.

A saber, en primer lloc, la *τύχη* que hem manllevat... -els hi vaig dir la vegada anterior- ...del vocabulari d'Aristòtil a la recerca sobre la seva *investigació de la causa* : el *real* més enllà de l'*αὐτόματον*, del *retorn*, de la *tornada*, de la *insistència* dels signes, a la qual cosa ens veiem comandats pel principi del plaer, *això* és el que sempre *rau* al darrere, i és evident en tota la investigació de Freud que és aquesta la seva preocupació.

Recordin el desenvolupament de *L'home dels llops*, tan central per a nosaltres, per comprendre el que és la veritable preocupació de Freud a mesura... -i en la mateixa mesura- ...en que es revela més per a ell la funció del fantasma.

Prosegueix, s'acosta... -i d'una manera gairebé angoixada- ...a interrogar-ne quin és aquest *real*, quin és aquest primer *encontre* que podem assegurar, afirmar, darrere del fantasma.

Aquest *real*, ens adonem que a través de tota aquesta observació, ell va ... -implicant amb ell el tema i pressionant-lo- ...dirigir tant la seva investigació que al capdavall ens podem preguntar avui si aquesta pressió, si aquesta pressència, si aquest desig, de Freud en l'anàlisi de *L'home dels llops* no és el que va poder condicionar en ell l'accident tardà de la seva psicosi.

Així doncs... -ho vam dir la vegada anterior- ...no hi ha motiu per confondre ni *retorn dels signes*, ni *reproducció*... -modulació per la conducta d'alguna cosa que, d'alguna manera, no seria més que una *rememoració operada*- ...no es tracta de confondre això amb el que hi ha en joc el fons en la repetició.

Sempre -en l'anàlisi- se'ns pren alguna cosa de la seva veritable funció, de la seva veritable naturalesa, mitjançant alguna cosa de la que cal dir clarament que és una feblesa en la conceptualització que han donat els analistes de la transferència, identificant-la d'alguna manera a la repetició.

Ara bé, aquest és el punt on convé portar la distinció. La relació amb el *real* en qüestió en la transferència va ser expressada per Freud en el fet, diu, que:

"Res no pot ser copsat in effigie, in absentia".

I tanmateix la transferència no se'ns presenta com *effigie* i relació amb l'*absència* ?

Aquesta *ambigüitat* de la realitat en qüestió en la transferència només podrem arribar a discernir-la a partir d'un apresament del que hi ha en joc en la funció del *real* pel que fa a la repetició.

El que es repeteix... -en efecte ens ho mostra tota l'experiència de l'anàlisi- ...és sempre alguna cosa amb una relació amb la *τύχη* que ens és prou indicat amb l'*expressió* que millor ho il·lustra...

- allò davant el què ens trobem aturats en tot moment,

- allò que ens reté, i d'on sigui que vingui en apariència en l'experiència, no solament de l'interior, sinó també de l'exterior

...el que es produeix *com per atzar*.

Amb el que els analistes no ens deixem... -per principi, si puc dir-ho així- ... ensarronar mai.

Cosa que si més no senyalem sempre amb la puntualització del següent: que no ens hem de deixar portar quan el subjecte ens diu que ha passat alguna cosa que, aquell dia, li ha impedit realitzar la seva voluntat, és a dir, venir a la sessió.

Això ens indica que no s'han de prendre les coses al peu de la declaració del subjecte, que del que es tracta, allò amb que precisament ens les hem de veure, és amb aquest ensopec, amb aquest entrebanc la presència, la fórmula del qual... -ho veuran, hi tornaré en tots els estadis, no solament els "defectes" de la nostra experiència, sinó l'estructura mateixa que donem a la formació del subjecte- ...la tornarem a trobar a cada moment com essent la manera -el mode d'aprehensió per excel·lència- del que, per a nosaltres, comanda aquesta mena de *desxiframent* nou que hem donat de les relacions del subjecte amb tot el que constitueix la seva condició.

D'aquesta funció de la *τύχη*... -del *real com encontre*, de l'*encontre* en la mesura que pot ser *fallit*, que essencialment seria "*presència*" com "*encontre fallit*" [in absentia]- ...això és el que d'entrada es va presentar en la història de la psicoanàlisi en la forma primera... - que, per ella sola, ja és suficient per atraure la nostra atenció- ...la del traumatisme.

Que no és destacable que, a l'origen... -el nostre accés a l'inici de l'experiència analítica- ...el *real* s'hagi presentat en la forma del *trauma*, determinant tota la seva continuació com una cosa que imposa al desenvolupament *un origen en aparença accidental* ?

En això ens trobem en el cor del que ens pot permetre comprendre el caràcter *radical*, *essencial*, de la noció conflictiva que s'introdueix per l'oposició entre el *principi del plaer* i el *principi de realitat*.

Cosa que fa que el *principi de realitat* no pugui ser... -pel progrés del seu ascendent- ...concebut de cap manera com dient l'última paraula, embolcallant en la seva "solució" la direcció indicada per la funció del *principi del plaer*.

Perquè, si el *trauma* es concep com havent de ser tamponat per l'homeostasi subjectivadora que orienta tot el funcionament definit com *principi del plaer*, resorgeix que el que la nostra experiència ens planteja aleshores com problema és justament que en el seu si... -en el si dels processos primaris- ...hem conservat la insistència en recordar-se de nosaltres... -en les formes motivades pel *principi del plaer*- ...d'aquest *trauma*, que apareix i reapareix sovint a cara descoberta, i que ens planteja la pregunta: -com, si el somni es defineix com manifestant l'anhel -el *Wunsch*- portador del desig del subjecte, si aquest somni és definit així, com pot produir el que es presenta tan sovint com que fa resorgir -i repetidament-, sinó la figura del menys, la pantalla darrera de la qual s'indica de nou el *trauma* ?

Així el sistema de la "*realitat*", per molt que es desenvolupa, deixa d'alguna manera presonera una part essencial del que tanmateix veritablement s'ha de remetre al *real*, part essencial com presonera de les xarxes del procés primari.

És el que hem de sondejar, aquesta "realitat", per dir-ho així, que representa per a nosaltres -en una major forma- aquesta presència suposada exigible per a que el desenvolupament, l'encadenament, el desconjuntament, si podem dir-ho així, de la teoria més recent de l'anàlisi... -la que una Mélanie Klein, per exemple, ens representa com donant el moviment del desenvolupament- ...no es pugui reduir al que acabo de dir-ne "La vida és un somni".

No hi ha altre "sentit del sentit" concebible en aquest registre que l'exigència d'aquests punts particulars, d'alguna manera radicals en el real, que anomeno l'"encontre" i que ens fan concebre la realitat com *unterlegt*, *untertragen*, o si volen el que en francès es traduiria com la paraula mateixa... -en la seva superba ambigüitat en la llengua francesa- ...de "souffrance". La realitat és "en souffrance", presentant-se per a nosaltres d'alguna manera com el que està "allí, que espera".

I aquest *Zwang*, aquesta "compulsió" a la que estem obligats, diu Freud, que defineix com la *Wiederholung* [repetició], aquesta cosa per sempre no podem més que circumscriure aquest punt central on ella comanda fins i tot el rodeig del procés primari.

Aquest procés primari, que no és altre que el que vaig tractar de definir per vostès en les darreres lliçons amb la forma de "l'inconscient", cal una vegada més que el captem en la seva experiència de ruptura "entre percepció i consciència", els hi vaig dir, en aquest lloc intemporal i que força al que Freud en diu:

Fechner's Idee einer anderen Localität

que és una altra localitat, un altre espai, una altra escena.

Aquest "entre percepció i consciència", podem captar-lo en tot moment.

L'altre dia, encara no m'havia despertat, d'un curt son en que buscava el repós, epr alguna cosa que picava a la meva porta ja abans que em despertés.

Amb aquests cops apressats ja m'havia format un somni, un somni que em manifestava una altra cosa que aquests cops. I quan em desperto, aquests cops, aquesta percepció, si en prenc consciència, és en la mesura que al seu voltant reconstitueixo, resituo tota la meva presentació, sé que sóc allà, a quina hora em vaig adormir, i el que buscava amb aquest son.

Quan el soroll del cop arriba, no a la meva percepció, sinó a la meva consciència, la meva consciència es reconstitueix al voltant d'aquesta representació, i sé que estic sota l'efecte del despertar, que estic *knocked*.

Però en això cal que m'interrogui clarament sobre el que sóc en aquest moment... -tan immediatament abans i tan separat com estava aquest en que he començat a somiar sota aquest efecte que és en aparença el que em desperta- ...en aquest moment, jo sóc, que jo sàpiga, abans que no em despertí, aquest "no" expletiu -dit expletiu- que ja en un dels meus escrits designava la manera mateixa de presència d'aquest "jo sóc" d'abans del somni.

No és gens expletiu, és més aviat "l'expleció de la meva impleança" cada vegada que s'ha de manifestar que fa que la llengua -la llengua francesa- defineix tan bé en l'acte del seu ús.

Dic: "Haureu acabat abans que no vingui?"

quan m'importa que hàgiu acabat, Déu no vulgui que vingui abans!

Dic: "Passareu abans que vingui?"

perquè quan ell vingui, ja no hi sereu.

Els hi dirigeixo vers la simetria -a la que som sol·licitats- de l'estructura que em fa, després del cop del despertar, haver de posar-me, no poder sostenir-me, en aparença, sinó com en aquesta relació amb la meva representació, que en la seva transparència tan sols em fa conscient: un tal reflex, d'alguna manera *involutiu* en el sentit que en la meva consciència és la meva representació el que torno a captar.

Però precisament, és això tot? Freud prou que ens va dir que li caldria... -cosa que no va fer mai- ...tornar a aquesta funció de la consciència.

Potser veurem millor de què es tracta, en captar el que al capdavant hi ha allí, que motiva el sorgiment d'aquesta realitat representada, a saber el fenomen, la distància, l'esclatxa mateixa que constitueix el despertar.

I només ho podem fer accentuant... -finalment els he deixat el temps a tots, és a dir de llegir-lo, és a dir, ho esperava, potser també que intervinguessin- ...la funció que dóna en el seu *capítol VII*, tan estranyament, Freud, a aquest somni que els hi he descrit tan breument, per altra banda tan breument com ho està en Freud.

Fixin-se com aquest somni, fet tot ell sobre l'incident -el soroll- que determina aquest malaurat pare... -que ha anat a descansar una mica a la cambra del costat d'on reposa el seu fill mort, deixant el nen a la vigilància, ens diu el text, d'un beneit (*grison*), d'un altre vell- ...que, tocat, despertat, per alguna cosa que, no solament és la realitat (el xoc, el *knocking* d'un soroll fet per a cridar-lo de nou al real), sinó que, en el seu somni, tradueix just la quasi-identitat del que passa, a saber la realitat mateixa d'un ciri caigut i posant foc al llit on reposa aquest nen.

Heus aquí quelcom que sembla *poc indicat* per confirmar la tesi de Freud en la *Traumdeutung*, a saber, que el somni és *la realització d'un desig* !

Veiem gairebé per primera vegada en la *Traumdeutung*, sorgir aquí el que Freud dóna aparentment com una funció segona, a saber, que el somni aquí no satisfà més que la necessitat de prolongar el son.

Per tant, què vol dir Freud posant allí -en aquest lloc- i accentuant que és per ell mateix [aquest somni] la plena confirmació de tot el que ens ha dit del somni?

Això, que al primer cop d'ull pot semblar-nos tan singularment -diguem com a mínim- ambigu. Si la funció del somni és prolongar el son, si el somni al capdavant pot aproximar de tant a prop la realitat que proposa, no ens podem dir al cap i a la fi que a aquesta realitat se li podria respondre sense sortir del son? Hi ha activitats sonàmbules, després de tot.

I el que hi ha en joc, la qüestió... -que per altra banda totes les indicacions precedents de Freud ens permeten produir aquí- ...és: què desperta?

Que no és una realitat, la que en el somni, Freud ens descriu així:

Das Kind, dass an seinem Bett steht: que "l'infant és a prop del seu llit", ihn am Arme fasst: "l'agafa pel braç" i "li murmura en un to de retret": Vorwurfsvoll zuraunt, Vater, siehst du denn nicht: "Pare, no veus", dass ich verbrenne?, "que cremo?"

Que no hi ha més realitat en aquest *missatge* que en el soroll pel qual el pare també identifica l'estranya realitat... -a la qual hi tornarem en un moment- ...del que passa a la cambra veïna?

Que no passa per aquestes paraules la realitat fallida que va causar la mort de l'infant?

Que no ens diu el mateix Freud que en aquesta frase hem de reconèixer alguna cosa que, per al pare, perpetua aquesta frase, aquestes paraules separades per sempre de l'infant mort... -i que li haurien estat dites, suposa, "*potser a causa de la febre*", però qui sap?- ...per a ell, perpetua la pregunta, l'angoixa, els remordiments, d'allò amb que Freud apunta a la qüestió referent al que, en el pare pot perpetuar el desig que també aquell que va posar a prop del llit del seu fill a vetllar: el beneit, potser no estarà "*a l'alçada de complir bé la seva tasca*" *seine Besorgnis erwaschen*, no estarà, potser, en condicions, a l'altura de la seva tasca. I, en efecte, es va adormir.

Aquesta referència a la frase dita a propòsit de la *febre*, que no és també a aquest comentari... -al que en un dels meus discursos vaig dir-ne "*la causa de la febre*"- ...que es refereix?

Que si aquí, per més urgent que es presenti, l'acció és segons tota versemblança prevenir el que passa a l'habitació veïna -potser és també percebuda com "*de totes maneres ara és massa tard*" en relació amb allò de que es tracta, a la "*realitat psíquica*" que es manifesta en la frase pronunciada?

Quin encontre pot haver-hi en endavant amb aquest ésser inert per sempre, inclús en ser devorat per les flames, sinó el que passa justament, on la flama per accident, "*com per atzar*", *ve a reunir-s'e amb ell*" ?

I on és la realitat en aquest accident, sinó en que ell repeteix alguna cosa, en suma mnés fatal, *a la manera* de la realitat, d'una realitat en que aquell que s'encarregava de vetllar a prop del cos roman encara adormit, fins i tot quan el pare arriba després d'haver-se despertat.

Així l'encontre, sempre fallit, va passar entre el somni i el despertar, entre aquell que dorm sempre i el somni del qual no sabrem, i aquell que no té somni sinó per no despertar-se.

Si Freud se'n meravella com confirmant la teoria del desig, és que es tracta d'una altra cosa que un fantasma reblint un anhel!

No és però que en el somni es sostingui que el seu fill encara viu, sinó que aquesta visió atroç designa un més enllà que s'hi fa escoltar.

És que es fa present el desig, de la pèrdua imaginada al punt més cruel de l'objecte.

És que en el somni es fa *l'encontre veritablement únic*, després del qual el desig ja només pot subsistir com dol, després del que la realitat no té més sentit que la neteja de l'escòria.

És que sols un rite, un acte sempre repetit, pot commemorar aquest encontre immemorable, atès que ningú pot dir què la mort d'un infant sinó son pare en tant que pare -és a dir cap ésser conscient.

Perquè la veritable fórmula de l'ateïsmo no és "*Déu és mort*"... -inclús fundant l'origen de la funció del pare en en seu assassinat, Freud potgeix el Pare- ...la veritable fórmula de l'ateïsmo és que "*Déu és inconscient*".

"*El que potser seria*", cal buscar-ho, veure-ho en la realitat abans del somni. El despertar ens mostrala vetlla de la consciència del subjecte en la representació del que ha passat, a saber, el molest accident de la realitat sobre el que no podem sinó prevenir.

Però què era doncs aquest accident quan tothom dorm, aquell que va voler descansar una mica, aquell que no va poder aguantar en vetlla i aquell que, sens dubte, davant del seu lliit, algú amb bones intencions va haver de dir: "*Es diria que dorm*" ?

Què era aquest accident quan només en sabem una cosa, que en aquest món tot ell ensopit, només es va fer sentir la veu: "*Pare, no veus que cremo?*".

Aquesta frase mateixa és un brandó. Per ella mateixa porta el foc allà on cau, un no veu el que crema, perquè la flama encega sobre allò que porta, sobre *l'unterlegt*, en l'*υποχείμενον*, però no sobre el real. I això és el que ens porta a reconèixer en aquesta frase... -en aquesta habitació separada del pare en el seu sofriment- ...el revers del que serà -despertat- la seva consciència, portant-nos a demanar-nos què és *el correlatiu*, en el somni, de la representació.

El que es confronta a ell en aquest moment és encara més colpidor en la mesura que aquí el veiem veritablement com el revers de la representació: és l'imaginari del somni, és el que imposa designar-hi el que Freud, quan parla de l'inconscient, designa com el que el determina essencialment, el *Vorstellungsrepräsentanz*, cosa que vol dir, no com ha estat traduït confusament, el "*representant representatiu*", sinó el "*tinent-lloc de la representació*". Veurem la seva funció, a continuació essencialment.

Tornem ara al nostre camí. Si he aconseguit fer que captessin el que, de l'encontre marcat com mai, és aquí nodal i sosté realment en el text de Freud, cosa que li sembla en aquest somni ser absolutament exemplar: aquest punt del lloc del real que va del trauma al fantasma... -en tant que el fantasma no és mai sinó la pantalla que el dissimula- a alguna cosa totalment primera, determinant en la funció de la repetició.

- Això és el que ens cal localitzar.

- Aquí hem de tornar-hi.

- Finalment, això és el que ens explica a la vegada l'ambigüïtat del despertar i de la funció del real en aquest despertar.
- El real es pot representar per l'*accident*, el *sorollet*, el *poc de realitat* que testimonia que no somiem.

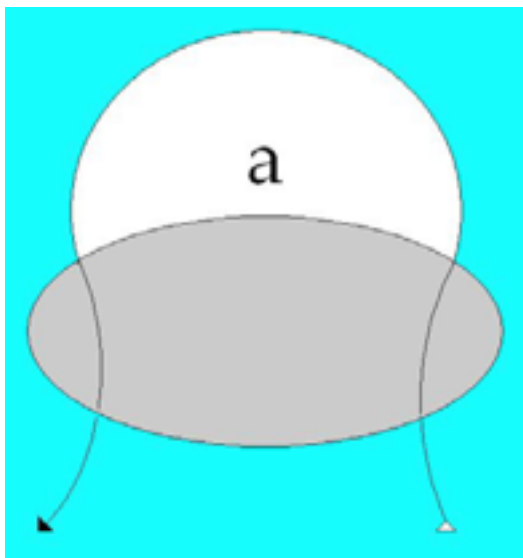
Però per una altra banda aquesta realitat no és *poc*, perquè el que ens desperta és *l'altra realitat amagada al darrere de la falta que té el lloc de representació*.

"És el *Trieb*", ens diu Freud, però atenció, encara no hem dit què és aquest *Trieb*.

I si -a falta de representació- no és allà on es dona, aquest *Trieb* de que estricta podem haver de considerar-lo com no sent més que *Trieb per venir*.

I aquest despertar, com no veure que és de doble sentit, que aquest despertar que ens resitua en una realitat constituïda i representada, es redobla, fa doble ús del que ens designa:

- que és més enllà del somni on anem, on hem de recercar-lo,
- que és en el que el somni ha recobert, ha embolcallat:

[aquest esquema serà produït en la sessió del 13-05-64]

ens ha amagat darrere la falta de la representació de la qual allí només hi ha un tinent-lloc,

-que vers allí som portats, -i que la psicoanàlisi ens designa que és un real que comanda més que qualsevol altre les nostres activitats.

Així podem veure que resulta que Freud aporta la solució al que, pel més agut dels qüestionadors de l'ànima abans que ell: Kierkegaard, ja s'havia centrat en la forma de la pregunta al voltant de *La repetició*.

Els convido a rellegir aquest text que irradia lleugeresa i joc irònic, text veritablement mozartian en el seu món donjuanesc d'abolir els miratges de l'amor.

Aquesta llucidesa dels afectes, que, sense possible rèplia, és accentuada pel que en l'amor del jove del que ens en fa el retrat a la vegada commogut i irrisori, aquest jove només es dirigeix a ell, per mitjà de la memòria

No hi ha en veritat allí algun ressó més profund de la fórmula de La rochefoucauld que:

"Què poc experimentarien l'amor si si no se'ls hagués explicat els modes i els camins, les fórmules."

Sí, però qui va començar? I no comença tot essencialment en l'ensarronada?

A qui es dirigiria el primer que, dient l'encantament de l'amor, va fer passar aquest encantament per exaltació de l'altre, fent-se el presoner d'aquesta exaltació fins al desinflament, aquell que amb l'oferta va crear la demanda més falsa, la de la satisfacció narcisista, sigui la de *l'ideal del jo* o del *jo que es pren per l'ideal* ?

Igual que en Kierkegaard, en Freud tampoc es tracta quant a la *repetició* de cap repetició que s'assegui en el natural, de cap retorn de la necessitat. El retorn de la necessitat apunta al consum posat al servei de l'apetit. La *repetició* demana el nou. Es gira vers el lúdic que fa d'això nou la seva dimensió, i això, Freud ens ho diu també en el text del capítol la referència del qual els hi vaig donar la vegada anterior.

Tot el que, en la repetició, es varia, es modula, no és més que alienació de la seva essència. L'adult -fins i tot el nen més avançat- exigeix en les seves activitats, d'aquest joc, el nou.

Però -Freud ho indica- això no és més que el lliscament del que dona el veritable secret del lúdic, lliscament d'una diversitat més radical que és la mateixa que constitueix la repetició en ella mateixa. A saber, la que en el nen, en el seu primer moviment, en el moment que es forma, en que es forma com ésser humà, es manifesta en ell com exigència que el conte sigui sempre el mateix, que la seva realització contada sigui ritualitzada, és a dir textualment la mateixa.

I aquest punt per tant, com dibuixant una consistència distinta dels detalls de la seva narració, un significant de retorn, a la realització del significant que no podrà ser mai prou curosa en la seva memorització per atènyer, designant, la primacia de la significança com a tal, i desenvolupar-la variant les significacions és evadir-se'n.

És clar que aquesta variació fa oblidar la mira d'aquesta significança transformant el seu acte en joc, donant-li descàrregues benaurades segons el principi del plaer. Però aquesta repetició pot ser captada clarament per Freud en el joc del seu nét com *el fort-da* reiterat en la desaparició de la mare, Freud pot subratllar bé que és *tamponar el seu efecte fent-se'n l'agent*. I encara tenim que el fenomen és correlatiu del que ens subratlla Wallon, a saber que *tan sols és secundari*.

Igual que aquest vigila per la porta, vigila la porta per on ha sortit sa mare, senyalant que que espera tornar a veure-la allí, però que *anteriorment* -abans d'aquest estadi- és en el punt mateix on ella el va deixar, al costat proper que ella va abandonar prop d'ell on ell porta la seva vigilància, que l'esclatxa introduïda per l'absència dibuixada està doncs sempre oberta i resta la causa d'un traçat centrífug on el que tria no és l'altre en tant que figura on es projecta el subjecte, sinó aquesta bobina... -solament unida a ell per un fil- ...on s'expressa el que es separa d'ell en aquesta prova, l'automutilació a partir de la qual l'ordre de la significança es posarà en perspectiva.

Perquè el *joc de la bobina* és la resposta del subjecte a allò que l'absència de la mare ha arribat a crear en la frontera del seu domini, és a dir la vora del seu bressol, a saber, un fossat al voltant del qual no té sinó que fer el joc del salt: aquesta bobina no és la mare reduïda a aquesta boleta... -per no sé quin joc, digne dels jívares- ...es separa alguna coseta del subjecte quedant encara ben subjecta a ell. I per tant s'ha de dir, com diu Aristòtil, que: *"L'home pensa amb la seva ànima"*.

Que amb ella salta les fronteres d'aquest domini ara transformat en [...], que comença, al voltant, l'encanteri.

Perquè si és veritat dir que el significant és la primera marca del subjecte, com no aplicar-la aquí i pel sol fet que aquest joc s'acompanya d'una de les primeres oposicions fonemàtiques en aparèixer escandint el seu acte involutiu... -és a dir d'alternances restitutives- ...com no reconèixer que... -allò a que aquesta oposició s'aplica en acte- ...és on hem de designar el subjecte. Concretament en la bobina a la qual ulteriorment donarem el seu *nom d'àlgebra lacanià* amb el terme de (*a*).

Queda clar que el conunt de l'activitat simbolitza la repetició, no del tot d'una necessitat que apel·laria al retorn de la mare i que es manifestaria tot senzillament en el crit, sinó de la seva pertinença com causa d'una *Spaltung* en el subjecte, la que supera una alternativa que és un *vel: fort-da* que és un *"aquí o allà"* i que no apunta en la seva alternança sinó a ser *fort* d'un *da* i *da* d'un *fort*.

Però apunta a allò que essencialment no és allà en tant que terme representat, perquè és el joc el *Repräsentanz* de la *Vorstellung*.

Què esdevindrà la *Vorstellung* quan aquest *Repräsentanz* de la mare de nou... -en el seu dibuix marcat per les pinzellades, les aiguades del disseny- ...el *Vorstellungsrepräsentanz* falti ?

"Jo he vist també els meus ulls oberts per la divinació maternal, com l'infant traumatitzat per la meua partida malgrat una crida precoçment esbossada amb la veu i en endavant més renovada per mesos sencers, he vist molt temps després encara quan agafava aquest mateix nen en els meus braços, l'he vist deixar anar el seu cap a la meua espatlla per caure en l'únic son capaç de donar-li l'accés al significant vivent que jo era des de la data del trauma."¹

Aquest dibuix que avui els he fet de la funció de la τύχη, veuran que ens serà essencial per interpretar, per dirigir, per rectificar, el que és el deure de l'analista en la interpretació de la transferència. Avui n'hi haurà prou amb accentuar que no és gens va que l'analista es posi com modulador d'una manera més radical aquesta relació de l'home amb el món que s'ha pres molt temps per "*coneixement*".

Si es troba tan sovint, en els *escrits teòrics*, referit a no sé què que es descobriria com anàleg a la relació de l'*ontogènesi* amb la *filogènesi*, no s'equivoquin, és per una confusió.

En l'ontogènesi psicològica, mostrarem la propera vegada que tota l'originalitat de l'anàlisi consisteix en centrar-la, no en aquests pretesos estadis que no tenen literalment cap fonament localitzable en el desenvolupament observable en termes biològics.

Si aquest desenvolupament és animat tot ell per l'accident, l'ensopec, de la τύχη [...] és en la mesura... -i és el que volia puntuar avui- ...en que la τύχη i el que ella apunta ens porten al mateix punt on la filosofia presocràtica buscava motivar el món mateix.

Li calia en algun lloc un *clínamen*² i Demòcrit quan, temptat a designar-lo, posant-se ja com adversari d'una pura funció de negativitat, per introduir-hi el pensament, ens diu:

"No és el μηδεν el que és essencial"...

i mostrant-los que, des del començament... -des de l'origen del que un dels nostres alumnes anomenava l'etapa arcaica de la filosofia- ...els jocs de paraules, la manipulació de les paraules era utilitzada com en el temps de Heidegger:

..."no és un μηδεν, és un δεν",

cosa que, ho saben, en grec és una paraula forjada. No va dir év, per no parlar de l'óv; què és el que va dir?

Va dir, responnent a la pregunta nostra, la de l'idealisme: "*res, potser?*".

No va respondre: "*potser res*"; però tampoc: "*res*".

¹ André Gide, "Les faux monnayeurs", conversa entre La Pérouse i Edouard.

² Clínamen: terme de filosofia. La declinació dels àtoms, en el sistema d'Epicur. Etimologia: inclinació, desviació; de *clinare*, inclinar.

Continuo tractant de menar-los a la funció, en la nostra descoberta analítica, de la *repetició*. Tendeixo a senyalar-los que no és aquesta una noció fàcil de concebre en l'accessió, en la pràctica que li donem.

Wiederholung els hi vaig dir -i ja suficientment- per accentuar el que implica... -en la referència etimològica de "*haler*" de nou- ...de connotació cansosa.

"*Tirar*" què?

Potser, jugant amb l'ambigüitat de la paraula "*tirar*" en francès: "*tirar a sorts*", aquest *Zwang* [compulsió] ens dirigiria vers alguna cosa com la carta obligada, i al capdavall, si només hi ha una carta en el joc, no en puc tirar una altra !

El caràcter de conjunt -en el sentit matemàtic del terme- que té la bateria significant... - que l'oposa a la indefinitud del nombre, del nombre enter per exemple- ...pot permetre'ns concebre un esquema on aquesta funció de la carta obligada s'apliqui de seguida.

Si el subjecte és el subjecte del significant -determinat per ell- un pot imaginar la xarxa sincrònica tal com dona, en la diacronia, *efectes preferencials*.

I entenguin bé que no es tracta tampoc *d'efectes estadístics imprevisibles*, sinó que és l'estructura mateixa d'aquesta xarxa el que n'implica els retorns.

És aquesta la noció que té per nosaltres... -a través de l'elucidació del que en diem les "estratègies"- ...és aquesta la forma que agafa per nosaltres l'αὐτόματον d'Aristòtil.

I també traduïm com *automàtic* aquest *Zwang* de la *Wiederholung*, *Zwang* : *la compulsió de repetició*.

Els hi donaré, en el seu moment, els fets que suggereixen que en el fet, en un fet observable, en certs moments d'aquest monòleg infantil, imprudentment, falsament qualificat d'egocèntric, són jocs pròpiament sintàctics... -els hi repeteixo: els mostraré això més tard, on això s'ha revelat de manera particularment enginyosa- ...i per tant sorgint dle camp que en diem *preconscient*, que constitueixen, per dir-ho així, el llit de la reserva inconscient... -"*reserva*" en el sentit de *reserva d'indis*- ...en l'interior de la nostra *xarxa social*.

És clar que la sintaxi és preconscient, però el que escapa al subjecte és que la seva sintaxi es constitueix en relació amb certes reserves inconscients.

En l'efecte de *rememoració*, diguem... -*memorialització* -insistia jo més precisament- ...que consisteix per al subjecte en explicar la seva història, hi ha -latent- el que comanda en aquesta sintaxi, per avançar, a fer-se cada cop més circumscrita -en relació amb què? -amb el que Freud en deia, al començament de la seva descripció de la resistència psíquica, un "*nucli*".

Que aquest "*nucli*" es presenti d'entrada com referint-se a quelcom "*traumàtic*" no és al capdavall més que una aproximació.

És clar d'entrada que ens cal distingir la resistència del subjecte d'aquesta primera resistència del discurs si procedeix en el sentit d'aquesta circumscripció al voltant del nucli.

Perquè "*resistència del subjecte*" no deixa d'implicar que hi suposem un "*jo*", que en comparació amb aquest nucli no és quelcom del que no puguem estar segurs que la seva qualificació de "*jo*" estigui també fundada.

Aquest nucli, els he dit, ens sembla em primer lloc que ha de designar-se com *real*, *real* en la mesura que la identitat de percepció és la seva regla.

En el límit es funda en el que Freud... -quan l'articula, l'enuncia- ...arriba a puntuar com simplement una mena de sostracció que ens assegura que estem en la percepció pel sentiment de la realitat que l'autentifica.

Què vol dir això sinó el que -de la banda del subjecte- s'anomena el despertar?

I és el que he tractat... -ho recordo per aquells a qui el meu discurs de la vegada anterior no hagi estat prou indicador, determinant- ...per això torno a dir que si la vegada anterior vaig començar a abordar al voltant d'aquest somni el que hi ha en joc en la repetició, és perquè aquest somni tan clos, tan tancat... -tan doblement i triplement tancat com està, atès que tampoc va ser analitzat- ...aquí només indicatiu per l'elecció que en va fer Freud en el moment que es tracta del procés del somni en el seu últim mecanisme.

El despertar, la realitat que el determina, és aquest soroll lleuger contra el qual l'imperi del somni i del desig es manté, o alguna altra cosa que s'expressa en el fons de l'angoixa d'aquest somni, a saber, el més íntim de la relació del pare amb el fill que ve a sorgir no tant en aquesta mort, si puc dir-ho, com en el seu més enllà, en que està més enllà d'aquest fet en el seu sentit de destí?

Dic que alguna cosa es figura amb el que arriba "*com per atzar*", quan tothom dorm, a saber:

-el *ciri* que es *capgira*, -i el *foc* als *llençols*.

Hi ha la mateixa relació... -d'esdeveniment insensat, d'accident, de *malaurança* amb el que hi ha en joc de punyent en el sentit, tot i que *velat*, que hi ha en aquest:

"*Pare, no veus que cremo?*" - ...hi ha la mateixa relació entre l'un i l'altre, que en allò amb que ens les hem de veure: en una repetició que per nosaltres es representa en l'apel·lació de "*neurosi de destí*" de "*neurosi de fracàs*".

El que ha fallat no és *adaptació*, sinó *τύχη*, "*encontre*".

Diguem de passada que el que Aristòtil formula...

-que la *τύχη* es defineix per no poder venir-nos sinó d'un ésser capaç d'*elecció*, de *προαίρεσις*,

-que la *τύχη* -*bona o mala fortuna*- no podria venir d'un objecte inanimat o d'un animal

...aquí resulta empescat:

l'accident mateix d'aquest somni ens el figura.

Aristòtil marca aquí el mateix límit que l'atura al bord de les fórmules extravagants, monstruoses, de la conducta sexual, que ell només podria qualificar de *τερατώδες*, monstruositats.

El costat tancat de la relació entre l'accident que es repeteix i aquest *sentit velat* que és la veritable "*realitat*" i que ens condueix vers *el Trieb*, *la pulsio*, això ens dona la certesa que per nosaltres en l'anàlisi hi ha una cosa diferent a mistificar l'atefacte del tractament que en diem "*la transferència*" per conduir-lo a el que se'n diu la realitat suposadament simple de "*la situació*".

No sembla que un valor, inclús propedèutic, pugui tenir prou amb aquesta direcció que s'indica en la reducció a la realitat, per dir-ho així, de la sessió o de la sèrie de sessions, que allí no hi ha més que una *coartada de despertar*, que la *justa repetició* ha de ser obtinguda en una altra direcció que no podem confondre amb el conjunt dels efectes de transferència, però que serà justament el nostre problema quan abordem la funció de la transferència: com la *transferència* pot conduir-nos al cor de la *reèticció* ?

Perquè és necessari que fundem, que inserim, aquesta repetició en aquesta *esquízia* mateixa que es produeix en el subjecte en relació amb l'encontre, en aquesta dimensió característica de la descoberta analítica i de la nostra experiència, que ens fa captar, concebre el *real* -en la seva incidència dialèctica- com originalment inadequat, i comprendre que en aquest punt resulta ser el major còmplice de la *pulsio* en el subjecte.

Terme al que arribarem al final, perquè només el recorregut d'aquest camí ens farà concebre què retorna, radicalment, en la pulsio.

Perquè al capdavall:

- Per què *l'escena primitiva* és tan traumàtica?
- Per què és sempre *massa aviat* o *massa tard* ?
- Per què el subjecte hi obté o massa plaer... -al menys és així com hem concebut primer *la causalitat traumàtica de l'obsessiu*- ...o massa poc com en la *histerica* ?
- Per què no *desperta* de seguida el subjecte, si és massa libidinal?
- Per què el fet és tan *δυστυχία*?
- Per què ens veiem obligats així a recordar que la pretesa maduració dels dits "*instints*" és d'alguna manera *traspassada, travessada, "transfixada", de "tíquica",* diria jo?

És clar que també, el "*tíquic*" és una noció *opaca*. Pot obrir-nos *el sentit* del que seria *la seva resolució* ? I no deixem d'haver d'exigir abans de concebre el que podria ser la satisfacció d'una pulsíó. De moment el nostre horitzó és el que apareix com *factici* en la relació fonamental amb la sexualitat.

Del que es tracta en l'experiència analítica és partir d'això: que igualment que *l'escena primitiva* és traumàtica, no és l'empatia sexual el que sosté les modulacions de l'analitzable, és un fet factici com el que apareix en l'escena tan *ferotgement* encaçada en l'experiència de *L'Home dels llops : l'estranyesa per la desaparició i de la reaparició del penis*.

Aleshores, que s'entengui bé que sobre el que vaig voler articular les coses la vegada anterior és apuntar on és aquesta *esquízia* del subjecte. La mateixa que, al cap i ala fi, després del despertar persisteix entre el retorn al real, la representació del món que finalment recau als seus peus... -els braços aixecats, "*quina desgràcia! Què ha passat! Quina errada! Quina bestiesa! Què idiota aquest que s'ha posat a dormir!*"- ...i la consciència que es torna a tramar, que sap viure tot això, diguem com un malson, però que tot i això es recupera de nou:

"*Sóc jo qui viu això, no cal que em pessigui per saber que no somio...*". I aquesta *esquízia* no està allí també sinó *representant* l'altre, més profunda i que s'eludeix en aquesta referència, aquesta *esquízia* que en el somni revela el subjecte en aquesta maquinària del somni, a la imatge d'el'infant que s'acosta amb aquesta mirada plena de retret, i per altra banda allò en que el subjecte *cau*:

- *Invocació: veu* de l'infant,
- Sol·licitació de la *mirada: "Pare, que no veus..."*

És per això que... -lliure com sóc de proseguir... -en el camí on els porto- ...el camí pels temps que em semblen les millors- ...aquí em sembla que s'indica... -passant la meva agulla corba a través de la tapisseria- ...saltar del costat on es planteja la pregunta més apressant, i en primer lloc per oferir-se com objecte, com objecte de debat, com cruïlla, entre nosaltres i tots aquells que tracten de pensar els camins del subjecte.

A saber:

- si aquest camí en tant que és referència, recerca de la veritat, cal buscar-lo en el nostre estil d'aventura, amb el seu "traumatisme", reflex d'alguna manera d'aquesta facticitat,
- o si s'ha de buscar allà on la tradició des de sempre l'ha localitzat, a nivell de la dialèctica del verdader i de l'aparença, captada al començament de la percepció, en el que té de fonamentalment "*ideica*", més estètica d'alguna manera, i accentuada per un centrament visual.

No és aquí *simple atzar*... -sinó referit a l'ordre del pur "*tíquic*"- ...si aquesta setmana ve al seu abast, per la seva aparició, el llibre -pòstum- del nostre amic Merleau-Ponty sobre *El visible i l'invisible*.

Aquí s'expressa, *encarnat*, el que constituïa l'alterança del nostre diàleg.

I no cal anar gaire lluny per recordar aquest congrés de Bonneval on la seva intervenció, per nosaltres, portava alq ue era el seu camí, el que precisament es va trencar en un punt d'aquesta obra, que no la deixava menys en un estat d'acabament que es prefigura... -i es prefigura en primer lloc- ...en aquest treball de pietat que devem a Claude Lefort, de qui vull dir aquí l'homenatge que li reto per la mena de *perfecció* a la que crec que ha arribat en una transcripció llarga i difícil.

Aquest "*visible*" i aquest "*invisible*" que, per a nosaltres, pot d'alguna manera apuntar al moment d'arribada d'alguna cosa que en vaig dir la "*tradició filosòfica*" en aquesta recerca del *real*... -aquesta tradició que comença amb Plató per aquesta promoció de la *Idea*, de la que es pot dir que es determina per un punt de partida en un món *estètic*, d'una necessitat, d'una fi, d'un final donat al ser concebut com "*Sobirà Bé*" en una *belleza* que és també el seu límit- ...en *aquesta cosa* que no és perquè sí que Maurice Merleau-Ponty en reconeix el rector en "*l'ull*".

El primer esbós d'aquest treball se'ns dona en un article que ell va anomenar *L'ull i l'esperit*. En el progrés que trobaran en aquesta obra, que es pot dir a la vegada terminal i inauguradora, en *El Visible i l'invisible*, títol d'aquesta obra, és el record i el pas endavant en el camí, en el rastre, del que havia formulat per a nosaltres la seva *Fenomenologia de la percepció*.

A saber, la regulació de la forma com havent de ser recordada al nivell determinant del que... -en proporció al progrés del pensament filosòfic- ...havia estat portada fins aquest extrem que havia acabat per fer-nos pregunta imponent pel vertigen, el perill, la interrogació sempre imminent que es manifesta en el terme idealista:

"Com ajuntra mai aquest folre que esdenevia la representació amb el que es considera que recobreix?".

La fenomenologia, en remetre'ns a aquesta regulació de la forma a la qual presideix no solament l'ull del subjecte, sinó tota la seva espera, la seva captura, la seva emoció, diria jo, no solament muscular, sinó també visceral, en fi, la seva presència constitutiva apuntada en una intencionalitat total, la del subjecte.

Aquí Maurice Merleau-Ponty fa el pas següent forçant d'alguna manera els mateixos límits d'aquesta fenomenologia, i a través de vies que no tornaré a traçar aquí, perquè es vull portar a un altre camp la incidència totalment particular del qual els indicaré ara mateix.

Però senyalo que l'essencial: la seva crida i els camins per on els hi portarà no seran solament d'ordre visual, sinó, ho veuran, de la interrogació i de la dialèctica per recordar-nos tanmateix... -aquest és el punt essencial- ...per recordar-nos la dependència del "*visible*" en relació amb el que ens posa essencialment "*sota l'ull de qui veu*".

Això és encara dir massa, perquè aquest "*ull*" només és una metàfora, alguna cosa que anomenaré més aviat "l'empenta" del qui veu, alguna cosa d'abans del meu ull.

I el que es tracta de circumscriure per les vies del camí que ens mostra, és alguna manera la preexistència d'una *mirada*: *només veig des d'un punt, però en la meua existència sóc mirat per tot arreu*.

Aquest "*veure*" al qual estic sotmès d'una manera original és el que ens ha de dur al que sembla clarament l'ambició d'aquesta obra, a una mena de *capgirament ontològic*, les lleis del qual, els agafadors, s'haurien d'obtenir en una institució més primitiva de *la forma*. Aquesta és per mi l'ocasió de *definir*, de *recordar* el que segur que en el meu discurs *no hi és*.

Algú... -d'aquells que des dels meus *Escrits* m'ha seguit prou com per revisar el que conté certa nota- ...diu que sembla que jo prosegueixo el disseny particular de la recerca d'un *estatut ontològic* de la psicoanàlisi en els fonaments d'una coherència filosòfica per la qual tot aspecte del freudisme s'ha de reinterpretar, el que s'acostuma a qualificar de "*naturalisme*".

Malgrat els impassos on pot semblar conduir, el seu manteniment sembla indispensable, perquè aquesta perspectiva representa una de les rares temptatives, sinó la única, per donar cos a la realitat del psiquisme sense substantificar-la.

Ara bé, és clar, diria jo, tinc la meua ontologia -per què no?- com tothom, a nivell d'una filosofia, sigui aquesta ingènua o elaborada.

Però segur que el que tracto de dibuixar en un discurs... -que si interpreta el de Freud, no deixa d'estar menys essencialment centrat en la particularitat de l'experiència que dibuixa- ...és justament alguna cosa que no té de cap manera la pretensió de recobrir tot el camp de l'experiència on ve a constituir-se.

Inclús el que, potser, en aquest entre-dos que ens obre l'aprehensió de l'inconscient, aquest entre-dos, els hi vaig dir... -i per això el vaig accentuar al començament del meu discurs d'enguany- ...aquest entre-dos només ens interessa en la mesura que ens és deisgnat per la consigna freudiana com allò sobre el que el subjecte, com a tal, ha de prendre possessió.

I no pot prendre'n, de possessió, sinó en aquestes línies de partença, aquelles precisament on el circumscriu com subjecte *esquizat*.

El que aquí ens interessa, en l'interior d'aquest camp... -l'estatut ontològic del qual ens donarà Maurice Merleau-Ponty, per altra banda més o menys polaritzat pels fils de la nostra experiència- ...serà també alguna cosa que es presentarà en aquest camp per les seves incidències, pel seu extrem més factici, diria jo, inclús el més caduc.

I l'esquízia que ens interessa, no és aquesta distància que hi ha de les formes, per nosaltres, imposades pel món, vers el que la intencionalitat de l'experiència fenomenològica pot dirigir-nos en la seva obertura essencial, i els límits que hi trobarem en l'experiència del visible.

No és entre el visible i l'invisible que haurem de passar, és en aquest quelcom que potser podrem, nosaltres també, qualificar de "mirada", però veuran que només se'ns presenta sota la forma d'una estranya contingència, ella mateixa simbòlica del que trobem a l'horitzó i com topall de la nostra experiència, a saber la falta constitutiva de l'angoixa de castració.

L'ull i la mirada, tal és per nosaltres l'esquízia en la qual es manifesta la pulsio... -que ens representa, en aquesta empresa del subjecte que és la nostra- ...al nivell del camp escòpic.

Allò al que ens hem de referir és això que fa que en la nostra relació amb les coses tal com està constituïda, tal com progressa per aquest camí de la visió, que ens ordena les coses en les figures de la representació, alguna cosa llisca, passa, es transmet d'estrat en estrat per ser-hi sempre elidida en algun grau, i que en diem la mirada.

Per abordar-la, fer-se-la percebre, hi ha més d'un camí. La il·lustraria, en el seu extrem, amb un dels enigmes que ens presenta justament la refrència a la natura, no es tracta d'altra cosa que dels fenòmensdits del "mimetisme". Sobre això s'han dit moltes coses, com saben, i abans que res molt absurdes.

La idea que els fenòmens del mimetisme de cap manera puguin ser explicats per una finalitat d'adaptació. Només cal que les remeti, entre altres, a un apetita obra, que segur que molts de vostès coneixen, la de Caillois titulada *Medusa i companyia*, on aquestes coses són criticades d'una manera particularment perspicaç.

Veuen com en són de fràgils les referències adaptatives, al menys en el sentit d'una selecció segons la qual no és fàcil veure no solament com haurien pogut operar, si no és deixant el problema intacte, a saber, que per poder ser eficaç, la mutació determinant del mimetisme en l'insecte, per exemple, només es pot fer d'entrada i al començament, però també els seus pretesos efectes selectius són anul·lats per l'experiència que mostra que en els ocells, predadors en particular, vull dir en el seu estómac, trobem tants insectes que es diuen protegits per algun mimetisme com insectes que no ho estan.

Però tampoc és aquest el problema. El problema més radical, el més fonamental, del mimetisme, si també l'hem de referir a algun poder formatiu atribuït a l'organisme mateix que ens en mostra les manifestacions, convindria primer que poguéssim arribar a concebre per quin circuit aquesta força orgànica podria resultar en posició de "veient", no solament sobre el cos mateix que es tracta de mimetitzar, a saber la forma del seu propi organisme, sinó també la seva relació amb el medi en el qual es tracta: sigui que se'n distingeixi, sigui al contrari que s'hi confongui. I per dir-ho tot, com recorda amb molta pertinença, fins i tot elegència, Caillois, adonar-se que per tal o tal altra forma de mimetisme i mñes especialment les que ens poden evocar la seva relació amb la funció dels ulls, a saber els ocells, e stracta potser de comprendre que si els ocells impressionen - és un fet que ho fan- el predador o la víctima suposada que ve a mirar-los, és a dir que sigui per la seva semblança amb uns ulls, o els ulls tan sols són fascinants per llurrelació amb la forma dels ocells?

Dit d'altra manera, hem de distingir, a propòsit d'això, ... -cosa que sembla imposar-se efectivament- ...la funció de l'ull de la funció de la mirada?

Del que es tracta aquí en aquest exemple distintiu i elegit com a tal, per la seva localitat, pel seu factici, pel seu caràcter excepcional, és que precisament en la seva distinció, en el fet que, pel que fa al que per a nosaltres planteja la qüestió de les formes del món, no és més que una petita part, una funció distingida, específicament la de, diguem la paraula, la taca. És per això mateix que es basa en la suggestió -per nosaltres exemplar- que ens produeix senyalar l'anterioritat, la preexistència al *vist* d'un *donat a veure*.

No tenim cap necessitat de remetre'ns a no sé quina suposició de l'existència d'un "*veient universal*", perquè igualment, si aquesta funció resulta instituïda així en la seva autonomia -ella ens ho suggereix- l'important per a nosaltres en al camp de la nostar experiència és... -identificant en el seu origen la funció de la taca com a atal amb la de la mirada- ...buscar el fil, el rastre, a tots els nivells en que es produeixen els estrats d'una constitució del món en el camp escòpic, per adonar-nos que aquesta funció de la taca i de la mirada hi juga com sent a la vegada, cosa que el comanda de la manera més secreta, iel que hi escapa sempre més o menys a la captura d'aquesta forma de la visió que es satisfà per ella mateixa imaginant-se com consciència.

Allò en quela consciència pot tornar-se en ella mateixa i captar-s'hi... -com *La jove Parca* de valéry "*veient-se veure*"- ...representa un escamoteig, una ambigüitat.

I per emprar un terme que és el del que ella s'assegura, terme evident manllevat del domini visual, que ens permet capgirar la paraula per un joc de paraules, i dir que aquesta falsa evidència que hi ha en aquest *veient-se veure* amb pel que s'afecta la consciència, no representa més que un evitament, que s'hi opera, de la funció de la mirada.

És el que necessita que el localitzem, queel busquem en tots els estrats que acabem justament d'esbossar en quatre termes, en aquesta topologia que la darrera vegada, a propòsit d'aquest somni, ens vam fer: del que apareix de la posició del subjecte en el moment que s'obre per a ell aquest món al qual accedeix en el somni i le sseves formes imaginàries que li són donades pel somni, com oposades a les d'una altra estructura, i determinades per un altre horitzó en l'estat de vetlla.

Que no podem, guiats pèr aquests índex, començar primer adonant-nos que en aquest ordre particularment satisfactori pel subjecte que l'experiència analítica ha ocnotat amb el terme de "narcisisme"... -i en el que em vaig esforçar a reintroduir l'estructura essencial que sosté per la referència a la imatge especular, a la imatge reflectida del cos, en la satisfacció, inclús complaença, que difon, on el subjecte troba suport per un desconeixement tan fonamental- ...alguna cosa no entra, el que ens mostra solament fins on n'arriba l'imperi.

Que en aquesta referència que és on el pensament ha establert aquesta línia que he anomenat tradició filosòfica, d'ela nostra recerca, en aquest costat satisfactori, en aquesta

plenitud trobada pel subjecte en la forma de la contemplació, no podem captar-hi d'entrada el que justament s'ha elidit: la funció de la mirada?

Entenc, allà on Maurice Merleau-Ponty, amb la indicació que som éssers mirats, en l'espectacle del món, en això que ens fa consciència, instituïnt-nos, instaurant-nos com *Speculum mundi*.

No està amagada aquesta satisfacció d'estar sota aquesta mirada... -de la que parlava fa un moment, amb Merleau-Ponty- ...que ens circumscriu i fa primer ser mirats però sense que se'ns mostri? El món, en aquest sentit, se'ns presneta -vull dir el seu espectacle- com omnivoyeur.

I aquest és el fantasma que trobarem, en la perspectiva platònica d'un Ésser absolut, ser-li transferit com la qualitat de l'omniveient, però al nivell mateix de l'experiència fenomènica de la contemplació.

Aquest costat omnivoyeur és al capdavant el de la dóna que es sent mirada, també a condició que no se li mostri. El món és *omnivoyeur*, però no és *exhibicionista*.

Quan comença provocar-lo és quan comença el sentiment d'estranyesa.

Però què és això, sinó justament l'elisió d'aquesta mirada, l'elisió d'ell et que no solament això mira, sinó que això mostra, i en el camp del somni, el que caracteritza les imatges oníriques és que això mostra.

Això mostra... però també es demostra alguna forma d'elisió, de lliscament del subjecte.

Perquè, remetin-se al text de somnis que sigui... -i no solament del que vaig fer servir la vegada anterior, en que al capdavant tot el que els he dit pot seguir sent enigmàtic- ...sinó que en tot somni, tal com el resituïm en aquestes coordenades, en el somni aquest "això mostra" ve endavant, tan endavant com les característiques en les que es coordena... -a saber en no tenir l'horitzó, el tancament del que és contemplat en l'estat de vetlla, el fet de ser també emergència, contrast, mena de taca, colors més intensos- ...quina és la nostra posició en el somni, sinó a fi de comptes la de ser fonamentalment aquell que no veu?

No veu on porta això, segueix, pot fins i tot de vegades separar-se, dir-se que és un somni, però no podria en cap cas captar-se en el somni de la manera com en el *cogito* cartesià es capta com pensant.

Pot dir-se "no és més que un somni", no es capta com qui es diu, "però malgrat tot jo sóc consciència d'aquest somni".

Igualment Tchoang-Tseu³ somia que és una papallona. Què vol dir això?

³ Tchoang-Tseu: "Una vegada, m una nit, vaig ser una papallona, revoltant contenta de la seva sort. Després em vaig despertar Tchoang-Tseu. Però sóc el filòsof Tchoang-Tseu que recorda haver somiat que va ser una papallona o sóc una papallona que somia ara que és el filòsof Tchoang-Tseu?"

Això vol dir que veu la papallona en la seva realitat de mirada, perquè què és tanta imatge, tants dibuixos, tants colors, sinó aquest donat a veure gratuït amb aquestes marques per a nosaltres de la primitivitat d'aquesta essència de la mirada?

És, Déu meu, una papallona que no és tan diferent de la que aterroritza l'Home dels llops, i Merleau-Ponty en coneix bé la importància i ens hi remet en una nota no inclosa en el seu text.

"Quan Tchoang-Tseu es desperta pot preguntar-se si no és la papallona que somia que és Tchoang-Tseu.

També té raó, i per partida doble:

- Primer perquè això prova que no és boig, no es té per absolutament idèntic a Tchoang-Tseu.

- En segon lloc perquè no creu parlar tan bé, i més aviat perquè havia de saber parlar tan bé, és a dir que efectivament quan era papallona era quan es copsava en algun arrel de la seva identitat, que era i és aquesta papallona que es pinta mb els seus propis colors, que és així en última instància que és Tchoang-Tseu.

I la prova n'és que quan és papallona no li ve la idea de demanar-se si, quan és Tchoang-Tseu despert, no és la papallona que està somiant que ho és.

Somiant que és papallona tindrà sens dubte que donar fe més tard que e srepresentava com papallona, però això no vol dir que està captivat per la papallona. És papallona capturada, però captura de res, perquè en el somni no és papallona per ningú, i és quan es desperta que és Tchoang-Tseu per als altres, que està pres en la xarxa per a papallones".

Per això la papallona pot, si no és Tchoang-Tseu, sinó *L'home dels llops*, inspirar-li el terror fòbic de reconèixer-hi en el batement... -que no és lluny del batemet de rombe de la causació- ...la ratllada primitiva que marca el seu ésser atès per primera vegada per l'urpa del desig.

Hem arribat al topall del que em proposo en el que els diré la propera vegada, de senyalar millor, d'introduir-los en això que és l'essencial de la satisfacció escòpica, aquesta mirada que acabem de captar com odent definir, per ell mateix, aquest objecte (*a*) de l'àlgebra lacaniana on el subjecte pot acabar caient, que en això i per raons que són raons estructurants, aquesta caiguda del subjecte resta desapercibuda perquè es redueix a zero.

És a dir, que en la mesura que aquesta mirada, en tant que objecte (*a*) pot venir a simbolitzar la falta central expressada en els fenòmens per nosaltres terminals, topalls de la nostra experiència de la castració, justament perquè és un objecte (*a*) que es redueix a una funció puntiforme, evanescent per la seva pròpia naturalesa, deixa el subjecte en una ignorància tan característica de tot el progrés del pensament de la via constituïda per la recerca filosòfica del que hi ha més enllà de l'aparença, que sempre ha fracassat, el caràcter clau del fenomen entrellucat de la castració.

Continuo tractant de menar-los a la funció, en la nostra descoberta analítica, de la *repetició*. Tendeixo a senyalar-los que no és aquesta una noció fàcil de concebre en l'accessió, en la pràctica que li donem.

Wiederholung els hi vaig dir -i ja suficientment- per accentuar el que implica... -en la referència etimològica de "*haler*" de nou- ...de connotació cansosa.

"*Tirar*" què?

Potser, jugant amb l'ambigüitat de la paraula "*tirar*" en francès: "*tirar a sorts*", aquest *Zwang* [compulsió] ens dirigiria vers alguna cosa com la carta obligada, i al capdavall, si només hi ha una carta en el joc, no en puc tirar una altra !

El caràcter de conjunt -en el sentit matemàtic del terme- que té la bateria significant... - que l'oposa a la indefinitud del nombre, del nombre enter per exemple- ...pot permetre'ns concebre un esquema on aquesta funció de la carta obligada s'apliqui de seguida.

Si el subjecte és el subjecte del significant -determinat per ell- un pot imaginar la xarxa sincrònica tal com dona, en la diacronia, *efectes preferencials*.

I entenguin bé que no es tracta tampoc *d'efectes estadístics imprevisibles*, sinó que és l'estructura mateixa d'aquesta xarxa el que n'implica els retorns.

És aquesta la noció que té per nosaltres... -a través de l'elucidació del que en diem les "estratègies"- ...és aquesta la forma que agafa per nosaltres l'αὐτόματον d'Aristòtil.

I també traduïm com *automàtic* aquest *Zwang* de la *Wiederholung*, *Zwang* : la *compulsió de repetició*.

Els hi donaré, en el seu moment, els fets que suggereixen que en el fet, en un fet observable, en certs moments d'aquest monòleg infantil, imprudentment, falsament qualificat d'egocèntric, són jocs pròpiament sintàctics... -els hi repeteixo: els mostraré això més tard, on això s'ha revelat de manera particularment enginyosa- ...i per tant sorgint dle camp que en diem *preconscient*, que constitueixen, per dir-ho així, el llit de la reserva inconscient... -"*reserva*" en el sentit de *reserva d'indis*- ...en l'interior de la nostra *xarxa social*.

És clar que la sintaxi és preconscient, però el que escapa al subjecte és que la seva sintaxi es constitueix en relació amb certes reserves inconscients.

En l'efecte de *rememoració*, diguem... -*memorialització* -insistia jo més precisament- ...que consisteix per al subjecte en explicar la seva història, hi ha -latent- el que comanda en aquesta sintaxi, per avançar, a fer-se cada cop més circumscrita -en relació amb què? -amb el que Freud en deia, al començament de la seva descripció de la resistència psíquica, un "*nucli*".

Que aquest "*nucli*" es presenti d'entrada com referint-se a quelcom "*traumàtic*" no és al capdavall més que una aproximació.

És clar d'entrada que ens cal distingir la resistència del subjecte d'aquesta primera resistència del discurs si procedeix en el sentit d'aquesta circumscripció al voltant del nucli.

Perquè "*resistència del subjecte*" no deixa d'implicar que hi suposem un "*jo*", que en comparació amb aquest nucli no és quelcom del que no puguem estar segurs que la seva qualificació de "*jo*" estigui també fundada.

Aquest nucli, els he dit, ens sembla em primer lloc que ha de designar-se com *real*, *real* en la mesura que la identitat de percepció és la seva regla.

En el límit es funda en el que Freud... -quan l'articula, l'enuncia- ...arriba a puntuar com simplement una mena de sostracció que ens assegura que estem en la percepció pel sentiment de la realitat que l'autentifica.

Què vol dir això sinó el que -de la banda del subjecte- s'anomena el despertar?

I és el que he tractat... -ho recordo per aquells a qui el meu discurs de la vegada anterior no hagi estat prou indicador, determinant- ...per això torno a dir que si la vegada anterior vaig començar a abordar al voltant d'aquest somni el que hi ha en joc en la repetició, és perquè aquest somni tan clos, tan tancat... -tan doblement i triplement tancat com està, atès que tampoc va ser analitzat- ...aquí només indicatiu per l'elecció que en va fer Freud en el moment que es tracta del procés del somni en el seu últim mecanisme.

El despertar, la realitat que el determina, és aquest soroll lleuger contra el qual l'imperi del somni i del desig es manté, o alguna altra cosa que s'expressa en el fons de l'angoixa d'aquest somni, a saber, el més íntim de la relació del pare amb el fill que ve a sorgir no tant en aquesta mort, si puc dir-ho, com en el seu més enllà, en que està més enllà d'aquest fet en el seu sentit de destí?

Dic que alguna cosa es figura amb el que arriba "*com per atzar*", quan tothom dorm, a saber:

-el *ciri* que es *capgira*, -i el *foc* als *llençols*.

Hi ha la mateixa relació... -d'esdeveniment insensat, d'accident, de *malaurança* amb el que hi ha en joc de punyent en el sentit, tot i que *velat*, que hi ha en aquest:

"*Pare, no veus que cremo?*" - ...hi ha la mateixa relació entre l'un i l'altre, que en allò amb que ens les hem de veure: en una repetició que per nosaltres es representa en l'apel·lació de "*neurosi de destí*" de "*neurosi de fracàs*".

El que ha fallat no és *adaptació*, sinó *τύχη*, "*encontre*".

Diguem de passada que el que Aristòtil formula...

-que la *τύχη* es defineix per no poder venir-nos sinó d'un ésser capaç d'*elecció*, de *προαίρεσις*,

-que la *τύχη* -*bona o mala fortuna*- no podria venir d'un objecte inanimat o d'un animal

...aquí resulta empescat:

l'accident mateix d'aquest somni ens el figura.

Aristòtil marca aquí el mateix límit que l'atura al bord de les fórmules extravagants, monstruoses, de la conducta sexual, que ell només podria qualificar de *τερατώδες*, monstruositats.

El costat tancat de la relació entre l'accident que es repeteix i aquest *sentit velat* que és la veritable "*realitat*" i que ens condueix vers *el Trieb*, *la pulsio*, això ens dona la certesa que per nosaltres en l'anàlisi hi ha una cosa diferent a mistificar l'atefacte del tractament que en diem "*la transferència*" per conduir-lo a el que se'n diu la realitat suposadament simple de "*la situació*".

No sembla que un valor, inclús propedèutic, pugui tenir prou amb aquesta direcció que s'indica en la reducció a la realitat, per dir-ho així, de la sessió o de la sèrie de sessions, que allí no hi ha més que una *coartada de despertar*, que la *justa repetició* ha de ser obtinguda en una altra direcció que no podem confondre amb el conjunt dels efectes de transferència, però que serà justament el nostre problema quan abordem la funció de la transferència: com la *transferència* pot conduir-nos al cor de la *reèticció* ?

Perquè és necessari que fundem, que inserim, aquesta repetició en aquesta *esquízia* mateixa que es produeix en el subjecte en relació amb l'encontre, en aquesta dimensió característica de la descoberta analítica i de la nostra experiència, que ens fa captar, concebre el *real* -en la seva incidència dialèctica- com originalment inadequat, i comprendre que en aquest punt resulta ser el major còmplice de la *pulsio* en el subjecte.

Terme al que arribarem al final, perquè només el recorregut d'aquest camí ens farà concebre què retorna, radicalment, en la pulsio.

Perquè al capdavall:

- Per què *l'escena primitiva* és tan traumàtica?
- Per què és sempre *massa aviat* o *massa tard* ?
- Per què el subjecte hi obté o massa plaer... -al menys és així com hem concebut primer *la causalitat traumàtica de l'obsessiu*- ...o massa poc com en la *histerica* ?
- Per què no *desperta* de seguida el subjecte, si és massa libidinal?
- Per què el fet és tan *δυστυχία*?
- Per què ens veiem obligats així a recordar que la pretesa maduració dels dits "*instints*" és d'alguna manera *traspassada, travessada, "transfixada", de "tíquica",* diria jo?

És clar que també, el "*tíquic*" és una noció *opaca*. Pot obrir-nos *el sentit* del que seria *la seva resolució* ? I no deixem d'haver d'exigir abans de concebre el que podria ser la satisfacció d'una pulsio. De moment el nostre horitzó és el que apareix com *factici* en la relació fonamental amb la sexualitat.

Del que es tracta en l'experiència analítica és partir d'això: que igualment que *l'escena primitiva* és traumàtica, no és l'empatia sexual el que sosté les modulacions de l'analitzable, és un fet factici com el que apareix en l'escena tan *ferotgement* encaçada en l'experiència de *L'Home dels llops : l'estranyesa per la desaparició i de la reaparició del penis*.

Aleshores, que s'entengui bé que sobre el que vaig voler articular les coses la vegada anterior és apuntar on és aquesta *esquízia* del subjecte. La mateixa que, al cap i ala fi, després del despertar persisteix entre el retorn al real, la representació del món que finalment recau als seus peus... -els braços aixecats, "*quina desgràcia! Què ha passat! Quina errada! Quina bestiesa! Què idiota aquest que s'ha posat a dormir!*" ...i la consciència que es torna a tramir, que sap viure tot això, diguem com un malson, però que tot i això es recupera de nou:

"*Sóc jo qui viu això, no cal que em pessigui per saber que no somio...*". I aquesta *esquízia* no està allí també sinó *representant* l'altre, més profunda i que s'eludeix en aquesta referència, aquesta *esquízia* que en el somni revela el subjecte en aquesta maquinària del somni, a la imatge d'el infant que s'acosta amb aquesta mirada plena de retret, i per altra banda allò en que el subjecte *cau*:

- *Invocació: veu de l'infant,*
- *Sol·licitació de la mirada: "Pare, que no veus..."*

És per això que... -lliure com sóc de proseguir... -en el camí on els porto- ...el camí pels temps que em semblen les millors- ...aquí em sembla que s'indica... -passant la meva agulla corba a través de la tapisseria- ...saltar del costat on es planteja la pregunta més apressant, i en primer lloc per oferir-se com objecte, com objecte de debat, com cruïlla, entre nosaltres i tots aquells que tracten de pensar els camins del subjecte.

A saber:

- si aquest camí en tant que és referència, recerca de la veritat, cal buscar-lo en el nostre estil d'aventura, amb el seu "traumatisme", reflex d'alguna manera d'aquesta facticitat,
- o si s'ha de buscar allà on la tradició des de sempre l'ha localitzat, a nivell de la dialèctica del verdader i de l'aparença, captada al començament de la percepció, en el que té de fonamentalment "*ideica*", més estètica d'alguna manera, i accentuada per un centrament visual.

No és aquí *simple atzar*... -sinó referit a l'ordre del pur "*tíquic*"- ...si aquesta setmana ve al seu abast, per la seva aparició, el llibre -pòstum- del nostre amic Merleau-Ponty sobre *El visible i l'invisible*.

Aquí s'expressa, *encarnat*, el que constituïa l'alterança del nostre diàleg.

I no cal anar gaire lluny per recordar aquest congrés de Bonneval on la seva intervenció, per nosaltres, portava alq ue era el seu camí, el que precisament es va trencar en un punt d'aquesta obra, que no la deixava menys en un estat d'acabament que es prefigura... -i es prefigura en primer lloc- ...en aquest treball de pietat que devem a Claude Lefort, de qui vull dir aquí l'homenatge que li reto per la mena de *perfecció* a la que crec que ha arribat en una transcripció llarga i difícil.

Aquest "*visible*" i aquest "*invisible*" que, per a nosaltres, pot d'alguna manera apuntar al moment d'arribada d'alguna cosa que en vaig dir la "*tradició filosòfica*" en aquesta recerca del *real*... -aquesta tradició que comença amb Plató per aquesta promoció de la *Idea*, de la que es pot dir que es determina per un punt de partida en un món *estètic*, d'una necessitat, d'una fi, d'un final donat al ser concebut com "*Sobirà Bé*" en una *belleza* que és també el seu límit- ...en *aquesta cosa* que no és perquè sí que Maurice Merleau-Ponty en reconeix el rector en "*l'ull*".

El primer esbós d'aquest treball se'ns dona en un article que ell va anomenar *L'ull i l'esperit*. En el progrés que trobaran en aquesta obra, que es pot dir a la vegada terminal i inauguradora, en *El Visible i l'invisible*, títol d'aquesta obra, és el record i el pas endavant en el camí, en el rastre, del que havia formulat per a nosaltres la seva *Fenomenologia de la percepció*.

A saber, la regulació de la forma com havent de ser recordada al nivell determinant del que... -en proporció al progrés del pensament filosòfic- ...havia estat portada fins aquest extrem que havia acabat per fer-nos pregunta imponent pel vertigen, el perill, la interrogació sempre imminent que es manifesta en el terme idealista:

"Com ajuntra mai aquest folre que esdenevia la rpresentació amb el que es considera que recobreix?".

La fenomenologia, en remetre'ns a aquesta regulació de la forma a la qual presideix no solament l'ull del subjecte, sinó tota la seva espera, la seva captura, la seva emoció, diria jo, no solament muscular, sinó també visceral, en fi, la seva presència constitutiva apuntada en una intencionalitat total, la del subjecte.

Aquí Maurice Merleau-Ponty fa el pas següent forçant d'alguna manera els mateixos límits d'aquesta fenomenologia, i a través de vies que no tornaré a traçar aquí, perquè es vull portar a un altre camp la incidència totalment particular del qual els indicaré ara mateix.

Però senyalo que l'essencial: la seva crida i els camins per on els hi portarà no seran solament d'ordre visual, sinó, ho veuran, de la interrogació i de la dialèctica per recordar-nos tanmateix... -aquest és el punt essencial- ...per recordar-nos la dependència del "*visible*" en relació amb el que ens posa essencialment "*sota l'ull de qui veu*".

Això és encara dir massa, perquè aquest "*ull*" només és una metàfora, alguna cosa que anomenaré més aviat "l'empenta" del qui veu, alguna cosa d'abans del meu ull.

I el que es tracta de circumscriure per les vies del camí que ens mostra, és alguna manera la preexistència d'una *mirada*: *només veig des d'un punt, però en la meva existència sóc mirat per tot arreu*.

Aquest "*veure*" al qual estic sotmès d'una manera original és el que ens ha de dur al que sembla clarament l'ambició d'aquesta obra, a una mena de *capgirament ontològic*, les lleis del qual, els agafadors, s'haurien d'obtenir en una institució més primitiva de *la forma*. Aquesta és per mi l'ocasió de *definir*, de *recordar* el que segur que en el meu discurs *no hi és*.

Algú... -d'aquells que des dels meus *Escrits* m'ha seguit prou com per revisar el que conté certa nota- ...diu que sembla que jo prosegueixo el disseny particular de la recerca d'un *estatut ontològic* de la psicoanàlisi en els fonaments d'una coherència filosòfica per la qual tot aspecte del freudisme s'ha de reinterpretar, el que s'acostuma a qualificar de "*naturalisme*".

Malgrat els impassos on pot semblar conduir, el seu manteniment sembla indispensable, perquè aquesta perspectiva representa una de les rares temptatives, sinó la única, per donar cos a la realitat del psiquisme sense substantificar-la.

Ara bé, és clar, diria jo, tinc la meva ontologia -per què no?- com tothom, a nivell d'una filosofia, sigui aquesta ingènua o elaborada.

Però segur que el que tracto de dibuixar en un discurs... -que si interpreta el de Freud, no deixa d'estar menys essencialment centrat en la particularitat de l'experiència que dibuixa- ...és justament alguna cosa que no té de cap manera la pretensió de recobrir tot el camp de l'experiència on ve a constituir-se.

Inclús el que, potser, en aquest entre-dos que ens obre l'aprehensió de l'inconscient, aquest entre-dos, els hi vaig dir... -i per això el vaig accentuar al començament del meu discurs d'enguany- ...aquest entre-dos només ens interessa en la mesura que ens és deisgnat per la consigna freudiana com allò sobre el que el subjecte, com a tal, ha de prendre possessió.

I no pot prendre'n, de possessió, sinó en aquestes línies de partença, aquelles precisament on el circumscriu com subjecte *esquizat*.

El que aquí ens interessa, en l'interior d'aquest camp... -l'estatut ontològic del qual ens donarà Maurice Merleau-Ponty, per altra banda més o menys polaritzat pels fils de la nostra experiència- ...serà també alguna cosa que es presentarà en aquest camp per les seves incidències, pel seu extrem més factici, diria jo, inclús el més caduc.

I l'esquízia que ens interessa, no és aquesta distància que hi ha de les formes, per nosaltres, imposades pel món, vers el que la intencionalitat de l'experiència fenomenològica pot dirigir-nos en la seva obertura essencial, i els límits que hi trobarem en l'experiència del visible.

No és entre el visible i l'invisible que haurem de passar, és en aquest quelcom que potser podrem, nosaltres també, qualificar de "mirada", però veuran que només se'ns presenta sota la forma d'una estranya contingència, ella mateixa simbòlica del que trobem a l'horitzó i com topall de la nostra experiència, a saber la falta constitutiva de l'angoixa de castració.

L'ull i la mirada, tal és per nosaltres l'esquízia en la qual es manifesta la pulsio... -que ens representa, en aquesta empresa del subjecte que és la nostra- ...al nivell del camp escòpic.

Allò al que ens hem de referir és això que fa que en la nostra relació amb les coses tal com està constituïda, tal com progressa per aquest camí de la visió, que ens ordena les coses en les figures de la representació, alguna cosa llisca, passa, es transmet d'estrat en estrat per ser-hi sempre elidida en algun grau, i que en diem la mirada.

Per abordar-la, fer-se-la percebre, hi ha més d'un camí. La il·lustraria, en el seu extrem, amb un dels enigmes que ens presenta justament la refrència a la natura, no es tracta d'altra cosa que dels fenòmensdits del "mimetisme". Sobre això s'han dit moltes coses, com saben, i abans que res molt absurdes.

La idea que els fenòmens del mimetisme de cap manera puguin ser explicats per una finalitat d'adaptació. Només cal que les remeti, entre altres, a un apetita obra, que segur que molts de vostès coneixen, la de Caillois titulada *Medusa i companyia*, on aquestes coses són criticades d'una manera particularment perspicaç.

Veuen com en són de fràgils les referències adaptatives, al menys en el sentit d'una selecció segons la qual no és fàcil veure no solament com haurien pogut operar, si no és deixant el problema intacte, a saber, que per poder ser eficaç, la mutació determinant del mimetisme en l'insecte, per exemple, només es pot fer d'entrada i al començament, però també els seus pretesos efectes selectius són anul·lats per l'experiència que mostra que en els ocells, predadors en particular, vull dir en el seu estómac, trobem tants insectes que es diuen protegits per algun mimetisme com insectes que no ho estan.

Però tampoc és aquest el problema. El problema més radical, el més fonamental, del mimetisme, si també l'hem de referir a algun poder formatiu atribuït a l'organisme mateix que ens en mostra les manifestacions, convindria primer que poguéssim arribar a concebre per quin circuit aquesta força orgànica podria resultar en posició de "veient", no solament sobre el cos mateix que es tracta de mimetitzar, a saber la forma del seu propi organisme, sinó també la seva relació amb el medi en el qual es tracta: sigui que se'n distingeixi, sigui al contrari que s'hi confongui. I per dir-ho tot, com recorda amb molta pertinença, fins i tot elegència, Caillois, adonar-se que per tal o tal altra forma de mimetisme i mñes especialment les que ens poden evocar la seva relació amb la funció dels ulls, a saber els ocells, e stracta potser de comprendre que si els ocells impressionen - és un fet que ho fan- el predador o la víctima suposada que ve a mirar-los, és a dir que sigui per la seva semblança amb uns ulls, o els ulls tan sols són fascinants per llurrelació amb la forma dels ocells?

Dit d'altra manera, hem de distingir, a propòsit d'això, ... -cosa que sembla imposar-se efectivament- ...la funció de l'ull de la funció de la mirada?

Del que es tracta aquí en aquest exemple distintiu i elegit com a tal, per la seva localitat, pel seu factici, pel seu caràcter excepcional, és que precisament en la seva distinció, en el fet que, pel que fa al que per a nosaltres planteja la qüestió de les formes del món, no és més que una petita part, una funció distingida, específicament la de, diguem la paraula, la taca. És per això mateix que es basa en la suggestió -per nosaltres exemplar- que ens produeix senyalar l'anterioritat, la preexistència al *vist* d'un *donat a veure*.

No tenim cap necessitat de remetre'ns a no sé quina suposició de l'existència d'un "*veient universal*", perquè igualment, si aquesta funció resulta instituïda així en la seva autonomia -ella ens ho suggereix- l'important per a nosaltres en al camp de la nostar experiència és... -identificant en el seu origen la funció de la taca com a atal amb la de la mirada- ...buscar el fil, el rastre, a tots els nivells en que es produeixen els estrats d'una constitució del món en el camp escòpic, per adonar-nos que aquesta funció de la taca i de la mirada hi juga com sent a la vegada, cosa que el comanda de la manera més secreta, iel que hi escapa sempre més o menys a la captura d'aquesta forma de la visió que es satisfà per ella mateixa imaginant-se com consciència.

Allò en quela consciència pot tornar-se en ella mateixa i captar-s'hi... -com *La jove Parca* de valéry "*veient-se veure*"- ...representa un escamoteig, una ambigüitat.

I per emprar un terme que és el del que ella s'assegura, terme evident manllevat del domini visual, que ens permet capgirar la paraula per un joc de paraules, i dir que aquesta falsa evidència que hi ha en aquest *veient-se veure* amb pel que s'afecta la consciència, no representa més que un evitament, que s'hi opera, de la funció de la mirada.

És el que necessita que el localitzem, queel busquem en tots els estrats que acabem justament d'esbossar en quatre termes, en aquesta topologia que la darrera vegada, a propòsit d'aquest somni, ens vam fer: del que apareix de la posició del subjecte en el moment que s'obre per a ell aquest món al qual accedeix en el somni i le sseves formes imaginàries que li són donades pel somni, com oposades a les d'una altra estructura, i determinades per un altre horitzó en l'estat de vetlla.

Que no podem, guiats pèr aquests índex, començar primer adonant-nos que en aquest ordre particularment satisfactori pel subjecte que l'experiència analítica ha ocnotat amb el terme de "narcisisme"... -i en el que em vaig esforçar a reintroduir l'estructura essencial que sosté per la referència a la imatge especular, a la imatge reflectida del cos, en la satisfacció, inclús complaença, que difon, on el subjecte troba suport per un desconeixement tan fonamental- ...alguna cosa no entra, el que ens mostra solament fins on n'arriba l'imperi.

Que en aquesta referència que és on el pensament ha establert aquesta línia que he anomenat tradició filosòfica, d'ela nostra recerca, en aquest costat satisfactori, en aquesta

plenitud trobada pel subjecte en la forma de la contemplació, no podem captar-hi d'entrada el que justament s'ha elidit: la funció de la mirada?

Entenc, allà on Maurice Merleau-Ponty, amb la indicació que som éssers mirats, en l'espectacle del món, en això que ens fa consciència, instituïnt-nos, instaurant-nos com *Speculum mundi*.

No està amagada aquesta satisfacció d'estar sota aquesta mirada... -de la que parlava fa un moment, amb Merleau-Ponty- ...que ens circumscriu i fa primer ser mirats però sense que se'ns mostri? El món, en aquest sentit, se'ns presneta -vull dir el seu espectacle- com omnivoyeur.

I aquest és el fantasma que trobarem, en la perspectiva platònica d'un Ésser absolut, ser-li transferit com la qualitat de l'omniveient, però al nivell mateix de l'experiència fenomènica de la contemplació.

Aquest costat omnivoyeur és al capdavant el de la dóna que es sent mirada, també a condició que no se li mostri. El món és *omnivoyeur*, però no és *exhibicionista*.

Quan comença provocar-lo és quan comença el sentiment d'estranyesa.

Però què és això, sinó justament l'elisió d'aquesta mirada, l'elisió d'ell et que no solament això mira, sinó que això mostra, i en el camp del somni, el que caracteritza les imatges oníriques és que això mostra.

Això mostra... però també es demostra alguna forma d'elisió, de lliscament del subjecte.

Perquè, remetin-se al text de somnis que sigui... -i no solament del que vaig fer servir la vegada anterior, en que al capdavant tot el que els he dit pot seguir sent enigmàtic- ...sinó que en tot somni, tal com el resituïm en aquestes coordenades, en el somni aquest "això mostra" ve endavant, tan endavant com les característiques en les que es coordena... -a saber en no tenir l'horitzó, el tancament del que és contemplat en l'estat de vetlla, el fet de ser també emergència, contrast, mena de taca, colors més intensos- ...quina és la nostra posició en el somni, sinó a fi de comptes la de ser fonamentalment aquell que no veu?

No veu on porta això, segueix, pot fins i tot de vegades separar-se, dir-se que és un somni, però no podria en cap cas captar-se en el somni de la manera com en el *cogito* cartesià es capta com pensant.

Pot dir-se "no és més que un somni", no es capta com qui es diu, "però malgrat tot jo sóc consciència d'aquest somni".

Igualment Tchoang-Tseu⁴ somia que és una papallona. Què vol dir això?

⁴ Tchoang-Tseu: "Una vegada, m una nit, vaig ser una papallona, revoltant contenta de la seva sort. Després em vaig despertar Tchoang-Tseu. Però sóc el filòsof Tchoang-Tseu que recorda haver somiat que va ser una papallona o sóc una papallona que somia ara que és el filòsof Tchoang-Tseu?"

Això vol dir que veu la papallona en la seva realitat de mirada, perquè què és tanta imatge, tants dibuixos, tants colors, sinó aquest donat a veure gratuït amb aquestes marques per a nosaltres de la primitivitat d'aquesta essència de la mirada?

És, Déu meu, una papallona que no és tan diferent de la que aterroritza l'Home dels llops, i Merleau-Ponty en coneix bé la importància i ens hi remet en una nota no inclosa en el seu text.

"Quan Tchoang-Tseu es desperta pot preguntar-se si no és la papallona que somia que és Tchoang-Tseu.

També té raó, i per partida doble:

- Primer perquè això prova que no és boig, no es té per absolutament idèntic a Tchoang-Tseu.

- En segon lloc perquè no creu parlar tan bé, i més aviat perquè havia de saber parlar tan bé, és a dir que efectivament quan era papallona era quan es copsava en algun arrel de la seva identitat, que era i és aquesta papallona que es pinta mb els seus propis colors, que és així en última instància que és Tchoang-Tseu.

I la prova n'és que quan és papallona no li ve la idea de demanar-se si, quan és Tchoang-Tseu despert, no és la papallona que està somiant que ho és.

Somiant que és papallona tindrà sens dubte que donar fe més tard que e srepresentava com papallona, però això no vol dir que està captivat per la papallona. És papallona capturada, però captura de res, perquè en el somni no és papallona per ningú, i és quan es desperta que és Tchoang-Tseu per als altres, que està pres en la xarxa per a papallones".

Per això la papallona pot, si no és Tchoang-Tseu, sinó *L'home dels llops*, inspirar-li el terror fòbic de reconèixer-hi en el batement... -que no és lluny del batemet de rombe de la causació- ...la ratllada primitiva que marca el seu ésser atès per primera vegada per l'urpa del desig.

Hem arribat al topall del que em proposo en el que els diré la propera vegada, de senyalar millor, d'introduir-los en això que és l'essencial de la satisfacció escòpica, aquesta mirada que acabem de captar com odent definir, per ell mateix, aquest objecte (*a*) de l'àlgebra lacaniana on el subjecte pot acabar caient, que en això i per raons que són raons estructurants, aquesta caiguda del subjecte resta desapercibuda perquè es redueix a zero.

És a dir, que en la mesura que aquesta mirada, en tant que objecte (*a*) pot venir a simbolitzar la falta central expressada en els fenòmens per nosaltres terminals, topalls de la nostra experiència de la castració, justament perquè és un objecte (*a*) que es redueix a una funció puntiforme, evanescent per la seva pròpia naturalesa, deixa el subjecte en una ignorància tan característica de tot el progrés del pensament de la via constituïda per la recerca filosòfica del que hi ha més enllà de l'aparença, que sempre ha fracassat, el caràcter clau del fenomen entrellucat de la castració.

Vanament... (repeteix)

*Vanament la teva imatge arriba al meu encontre
I (no) m'entra on jo sóc sols qui la mostra
Tu girant-te envers mi només podries trobar
La teva ombra somiada al mur del meu esguard*

*Jo sóc el desgraciat comparable als espills
Que res no poden veure; sols poden reflectir
Com ells l'ull meu és buit i com ells habitat
d'aquesta absència teva que sa ceguesa fa*

Recordaran potser que en un dels meus darrers comentaris vaig començar per aquests versos que, a *El Boig d'Elsa* d'Aragón, es titulen "*Contra-cant*". Aleshores jo no sabia que donaria tant de desenvolupament al que es refereix a *la mirada*.

Sens dubte m'hi va induir la forma com els hi vaig presentar el concepte de repetició en Freud.

És innegable que en aquest punt del desenvolupament... -plantejem aquesta disgressió, referida especialment a la funció escòpica- ...en l'interior de l'explicació de la repetició és on aquesta disgressió es situa, sens dubte sostinguda, encoratjada, induïda, pel que m'ha arribat en l'interval... -m'ha semblat- ...necessari que els hi presenti en l'obra que acaba d'aparèixer de Merleau-Ponty: *El visible i l'invisible*.

Igualment em sembla que si hi ha encontre, és un encontre feliç, fonamental i destinat a puntuar, com tractaré de fer més endavant avui, com podem situar la consciència en la perspectiva de l'inconscient.

Ja saben que algun vel, alguna ombra o inclús... -per emprar un terme que utilitzarem- ...algunes reserves... -en el sentit que es diu reserves en una tela exposada al tint- ...algunes reserves marquen aquest fet de la consciència també en el discurs de Freud.

Reprenguem les coses en el punt que les vam deixar la vegada anterior.

Voldria dir que no m'han donat ni tan sols a mi total satisfacció pel que els he pogut fer percebre del que vaig dir-ne "esquízia de la visió i de la mirada".

Això és el que amb sort espero poder presenta'ls-hi avui, fe'ls-hi adonar en la seva pròpia funció.

Tanmateix he de precisar, abans d'endinsar-m'hi i justament a propòsit de la funció fonamental de l'encontre, precisar un punt que no és en absolut d'el'ordre del que desenvoluparem avui pel que fa a la funció visual.

És una cosa que m'he adonat que s'havia entès malament, la vegada anterior, per part d'elles orelles que m'escolten, és a dir que no sé quina perplexitat que va quedar en aquestes orelles referida tanmateix a l'ús d'una paraula ben simple que vaig emprar comentant-lo: he parlat del tíquic.

Per alguns ha sonat com un esternut. Havia precisat però que es tractava de l'adjectiu τύχη, com psíquic és l'adjectiu que correspon a ψυχή, i també és intencional que jo em servís d'aquesta analogia en el cor de l'experiència de la repetició, en el cor de tota concepció del desenvolupament psíquic tal com l'ha aclarit l'anàlisi.

El fet del tíquic, els he dit, és central, i és en relació amb l'ull, en relació:

- amb aquesta ευτυχία,
- o aquesta δυστυχία,
- aquest encontre felíç,
- o aquest encontre dissortat,

...s'ordenarà el meu discurs.

No hem arribat allí en absolut. Ens les hem de veure amb el filòsof que capta alguna cosa, de la qual cosa es pot dir que *és un dels correlats essencials de la consciència en al seva relació amb la representació, i que es designa com : "em veig veure'm"*.

Quina evidència pot aproximar-se a aquesta fórmula? Com pot ser que sigui en suma correlativa a aquest mode fonamental, inaugurant, original, al qual ens hem referit en el *cogito* cartesià, pel qual el subjecte es capta com pensament, en el mateix punt -últim- en que aquest pensament l'aïlla en una mena de dubte, que se n'ha dit *el dubte metòdic*, que tot el que podria donar-li suport en la representació en la que creu haver de limitar en la seva captura, per ella mateixa, en el dubte.

Com pot ser que aquest *em veig veure'm* sigui d'alguna manera l'embolcall, el fons, alguna cosa enganxada a aquest punt extrem i del que potser, més que el que es creu, depèn la seva certesa?

No n'hi ha prou dient que allí hi hauria aquell punt de referència última per on el subjecte... Malgrat la seva atracció a un cos, cap evidència s'associaria a una fórmula com aquesta: *M'escalfo escalfar-me*.

Aquí no hi ha dubte, es tracta d'una referència al cos: com a cos sóc guanyat per aquesta sensació de calor que es difon en mi des d'un punt qualsevol, i em localitza com a cos.

En el *em veig veure'm* no es pot percebre en absolut que jo sigui, d'una manera anàloga, guanyat per la visió. És més, els fenomenòlegs han pogut articular amb precisió i de la manera més confusa que és totalment clar que

jo veig *afora*, fora de..., que la percepció no està en mi, que està en els objectes que ella copsa.

Capto el món en una percepció que tanmateix sembla sorgir d'aquesta immanència que hi ha en el *em veig veure'm*.

El privilegi del subjecte, per tant, aquí sembla establir-se amb aquesta relació bipolar -per dir-ho així- a continuació de la qual sembla que aleshores les meves representacions em pertanyen.

I és així com el món -en aquesta *reflexió*- és colpit per una pressumpció d'idealització, per la sospita de no lliurar-me més que les meves representacions, idealitzant tota teoria, la seriositat pràctica de la qual no ha sabut... no pesa excessivament. però per contra posa al filòsof... -tant cara a cara amb ell mateix com cara a cara amb aquells que l'escolten- ...en una posició complicada: com negar que res del món no m'apareix sinó en les *meves representacions*?

I saben que aquest és el recorregut irreductible, fonamental, del bisbe Berkeley, de qui hi hauria... -pel que fa a la seva posició subjctiva- ...moltes coses a dir, concretament en relació amb el que sens dubte se'ls hi escapa en passar, a saber aquest *em pertany* de les *meves representacions*, que evoca el món de la propietat.

En el límit, el procés d'aquesta meditació va fins on saben que va estar, pel progrés d'aquesta reflexió reflexiva, a saber: reduir aquest subjecte captat en la meditació cartesiana a un poder d'anihilament.

El mode de la meva presència en el món és aquest subjecte en tant que a força de reduir-se a aquesta única certesa de ser subjecte, esdevé anihilament actiu, que la continuació de la meditació filosòfica fa bascular efectivament vers l'acció històrica transformadora, i al voltant d'aquest punt ordena els modes configurats, actius, del coneixement de si, a través de les seves metamorfosis en la història.

En el límit, finalment, aquesta meditació sobre l'ésser... -que arriba, per exemple, a la seva culminació en el pensament de Heidegger i tal com és represa per Sartre a *L'ésser i el no res*- ...vindrà a restituir l'ésser mateix, o si més no a plantejar la pregunta: com pots ser remesa a l'ésser aquesta presència... -en el món i enmig dels ents- ...d'aquest poder d'anihilament.

És ben bé aquest el punt on ems porta Maurice Merleau-Ponty en la seva reflexió centrada en *El visible i l'invisible*, i si es remeten al seu text veuran que es deté en aquest punt, o més exactament que tria recular, per proposar-nos retornar a les fonts de la intuïció referida a *El visible i l'invisible*:

- tornar a començar en el que hi ha abans de tota reflexió, sigui o no de tesi,

- tractar de localitzar en aquesta fase anterior el punt de sorgiment de la visió mateixa,

- tractar de restaurar... -perquè també, ens diu, només es pot tractar d'una reconstrucció o d'una restauració, de cap manera d'un camí recorregut en el sentit invers, cosa que és, parlant amb propietat, impossible.

...tornar a aquest punt on és, per expressar-se en el seu llenguatge, en absolut del cos, sinó d'alguna cosa que ell ne diu *la carn del món* d'on ha pogut sorgir aquest punt original de la visió... -d'alguna cosa que apareix- ...per revelar-hi aquesta dimensió original tan lligada per a nosaltres al que, a través de la reflexió filosòfica de la recerca de l'επιστήμη i del just saber, sembla sempre tan arrelat en aquest camp de la visió.

Sembla que es vegi en aquesta obra inacabada dibuixar-se alguna cosa com la recerca d'aquest punt d'una manifestació, d'una substància innomenada, on jo mateix, el veient, m'extrac dels filats -o dels fils, si volen- d'una iridiscència de la que jo sóc primerament una part.

En el sentit d'aquest secret és d'on jo sorgiria com *ull*, prenent d'alguna manera emergència, origen, del que podria anomenar *la funció de la visura*. Alguna cosa com una olor salvatge en emana que també en el text és puntuat amb aquesta paraula mateix, deixant entreveure alguna cosa com *la caça d'Artemisa* a l'horitzó, alguna cosa el tc de la qual sembla associar-se al moment de la *tràgica defallença*, on vam perdre aquell que parla.

És, però, aquest el camí que ell volia prendre?

El que ens queda de les traces referents a la part per venir de la seva meditació ens permet també dubtar-ne.

En aquestes traces, les referències que es donen molt especialment a l'inconscient... -a l'inconscient pròpiament psicoanalític- ...ens deixen entreveure que s'hauria dirigit potser en la perspectiva d'una recerca pròpiament articulada al voltant d'aquest fet dimensional nou, original de *la meditació sobre el subjecte* tal com l'anàlisi ens permet traçar-la.

Igualment, pelque fa a mi, no puc deixar de sentir-me colpit per algunes de les seves notes que em semblen menys enigmàtiques que el que els sembli a altres lectors, per recobrir-se molt exactament amb esquemes, especialment amb un d'entre ells que que em veuria portat a promoure aquí: notes referents al que en diu *el capgirament com un dit de guant*, en la mesura que sembla que hi apareix... -ja ho sé, en un capgirell imaginat a la manera com la pell envolta el folre en un guant d'hivern.- ...*que la consciència en la seva il·lusió de "veure's veure" troba el seu fonament en quelcom que concerneix l'estructura capgirada de la mirada*.

Però què és la mirada?

En això tractaré d'avançar-me avui a partir d'aquest fet primer, decisiu, on es marca en aquest camp... -sempre proseguit més lluny- ...de la reducció del subjecte, a aquest punt d'anihilament que marca el trencament, una cosa en que l'anàlisi ens adverteix que, fundada o infundada, aquesta direcció exigeix que la introduïm amb una altra referència que l'anàlisi agafa en reduir

els privilegis de la consciència, fixant-li fites, considerant la consciència com limitada sense remei, quant a aquesta espera en qüestió: del subjecte com pensament, o instituint-la -aquesta consciència- com principi no sols d'idealització, sinó de desconeixment i com ha estat dit... -en un terme que troba el seu valor de nou en referir-se al domini visual- ...instituint-lo pròpiament com *escotoma*.

Ja saben que el terme va ser introduït en el camp del vocabulari analític i concretament a nivell de l'Escola francesa.

És només una metàfora? Trobem de nou l'ambigüitat referida a tot el que toca a allò que per a nosaltres s'inscriu en el registre de la pulsó escòpica.

La consciència, d'aquí en endavant per nosaltres només compta per la seva relació amb el que... -amb fins massa propedèutics, no ho oblidem- ...vaig tractar de mostra'ls-hi com articulant-se el millor en la ficció del *text descompletat*, a partir del qual es tracta de recentrar el subjecte... -com parlant, precisament- ...en les llacunes d'allò en que es presenta en un primer abordatge com parlant.

Què vol dir això?

Que només enunciem la relació del preconscious amb l'inconscient.

Però que, com va subratllar Freud, la ficció particular, la dinàmica que s'associa a la consciència com a tal, a l'atenció que el subjecte ha aportat al seu propi text, és una cosa que queda d'alguna manera fins aquí, afora i, parlant amb propietat, no encara articulat.

Aquí avanço que aquest interès que el subjecte es pren per la seva pròpia esquízia, està vinculat amb aquest caràcter, pel qual aquesta esquízia està determinada, determinada... -com en tot fantasma en tant que els hi en dono la fórmula general com dependència de l'esquízia del subjecte en relació amb un objecte privilegiat sorgit d'alguna separació primitiva, d'alguna automutilació- ...determinada per l'acostament mateix del real.

En aquesta relació, que és la relació escòpica, aquest objecte... -d'on depèn el fantasma, al qual el subjecte es penja en una vacil·lació essencial- ...aquest objecte s diu la mirada.

El seu privilegi... -i també allò perquè el subjecte durant tant temps ha pogut desconèixer's com estant en aquesta dependència- ...es basa en l'estructura, en al antrua mateixa, podria dir, de la mirada.

A continuació esquematitzem el que volem dir aquí.

A partir del moment que aquesta mirada, el subjecte tracta, per dir-ho així, d'acomodar-s'hi, esdevé aquest objecte puntiforme, aquest punt d'ésser evanescent, amb la qual cosa el subjecte confon el seu propi defalliment.

De tots els objectes on el subjecte pot reconèixer la dependència en que està en el registre del desig, la mirada s'especifica com incògnita, i per això és, més que cap altre objecte, desconeguda.

Potser també per això el subjecte troba tan feliçment com simbolitzar-se en el seu propi tret evanescent i puntiforme, en aquesta cosa on no reconeix la mirada, a saber, en aquesta il·lusió de la consciència de *veure's veure's*.

La preguntat és per tant: si la mirada és aquest revers de la consciència, com tractarem... -si em permeten l'expressió- ..."imaginar-nos" la mirada?

L'expressió no és gens induïda, perquè al capdavant a la mirada li podem donar cos.

Com saben, Sartre, en un dels seus passatges més brillants de *L'Ésser i el no res* la posa en funció en la dimensió de l'existència de l'altri. Empresa fascinant, parlant en propietat, perquè és feliç. Vull dir que ens dona el sentiment que en algun lloc, en un punt absolutament privilegiat, se li dona realment realitzada.

Ja saben, és com mirada que altri es fa present, en un camp que és el que Sartre va definir primerament com el de l'objectivitat. En la mesura que deixa en una confrontació... -l·ligades en una incertesa fonamental- ...*l'objecte i la consciència anihiladora*, l'altri quedaria sospès a les mateixes condicions.

L'altri -vaig dir, espero- quedaria sospès a les mateixes condicions parcialment irrealitzadores que serien les de l'objectivitat si no hi hagués la mirada.

La mirada tal com la concep Sartre és la mirada per la que sóc sorprès en tant:

- que canvia totes les perspectives del meu món,

- que en canvia les línies de força,

- que... -des del punt de no res on sóc- ...ordena el món en una mena de reticulació radiada dels organismes.

Aquest lloc d'informe de mi, subjecte anihilador, en relació amb qui m'envolta, així mateix, la mirada en la seva opinió tindria un tal privilegi que aniria fins a fer-ma "*escotomitza*"... -sóc jo qui aquí afegeix la paraula- ...l'ull d'aquell que em mira com objecte: en tant que estic sota la mirada, escriu Sartre, ja no veuria l'ull que em mira, i si veig l'ull, aleshores la mirada desapareix.

És aquesta una anàlisi fenomenològica que pugui ser considerada efectivament justa?

No és veritat:

- que quan estic sota la mirada,

- que quan demano una mirada,

- que quan l'obtinc,

ja no m'hi ineteresso, ja no ho veig com mirada.

Aquesta esfera que es pot estendre força lluny... -i es tracta justament de saber fins on s'estèn- ...aquesta esfera de la màscara que jo anomeno la mirada, alguns pintors han sigut eminents captant-la, aquesta mirada com a

tal, en la màscara, i només em cal evocar Goya, per exemple, per fer que se n'adonin.

La mirada es veu, aquesta mirada de la que parla Sartre, aquesta mirada que em sorprèn i em redueix a alguna vergonya, perquè aquest és el sentiment que dibuixa com el més accentuat.

La raó d'aquesta encontre amb la mirada és curiosament... -remetent-nos al text mateix de Sartre- ...ja no una mirada vista, sinó una mirada imaginada per mi en el camp d'el'Altre.

Perquè si es dirigeixen al seu text veuran que, lluny de parlar de l'entrada en escena d'aquesta mirada com d'alguna cosa que concerneix el que en diem una mirada, es refereix a un soroll de fulles sentit de sobte mentre estic de cacera, a un pas sorgit en el corredor -i en quin moment?- en el moment que ell mateix es presenta en l'acció de mirar i no imprta com: per un forat del pany.

És una mirada que em sorprèn en la funció de *voyeur* imaginari que sosté, que l'extravia, el tomba i el redueix a aquest sentiment de la vergonya.

La mirada en qüestió és ben bé *presència d'altri* com a tal, i sens dubte relació amb alguna cosa que no és gens fonamentalment erroni anomenar-la "*mirada*". Però vol dir això que originalment és en aquesta relació de subjecte a subjecte, en la funció de l'existència d'altri com mirant-me, que captem bé què hi ha en joc d'original en la mirada?

Potser hi hauria manera de localitzar, en el camp d'ela visió mateixa al qual pertany tan evidentment, aquesta mirada com objecte, objecte en la funció en qüestió, a saber: en aquesta relació amb l'inconscient en la mesura que ens permet, per primera vegada en la història, situar la relació amb el desig.

I també en l'exemple sartrià mateix es veu que la mirada aquí només intervé només és eficaç en la mesura que el subjecte s'hi sent sorprès, no tant com subjecte... -com aquest element anihilador, puntiforme que és el correlatiu del món de l'objecte, d'idees- ...sinó de Sartre que s'encarna davant nostre, que es representa com sorprès en una funció de desig

I no perquè aquest desig s'instauri en el domini mateix en qüestió, el que ha anomenat de la *visura* podem escamotejar aquesta dimensió, perquè fa sorgir, per relatar-lo, el meu desig d'una manera que, en relació amb el que precedeix, introdueix una dimensió nova.

El privilegi de la mirada en la funció del desig, en el mecanisme de la visió mateixa, està en nosaltres, fluïnt, per dir-ho així, al llarg de les venes per on aquest domini de la visió com a tal, està integrat amb el que refereix al desig.

No falten motius perquè en la mateixa època en que la meditació cartesiana inaugura en la seva puresa, la funció del subjecte, que es

desenvolupa al nivell més alt aquesta dimensió de l'òptica, que aquí distingiria denominant-la "geomètrica".

Em centraré a continuació al voltant d'un objecte, i per a que la meua demostració no els sembli gens que es perd en l'abstracció, il·lustraré amb un objecte entre altres (n'hi ha molts) el que em sembla exemplar en el que, tan curiosament, ha atret tantes reflexions, tantes construccions a l'època.

Una referència... -per aquells que vulguin portar més enllà el que tracto que percebin avui- ...el llibre de Baltrusaitis sobre les *Anamorfosis*.

He fet al llarg del temps, en el meu seminari, molt ús de certes propietats d'aquesta funció de l'anamorfosi precisament en la mesura que era una estructura exemplar.

Per aquells que no van ser en el moment que en parlava, i que per altra banda no saben què és una anamorfosi, en vaig mostrar al meu seminari un exemple molt bonic que vaig tenir la cura de portar d'afora.

Una anamorfosi simple, no cilíndrica, consisteix en això:

-suposem un retrat que estaria aquí en aquesta fulla plana, i veuen allí, per sort, aquesta pissarra en aquesta posició obliqua.

-Suposin que amb l'ajuda d'una sèrie de fils o de trets ideals, projecto en aquesta paret obliqua cada punt de la imatge aquí dibuixada.

Penso que imaginem fàcilment què en resultarà en una pissarra si és una pissarra obliqua: obtindran aquesta figura extraordinàriament allargada i deformada segons les línies del que en podem dir una perspectiva.

Això suposa que si fet aquest treball, deixo estar... trec el que ha servit per a la construcció, a saber la imatge situada en el meu propi camp visual.

La impressió que jo treuria situant-me, quedant en aquest lloc en relació a la paret obliqua que és allà davant meu, serà sensiblement la mateixa, a saber, diguem, que al menys reconeixeré els trets generals de la imatge.

Al millor possible, en tindrà una impressió idèntica.

Ara faré circular una cosa que data de fa més de 500 anys, 1533, a saber, la imatge, que penso que tots reconeixeran: *els Anbaixadors pintats per Hans Holbein*.

Aquells que el coneixen amb això se'n recordaran.

Aquells que no el coneixen ho hauran de considerar amb atenció per l'ús que espero fer-ne en el que vindrà.

Ja la manera com acabo d'arribar a exposar-los-hi la construcció d'una anamorfosi els introdueix en la consideració d'alguna cosa referida al camp de la visió que expressarà així: hi ha una manera segons al qual la visió s'ordena en el que podem dir en general la funció de les imatges, definint-se aquesta funció en relació amb una correspondència punt per punt de dues unitats en l'espai.

[link: <http://www.matematicasvisuales.com/ambassadors/index.html>]

Que una imatge sigui una imatge virtual, o que sigui una imatge real... - qualssevol que siguin els intermediaris òptics per establir llur relació- ...aquesta correspondència punt per punt és essencial.

El que és d'aquest ordre en el camp de la visió és per tant irreductible a aquest esquema, el més simple, el que es materialitza en el mode com fa un moment els explicava que podia establir-se l'anamorfosi, a saber la relació d'una imatge... -en tant que està lligada a una superfície- ...amb un cert punt que si volen anomenarem, per entendre'ns, "punt geomètric".

I que qualsevol cosa que sigui determinada per aquesta forma metòdica... -on la línia dreta juga el seu paper pel fet de ser el trajecte de la llum-...sigui el que sigui que s'estableixi en un traç així constituït, podrà anomenar-se "imatge".

Està clar que en el punt de la reflexió artísticocientífica, l'art es barreja amb la ciència: Leonardo da Vinci és a la veda asavi per les seves construccions diòptriques i al mateix temps artista.

Igualment el tractat de Vitruve [Vitruve, *De Architectura*] sobre l'arquitectura, no queda lluny.

A Vignole [Vignola, *le due regole della prospettiva*] i a Alberti [Léon Batiste Alberti (1404-1472), *De Pictura*] trobem la interrogació progressiva de les lleis geomètriques de la perspectiva, i al voltant de les recerques per la perspectiva s'institueix un interès privilegiat referit al domini de la visió la relació del qual amb la interrogació -anava a dir la institució- del subjecte cartesià, que és també una mena de punt geomètric, no podem deixar de veure.

El subjecte aquí s'institueix com *punt de perspectiva*, d'on l'ordre de la visió tal com en aquesta època el quadre... -aquesta funció tan important a la qual haurem de tornar- ...s'instaura, s'organitza d'una manera completament nova en la història de la pintura, d'aquesta perspectiva, rigorosa en la mesura que és geomètrica. Amb això, en aquest punt crucial de la constitució del subjecte i de la seva relació amb la visió, ens les hem de veure.

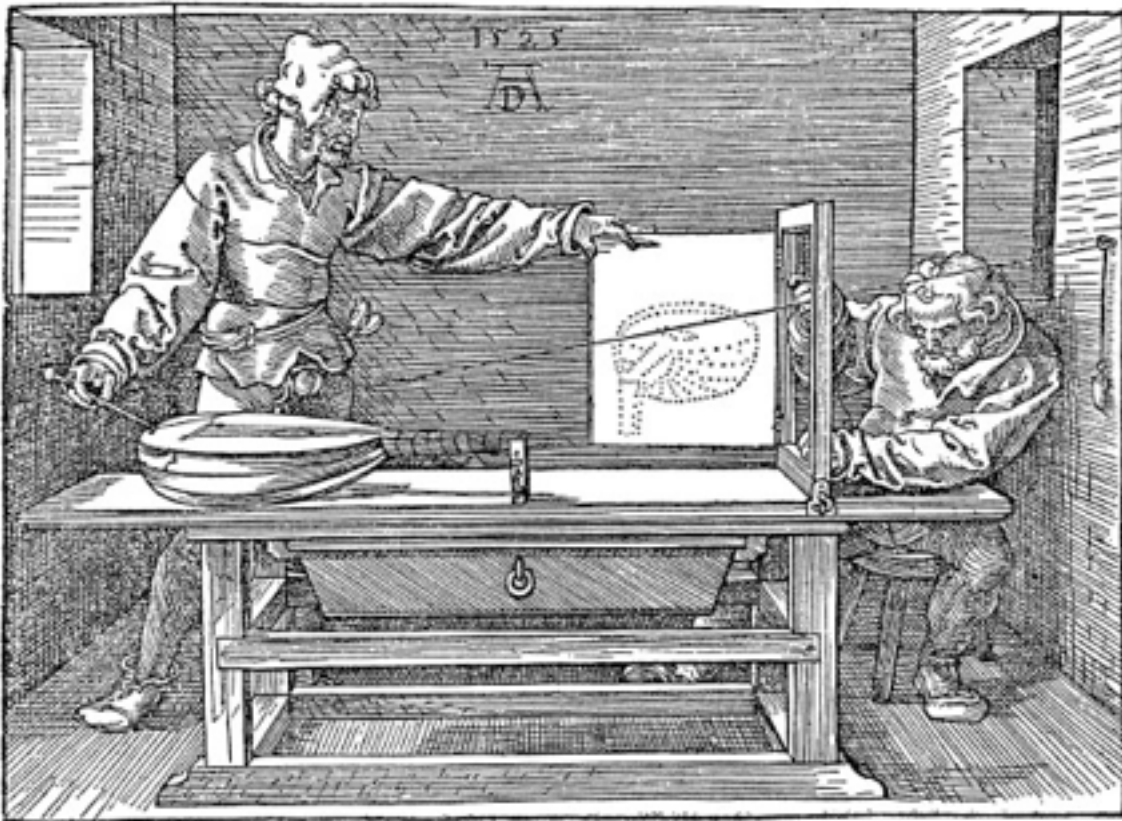
Ara bé, els demano que es remetin a l'obra de Diderot *Carta sobre els cecs a l'ús dels que veuen*, per a que hi vegin desenvolupat de manera manifesta alguna cosa que els farà percebre que això deixa escapar totalment el que passa amb la visió.

[Descartes: Diòptrica, Fig. 21]

Perquè aquest espai de la visió... -fins i tot incloent-hi aquestes parts imaginàries en l'*espai virtual*: en el mirall al que saben que he donat tanta importància- ...és perfectament reconstructible, imaginable per un cec.

Es tracta de la localització de l'espai, i no de la vista. El cec pot concebre que en certes formes, aquest camp de l'espai que ell coneix com real, pot ser percebut a distància i com simultàniament.

Més aviat es tracta d'una funció temporal, d'una instantaneïtat en una exploració en que, com mostren les obres d'òptica... -vegin l'obra mateixa de Descartes en la seva *Diòptrica*- ...l'acció dels ulls es representa com l'acció conjugada de dos bastons.

Aquesta dimensió geomètrica de la visió és una cosa que... -com a mínim ho hem de dir- ...no exhaureix - lluny d'això- el que el camp de la visió com a tal ens proposa com relació subjectivament original.

També hem d'entendre aquest ús, al capdavall ho veuen, invertit, que es fa en l'anamorfosi, de l'establiment de la perspectiva, perquè quin n'és l'aparell original?

El mateix Dürer la va inventar [Albercht Dürer (1471-1528) *Underweysung der Messung*].

El portaló de Dürer és una cosa com el que fa un moment jo posava entre aquest quadre i jo, a saber, una certa imatge.

O més exactament una tela, un enreixat que travessarà els punts, les línies rectes, que no són obligatòriament raigs, sinó també fils que relligaran cada punt que tinc a la vista en l'entorn, l'estructura del món, amb un punt, on la tela, la xarxa, serà travessada per aquesta línia.

El portaló de Dürer es va instituir per establir una imatge perspectiva correcta.

Albert Dürer (1471-1528) *Underweysung der Messung*, Nuremberg, 1525. Instrucció sobre la manera de mesurar, París, Flammarion, Coll. *Écrits d'artiste* 1995. Cf. també *Géométrie*, Paris, Seuil. Coll. *Source du savoir*, 1995.

Que jo en capgiri l'ús, que em complagui en alguna cosa que no és en absolut la restitució del món el que hi ha al final, sinó -per una altra cara- la deformació del que jo mateix hauria obtingut d'una imatge en aquesta superfície de camp, que jo em retardi com en un joc deliciós en aquest procediment que fa aparèixer alguna cosa en un estirement, una deformació particular, i els prego que creguin que la cosa va tenir el seu lloc en el seu temps

El llibre de Baltrusaïtis els dirà les polèmiques furiosament apassionades que van sorgir d'aquestes pràctiques que havien desembocat en obres considerables.

El convent de les Mínimes actualment destruït, però que era a la zona de la *rue des Tournelles*, presentava en una paret molt llarga d'una de les seves galeries, com per casualitat, el *Sant Joan Evangelista a Patmos*, quadre de la mida d'una galeria d'una llargada més o menys comparable.

O encara més, s'havia de veure a través d'un forat per a que tot l'efecte fos portat a tot el seu valor deformatador i podia, com no era el cas en aquest fresc particular sinó que ho era en altres, prestar a totes les *ambigüitats paranoiques*.

Es van tot d'usos, des d'Arcimboldo fins a Salvador Dalí.

No els hi sembla singular, fins i tot sorprenent, que aquesta cosa... -on arribaré fins a veure la fascinació complementària del que deixava escapar aquest tipus de recerques sobre la perspectiva- ...com és que ningú ha pensat mai en evocar-hi quelcom que s'assembla a l'efecte d'una *erecció* ?

Imaginïn un tatuatge que es desplega sobre l'òrgan *ad hoc* on estava traçat en estat de repós, on agafa en -un altre estat- la seva forma, per dir-ho així, desenvolupada.

No tenen aquí alguna cosa on apareix... -com immanent a aquesta fase especificada- extreta, [...] -en la formació de la mirada com sent aquesta funció geomètrica... -que, els ho subratllo, no té res que veure com a tal pròpiament parlant amb la visió que no suposa absolutament la dimensió que tractarem en la seva forma pròpia d'articular i d'articular la pròxima vegada?

Com no veure allí en aquest mateix joc, aquí maniat, a nivell d'aquesta dimensió parcial, manifestat qualcom com el que per nosaltres agafa tot el seu valor de ser per altra banda simbòlic de la funció de la falta, a saber l'aparició del fantasma fàl·lic!

Ara bé, en aquest quadre dels *Ambaixadors*... -que -espero- ha circulat prou perquè ja hagi passat entre totes les mans- ...què veuen: què és aquest objecte estrany, sospès, oblic al primer pla, davant d'aquests dos personatges... -el valor del qual com mirada, crec, se'ls hi ha presentat a tots... aquests dos personatges fixats, encarcarats en els seus ornaments mostradors, entre els quals tota una sèrie d'objectes que no són res més que aquells mateixos objectes, que en la pintura de l'època il·lustren els símbols de la *vanitas*?

Corneli Agrippa, en la mateixa època, escriu la seva *De vanitate scientiarum*. Tracta tant de les ciències com de les arts, i aquests objectes són totalment simbòlics de les ciències i de les arts tal com ho eren en l'època agrupats en els *trivium* i *quadrivium* que ja saben.

Què és... -davant d'aquesta mostració del domini de l'aparença en les seves formes més fascinants- ...aquest objecte volador inclinat?

No ho poden saber: es giren per escapar a la fascinació del quadre. Comencen a sortir de la sala on sens dubte els ha captivat prolongadament. Aleshores, girant-se en marxar, tal com ho descriu l'autor de les *Anamorfosis*, què capten sota aquesta forma? -una calavera.

Ara bé, no és així en absolut com es presenta d'entrada, aquesta figura que l'autor compara amb un os de sípia que a mi m'evoca el pa de dos llires que Dalí, en els vells temps, li agradava posar al cap d'una vella triada expressament ben miserable, llardosa i altrament inconscient, o bé també aquests rellotges tous -del mateix- la significació dels quals és igual de fàl·lica que el que veuen dibuixar-se en posició voladora en primer pla d'aquest quadre.

Tot això ens manifesta que en el cor mateix d'aquestes recerques referides a la funció geomètrica, en el cor mateix d'aquest moment històric on es dissenya el subjecte, Holbein ens manifesta aquí, d'una manera visible, quelcom que no és res més que veure en primer pla del quadre el que està prou indicat per la seva forma finalment percebuda en la perspectiva anamòrfica, a saber el subjecte com anihilat.

Però anihilat en una forma que és parlant amb propietat l'encarnació en la imatge d'aquest (-φ) de la castració que, per nosaltres, centre i fa necessari

centrar tot el que respecta l'organització dels disigs a través dels quadres de les pulsions fonamentals.

Com dir-ho més profundament i veure que cal buscar la funció de la visió encara més enllà i veure dibuixar-se a partir d'ella, ja no aquest símbol fàl·lic ni aquest fantasma anamòrfic, sinó la mirada com a tal, en la seva funció pulsàtil a la vegada esclatant, instal·lada per dir-ho així, com ho està en el quadre que tenen, per exemple, que no és res més que el que és tot quadre, a saber un parany per la mirada?

Aquesta mirada, en qualsevol quadre, en buscar-lo precisament en cadascun dels seus punts, el veuran desaparèixer.

És el que tractaré d'articular millor la pròxima vegada.

Seminari XI: Fonaments.
26-02-1964

VII

Vanament... (repeteixo)

*Vanament la teva imatge arriba al meu encontre
I (no) m'entra on jo sóc sols qui la mostra
Tu girant-te envers mi només podries trobar
La teva ombra somiada al mur del meu esguard*

*Jo sóc el desgraciat comparable als espills
Que res no poden veure; sols poden reflectir
Com ells l'ull meu és buit i com ells habitat
d'aquesta absència teva que sa ceguesa fa*

Recordaran potser que en un dels meus darrers comentaris vaig començar per aquests versos que, a *El Boig d'Elsa* d'Aragón, es titulen "*Contra-cant*". Aleshores jo no sabia que donaria tant de desenvolupament al que es refereix a *la mirada*.

Sens dubte m'hi va induir la forma com els hi vaig presentar el concepte de repetició en Freud.

És innegable que en aquest punt del desenvolupament... -plantegem aquesta disgressió, referida especialment a la funció escòpica- ...en l'interior de l'explicació de la repetició és on aquesta disgressió es situa, sens dubte sostinguda, encoratjada, induïda, pel que m'ha arribat en l'interval... -m'ha semblat- ...necessari que els hi presenti en l'obra que acaba d'aparèixer de Merleau-Ponty: *El visible i l'invisible*.

Igualment em sembla que si hi ha un encontre, és un encontre feliç, fonamental i destinat a puntuar, com tractaré de fer més endavant avui, com podem situar la consciència en la perspectiva de l'inconscient.

Ja saben que algun vel, alguna ombra o inclús... -per emprar un terme que utilitzarem- ...algunes reserves... -en el sentit que es diu reserves en una tela exposada al tint- ...algunes reserves marquen aquest fet de la consciència també en el discurs de Freud.

Reprenguem les coses en el punt que les vam deixar la vegada anterior.

Voldria dir que no m'han donat ni tan sols a mi total satisfacció pel que els he pogut fer percebre del que vaig dir-ne "esquízia de la visió i de la mirada".

Això és el que amb sort espero poder presenta'ls-hi avui, fe'ls-hi adonar en la seva pròpia funció.

Tanmateix he de precisar, abans d'endinsar-m'hi i justament a propòsit de la funció fonamental de l'encontre, precisar un punt que no és en absolut d'el'ordre del que desenvoluparem avui pel que fa a la funció visual.

És una cosa que m'he adonat que s'havia entès malament, la vegada anterior, per part d'elles orelles que m'escolten, és a dir que no sé quina perplexitat que va quedar en aquestes orelles referida tanmateix a l'ús d'una paraula ben simple que vaig emprar comentant-lo: he parlat del tíquic.

Per alguns ha sonat com un esternut. Havia precisat però que es tractava de l'adjectiu τύχη, com psíquic és l'adjectiu que correspon a ψυχή, i també és intencional que jo em servís d'aquesta analogia en el cor de l'experiència de la repetició, en el cor de tota concepció del desenvolupament psíquic tal com l'ha aclarit l'anàlisi.

El fet del tíquic, els he dit, és central, i és en relació amb l'ull, en relació:

- amb aquesta ευτυχία,
- o aquesta δυστυχία,
- aquest encontre feliç,
- o aquest encontre dissortat,

...s'ordenarà el meu discurs.

No hem arribat allí en absolut. Ens les hem de veure amb el filòsof que capta alguna cosa, de la qual cosa es pot dir que *és un dels correlats essencials de la consciència en la seva relació amb la representació, i que es designa com : "em veig veure'm"*.

Quina evidència pot aproximar-se a aquesta fórmula? Com pot ser que sigui en suma correlativa a aquest mode fonamental, inaugurant, original, al qual ens hem referit en el *cogito* cartesià, pel qual el subjecte es capta com pensament, en el mateix punt -últim- en que aquest pensament l'aïlla en una mena de dubte, que se n'ha dit *el dubte metòdic*, que tot el que podria donar-li suport en la representació en la que creu haver de limitar en la seva captura, per ella mateixa, en el dubte.

Com pot ser que aquest *em veig veure'm* sigui d'alguna manera l'embolcall, el fons, alguna cosa enganxada a aquest punt extrem i del que potser, més que el que es creu, depèn la seva certesa?

No n'hi ha prou dient que allí hi hauria aquell punt de referència última per on el subjecte... Malgrat la seva atracció a un cos, cap evidència s'associaria a una fórmula com aquesta: *M'escalfo escalfar-me*.

Aquí no hi ha dubte, es tracta d'una referència al cos: com a cos sóc guanyat per aquesta sensació de calor que es difon en mi des d'un punt qualsevol, i em localitza com a cos.

En el *em veig veure'm* no es pot percebre en absolut que jo sigui, d'una manera anàloga, guanyat per la visió. És més, els fenomenòlegs han pogut articular amb precisió i de la manera més confusa que és totalment clar que jo veig *afora*, fora de..., que la percepció no està en mi, que està en els objectes que ella copsa.

Capto el món en una percepció que tanmateix sembla sorgir d'aquesta immanència que hi ha en el *em veig veure'm*.

El privilegi del subjecte, per tant, aquí sembla establir-se amb aquesta relació bipolar -per dir-ho així- a continuació de la qual sembla que aleshores les meves representacions em pertanyen.

I és així com el món -en aquesta *reflexió*- és colpit per una pressumpció d'idealització, per la sospita de no lliurar-me més que les meves representacions, idealitzant tota teoria, la seriositat pràctica de la qual no ha sabut... no pesa excessivament. però per contra posa al filòsof... -tant cara a cara amb ell mateix com cara a cara amb aquells que l'escolten- ...en una posició complicada: com negar que res del món no m'apareix sinó en les *meves representacions*?

I saben que aquest és el recorregut irreductible, fonamental, del bisbe Berkeley, de qui hi hauria... -pel que fa a la seva posició subjctiva- ...moltes coses a dir, concretament en relació amb el que sens dubte se'ls hi escapa en passar, a saber aquest *em pertany* de les *meves representacions*, que evoca el món de la propietat.

En el límit, el procés d'aquesta meditació va fins on saben que va estar, pel progrés d'aquesta reflexió reflexiva, a saber: reduir aquest subjecte captat en la meditació cartesiana a un poder d'anihilament.

El mode de la meua presència en el món és aquest subjecte en tant que a força de reduir-se a aquesta única certesa de ser subjecte, esdevé anihilament actiu, que la continuació de la meditació filosòfica fa bascular efectivament vers l'acció històrica transformadora, i al voltant d'aquest punt ordena els modes configurats, actius, del coneixement de si, a través de les seves metamorfosis en la història.

En el límit, finalment, aquesta meditació sobre l'ésser... -que arriba, per exemple, a la seva culminació en el pensament de Heidegger i tal com és represa per Sartre a *L'ésser i el no res*- ...vindrà a restituir l'ésser mateix, o si més no a plantejar la pregunta: com pots ser remesa a l'ésser aquesta presència... -en el món i enmig dels ents- ...d'aquest poder d'anihilament.

És ben bé aquest el punt on ems porta Maurice Merleau-Ponty en la seva reflexió centrada en *El visible i l'invisible*, i si es remeten al seu text veuran que es deté en aquest punt, o més exactament que tria recular, per proposar-nos retornar a les fonts de la intuïció referida a *El visible i l'invisible*:

- tornar a començar en el que hi ha abans de tota reflexió, sigui o no de tesi,

- tractar de localitzar en aquesta fase anterior el punt de sorgiment de la visió mateixa,

- tractar de restaurar... -perquè també, ens diu, només es pot tractar d'una reconstrucció o d'una restauració, de cap manera d'un camí recorregut en el sentit invers, cosa que és, parlant amb propietat, impossible.

...tornar a aquest punt on és, per expressar-se en el seu llenguatge, en absolut del cos, sinó d'alguna cosa que ell ne diu *la carn del món* d'on ha pogut sorgir aquest punt original de la visió... -d'alguna cosa que apareix- ...per revelar-hi aquesta dimensió original tan lligada per a nosaltres al que, a través de la reflexió filosòfica de la recerca de l'επιστήμη i del just saber, sembla sempre tan arrelat en aquest camp de la visió.

Sembla que es vegi en aquesta obra inacabada dibuixar-se alguna cosa com la recerca d'aquest punt d'una manifestació, d'una substància innomenada, on jo mateix, el veient, m'extrac dels filats -o dels fils, si volen- d'una iridiscència de la que jo sóc primerament una part.

En el sentit d'aquest secret és d'on jo sorgiria com *ull*, prenent d'alguna manera emergència, origen, del que podria anomenar *la funció de la visura*. Alguna cosa com una olor salvatge en emana que també en el text és puntuat amb aquesta paraula mateix, deixant entreveure alguna cosa com *la caça d'Artemisa* a l'horitzó, alguna cosa el tc de la qual sembla associar-se al moment de la *tràgica defallença*, on vam perdre aquell que parla.

És, però, aquest el camí que ell volia prendre?

El que ens queda de les traces referents a la part per venir de la seva meditació ens permet també dubtar-ne.

En aquestes traces, les referències que es donen molt especialment a l'inconscient... -a l'inconscient pròpiament psicoanalític- ...ens deixen entreveure que s'hauria dirigit potser en la perspectiva d'una recerca pròpiament articulada al voltant d'aquest fet dimensional nou, original de *la meditació sobre el subjecte* tal com l'anàlisi ens permet traçar-la.

Igualment, pel que fa a mi, no puc deixar de sentir-me colpit per algunes de les seves notes que em semblen menys enigmàtiques que el que els sembli a altres lectors, per recobrir-se molt exactament amb esquemes, especialment amb un d'entre ells que em veuria portat a promoure aquí: notes referents al que en diu *el capgirament com un dit de guant*, en la mesura que sembla que hi apareix... -ja ho sé, en un capgirell imaginat a la manera com la pell envolta el folre en un guant d'hivern.- ...*que la consciència en la seva il·lusió de "veure's veure" troba el seu fonament en quelcom que concerneix l'estructura capgirada de la mirada.*

Però què és la mirada?

En això tractaré d'avançar-me avui a partir d'aquest fet primer, decisiu, on es marca en aquest camp... -sempre proseguit més lluny- ...de la reducció del subjecte, a aquest punt d'anihilament que marca el trencament, una cosa en que l'anàlisi ens adverteix que, fundada o infundada, aquesta direcció exigeix que la introduïm amb una altra referència que l'anàlisi agafa en reduir els privilegis de la consciència, fixant-li fites, considerant la consciència com limitada sense remei, quant a aquesta espera en qüestió: del subjecte com pensament, o instituint-la -aquesta consciència- com principi no sols d'idealització, sinó de desconeixment i com ha estat dit... -en un terme que troba el seu valor de nou en referir-se al domini visual- ...instituint-lo pròpiament com *escotoma*.

Ja saben que el terme va ser introduït en el camp del vocabulari analític i concretament a nivell de l'Escola francesa.

És només una metàfora? Trobem de nou l'ambigüitat referida a tot el que toca a allò que per a nosaltres s'inscriu en el registre de la pulsó escòpica.

La consciència, d'aquí en endavant per nosaltres només compta per la seva relació amb el que... -amb fins massa propedèutics, no ho oblidem- ...vaig tractar de mostra'ls-hi com articulant-se el millor en la ficció del *text descompletat*, a partir del qual es tracta de recentrar el subjecte... -com parlant, precisament- ...en les llacunes d'allò en que es presenta en un primer abordatge com parlant.

Què vol dir això?

Que només enunciem la relació del preconscient amb l'inconscient.

Però que, com va subratllar Freud, la ficció particular, la dinàmica que s'associa a la consciència com a tal, a l'atenció que el subjecte ha aportat al seu propi text, és una cosa que queda d'alguna manera fins aquí, fora i, parlant amb propietat, no encara articulat.

Aquí avanço que aquest interès que el subjecte es pren per la seva pròpia esquízia, està vinculat amb aquest caràcter, pel qual aquesta esquízia està determinada, determinada... -com en tot fantasma en tant que els hi en dono la fórmula general com dependència de l'esquízia del subjecte en relació amb un objecte privilegiat sorgit d'alguna separació primitiva, d'alguna automutilació- ...determinada per l'acostament mateix del real.

En aquesta relació, que és la relació escòpica, aquest objecte... -d'on depèn el fantasma, al qual el subjecte es penja en una vacil·lació essencial- ...aquest objecte s diu la mirada.

El seu privilegi... -i també allò perquè el subjecte durant tant temps ha pogut desconèixer's com estant en aquesta dependència- ...es basa en l'estructura, en al antrua mateixa, podria dir, de la mirada.

A continuació esquematitzem el que volem dir aquí.

A partir del moment que aquesta mirada, el subjecte tracta, per dir-ho així, d'acomodar-s'hi, esdevé aquest objecte puntiforme, aquest punt d'ésser evanescent, amb la qual cosa el subjecte confon el seu propi defalliment.

De tots els objectes on el subjecte pot reconèixer la dependència en que està en el registre del desig, la mirada s'especifica com incòpsable, i per això és, més que cap altre objecte, desconeguda.

Potser també per això el subjecte troba tan feliçment com simbolitzar-se en el seu propi tret evanescent i puntiforme, en aquesta cosa on no reconeix la mirada, a saber, en aquesta il·lusió de la consciència de *veure's veure's*.

La preguntat és per tant: si la mirada és aquest revers de la consciència, com tractarem... -si em permeten l'expressió- ..."imaginar-nos" la mirada?

L'expressió no és gens induïda, perquè al capdavall a la mirada li podem donar cos.

Com saben, Sartre, en un dels seus passatges més brillants de *L'ésser i el no res* la posa en funció en la dimensió de l'existència de l'altri. Empresa fascinant, parlant en propietat, perquè és feliç. Vull dir que ens dona el sentiment que en algun lloc, en un punt absolutament privilegiat, se li dona realment realitzada.

Ja saben, és com mirada que altri es fa present, en un camp que és el que Sartre va definir primerament com el de l'objectivitat. En la mesura que deixa en una confrontació... -l·ligades en una incertesa fonamental- ...*l'objecte i la consciència anihiladora*, l'altri quedaria sospès a les mateixes condicions.

L'altri -vaig dir, espero- quedaria sospès a les mateixes condicions parcialment irrealitzadores que serien les de l'objectivitat si no hi hagués la mirada.

La mirada tal com la concep Sartre és la mirada per la que sóc sorprès en tant:

- que canvia totes les perspectives del meu món,
- que en canvia les línies de força,

-que... -des del punt de no res on sóc- ...ordena el món en una mena de reticulació radiada dels organismes.

Aquest lloc d'informe de mi, subjecte anihilador, en relació amb qui m'envolta, així mateix, la mirada en la seva opinió tindria un tal privilegi que aniria fins a fer-ma "*escotomitza*"... -sóc jo qui aquí afegeix la paraula- ...l'ull d'aquell que em mira com objecte: en tant que estic sota la mirada, escriu Sartre, ja no veuria l'ull que em mira, i si veig l'ull, aleshores la mirada desapareix.

És aquesta una anàlisi fenomenològica que pugui ser considerada efectivament justa?

No és veritat:

- que quan estic sota la mirada,
- que quan demano una mirada,
- que quan l'obtinc,

ja no m'hi ineteresso, ja no ho veig com mirada.

Aquesta esfera que es pot estendre força lluny... -i es tracta justament de saber fins on s'estèn- ...aquesta esfera de la màscara que jo anomeno la mirada, alguns pintors han sigut eminents captant-la, aquesta mirada com a tal, en la màscara, i només em cal evocar Goya, per exemple, per fer que se n'adonin.

La mirada es veu, aquesta mirada de la que parla sartre, aquesta mirada que em sorprèn i em redueix a alguna vergonya, perquè aquest és el sentiment que dibuixa com el més accentuat.

La raó d'aquesta encontre amb la mirada és curiosament... -remetent-nos al text mateix de sartre- ...ja no una mirada vista, sinó una mirada imaginada per mi en el camp d el'Altre.

Perquè si es dirigeixen al seu text veuran que, lluny de parlar de l'entrada en escena d'aquesta mirada com d'alguna cosa que concerneix el que en diem una mirada, es refereix a un soroll de fulles sentit de sobte mentre estic de cacera, a un pas sorgit en el corredor -i en quin moment?- en el moment que ell mateix es presenta en l'acció de mirar i no imprta com: per un forat del pany.

És una mirada que el sorprèn en la funció de *voyeur* imaginari que sosté, que l'extravia, el tomba i el redueix a aquest sentiment de la vergonya.

La mirada en qüestió és ben bé *presència d'altri* com a tal, i sens dubte relació amb alguna cosa que no és gens fonamentalment erroni anomenar-la "*mirada*". Però vol dir això que originalment és en aquesta relació de subjecte a subjecte, en la funció de l'existència d'altri com mirant-me, que captem bé què hi ha en joc d'original en la mirada?

Potser hi hauria manera de localitzar, en el camp d ela visió mateixa al qual pertany tan evidentment, aquesta mirada com objecte, objecte en la funció en qüestió, a saber: en aquesta relació amb l'inconscient en la mesura

que ens permet, per primera vegada en la història, situar la relació amb el desig.

I també en l'exemple sartrià mateix es veu que la mirada aquí només intervé només és eficaç en la mesura que el subjecte s'hi sent sorprès, no tant com subjecte... -com aquest element anihilador, puntiforme que és el correlatiu del món de l'objecte, d'idees- ...sinó de Sartre que s'encarna davant nostre, que es representa com sorprès en una funció de desig

I no perquè aquest desig s'instauri en el domini mateix en qüestió, el que ha anomenat de la *visura* podem escamotejar aquesta dimensió, perquè fa sorgir, per relatar-lo, el meu desig d'una manera que, en relació amb el que precedeix, introdueix una dimensió nova.

El privilegi de la mirada en la funció del desig, en el mecanisme de la visió mateixa, està en nosaltres, fluïnt, per dir-ho així, al llarg de les venes per on aquest domini de la visió com a tal, està integrat amb el que refereix al desig.

No falten motius perquè en la mateixa època en que la meditació cartesiana inaugura en la seva puresa, la funció del subjecte, que es desenvolupa al nivell més alt aquesta dimensió de l'òptica, que aquí distingiria denominant-la "geomètrica".

Em centraré a continuació al voltant d'un objecte, i per a que la meva demostració no els sembli gens que es perd en l'abstracció, il·lustraré amb un objecte entre altres (n'hi ha molts) el que em sembla exemplar en el que, tan curiosament, ha atret tantes reflexions, tantes construccions a l'època.

Una referència... -per aquells que vulguin portar més enllà el que tracto que percebin avui- ...el llibre de Baltrusaitis sobre les *Anamorfosis*.

He fet al llarg del temps, en el meu seminari, molt ús de certes propietats d'aquesta funció de l'anamorfosi precisament en la mesura que era una estructura exemplar.

Per aquells que no van ser en el moment que en parlava, i que epr altra banda no saben què és una anamorfosi, en vaig mostrar al meu seminari un exemple molt bonic que vaig tenir la cura de portar d'afora.

Una anamorfosi simple, no cilíndrica, consisteix en això:

-suposem un retrat que estaria aquí en aquesta fulla plana, i veuen allí, per sort, aquesta pissarra en aquesta posició obliqua.

-Suposin que amb l'ajuda d'una sèrie de fils o de trets ideals, projecto en aquesta paret obliqua cada punt de la imatge aquí dibuixada.

Penso que imaginem fàcilment què en resultarà en una pissarra si és una pissarra obliqua: obtindran aquesta figura extraordinàriament allargada i deformada segons les línies del que en podem dir una perspectiva.

Això suposa que si fet aquest treball, deixo estar... trec el que ha servit per a la construcció, a saber la imatge situada en el meu propi camp visual.

La impressió que jo treuria situant-me, quedant en aquest lloc en relació a la paret obliqua que és allà davant meu, serà sensiblement la mateixa, a saber, diguem, que al menys reconeixeré els trets generals de la imatge.

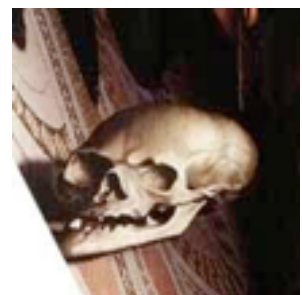
Al millor possible, en tindrè una impressió idèntica.

Ara faré circular una cosa que data de fa més de 500 anys, 1533, a saber, la imatge, que penso que tots reconeixeran: *iEls Anbaixadors pintats per Hans Holbein.*

Aquells que el coneixen amb això se'n recordaran.

Aquells que no el coneixen ho hauran de considerar amb atenció per l'ús que espero fer-ne en el que vindrà.

Ja la manera com acabo d'arribar a exposa'ls-hi la construcció d'una anamorfosi els introdueix en la consideració d'alguna cosa referida al camp de la visió que expressarà així: hi ha una manera segons al qual la visió s'ordena en el que podem dir en general la funció de les imatges, definint-se aquesta funció en relació amb una correspondència punter per punt de dues unitats en l'espai.

[link: <http://www.matematicasvisuales.com/ambassadors/index.html>]

Que una imatge sigui una imatge virtual, o que sigui una imatge real... - qualssevol que siguin els intermediaris òptics per establir llur relació- ...aquesta correspondència punt per punt és essencial.

El que és d'aquest ordre en el camp de la visió és per tant irreductible a aquest esquema, el més simple, el que es materialitza en el mode com fa un moment els explicava que podia establir-se l'anamorfosi, a saber la relació d'una imatge... -en tant que està lligada a una superfície- ...amb un cert punt que si volen anomenarem, per entendre'ns, "punt geomètric".

I que qualsevol cosa que sigui determinada per aquesta forma metòdica... -on la línia dreta juga el seu paper pel fet de ser el trajecte de la llum-...sigui el que sigui que s'estableixi en un traç així constituït, podrà anomenar-se "imatge".

Està clar que en el punt de la reflexió artísticocientífica, l'art es barreja amb la ciència: Leonardo da Vinci és a la veda asavi per les seves construccions diòptriques i al mateix temps artista.

Igualment el tractat de Vitruve [Vitruve, *De Architectura*] sobre l'arquitectura, no queda lluny.

A Vignole [Vignola, *le due regole della prospettiva*] i a Alberti [Léon Batiste Alberti (1404-1472), *De Pictura*] trobem la interrogació progressiva de les lleis geomètriques de la perspectiva, i al voltant de les recerques per la perspectiva s'institueix un interès privilegiat referit al domini de la visió la relació del qual amb la interrogació -anava a dir la institució- del subjecte cartesià, que és també una mena de punt geomètric, no podem deixar de veure.

El subjecte aquí s'institueix com *punt de perspectiva*, d'on l'ordre de la visió tal com en aquesta època el quadre... -aquesta funció tan important a la qual haurem de tornar- ...s'instaura, s'organitza d'una manera completament nova en la història de la pintura, d'aquesta perspectiva, rigorosa en la mesura que és geomètrica. Amb això, en aquest punt crucial de la constitució del subjecte i de la seva relació amb la visió, ens les hem de veure.

Ara bé, els demano que es remetin a l'obra de Diderot *Carta sobre els cecs a l'ús dels que veuen*, per a que hi vegin desenvolupada de manera manifesta alguna cosa que els farà percebre que això deixa escapar totalment el que passa amb la visió.

[Descartes: Diòptrica, Fig. 21]

Perquè aquest espai de la visió... -fins i tot incloent-hi aquestes parts imaginàries en l'*espai virtual*: en el mirall al que saben que he donat tanta importància- ...és perfectament reconstructible, imaginable per un cec.

Es tracta de la localització de l'espai, i no de la vista. El cec pot concebre que en certes formes, aquest camp de l'espai que ell coneix com real, pot ser percebut a distància i com simultàniament.

Més aviat es tracta d'una funció temporal, d'una instantaneïtat en una exploració en que, com mostren les obres d'òptica... -vegin l'obra mateixa de Descartes en la seva *Diòptrica*- ...l'acció dels ulls es representa com l'acció conjugada de dos bastons.

Aquesta dimensió geomètrica de la visió és una cosa que... -com a mínim ho hem de dir- ...no exhaureix - lluny d'això- el que el camp de la visió com a tal ens proposa com relació subjectivant original.

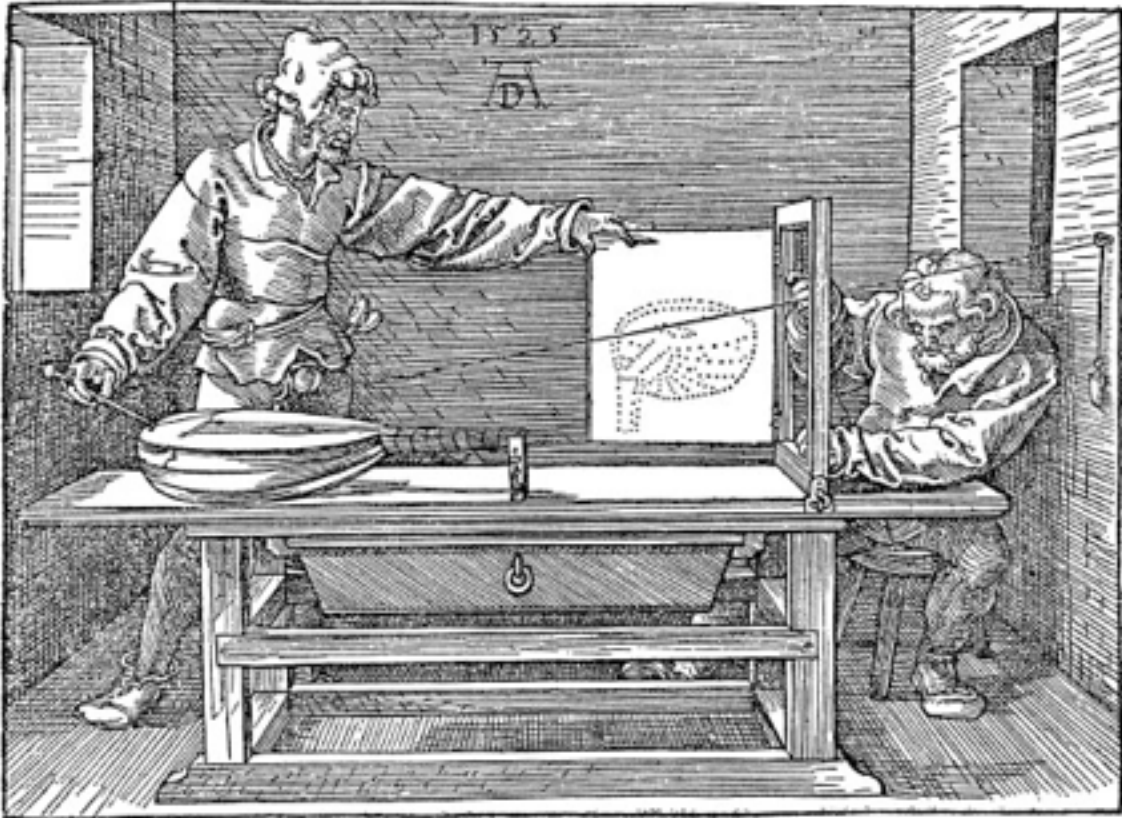
També hem d'entendre aquest ús, al capdavant ho veuen, invertit, que es fa en l'anamorfosi, de l'establiment de la perspectiva, perquè quin n'és l'aparell original?

El mateix Dürer la va inventar [Albercht Dürer (1471-1528) *Underweysung der Messung*].

El portaló de Dürer és una cosa com el que fa un moment jo posava entre aquest quadre i jo, a saber, una certa imatge.

O més exactament una tela, un enreixat que travessarà els punts, les línies rectes, que no són obligatòriament raigs, sinó també fils que relligaran cada punt que tinc a la vista en l'entorn, l'estructura del món, amb un punt, on la tela, la xarxa, serà travessada per aquesta línia.

El portaló de Dürer es va instituir per establir una imatge perspectiva correcta.

Albert Dürer (1471-1528) *Underweysung der Messung*, Nuremberg, 1525. Instrucció sobre la manera de mesurar, París, Flammarion, Coll. *Écrits d'artiste* 1995. Cf. també *Géométrie*, Paris, Seuil. Coll. *Source du savoir*, 1995.

Que jo en capgiri l'ús, que em complagui en alguna cosa que no és en absolut la restitució del món el que hi ha al final, sinó -per una altra cara- la

deformació del que jo mateix hauria obtingut d'una imatge en aquesta superfície de camp, que jo em retardi com en un joc deliciós en aquest procediment que fa aparèixer alguna cosa en un estirament, una deformació particular, i els prego que creguin que la cosa va tenir el seu lloc en el seu temps

El llibre de Baltrusaitis els dirà les polèmiques furiosament apassionades que van sorgir d'aquestes pràctiques que havien desembocat en obres considerables.

El convent de les Mínimes actualment destruït, però que era a la zona de la *rue des Tournelles*, presentava en una paret molt llarga d'una de les seves galeries, com per casualitat, el *Sant Joan Evangelista a Patmos*, quadre de la mida d'una galeria d'una llargada més o menys comparable.

O encara més, s'havia de veure a través d'un forat per a que tot l'efecte fos portat a tot el seu valor deformatador i podia, com no era el cas en aquest fresc particular sinó que ho era en altres, prestar a totes les *ambigüitats paranoiques*.

Es van tot d'usos, des d'Arcimboldo fins a Salvador Dalí.

No els hi sembla singular, fins i tot sorprenent, que aquesta cosa... -on arribaré fins a veure la fascinació complementària del que deixava escapar aquest tipus de recerques sobre la perspectiva- ...com és que ningú ha pensat mai en evocar-hi quelcom que s'assembla a l'efecte d'una *erecció* ?

Imaginïn un tatuatge que es desplega sobre l'òrgan *ad hoc* on estava traçat en estat de repós, on agafa en -un altre estat- la seva forma, per dir-ho així, desenvolupada.

No tenen aquí alguna cosa on apareix... -com immanent a aquesta fase especificada- extreta, [...] -en la formació de la mirada com sent aquesta funció geomètrica... -que, els ho subratllo, no té res que veure com a tal pròpiament parlant amb la visió que no suposa absolutament la dimensió que tractarem en la seva forma pròpia d'articular i d'articular la pròxima vegada?

Com no veure allí en aquest mateix joc, aquí manistat, a nivell d'aquesta dimensió parcial, manifestat qualcom com el que per nosaltres agafa tot el seu valor de ser per altra banda simbòlic de la funció de la falta, a saber l'aparició del fantasma fàl·lic!

Ara bé, en aquest quadre dels *Ambaixadors*... -que -espero- ha circulat prou perquè ja hagi passat entre totes les mans- ...què veuen: què és aquest objecte estrany, sospès, oblic al primer pla, davant d'aquests dos personatges... -el valor del qual com mirada, crec, se'ls hi ha presentat a tots- ...aquests dos personatges fixats, encarcarats en els seus ornaments mostradors, entre els quals tota una sèrie d'objectes que no són res més que aquells mateixos objectes, que en la pintura de l'època il·lustren els símbols de la *vanitas*?

Corneli Agrippa, en la mateix època, escriu la seva *De vanitate scientiarum*. Tracta tant de les ciències com de les arts, i aquests objectes són totalment simbòlics de les ciències i de les arts tal com ho eran en l'època agrupats en els *trivium* i *quadrivium* que ja saben.

Què és... -davant d'aquesta mostració del domini de l'aparença en les seves formes més fascinants- ...aquest objecte volador inclinat?

No ho poden saber: es giren per escapar a la fascinació del quadre. Comencen a sortir de la sala on sens dubte els ha captivat prolongadament. Aleshores, girant-se en marxar, tal com ho descriu l'autor de les *Anamorfosis*, què capten sota aquesta forma? -una calavera.

Ara bé, no és així en absolut com es presenta d'entrada, aquesta figura

que l'autor compara amb un os de sípia que a mi m'evoca el pa de dos llires que Dali, en els vells temps, li agradava posar al cap d'una vella triada expressament ben miserosa, llardosa i altrament inconscient, o bé també aquests rellotges tous -del mateix- la significació dels quals és igual de fàl·lica que el que veuen dibuixar-se en posició voladora en primer pla d'aquet quadre.

Tot això ens manifesta que en el cor mateix d'aquestes recerques referides a la funció geomètrica, en el cor mateix d'aquest moment històric on es dissenya el subjecte, Holbein ens manifesta aquí, d'una manera visible, quelcom que no és res més que veure en primer pla del quadre el que està prou indicat per la seva forma finalment percebuda en la perspectiva anamòrfica, a saber el subjecte com anihilat.

Però anihilat en una forma que és parlant amb propietat l'encarnació en la imatge d'aquest (-φ) de la castració que, per nosaltres, centre i fa necessari centrar tot el que respecta l'organització dels dissenys a través dels quadres de les pulsions fonamentals.

Com dir-ho més profundament i veure que cal buscar la funció de la visió encara més enllà i veure dibuixar-se a partir d'ella, ja no aquest símbol fàl·lic ni aquest fantasma anamòrfic, sinó la mirada com a tal, en la seva funció pulsàtil a la vegada esclatant, instal·lada per dir-ho així, com ho està en el quadre que tenen, per exemple, que no és res més que el que és tot quadre, a saber un parany per la mirada?

Aquesta mirada, en qualsevol quadre, en buscar-lo precisament en cadascun dels seus punts, el veuran desaparèixer.

És el que tractaré d'articular millor la pròxima vegada.

Seminari XI

Fonaments

VIII

04-03-1964

No és fàcil en el nostre àmbit... -anava a dir , mantenir la línia tot el possible però circumscriure-la el més a prop.

Sobre el punt precís en el que avancem, de la funció de l'ull en la mesura que ens interessa, això pot portar a aquell que tracta d'aclarir'ls-hi, a llunyanes exploracions, a buscar des de la seva aparició en el llinatge vivent, aquesta funció de l'òrgan, i en primer lloc la seva presència.

De tots els òrgans amb els quals ens les veiem, i hi insisteixo, el que hi ha en el cor de la nostra experiència és la relació del subjecte, ja no tant amb l'instint...

tant pel que fa, si més no fins ara, perquè no ho hem definit, assegurat, afermat en el seu estatut psicoanalític amb el nom de pulsíó, com pel que fa a la tendència

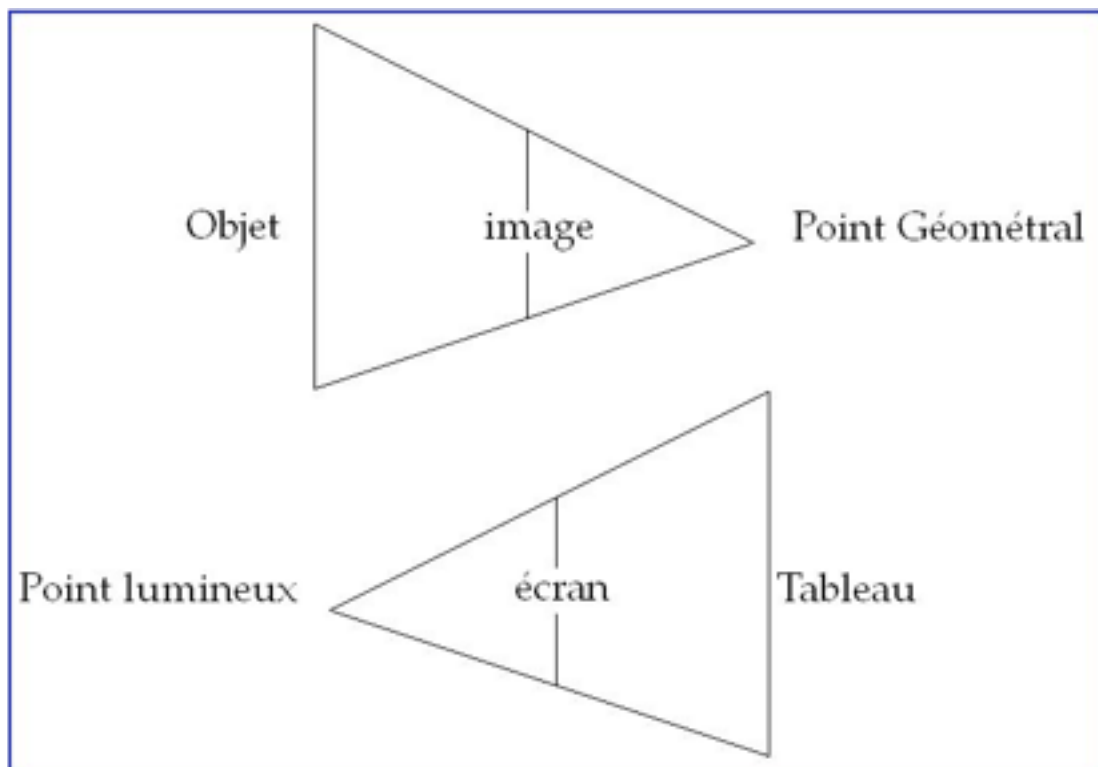
...ja no tant amb l'instint, com *la relació del subjecte amb l'òrgan*, que és en el mol de l'os de la nostra experiència.

Ara bé, de tots els òrgans amb els quals ens les veiem, com òrgan significatiu: la sina, les femtes, i d'altres, és sorprenent veure que l'ull es remunta tan enllà en les espècies que representen l'aparició de la vida.

Segur que consumeixen, innocentment, ostres, sense saber que al seu nivell, en el regne animal, ja ha aparegut l'ull. Aquestes menes d'immersions ens fan captar, val a dir-ho, sinó tots, d'un munt de colors.

Enmig d'això, tanmateix, es tracta d'escollir, portant les coses a allà on es tracta per nosaltres.

La vegada passada crec que ja vaig posar prou l'accent en el que en diuen el petit esquema triangular, força simple, que he reproduït a dalt de la pissarra:

que és aquí només per recorda'ls-hi en tres termes el que constituïa el fons de la emva observació: que, el que passa amb el que se'n diu, en un cert nivell *l'òptica*, la que semblava estar en ús, en aquest muntatge operatori, l'ús a la vegada exemplar i orientat de la qual jo veia, apuntar com significatiu en aquesta forma invertida...

aquest ús invertit que es dóna de la eprspectiva com venint a dominar -en primer pla una certa tècnica, la de la pintura, i concretament entre finals del segle XV, el XVI i el XVII-

...aquesta anamorfosi, en la emsura que ens mostra que les coses no són tan simples, que no es tracta tant d'una reproducció realista del que en diem més o menys encertadament en la pintura *les coses de l'espai*, sobre els quals hi ha moltes reserves a fer.

Jo volia, amb aquest petit esquema, puntuar el que hi ha d'essencial, de central en la nostra aproximació, que d'alguna manera convé senyalar: *el que passa amb una certa òptica deixa escapar el que passa amb la visió.*

Com ja els hi he fet observar, aquella òptica és a l'abast dels cecs. Els vaig remetre al text de Diderot *Carta sobre els cecs*, on tracta, en la demostyració que porposa, d'adonar-se com, de tota una funció, que és la visió...

concretament -justament- el que ens allibera de l'espai

...el cec és capaç de donar compte, és capaç de reconstruir-lo, és capaç d'imaginar-lo, és capaç de parlar-ne.

Sens dubte, sobre aquesta possibilitat, Diderot construeix una mena d'equívoc permanent en sobreentesos metafísics, i altrament, és ben bé aquesta ambigüitat la que anima aquest text i li dóna el seu caràcter mordaç, colpidor.

Per nosaltres, insistim sobre això, aquesta dimensió geometral...

on hem vist la possibilitat d'una certa loclaització del subjecte, del subjecte com cridat a un cert punt, comandat, determinat, necessari

...és en efcete una de les dimensions per on podem albirar com aquest subjecte que ens interessa és portat a ser d'alguna manera agafat, maniobrat, captat en el camp d'ela visió.

I el que jo els hi mostrava, al final de la meva exposició, a saber el quadre de Holbein:

El quadre de Holbein amb aquest singular objecte flotant en primer pla, que els he mostrat, aquest objecte és allí per agafar... i diria quasi "*agafar amb trampes el qui mira*", és a dir nosaltres.

I en suma, és una manera manifesta...

sens dubte excepcional, i deguda a no sé quin moment de reflexió del pintor

...de mostrar-nos com, en tant que subjectes, estem -en el quadre- literalment cridats i aquí representats com agafats.

Perquè, igualment, aquesta relació amb aquest quadre fascinant...

ja els n'he mostrat les ressonàncies, els aprentius amb aquest quadres que se'n diu *vanitas*

...aquest quadre fascinant per ser, entre aquests dos personatges parats i fixats, d'entre els quals tot el que ens recorda, en la perspectiva de l'època, la vanitat de les arts i de les ciències, és aquí poer captivar-nos.

El secret d'aquest quadre és donat per aquest moment en que, allunyant-nos lleugerament d'ell poc a poc cap a l'esquerra, en un gir de fet, veurem la significació d el'objecte seriós, màgic, que ens reflecteix el nostre propi no res, en la figura de la calavera.

Ús per tant d'aquesta dimensió geometral de la visió per captivar el subjecte, relació evident amb aquest desig que tanmateix roman enigmàtic.

Quin és el desig que s'agafa, que es fixa, que té aquest encontre amb aquest quadre, que...

igualmente aquest quadre és cosa feta, cosa construïda

...el motiva a portar l'artista a posar alguna cosa -i quina cosa- a operar?

Aquest és el camí on tractarem d'avançar més avui.

En auquesta matèria de la visió, diguem del visible, tot és trampa, i singularment disposició que troben present a tots els nivells, en tots els estadis, que és tan ben indicada per Maurice Merleau-Ponty, en aquest llibre *El visible i l'invisible*, amb el títol d'un dels capítols: *El llaç, el quiasme*.

No hi ha una sola de les divisions, dels dobles vessants que presenta aquesta funció de la visió, que no es presenti a nosaltres a la manera de dèdal, pel fet que, a mesura dels camps que hi distingim, tan sols ens adonem més endavant de com es creuen aquest camps.

Primer sembla que al capdavant, en aquest àmbit que he anomenat el del geometral, sigui, per dir-ho així, la llum el que ens doni el fil.

I efectivament aquest fil, l'han vist la vegada anterior operar per lligar-nos amb cada punt de l'objecte, i en el lloc on travessa la xarxa en forma de pantalla en la qual localitzarem la imatge, funcionar com fil.

La llum, com es diu, es propaga en línia recta, i aixó és segur: sembla que sigui ella la que ens doni el fil.

Tanmateix pensin que aquest fil no necessita la llum, no necessita ser un fil estès.

I també, per què el cec podrà seguir totes les nostres demostracions, per poc que ens costi mostrar-li -per què no?- com palpar un objecte d'una certa altura, després a seguir el fil estès, com en algun lloc alguna cosa...

que li ensenyariem també pel tacte, a distingir com alguna cosa localitzable i localitzable amb la punta dels dits en una superfície i respondre-hi

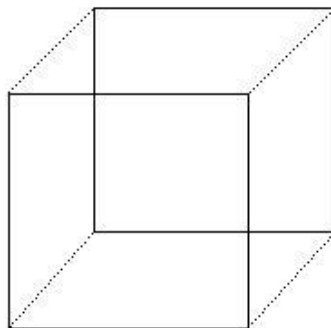
...dóna una certa configuració, un cert límit que reproduïx la manera mateixa com imaginem, en l'òptica pura, la localització de les imatges, com imaginem les relacions diversament proporcionades i fonamentalment homològiques, les corresponents d'un punt a un altre en l'espai, cosa que sempre torna, al capdavell, a ser dos punts d'un mateix fil.

És una cosa que no pertany especialment al que allibera la llum.

Com intentar, tractar de captar, el que, per tant, sembla que ens escapi, en aquesta estructuració òptica de l'espai que és sempre amb el que juga altrament l'argumentació tradicional, quan els filòsofs...

d'Alain, el darrer en mostrar-se en els exercicis més brillants, remontant-nos vers Kant i fins Plató

...s'exerceixen en el pretès *engany de la percepció* i al mateix temps resulten ser mestres de l'exercici per insistir en el fet que el que cal que captem és que la percepció troba l'objecte allà on és, que aquesta aparença que s'ha fet del cup, el veiem com paral·lelogram.

És això precisament, en raó d'aquesta ruptura de l'espai que subtendeix la seva mateixa percepció, el que fa que el percebem com cup.

Tot el joc, el "*passeez muscade*" de la dialèctica clàssica, al voltant de la percepció, al voltant d'això està en joc la visió geomètrica, la visió en la mesura que es situa en un espai que no és, en la seva essència, el que hi ha en joc en el fet visual.

I també, aquesta relació, de l'aparença amb el ser, de la qual el filòsof, per tal d'atribuir-se aquest camp, se'n fa tan fàcilment mestre, és en un altre lloc.

És en un altre lloc, en l'*altra propietat* de la llum, que és de ser *el punt lluminós*...

És a dir alguna altra cosa que aquests objectes constituïts en la referència de l'espai

...que és punt d'irradiació, escolament de llum, font brolladora de reflexos.

La llum es propaga sens dubte en línia recta, però es refracta, es difon, inunda, emplena -no ho oblidem- aquesta copa que és el nostre ull, i també el desborda.

Té necessitat, per nosaltres, al voltant d'aquesta copa, de tota una sèrie d'òrgans, d'aparells, de defenses. L'iris no reacciona simplement a la distància, sinó també a la llum, i ha de protegir el que passa al fons de la copa, que podria, en certes conjuntures, ser danyat, i també la nostra parpella, també ella, davant una llum massa forta, és cridada a estrénye's, aclucant primer, inxlús d'una manera més o menys ferma, estrenyent-se en una ganyota ben coneguda.

També no només l'ull és fotosensible, ja ho sabem. Tota la superfície del tegument...

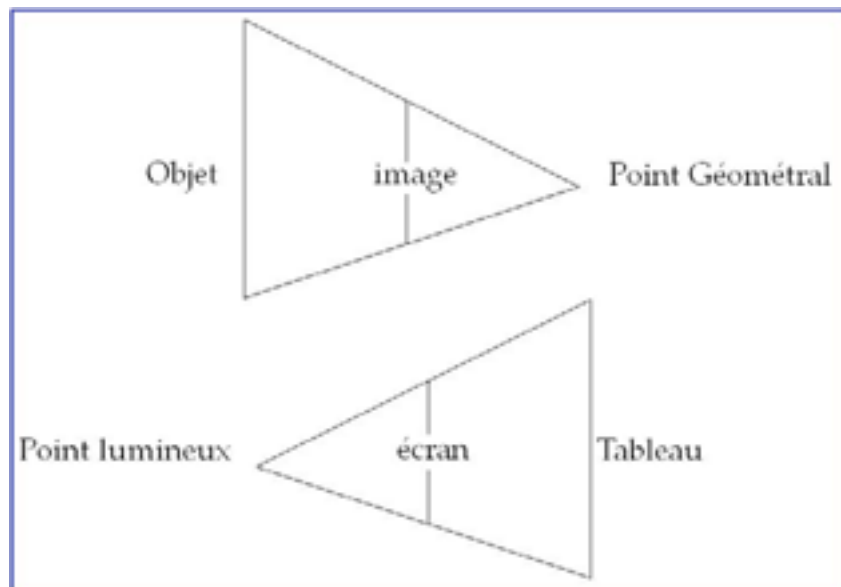
a títols sens dubte diversos, que no són només visuals

...pot ser tanmateix fotosensible, i aquesta dimensió no podria reduir-se de cap manera en el funcionament de la visió, al rol del pigment.

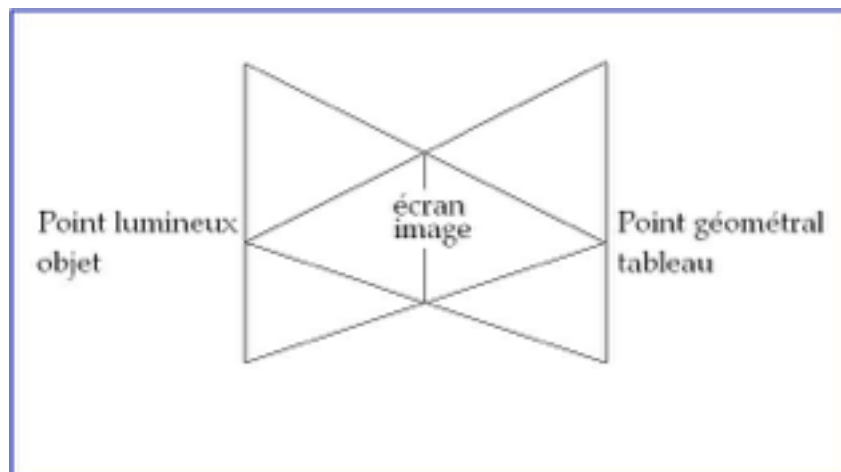
Hi ha una certa primera forma esbossada d'òrgans fotosensibles que són les taques pigmentàries, i en el fons, en l'ull, el pigment funciona plenament, i certament de manera que el fenomen mostra infinitament complex, funcionant en l'interior dels cons, per exemple, sota la forma de la rodopsina i també funcionant en l'interior de les diverses capes de la retina.

Anant i venint -aquest pigment- en funcions, també, que no són totes, per a nosaltres, ni sempre, immediatmanet loclaitzables i clares, però que suggerixen la profunditat i la complexitat i al mateix temps la unitat de tota una sèrie de mecanismes que són, pròpiament parlant, els de la relació amb la llum.

Per porta'ls-hi fe'ls-hi caminar en el que és pròpiament el que ens interessa, a saber, la relació del subjecte amb el que passa pròpiament amb la llum, que ja bé que sembla anunciar-se com ambigu, atès que, veuen que aquests dos esquemes triangulars s'inverteixen.

al mateix temps que s'ha de superposar:

donant-los-hi l'exemple primer del que indicava fa un moment que havia de ser essencialment aquest funcionament de llaç, d'entrecreuament, de *quiasme*, que és al qual o en el qual ens hem de desplaçar en tot aquest àmbit.

Per articular, fe'ls-hi sentir què passa amb la qüestió que planteja, o més exactament d'un primera ordenament de la qüestió en la seva relació amb la llum, pel que fa al subjecte, i al seu lloc, el seu lloc en la mesura que és un altre que aquest lloc de punt geomètric que defineix l'òptica pura, o l'òptica geomètrica, els hi explicaré un petit apòleg, una historieta. És certa.

Data aproximadament dels meus vint anys, i en aquell temps, és clar, de jove intel·lectual, no tenia altra preocupació que anar a fora, en fi, a submergir-me en alguna pràctica directa, rural, caçadora, fins i tot marina.

I un dia, en un barquet o jo hi era, amb algunes persones membres d'una família de pescadors en una petita ciutat, un petit port...

En aquell moment la nostra Bretanya no estava encara en l'estat de la gran indústria, ni del del traïnyaire, el pescador pescava en la seva closca de nou, i amb els seus riscos i perills, riscos i perills que m'agradava compartir, però no sempre hi havia riscos i perills, també hi havia dies de bon temps.

...i, un dia que esperàvem el moment de retirar les xarxes, el dit Petit-Jean, l'anomenarem així...

va desaparèixer, com tota la seva família, per la tuberculosi, que era aleshores allí la malaltia veritablement ambient, en la qual tota aquella capa social es desplaçava

...em mostra alguna cosa que flotava en la superfície de les ones: era una llauneta, i precisem més, una llauna de sardines.

Flotava al sol, testimoni de la indústria conservera que per aleshores ens encarregàvem d'alimentar. Mirotejava al sol. I en Petit-Jean em va dir:

"Veus aquesta llauna? La veus? Doncs bé, ella no et veu!"

Aquest petit episodi...

ell trobava això molt divertit, jo no tant. Vaig buscar per què jo no ho trobava tan divertit

...Aquest petit episodi és força instructiu.

Aquets petit apòleg ens ha d'entretenir un instant.

Primerament, si això té un sentit, que Petit-Jean em digués que la llauna no em veu, és perquè, en un cert sentit, tot i això, ella em mira: a nivell del punt lluminós, és tot el que em mira, i això no és una metàfora.

L'abast d'aquesta historieta, tal com acabava de sorgir en la invenció del meu company, el fet que la trobés tan divertida i que jo no tant, rau en el fet que si em miren, si m'expliquen una història com aquella, és si més no en la mesura que jo...

en aquell moment, tal com em vaig retratar, amb aquells tipus que es guanyaven la vida amb dificultat, amb aquesta opressió que era per ells la ruda naturalesa

...jo feia un quadre de manera força inenarrable.

Per dir-ho tot, feia taca en el quadre, i és per sentir-ho...

res més que per sentir, sentir-me interpel·lar així, en aquesta història humorística, irònica

...que no la trobo tan divertida.

Agafó aquí l'estructura a nivell del subjecte, però aquesta reflecteix alguna cosa que ja es troba en la relació natural que inscriu l'ull pel que fa a la llum.

No sóc simplement aquest ésser puntiforme que es localitza en el punt geomètric des d'on es capta la perspectiva: en el fons del meu ull es pinta el quadre.

Aquí estic en una total ambigüitat: el quadre, cert que està en el meu ull, però jo estic en el quadre.

El que és llum em mira, i gràcies a aquesta llum, alguna cosa -en el fons del meu ull- es pinta...

que ja no és simplement la relació construïda, l'objecte en el qual s'entreté el filòsof

...que és impressió, que és aquest escolament d'una superfície que no està situada anteriorment, per a mi, en la seva distància.

Justament fa intervenir aquesta cosa elidida en la relació geomètrica, aquest punt que defineix bé la noció, el terme, el manejable fins i tot, gràcies als nostres aparells...

perquè es tracta d'un aparell fotogràfic

...de la *profunditat de camp* amb tot el que ella presenta d'ambigu, de variable, de gens dominat per mi i que més aviat m'agafa, que em sol·licita a cada instant i fa del paisatge, una cosa ben diferent d'una perspectiva, el que n'he dit el quadre.

La referència del quadre, la que s'ha de situar en el mateix lloc, és a dir a fora, és el punt de la mirada.

I el que fa la mediació de l'un a l'altre, el que està entre els dos, és alguna cosa d'una altra naturalesa que el que captàvem l'altre dia com el que se'n pot dir aquesta posada a punt que constitueix l'espai òptic geomètric, és una cosa que juga un paper exactament invers, vull dir, que opera, ja no pel fet de ser travessable sinó al contrari, per ser opac, és la pantalla.

El que, a nivell de la mirada, del que en els punts diversos del que se'm presenta com espai de la llum és per mi mirada:

-és sempre algun joc de la llum i de l'opacitat.

-és sempre aquest tornassol, aquest miroteig que estava fa un moment en el cor de la meua historieta,

-és sempre el que, en cada punt, em reté de ser pantalla, per fer aparèixer la llum com tornassol, cosa que la desborda.

Per dir-ho tot, el punt de mirada participa sempre de l'ambigüitat del joiell. I jo, si sóc alguna cosa en el quadre, és també sota l'altra cara que és també cara de la pantalla, a saber com el que abans n'he dit la taca.

Aquesta és la relació del subjecte amb l'àmbit de la visió i que ja no és una relació en el sentit corrent de la apraula subjecte, subjectiu, vull dir que no podria considerar-se com una relació idealista.

Aquest primer abordatge que en dic el subjecte quan el proposo com donant la consistència, constituïnt la solitud del quadre, la seva unitat, no és un abordatge simplement representatiu. Hi ha aquí moltes maneres d'equivocar-se pel que fa a aquesta funció del subjecte en l'àmbit del que es desplega com espectacle.

És cert, l'autonomia, la funció de síntesi, com es sol dir, del que passa al darrere, diguem, de la retina, en el que fa que, fenomènicament, poguem percebre, hi ha exemples totalment observables proposats en els llibres de Merleau-Ponty que es diu *Fenomenologia de la percepció*.

Ell extreu amb molta saviesa, d'una abundant literatura...

un estudi de la fenomenologia de la visió

...dels fets molt observables, mitjançant la qual cosa tan sols la intervenció d'emascarar...

gràcies a una pantalla, una part d'un camp que funciona com font de colors compostos, fets per exemple amb dues rodes, dues pantalles, que en girar l'una al darrere de l'altra han de compondre un cert to de llum

...que la intervenció simplement d'una pantalla fa veure d'una manera totalment diferent la composició en qüestió.

Aquí, amb tota efectivitat, captem la funció purament subjectiva en el sentit ordinari de la apraula, la nota de mecanisme central que, per nosaltres, intervé i dóna al que es va construir en l'experiència...

tots els components de la qual coneixem

...el que distingeix la construcció del joc de llum del que és percebut pel subjecte.

Una altra cosa, ja se n'adonen, serà que percebem...

cosa que tindrà també, tanmateix, una cara subjectiva però adaptada d'una manera totalment diferent

que percebem, per exemple, els efectes de reflex, d'un cert camp, d'un cert color, diguem per exemple, un groc, en el camp que hi ha al costat, que serà blau, per exemple, i que, pel fet de rebre la llum reflectida en el camp groc en rebrà també alguna modificació.

Però és clar que tot el que és color només és subjectiu. No hi ha correlat objectiu en l'espectre que ens permet associar la qualitat del color amb la longitud d'ona o amb la freqüència que interessa a aquest nivell de la vibració lluminosa, hi ha aquí també quelcom de subjectiu, però tot i així situat d'una altra manera que en la primera experiència evocada.

És això tot? Parlo d'això quan parlo de la relació del subjecte amb el que n'he dit el quadre? És clar que no.

La relació del subjecte amb el que en dic el quadre ens dona precisament aquesta cosa que, molt curiosament, és abordat per alguns filòsofs, però situat, per dir-ho així, al costat. Llegeixin el llibre de Raymond Ruyer anomenat *Néo-finalisme* i vegin com es veu cridat a exigir, a construir, per situar la percepció...

i que concep com estant la percepció en una perspectiva teleològica ...a situar el subjecte en una visió a vol d'ocell absoluta.

No hi ha manifestament cap necessitat...

com no sigui de la manera més abstracta

...de pensar el subjecte en sobrevol absolut quan es tracta, com en el seu exemple, de fer-nos captar què és la percepció d'un damer, que pertany per essència a aquest espai, a aquesta visió, a aquesta òptica geomètrica que primer he tingut la cura de distingir: estem en el *partes extra partes*, en l'espai tal com està justament constituït, definit com a tal, i que implica sempre tanta dificultat, objecció a la captació de l'objecte.

Però en aquesta direcció la cosa és irreductible, estem en el *partes extra partes*.

I tanmateix és un domini fenomènic...

i quan s'examina d'a prop infinitament més extens que els punts privilegiats on sembla

...que ens fa captar en la seva veritable naturalesa aquest subjecte en sobrevol absolut...

ja no perquè no li podem donar ser, cosa que ja no és exigible

...concretament aquesta dimensió on aquí em situo en el quadre...

i com taca, molt precisament

...cosa que ens porta al domini natural pels fenòmens que en diem, més o menys apropiadament, del mimetisme.

Aquí no puc endinsar-me en la profusió dels fets i dels problemes que són suggerits, imposats, més o menys elaborats, en aquesta dimensió del mimetisme.

En això es remetran a les obres especialitzades, que no sols solament fascinants, captivadores, sinó extremadament riques en matèria de reflexió.

El que vull accentuar és el que, potser, no ha estat fins aleshores prou subratllat, pel que fa al que hi ha en joc.

En rigor es pot parlar, en alguns fenòmens del mimetisme, de coloració adaptativa o adaptada, com vulguin, i per exemple, al captar com va indicar Cuenot, amb una pertinença probable en alguns casos, que la coloració en la mesura que s'adapta al fons, només seria...

cosa que ja és molt important de captar

...un mecanisme, un mode de defensa contra la llum.

En altres termes, un animàcul, el que sigui...

innombrables són els que ens poden donar exemples

...en un cert medi, on a causa de l'entorn domina la iridació verda, en un fons d'aigua enmig d'herbes verdes, només es fa evrt en la mesura que per ell, podent ser la llum...

som nosaltres els que l'avancem i la cosa ja no és inversemblant, pot ser en alguns casos controlada

...podent ser per ell un agent nociu, es fa verd per reenviar-la...

com tothom sap que és això el que es produeix

...reenviar-la com a verda:

es posa -per la seva adaptació colorada- a l'abric dels efectes d'aquesta llum.

Però en el mimetisme es tracta d'una cosa molt diferent. Aquí em veig obligat a agafar un exemple, un exemple escollit gairebé per casualitat, no creguin que sigui un cas ni un exemple privilegiat.

Un petit crustaci que es diu *caprella* i al qual s'hi afegeix un altre adjectiu, *acanthifera*, quan es refugia, quan niua enmig d'aquesta mena d'animals, en el límit d'el'animal, que en diem *briozoaires* -què imita? -imita el que, en el briozoo es presenta com taca, en aquest animal quasi planta que és el briozoo:

en una de les seves fases, una nansa intestinal constitueix una taca, en una altra de les seves fases hi ha alguna cosa com un centre colorat també que funciona.

És, amb aquesta relació, d'una forma a una forma tacada, com el crustaci s'acomoda: es fa taca, es fa quadre, s'inscriu en el quadre.

Aquest és parlant amb propietat el mecanisme original en el mimetisme. I a partir d'això les dimensions fonamentals del que passa amb el subjecte en tant que s'ha d'inscriure en el quadre, apareixen, i apareixen infinitament més justificades que en el primer abordatge, una mena de *divinació*, més o menys a les palpentes, no ens el pot donar.

Ja vaig fer al·lusió, fa dues conferències, al que en diu Caillois en el su llibret *Medusa i companyia* amb una penetració inconstestable, que és de vegades la del no especialista, en el fet que justament la seva distància li permet potser captar millor els relleus del que l'especialista només va poder lletrejar.

Passa, crec, d'una manera molt més justa i eficaç que els que volen veure en el registre de les coloracions només fets d'adaptació diversament aconseguits i també sempre abigus, perquè els fets, coms els hi he indicat, demostren que gairebé res de l'ordre d'adaptació...

tal com és encarat ordinàriament, és a dir, adaptació lligada a les necessitats de la supervivència

...que gairebé res es justifica pel mimetisme, que també en la majoria dels casos es mostra o bé inoperant o bé operant en sentit contrari del que voldria el resultat suposadament adaptatiu.

Per contra, Caillois posa de relleu els tres termes que són efectivament les dimensions majors on es desplega aquesta activitat mimètica, les anomena, les distingeix en el catàleg en les tres rúbriques que són veritablement, sembla ser, les que, al menys per un temps, ens sembla essencial que hi retinguem la nostra reflexió:

- la del travestit, diu,
- la del camuflatge,
- la de la intimidació.

Repeteixo: *travestit, camuflatge, intimidació*. En aquest domini, efectivament, es presenta la dimensió per on el subjecte s'ha d'inserir en el quadre. Dóna a veure alguna cosa en la mesura que aquesta cosa és distinta del que se'n podria dir "un ell mateix" que està al darrere.

L'efecte del mimetisme és camuflatge, i en el sentit, ja els hi he dit, pròpiament tècnic, no es tracta de posar-se d'acord amb el fons, sinó sobre

un acord clapejat, un fons clapejat per fer-se clapa, exactament com opera la més tècnica del camuflatge en les operacions de guerra humana.

Quan es tracta del travestit, es tracta parlant pròpiament del punt de mira d'una certa *finalitat sexual*, i la naturalesa ens mostra aquesta referència al punt d'emira sexual com es produeixen per tota mena d'efectes que són essencialment de disfressa, de mascarada, en el sentit que aquí es constitueix un pla distint del punt de mira sexual mateix que resulta jugar-hi un paper essencial i que no s'ha de distingir i aïllar massa aviat com essent el de l'enganyifa.

La funció del cimbell en aquesta ocasió és una altra cosa, davant el què convé suspendre les decisions del nostre esperit abans d'haver-ne mesurat bé la incidència.

Finalment el fenomen dit de la intimidació comporta també sempre aquesta sobrevàlua que el subjecte tracta d'atènyer en la seva aparença, però l'efecte de la qual convé no veure massa aviat comportant, diguem la paraula, una intersubjectivitat.

Cada vegada que es tracta de la imitació, guardem-nos de pensar massa aviat en l'altre que seria suposadament imitat. El que el subjecte imita fonamentalment en la imitació és una certa funció que tendeix a donar d'ell mateix.

En això provisionalment ens hem de detenir, si no volem anar massa de pressa, perquè el que ens sol·licita, en aquesta ocasió, pel que fa a la veritable funció, aquí evocada, en aquest tema [*sujeť*], en un primer abordatge, que cal que considerem com subsistent, perquè els fetes, les coses es manifesten com només podent-se situar, determinar en aquest pla de primer abordatge.

El que ens cal és tractar d'examinar de més a prop aquest mimetisme i no simplement en aquesta referència a la finalitat, més o menys confusa, sempre més o menys evocada per la funció de l'instint, és veure què passa en el punt que per nosaltres és necessari acomodar-lo, és a dir al nivell del que ens ensenya la funció inconscient com a tal, en la mesura que és aquest camp, per nosaltres, que es proposa a la conquesta del subjecte.

En aquesta direcció haurem d'avançar guiats per una observació, diguem, del mateix Caillois.

Per exemple, el perceb, ell indica...

segurament intueix aquí alguna cosa
...que, en el que hi ha en joc, pel que fa als fets del mimetisme, no es tractaria d'altra cosa que l'anàleg, a nivell animal, del que en l'ésser humà es manifestaria com art i concretament la pintura.

No puc pas dir que sigui aquesta l'observació més suggerent per l'ús que ens veiem duts a fer-ne. L'única cosa que es pot objectar és que per René Caillois [lapsus de Lacan; Roger caillois, rectificat en la sessió següent], sembla indicar que la pintura seria tan clar com això, que ens hi puguéssi referir com a quelcomque seria més clar.

Què és aquesta pintura? No és perquè si que hem accentuat com quadre la funció en que el subjecte s'ha de localitzar com a tal. Però quan un subjecte humà es posa a fer-ne un quadre, a aplicar aquesta cosa que té per centre la mirada, de què es tracta?

Avançaré la tesi següent: en el quadre l'artista, diuen, veu que és subjecte, la pintura es distingeix de totes les arts en el fet que en l'obra, l'artista vol imposar-se'ns com mirada.

Altres respondran a això insistint, no sense trobar efectivament algunes dificultats, però posant de relleu el costat objecte del producte d'art.

En suma, que en aquestes dues direccions d'observacions alguna cosa igualment eficaç, més o menys apropiada, es manifesta, però que segurament no exhaureix el que hi ha en joc. Avanço que certament en el quadre es manifesta sempre alguna cosa de la mirada.

El pintor bé que ho sap, com també que la moral, la recerca, la investigació i l'exercici en joc és en veritat, tant si es conserva com si en varia la selecció, per dir-ho així, d'un cert mode de mirada.

Segurament, amb una visió particularment profunda i perspicaç del que s'haurà avançat per vostès, es veurà que en mirar quadres...

inclús els més privats dels que se'n diu la mirada, constituïda per un parell d'ulls, fins i tot en els quadres on tota representació de la figura humana és absent

...en tal quadre de paisatge d'un pintor holandès o flamenc, prou advertit acabarn per veure, com en filigrana, alguna cosa tan especificada per a cada un d'ells pintors que tindran la sensació de la presència de la mirada.

Però allí és només objecte de recerca i al capdavall només il·lusió, potser. La funció del quadre, en relació amb aquell a qui el pintor, literalment, dóna a veure el seu quadre, té una relació amb la mirada.

Aquesta relació no és, com semblaria en una primera captació, la de ser *parany de la mirada*. Es podria creure que així l'actor, el pintor apunta al "m'has vist" i desitja ser mirat. No ho crec pas.

Crec que hi ha una relació amb la mirada de l'aficionat, però que és més complexa: el pintor...

a aquell que ha de ser davant del seu quadre li dóna alguna cosa que, en tota una part si més no de la pintura, podria resumir-se així:

"Vols mirar, doncs bé, veu això!"

Dóna alguna cosa com peixet a l'ull, però invita a aquell a qui es presenta el quadre a depositar allí la seva mirada, com es deposita les armes., i aquest és l'efecte pacificant, apol·lini de la pintura, que alguna cosa es dóna ja no tant a la mirada, sinó a l'ull.

Però implica aquest abandonament, aquesta deposició de la mirada. Com a tal, crida al subjecte a aquest nivell on ha depositat la seva pròpia mirada.

Segurament hi ha alguna cosa que fa problema, perquè tota una cara de la pintura...

la que -com a mínim, podem dir, qualsevol lloc que se li doni- es separa d'aquest camp que acabo d'articular, de definir

...tota una cara de la pintura és expressionista, és a dir que dóna alguna cosa -i és el que la distingeix- que va en el sentit d'una certa satisfacció...

en el sentit que Freud fa ús del terme quan es tracta de satisfacció de la pulsó

...una certa satisfacció del que es demana per la mirada.

Això és justament el que pot permetre'ns distingir-hi de les altres el que són les exigències. En altres termes, es tracta de plantejar ara la pregunta del que passa amb l'ull com òrgan. La funció, diuen, crea l'òrgan. Pura absurditat. Ella ni tan sols l'explica.

Tot el que està en l'organisme com òrgan es presenta sempre com tenint una gran multiplicitat de funcions.

I en l'ull...

ja simplement senyalant l'ambigüitat que hem senyalada avui ...està clar que es conjuguen funcions diverses, a nivell de la funció discriminatòria, la que s'individualitza, s'aïlla al màxim a nivell de la *favea*, en el punt elegit de la visió distinta, que no es tracta del mateix que en el que es fa en tota la superfície de la retina, injustament distingida pels especialistes com *funció escòpica*, punt on el mateix quiasme, el mateix entrecreuament que hem subratllat es torna a trobar, perquè aquest camp, que suposadament està per percebre el que està en efectes d'aclariment menor, és on es veu, com a màxim, la possibilitat de percebre efectes de llum.

Vull dir que si volen veure una estrella de cinquè o sisena grandària...

és el fenomen d'Arago

...no la fixin directament: és precisament mirant-la una mica de costat com els hi pot aparèixer.

Aquestes funcions de l'ull no esgoten el caràcter de l'òrgan en tant que sorgeix en el **vivent** i hi determina el que tot òrgan determina, a saber, deures.

El defecte de la nostra referència a l'instint, tan confusa, és que no ens adonem que l'instint és la manera com un organisme se les ha d'arreglar, amb les millors fins, amb un òrgan.

En l'escala animal són nombrosos els exemples de casos en davant l'escreix, el feix, la sobrecàrrega, l'híperdesenvolupament d'un òrgan, l'organisme sucumbeix.

La suposada funció d'el instint en aquesta relació, en aquesta relació de l'organisme amb l'òrgan, sembla més aviat haver de definir-se en el sentit d'una moral.

És una analogia, és clar, però l'organisme se les ha d'arreglar amb el que es pot fer amb aquest òrgan i ens meravellem de les suposades preadaptacions de l'instint en el sentit que, amb el seu òrgan, l'organisme pot fer alguna cosa.

Per nosaltres, en la nostra referència pel que fa a l'inconscient, en que es tracta tan netament de la relació amb l'òrgan, no la sexualitat, ni tampoc el sexe, si és que podem donar a aquest terme una referència específica -i ho farem-, sinó quelcom de particular, el fal·lus, en la mesura que falla en el que es podria atènyer de real en el punt de mira del sexe.

En la mesura que ens les hem de veure amb el cor de l'experiència de l'inconscient, amb aquest òrgan...

determinat en el subjecte per una insuficiència, la que s'organitza en *el complex de castració*

...hem de veure en quina mesura l'ull està implicat en una dialèctica semblant.

Doncs bé, des del primer abordatge veiem en la dialèctica de l'ull i de la mirada que no hi ha coincidència, sinó fonamentalment *cimbell*: demano una mirada quan, en l'amor, faig aquest prec, el que hi ha de fonamentalment insatisfaent i sempre fallit, és que:

Mai em mires allà on et veig.

Inversament, el que jo miro no és mai el que vull veure.

I en aquest joc, que acabo d'evocar, del pintor i l'aficionat, que és un joc, un joc de *trompe-l'oeil*, com es digui, i aquí no cal cap referència al que en diem impròpiament figuratiu. Si aquí dintre posen no sé quina cosa subjacent, és referència a la realitat.

Quan en l'apòleg antic, referit a Zeuxis i Parrasi, el mèrit del primer d'aquests pintors ens és donat per haver fet raïms que van atreure els ocells, l'accent no es va posar en el fet que aquests raïms fossin de cap manera raïms perfectes, l'accent es va posar en el fet que inclús l'úll dels ocells va ser enganyat, i la prova és que el seu cofrere, Parrasi, que només va pintar una cortina sobre el mur, triomfa sobre Zeuxis, una cortina tan semblant que Zeuxis, girant-se cap a ell, li va dir:

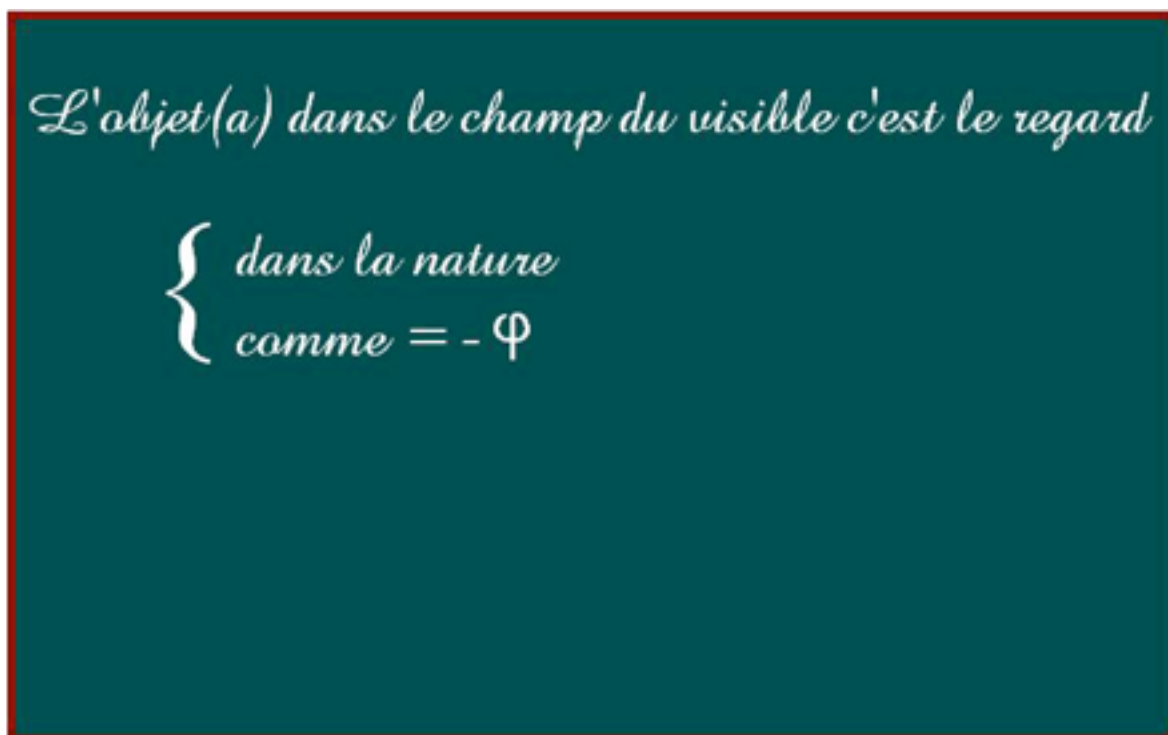
Doncs ara monstra'ns què has fet al darrere d'això.

I així es mostra el que hi ha en joc, enganyar l'ull, no amb l'aparença, sinó que *és pel que es dóna a suposar més enllà d'aquesta aparença, que és el triomf de la mirada sobre l'ull.*

Sobre aquesta funció de l'ull i de la mirada seguirem el nostre camí la pròxima vegada.

Avui he de mantenir la meva promesa, mantenir la meva aposta, aquella a que em vaig comprometre elegint el terreny on és el més evanescent aquest objecte(*a*) i la seva funció, en la mesura que ve a simbolitzar en la nostra experiència la falta central del desig, dit d'altra manera el que sempre he indicat, d'una manera unívoca, amb l'algoritme $(-\phi)$.

No sé si veuen la pissarra. Hi situo, com habitualment, algunes referències:

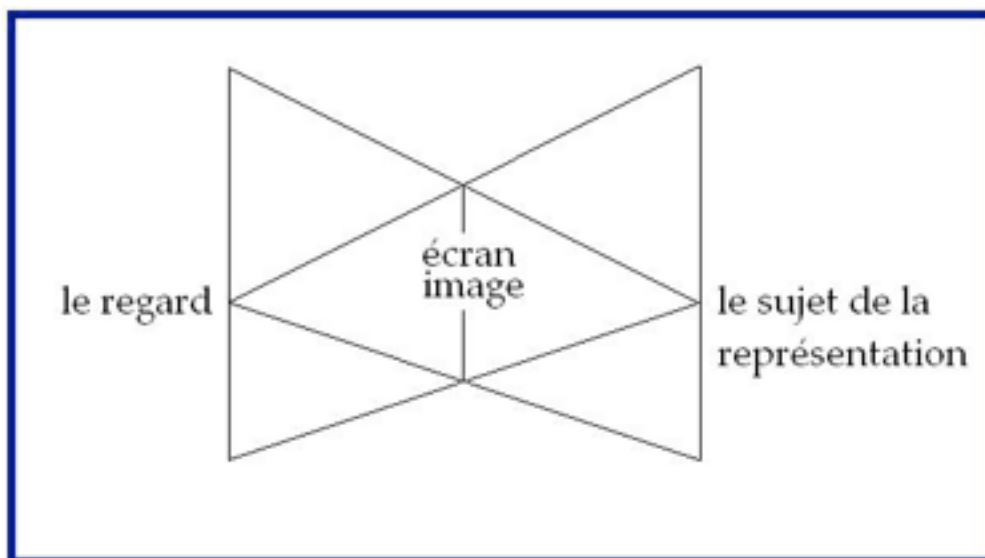
L'objecte(*a*) en el camp del visible és la mirada.

A continuació d'això, en una clau, he escrit:

en la natura
com = $-\phi$

En la mesura que podem copsar en la natura alguna cosa -la mirada- que ja l'apropia a aquesta funció en la relació simbòlica en l'home, pot efectivament venir a la funció que dic.

Abaix els dos sistemes triangulars que vaig introduir les dues vegades precedents:

és a dir, el que en el camp geomètric posa en el nostre lloc el subjecte de la representació, i el segon triangle, el que em fa quadre a mi mateix...

a la dreta hi ha la línia on es situa el subjecte de la representació
...em fa quadre sota la mirada.

Aquests dos triangles aquí es superposen, com estan, en efecte, en el funcionament del registre escòpic.

Cal que insisteixi, per començar el que he de dir avui, en senyalar que en aquest esquema hem de considerar que la mirada és a fora.

No es pot comprendre res del que passa en aquest registre si no es concep que sóc mirat, i que aquesta és la funció que es troba en el més íntim en el visible és aquesta mirada que està a fora.

En el visible primer sóc quadre, sóc mirat. Mitjançant la mirada entro en la llum, sóc enllumenat, rebo l'efecte de la mirada.

D'aquí sorgeix que la mirada és l'instrument per on la llum s'encarna i, si em permeten que em serveixi d'una paraula com faig sovint, descomponent-la: essencialment sóc foto, *foto-grafiat*.

En aquest registre, observin bé que del que es tracta:
no és pas pel problema de la representació en presència de la qual m'asseguro de mi mateix com, al capdavall, savent-ne un bull.

M'asseguro com consciència que sap que només és representació, que més enllà hi ha La Cosa...

"la cosa en si" del *nòumenon*, per exemple

...però que no puc fer-hi res, que les meves categories trascendentals com diu Kant, fan com els hi sembla, em forcen a prendre aquesta cosa a la seva manera, i en el fons és ebn bé així: per sort, tot s'arreglés així!

No és...

en aquesta altra perspectiva, en aquesta dialèctica
...com les coses es sospesen.

No es tracta d'una relació de l'aparença de la imatge...

d'alguna superfície
amb el que hi ha més enllà.

Sinó d'alguna cosa que en mi instaura una fractura, una bipartició de l'ésser, una esquízia que, des de la naturalesa, es mostra com allò a que s'acomoda l'ésser, de manera obsefrvable, localitzable en una certa direcció.

Aquesta direcció és aquella que indicaba la vegada anterior mostrant-los-hi...

indicant-los-hi en l'escala diversament modulada del que, en darrer terme, es pot inscriure sota el títol general del *mimetisme*

...mostrant-los que és el que entra en joc, manifestament, sensacionalment quan es tracta d'ela unió sexual o quan es tracta de la lluita a mort.

L'ésser s'hi descompon, de manera especial entre el seu ésser i el seu semblant, entre ell mateix i aquest tigre de paper que ofereix, es tracti de la parada nupcial més sovint en l'animal mascle o es tracti d'aquest inflament estrafet amb el que procedeix, ene l joc de la lluita, en la fora d'ela intimidació.

Dóna d'ell o rep de l'altre una cosa que és essencialment: doble, màscara, embolcall, pell separada, i separada per cobrir la carcassa d'un escut.

És per aquesta forma separada d'ell mateix com entra en joc en aquests efectes de vida i de mort.

I és sorprenent que es pugui dir que estigui d'alguna manera en ajuda d'aquest folre...

de l'altre o de si mateix

...que es realitza la conjuntura d'on procedeix la rneovació dels éssers en la reproducció.

El cimbell hi juga aquesta funció essencial, i és això el que ens capta en aquesta captació que tenim a nivell mateix de l'experiència clínica, del que hi ha de prevalent en relació amb el que es podria imaginar de l'atracció a l'altre pol com conjugant el masculí amb el femení, amb el que hi ha de prevalent en el que es presenta com transvestit.

El masculí, el femení es troben de la manera més aguda, la més ardent, per intermedi de les màscares del masculí i del femení.

Aquí cal que que indiqui quina funció pel subjecte humà...

el subjecte del desig que és "l'essència de l'home"

...cal que indiqui per aquest subjecte...

que no és apresat -com l'animal- del tot per aquesta captura

...com el subjecte s'hi localitza o pot tenir la suposició que li permet referir-s'hi, en la mesura que pot aïllar aquesta funció de la pantalla.

Aquesta pantalla, ell la sap posar en joc.

Sap jugar amb la màscara com essent aquest més enllà del que hi ha la mirada. La pantalla fa el paper del lloc de la mediació.

L vegada anterior vaig al·ludir a aquesta referència que dóna Merleau-Ponty en la *Fenomenologia de la percepció*, on es veu amb exemples ben escollits com, a nivell simplement perceptiu aquesta pantalla és el que restableix les coses al seu estatut de real.

Vaig al·ludir a aquests exemples en els quals ell insisteix molt pertinentment que venien de les experiències de Gelb i de Goldstein, que ens mostraven com...

si en ésser aïllat -cosa que és efecte d'un enllumenament que ens domina- si aquest raig de llum que condueix la nostra mirada, ens captiva fins el punt d'aparèixe'ns només com aquest con lletós que ens impedeix al capdavant que veiem el que enllumena.

...l'única aparició en aquest camp d'una petita pantalla que sanciona en el que s'enllumena però no es veu, fa entrar -per dir-ho així- en l'ombra aquesta llum, per fer-nos aparèixer l'objecte que amagava.

Fenomen a nivell perceptiu d'alguna cosa que s'ha de prendre en una funció més essencial, que en la relació de desig mateix la realitat sembla només marginal:

I aquest és un dels trets que en la reacció pictòrica, sembla no haver-se vist gaire, i justament el que insisteix en el que, en la composició del quadre, és justament composició, línies de partida de la superfície.

Em sorprenç que en un llibre⁵...

altrament destacable com molts altres: és un joc tan captivador com trobar les carcasses d'aquestes superfícies creades pel pintor, que comptat i debatut es creu titular -com en aquest llibre- *Charpentes* [Carcasses], aquestes imatges que un es complau en fer travessar amb línies, donant punts de partida diversament descomposats línies de fuga, línies de força, es diria, on la imatge troba el seu estatut ...eludint-se que el seu efecte principal -d'aquestes línies- és una cosa que no suggereix gaire aquesta noció de carcasses.

Però més aviat, com per una mena d'ironia, el que hi ha al dors d'aquest llibre, a saber com més exemplar que un altre: un quadre de Rouault⁶ on es retroba o es designa un traçat circular que manifestament fa veure de què es tracta: aquella cosa l'absència de la qual en un quadre es pot notar... tot el contrari del que passa en la percepció.

És que el camp central on el poder separador s'exerceix al màxim en la visió, no pot sinó ser-ne absent i reemplaçat per un forat, reflex al capdavant de la pupil·la, darrere la qual hi ha la mirada.

En el que es tracta de construir...

i en la mesura que el quadre entra en la relació amb el desig ...el lloc d'una pantalla central sempre es senyala, que és justament allò per la qual cosa, davant del quadre, jo sóc elidit com subjecte d'un pla geomètric.

Per això el quadre no actua en el camp de la representació, d'aquest altre lloc...

un altre lloc que es tracta de determinar ...en que resideixen la seva fi i el seu efecte.

Comptat i debatut tot es juga entre dos termes:

- el que fa present que del costat de les coses hi ha la mirada,

⁵ Charles Bouleau, *Charpentes: La géométrie secrète dels pintors* [La geometria secreta dels pintors], Seuil, 1963.

⁶ Georges Rouault, pintor francès (1871-1958)

- que les coses em miren juga de manera antinòmica amb el fet que les puc veure.

I en aquest sentit s'ha d'entendre aquesta paraula amartellada en l'Evangeli: "tenen ulls per no poder veure".

Per no veure què?

Això precisament: que les coses em miren.

I per això ha fet entrar en el nostre camp d'exploració la pintura, per aquesta porteta que sens dubte ens donava l'observació de Roger Caillois...

de qui tothom es va adonar la vegada anterior que jo havia fet un lapsus anomenant-lo "René", Deu sap per què !

...per aquesta porteta ens entra senyalant que sens dubte aquest mimetisme s'ha de buscar com equivalent a la funció que, en l'home, s'exerceix amb aquesta activitat singular de la pintura.

No es tracta en absolut de fer aquí l'anàlisi del pintor, sempre tan esmunyedissa, tan esacabrosa, i que, fins un cert punt, provoca sempre en l'auditor una reacció de pudor.

Algú que m'és proper i les apreciacions del qual compten molt per a mi, em va dir la vegada anterior haver-se molestat una mica perquè vaig abordar una cosa que s'assemblava a la crítica de la pintura. És clar, això és perillós, però que no hi hagi confusió.

Cap fórmula ens permet aplegar, és clar, en totes les modulacions que han imposat a la pintura les variacions en el decurs del temps de l'estructura subjectivadora en la història, les mires, els trucs, les astúcies, podem dir, infinitament diverses.

I altrament vostès han vist que, en plantejar la fórmula que jo podria avui reprendre i aplegar dient que hi ha en la pintura un "doma-mirada", que per la pintura aquell que mira és sempre portat per algun costat a depositar la seva mirada, vaig haver d'establir igualment l'excepció que hi ha en la crida totalment directa a aquesta mirada en que es situa l'expressionisme.

Jo encarno -per aquells que hi dubtessin- el que vull dir: la pintura d'un Münsch per exemple, d'un James Ensor, o d'un Kubin , o d'aquesta pintura que, curiosament, es podria situar de forma geogràfica com circunscrivint el que, en els nostres dies, es concentra de la pintura a París, acollint-la.

Per quin dia veurem forçats els límits d'aquest acolliment? És el que està en joc en aquest moment. Si he de creure el pintor André Masson, amb qui parlava recentment, la pregunta més apressant, que s'indica amb referències com aquella, no vol dir entrar en el joc històric movedís de la crítica que tracta de captar quina és, en un moment donat, en cert autor o en cert temps, la funció de la pintura.

És en alguna cosa que es situa més radicalment en el principi de la funció d'aquest bell art on tracto de situar-me i, senyalant primer que Maurice Merleau-Ponty va ser portat més especialment per la pintura, podria dir... coneixent aquesta relació que des de sempre s'ha fet pel pensament entre l'ull i l'esperit

...capgirant aquesta relació: veient que la funció del pintor és una cosa totalment diferent que aquesta organització del camp de la nostra representació, en que el filòsof ens mantenia en el nostre estatut de subjecte, que el que és determinant, essencial...

és el que va localitzar admirablement a nivell del pintor potser més interrogador, de Cézanne

...partint del que ell en diu, amb Cézanne mateix, "*aquests blavets, aquests marronets, aquests blanquets*", aquests tocs que plouen del pinzell del pintor.

Què és això?

Què determina això?

Com determina això alguna cosa?

Això ja és donar forma i encarnació a aquest camp en el qual es va avançar el psicoanalista seguint Freud, amb el que en Freud és *pressa boja*, cosa que, per aquells que els egueixen, aviat esdevé *imprudència*.

Freud sempre va indicar amb un infinit respecte que pretenia no sancionar el que, en la creació artística, constituïa el seu veritable valor, tant pel que als pintors com als poetes, que hi ha una línia en la que es deté la seva apreciació.

No pot dir, no sap el que allí...

per a tots, per a tots aquells que miren, que entenen

...constitueix el valor de la creació artística.

Tanmateix, quan es tracta de Leonardo⁷, ens condueix a alguna cosa de la que, vaig ràpid, el menys que e pugui dir és que recerca, que cerca trobar la funció que, en aquesta creació, va jugar el fantasma original de Leonardo,

⁷ Sigmund Freud, Un recuerdo infantil de Leonardo da Vinci, OC, Amorrortu, Vol. 11, p. 53

aquesta relació amb aquestes dues mares que veu figurar en el quadre del Louvre⁸, en el seu esbós de Londres, pels cossos, aquest cos doble, enganxat a nivell de la cintura, de les dues dones que sembla expandir-se en una barreja de cames a la base.

⁸ Leonardo da Vinci: la Verge, el nen Jesús i santa Anna (1510) Museu del Louvre, París.

O cal per tant veure el principi de la creació artística en el fet que extrauria aquesta cosa que té lloc...

recordin com tradueixo *Vorstellungsrepräsentanz*
...que "sosté el lloc de la representació" ?

És aquí on els porto distingint el quadre del que és la representació?

Segur que no, excepció feta en molt rares obres, com alguna pintura que de vegades emergeix, apareix, que és pintura onírica però com n'és de rara, i a més a més a penes situable en la funció de la pintura.

Potser és aquest el límit en que hauríem de designar el que en diuen art psicopatològic. És una altra cosa, és en un altre lloc, hem de captar el que és creació del pintor estructurat d'una manera molt diferent.

I potser justament en la mesura en que restaurarem en l'anàlisi el punt de vista de l'estructura, potser ha arribat el temps en que podem de manera profitosa, vull dir, en el que es tracta que plantegem els termes de l'estructura, en la relació libidinal, potser és temps d'interrogar...

perquè amb els nostres nous algorismes podem articular-ne millor la resposta
...el que hi ha en joc.

Interrogar-la en la creació artística com Freud la designa, és a dir com "sublimació" i en el valor que té en el camp social, que Freud només designa d'aquesta manera vaga i precisa a la vegada, que només designa el seu èxit en el fet que una creació del desig, pura a nivell del pintor, obté en primer lloc valor comercial, cosa que n'és una gratificació que amb tot podem qualificar de secundària.

Però si obté aquest valor comercial, és també perquè en el seu efecte...

en el que, en la societat, constitueix el conjunt del que cau sota l'efecte de l'obra
...en el seu efecte resideix alguna cosa profitosa per a la societat, i aquí és on ve la noció de valor.

També aquí romanem en la vaguetat: dir que això els apaivaga, que els mostra l'exemple ben reconfortant que pot havern-hi alguns que que viuen de l'explotació del seu desig. Per a que això els satisfaci tant, cal també que hi hagi aquesta altra incidència: que llur desig trovi algun apaivagament en

aquells que el contemplen, i, com es sol dir, això els hi aixequi l'ànima, és a dir que els inciti, a ells, a la renúncia.

Que no hem d'intentar anar més lluny en aquest sentit, i des d'ara mateix no veuen que alguna cosa se n'indica en aquesta funció que he anomenat "*doma-mirada*" ? El "*doma-mirada*" -ho vaig dir la vegada anterior- té una altra cara, la del *trompe-l'oeil*. En això sembla que jo vagi en sentit contrari de tot el que, per la tradició i la crítica, se'ns indica com sent molt diferent de la funció de la pintura.

És tanmateix aquí on vaig acabar la vegada anterior, senyalant, en l'oposició entre les dues obres, la de Zeuxis i la de Parrasios, l'ambigüitat dels dos nivells, aquell sobre el qual he insistit quan he reprès avui: la funció natural del cimbell.

Si el quadre de Zeuxis va ser pres o va ser pres pels ocells per raïm que pogueren picotejar, atès que sembla...

poc importa la llegenda o la veritat de la cosa

...es van precipitar a la superfície on Zeuxis havia fet les pinzellades, onservem que res no indica que l'èxit d'una empresa similar impliqui aquests raïms admirablement reproduïts tal com els que podem veure en el cistell que té el *Bacchus* de Caravaggio.

Si aquests raïms haguessin estat així és poc probable que els ocells s'haguessin equivocat, doncs per què els ocells veurien raïms en aquest estil d'exhibició?

Ha d'haver alguna cosa més, reduïda a un signe, en allò que per als ocells pot constituir la "presa" raïm.

Però està clar, per l'exemple oposat de Parrasios, que en voler enganyar un home, el que se li presenta és la pintura d'un vel, d'algun cosa més enllà de la qual demana veure, i és així com aquest apòleg té el seu valor, en mostrar-nos per què Plató protesta contra "la il·lusió de la pintura".

Malgrat l'aparença, no es tracta que la pintura doni un equivalent il·lusori de l'objecte, sinó que, com s'expressa aparentment Plató, justament que el *trompe-l'oeil* de la pintura es dona per una altra cosa que el que no és.

El que ens sedueix en el *trompe-l'oeil*, el que ens satisfà, el que fa que en un moment en que per un simple desplaçament de la nostra mirada podem adonar-nos que no belluga amb ella, que no és més que un *trompe-l'oeil*, en aquest moment és quan ens captiva, quan ens posa en aquesta mena d'alegria, de jubilació que dona el *trompe-l'oeil*.

Perquè apareixent en aquell moment:

- que és una altra cosa que el que és el que ens dona, es dona justament com sent aquesta "altra cosa".
- que per això el quadre rivalitza amb el que Plató ens designa més enllà de l'aparença com sent la idea,
- que el quadre vingui a fer-li competència, vingui al lloc del que la teoria modela ens designa com estant més enllà de l'aparença,
- és aquesta aparença la que ens diu que ella és qui ens dona l'aparença -contra la qual cosa Plató s'insorgeix com contra una activitat rival de la seva.

Aquesta "altra cosa" és justament l'(a). I al seu voltant gira un combat del qual el *trompe-l'oeil* és l'ànima.

Aquí val la pena intentar recompondre la posició del pintor en la història, recompondre-la concretament per adonar-se que és la font, el punt de

sorgiment, d'alguna cosa que pot passar en el real, i que al capdavant, en tot temps, un s'agafa "en concessió" [*à ferme*], per dir-ho així.

No n'hi ha prou amb senyalar l'oposició del temps en que depenia de nobles mecenes.

La situació no ha canviat fonamentalment amb el marxand de quadres: és també un mecenes, i de la mateixa estofa.

Sempre alguna cosa l'agafa "en concessió" [*à ferme*], *Societat concessionària* [*fermière*] *del pintor*. Abans del noble mecenes, era també la institució religiosa la que donava feina amb la imatge santa, la icona, es tracta sempre de l'objecte (*a*).

I més que reduir-lo...

cosa que, a un cert nivell d'explicació i d'accés, pot sembla'ls-hi mític
...a un (*a*) amb el qual...

és veritat en darrer terme

...és el pintor en tant que creador qui dialoga, és més aviat instructiu veure com en aquesta repercussió social, aquest (*a*) funciona.

És clar que en la icona, en el Crist triomfant de la volta de Dafnis o en aquests admirables mosaics bizantins, es fa manifest...

ho podríem mantenir

...que el seu efecte és mantenir-nos sota la seva mirada. Però això no seria en veritat captar el mecanisme del que fa que el pintor es posi a fer aquesta icona i de per a què serveix quan se'ns presenta. Hi ha la mirada allí dintre, és clar, però ve de més lluny.

El que dóna valor a aquesta icona és que el Déu que representa, ell també la mira, és que es suposa plaure Déu. L'artista, a aquest nivell, opera en el pla sacrificial, que consisteix en actuar en aquest registre: que hi ha coses que poden despertar el desig de Deu, aquí a nivell de la imatge.

Déu és creador, crea certes imatges, cosa que ens indica el *Gènesi* amb **וַיִּרְדּוּ בְּדָגַת הַיָּם וּבַעוּר הַשָּׁמַיִם; וַיַּעַשׂ הָאֱלֹהִים אֱדָם וְצִלְמָנוּ כְּדַמוֹתָנוּ** [*Zelem Elohim: semblança de Déu*]⁹.

⁹ Gènesi I, 26:

הָאָרֶץ-הָרְמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ-וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הַיְרֵדוֹ וּבְדָגַת הַיָּם וּבַעוּר הַשָּׁמַיִם; וַיַּעַשׂ הָאֱלֹהִים אֱדָם וְצִלְמָנוּ כְּדַמוֹתָנוּ, וַיִּאֶמֶר אֱלֹהִים דְּבַר הָאֱלֹהִים דָּבָר דֵּי אֱלֹהִים: "Fem l'home a la nostra imatge, a la nostra semblança, i que domini sobre els peixos del mar, sobre els ocells del cel, sobre el bestiar; en fi, sobre tota la terra i sobre tots els éssers que s'hi mouen."

I és el que hi ha de sorprenent en el pensament iconoclasta, que hagi salvat això: que hi ha un Déu a qui no li agrada això. Però és certament l'únic!

I no vull avui avançar-me més en aquest registre que ens portaria al cor del que és un dels elements més essencials del mecanisme dels *Noms-del-Pare*, que un cert pacte es pot establir més enllà de tota imatge.

Però aquí on som, la imatge és l'ensopec. Si Jahvé prohibeix als jueus que facin ídols és perquè aquests ídols plauen els altres Déus. En un cert registre no és Déu qui no és antropomorf, és a l'home que se li demana que no ho sigui. Però deixem-ho...

I passem a l'etapa següent, a l'etapa que en diré, si volen, comunal.

Anem a la gran sala del Palais dels Doges on hi ha pintades tota mena de batalles, de Lepant o d'altres.

Aquí veiem bé la funció social tal com es dibuixava altrament ja a nivell religiós. Els que van allí, són els que Retz anomena "els pobles". Què és el que "els pobles" veuen en aquestes vastes composicions?

Veuen essencialment la mirada de persones que, quan no son allí -els pobles- deliberen en aquesta sala.

Darrere el quadre hi ha la seva mirada.

Veuen el que trobem en totes les etapes, hi ha sempre tota mena de mirades allà al darrere, i res de nou va ser introduït per l'època que André Malraux distingeix com "moderna", aquella on ve a dominar el que ell en diu "el monstre incomparable", a saber, la mirada del pintor que pretèn imposar-se com sent la mirada tota seva.

Sempre hi ha hagut mirada allà al darrere. I d'on ve?

Aquí e splanteja el punt més subtil, el punt on s'ha de captar quina és la font d'aquesta mirada. I tornem a "*els nostres blavets, els nostres blanquets, els nostres marronets*", el que Maurice Merleau-ponty posa tan bé com exemple en algun lloc en un revolt del seu llibre *Signes*, a saber, el que apareix com estrany en un film a càmera lenta on es capta matisse pintant. L'important és que Matisse mateix s'hagi trasbalsat.

Maurice Merleau-Ponty subratlla la paradoxa del gest que...
engrandit per la distensió del temps

...permet d'alguna manera imaginar...

perquè només és miratge

...l'elecció més exacta, la deliberació més perfecta, en cadascuna d'aquestes pinzellades.

La seva observació, aquí, ens porta, per dir-ho així, al llindar del que hi ha en joc. Dient que, de segur, no és cosa que es tracti d'altra cosa sinó d'un miratge, aque al ritme en que plouen, del pinzell del pintor, tots aquests tocs que arribaran al miracle del quadre, es tracta d'alguna altra cosa [que de la tria].

Que no podem tractar de formular-la nosaltres mateixos?

Que no s'han de remetre les coses, en aquell moment, per pintar-les, el més a prop del que n'he dit la pluja del pinzell?

Si un ocell pintés, que no seria deixant caure les seves plomes, una serp les seves escates, un arbre escucant-se, fent ploure les seves fulles?

Aquí el que s'acumula és el primer acte d'aquesta deposició de la mirada, acte sens dubte sobirà, perquè es dona en alguna cosa que es materialitza i que, per aquesta sobirania, farà caduc, exclós, inoperant, tot el que, per altra banda, es presenti davant d'aquest resultat de mirada.

I també aquí és on hem de trobar el que és essencial:

és -no ho oblidem- que la pinzellada, el toc del pintor és una cosa on s'acaba un moviment.

-Ens trobem davant d'una cosa que dona el seu sentit, un sentit nou i diferent al terme de regressió.

-Ens trobem davant de l'element motor en el sentit de resposta, en la mesura que engendre en arrere el seu propi estímul.

-Per això la temporalitat original...

per la que es situa com distinta aquesta relació amb l'Altre, amb el desig, com sent instituït en el subjecte en relació amb l'Altre

...la temporalitat original de la dimensió escòpica és la de l'instant terminal.

-El que, en la dialèctica identificatòria del significant i del parlat es projectarà en endavant com pressa, i que és aquí -al contrari- la fi del que al començament de tota nova intel·ligència s'anomenarà l'instant de veure.

-Aquest moment terminal és el que ens permet distingir un gest d'un acte.

És amb el gest com ve a aplicar-se el toc, la pinzellada, sobre la tela.

És tan veritat que aquest gest hi és sempre present que, en primer lloc, no hi ha dubte:

-que el quadre no sigui experimentat, sentit per nosaltres com aquest terme de "la impressió" o "l'impressionisme",

-que el quadre sigui més afí a tota representació de moviment que no sigui primerament el gest, que a qualsevol altra,

-que fins i tot una acció representada en un quadre en el seu curs: l'acció ens hi semblarà com en una escena de batalla molt forçosament com teatral, com feta per al gest,

-i que també que pel fet d'aquesta inserció en el gest, el quadre...

sigui com sigui, figuratiu o no

... per a nosaltres no hi ha dubte: no pot posar-se al revés.

Si per casualitat és una diapositiva, girin-la, s'adonaran que incontestablement de seguida, en qualsevol quadre que sigui, si se'l mostren a l'esquerra en el lloc de la dreta.

El sentit del gest de la mà designa prou aquesta simetria lateral.

El que veiem aquí és alguna cosa per la qual la mirada opera en una certa davallada, una davallada que sens dubte és de desig, però com designar-lo?

Com no veure que el subjecte no hi és en absolut, que és teleguiat?

Per designar-lo, diré...

modificant la fórmula que és la que dono del desig en tant que inconscient:

"el desig de l'home és el desig de l'Altre"

...aquí es tracta d'una mena de "*desig a l'Altre*", al final del qual hi ha el "*donat a veure*".

En què aquest "*donat a veure*" apaivaga alguna cosa, sinó que en aquell que mira, hi ha "*un apetit de l'ull*" ? Aquest apetit de l'ull que es tracta d'alimentar,

aquest pla molt menys elevat del que un no suposa, és el valor d'encant de la pintura, s'ha de buscar en el que hi ha de la natura, de la veritable funció de l'òrgan de l'ull.

Aquest ull ple de voracitat és el "*mal d'ull*".

És sorprenent que en contrast amb la universalitat d'aquesta funció del "*mal d'ull*", no hi hagi rastre enlloc d'aquesta funció del "*bon ull*", d'un ull que beneeix.

No podem dir sinó que l'ull porta amb ell aquesta funció mortal d'estar -per ell mateix- dotat...

permetin-me jugar aquí en diversos registres
...d'un poder separador.

Però això "separador" va molt més enllà que la visió distinta.

Aquests poders que li són atribuïts...

que és de fer assecar la llet de l'animal sobre el qual porta, creença tan estesa en els nostres dies com en altres i en els països més civilitzats, de portar amb ell la malaltia, el malencontre.

...aquest poder, on el podem imaginar millor?

Invidia ve de *videre*, i la *invidia* més exemplar, per a nosaltres analistes, és la que vaig extraure fa molt temps de Sant Agustí per donar-li tot el seu abast: a saber, al del nen mirant -diu Agustí- son germà penjat de la sina de sa mare i que el mira "*amare conspectu*", amb una mirada amarga, que el descompon i fa sobre ell mateix l'efecte d'un peix.

Per comprendre què és la *invidia* en la seva funció de mirada, no se l'ha de confondre amb la gelosia: el que el nen, o també qualsevol que envegi, no és forçosament allò...

com ens expressem impròpiament
...que podria tenir-ne ganes.

Al capdavant l'infant -de qui parla Agustí- que mira el seu germanet, qui ens diu que encara té necessitat de ser a la mamella?

I tothom sap que l'enveja és en general provocada per la possessió de béns que no serien -per a qui enveja- de cap utilitat, parlant amb propietat, la naturalesa de la qual ell ni tan sols suposa.

Així és la veritable enveja, la que fa empal·lidir l'envejós -davant de què?- davant d'ela imatge d'una completud que es referma i del que l'(a), l'(a) en

relació amb el qual ell es sospèn com separat, pot ser per a un altre la possessió amb la qual ell es satisfà, la *Befriedigung*.

Cal que anem a aquest registre de l'ull com desesperat per la mirada per captar el mecanisme apaivagant i encantador, la funció del quadre, el costat civilitzador del que, en el pintor, es produeix per una acció específica.

I aquesta relació fonamental del (*a*) amb el desig em servirà com exemplar en el que ens introduïrem ara pel que fa a la transferència.

Donaré cinc minuts per a que em plantegin preguntes.

Michel Tort

Podria precisar la relació que ha plantejat entre *el gest* i el que n'ha dit l'instant de veure?

Lacan

Què és un gest? Un gest d'amenaça, per exemple?

No és un cop que s'interromp, és ben bé alguna cosa que s'fa per aturar-se i suspendre. En quin sentit?

Atès que és un "gest" d'amenaça, això no vol dir que jo el portaria fins al final, potser el portaria fins al final després, però el meu gest d'amenaça s'inscriu com gest en arrere.

Aquesta temporalitat molt particular que he definit amb aquest terme d'aturada i que crea, al seu darrere, la seva significació, constitueix la distinció del gest i de l'acte.

El que és molt remarcable, si van assistir a poques coses, no sé, jo... a la darrera Òpera de Pekin i a la anera com s'hi lluita. S'y lluita com s'ha lluitat en tots els temps, més amb gestos que amb cops. És clar, l'espectacle mateix s'acomoda per una absoluta dominació dels gestos.

En aquests ballets on interveuen, potser ja ho saben, acròbates extraordinaris, no xoquen mai, llisquen en espais diferents on es responen sèries de gestos, sèries de gestos que tanmateix tenen, en el combat tradicional, el seu valor d'armes, en el sentit que en el límit poden bastar com instrument d'intimidació.

Tothom sap que els "primitius" -que anomenem així!- van al combat amb grans màscares horribles i gestos terrorífics.

No hem de creure que això hagi acabat! Als "marines" els ensenyen a respondre als soldats japonesos fent tantes carotes com ells, simplement que siguin carotes que siguin dominants.

I des d'un cert costat al capdavant, les nostres armes més recents també podem considerar-les en aquest registre del gest. *Faci el cel que puguin mantenir-s'hi.*

Però això són reflexions, reflexions que consisteixen en això: en lligar el que neix en la pintura i l'autenticitat de la qual cosa no es pot dir que s'ha aminorat, pel fet que nosaltres, éssers humans, els nostres colors, al capdavant cal que els anem a buscar allà on són, és a dir a la merda.

Si he fet al·lusió als ocells que es podrien desplomar per fer un quadre, és perquè nosaltres no tenim plomes. El que és veritablement la participació del creador en el que no serà mai més que un petit sediment brut i una successió de petits sediments juxtaposats, és això.

Mitjançant aquesta dimensió és com estem en la creació escòpica: el gest, el gest en tant que moviment donat a veure.

Li satisfà aquesta explicació?

És això el que em demanava?

No li estic dient:

"no té cap objecció?".

He respost a la pregunta que em plantejava, o va per un altre lloc?

Michel Tort

No exactament. Jo hauria volgut que em precisés el que deia, més precisament sobre el temps, a la qual cosa ja va fer al·lusió una vegada i que siuposa si més no referències que ha plantejat en altres llocs, sobre el temps lògic.

Lacan

Escolti, he senyalat, per dir-ho així, la sutura, la pseudoidentificació que hi ha entre el que n'he dit aquest temps de detenció terminal del gest i el que, en una altra dialèctica, poso com prime rtemps, a saber l'instant de veure.

Si això es recobreixno és certament idèntic, perquè un és inicial i l'altre absolutament terminal, no és així?

Diguem encara una altra cosa, sobre la qual no he pogut donar avui, per falta de temps, les indicaicons necessàries. Potser caldrà amb tot que al començament de la pròxima vegada les doni.

Quan dic que aquest temps de la mirada és absolutament terminal, que és el que acaba un gest, el poso en relació molt estreta amb el que els he dit de seguida del "*mal d'ull*".

La mirada en si, no solament acaba el moviment, sinó que el fixa. Mirin aquestes danses de les que els hi parlo, sempre són puntuades per una sèrie de temps d'aturada, o d'espera, i els altres s'aturen en una actitud absolutament bloquejada. Qués, al capdavant, aquest final, aquest temps d'aturada del moviment en joc en aquest registre?

Però no és altra cosa que l'efecte fascinator, en això: el mal d'ull, en la mesura que es tracta de desposseir-lo de la mirada per conjurar-lo, el mal d'ull, és el *fascinum*, és el que té com efecte aturar el moviment i literalment matar-hi la vida. En el moment que el subjecte s'atura en aquesta suspensió del seu gest, està mortificat.

La funció, si puc dir, anti-vida, anti-moviment, d'aquest punt terminal, és això, és el *fascinum* i és precisament una de les dimensions en les quals s'exerceix directament el poder de la mirada.

L'instant de veure aquí -és clar!- només pot intervenir com sutura, com juntura dels dominis dels que parlo, i l'altre, aquell de que es tracta, en el punt on l'instant de veure és reprès en una dialèctica, aquesta mena de progrés que s'anomena la pressa, l'empenta, el moviment endavant, l'agafaré en un altre registre, atès que el que he subratllat avui és la distinció total del registre escòpic en relació amb aquell camp, no és cert?

Si volen, en el camp escòpic, contràriament al camp invocant, vocatiu, vocacional, que és el que hi oposo, el subjecte no està com en aquest camp, primerament i abans que res essencialment indeterminat -parlo del camp

invocant-, el subjecte hi està determinat per aquesta separació mateixa. El subjecte està pròpiament parlant determinat pel tall del (a) pel que la mirada introdueix de fascinator.

Està una mica satisfet? Del tot? Gairebé...?

François Wahl

Una pregunteta. Em semblava ben petita, però s'està agreujant. Vostè ha deixat de banda un fenomen que es situa justament com el "mal d'ull" en la civilització mediterrània, és "l'ull profilàctic".

Em sembla encara més divertit en la mesura que precisament, si no m'equivoco, "l'ull profilàctic" té una funció de protecció que dura durant un trajecte, lligat no del tot a una aturada, sinó al contrari a un moviment sobre el qual vostè ha...

Com veu vostè això?

Lacan

El que hi ha de més profilàctic és, si es pot dir "alopàtic", que sigui la banya, de coral o no, o mil altres coses l'aspecte de les quals és infinitament més clar, com per exemple aquesta cosa, sí, *turpicula res*...

està descrit en no sé quin autor, crec que és Varró¹⁰ o alguna cosa així ...és un fal·lus, senzillament!

Aquest és l'element profilàctic en relació amb el mal d'ull!

És en oposar-li la seva veritable raó de mal d'ull, a saber, que és en el terreny de la castaració com l'ull...

en la mesura que tot el desig humà s'ha centrat en la castració ...com l'ull obté aquesta funció particularment virulenta i no simplement enganyosa com en la natura, com obté la seva funció agressiva.

Agafin enmig de tot això, entre els amulets, formes on això agafa l'aspecte homeopàtic, on és un contra-ull, és el camí per on podem introduir aquesta funció profilàctica.

¹⁰ Varró (116-27 ab. JC) *De lingua latina*, 7.97: "Un cert objecte indecent (*turpicula res*) que els nois porten al coll per fer fora la mala sort es diu una *scaevola*"

amulets que en els
fascinació de la mirada

temps romans s'utilitzaven per desviar la
(mal d'ull)

Però el que he

dit i que, crec...

En fi, he fet
l'hebreu força
perquè em
haver algun
- en fi -
baraka. Hi ha
v a c i l · l a t :
tracta de l'ull.

recerques, he repassat
vegades a propòsit d'això,
deia que a la bíblia havia
lloc on l'ull jugués el paper
distribuís, conferís la
alguns indrets on he
decididament no, no es

L'ull pot ser profilàctic, no és benèfic. Al contrari, és malèfic, aleshores, a la Bíblia, n'hi ha en tots els racons i fins i tot en el Nou Testament.

És tot?

Ah, vet aquí algú que no sentíem des de fa molt temps. Això m'agrada!

Jacques-Alain Miller

Creç que ara tenim tots el concepte del subjecte que podem esperar en vostè, una definició per localització en un sistema de relació. El que ens ha explicat, creç, des de fa un cert nombre de lliçons, és que el subjecte no es localitza en un espai que pertany al món, a la quantitat, a la mesura, en un espai, diguem, cartesià, el subjecte sempre s'hauria de localitzar en un altre espai.

Per altra banda, vostè ha explicat...

cosa que per altra banda ha fet aturar la seva reflexió
...ens ha explicat que la recerca de Merleau-Ponty convergia amb la seva.
Ha dit que plantejava les referències de la...

Lacan -Les referències de...?

Jacques-Alain Miller -Les referències de l'inconscient.

Lacan

Jo no he dit això.

Jo he esperat -en fi- he emès la suposició que alguns rastres que hi ha de la mostassa "inconscient" en les seves notes, potser l'haurien portat a passar, diguem, al meu camp.

Però no n'estic segur...

Jacques-Alain Miller

Per què podria ser possible la conclusió? Merleau-Ponty compleix bé aquesta denúncia de l'espai cartesià.

Es podria dir, vostè podria dir que ell obre així l'espai necessari, transcendental -vostè va dir una vegada... -de la relació amb el gran Altre.

Però cal tanmateix reconèixer que si Merleau-Ponty denuncia l'espai cartesià, no és de cap manera per obrir aquell espai, sinó per obrir l'espai de la intersubjectivitat.

Té alguna cosa que canviar de la crítica de Merleau-Ponty que va publicar vostè en un número dels *Temps Modernes* ?

Lacan

Res en absolut !

Gràcies.

Per evitar-me haver de buscar sempre una capsa de llumins, me n'han donat una...

com poden veure: d'alçada!

...en la qual hi ha escrita la fórmula:

"L'art d'escoltar equival gairebé al de ben dir".

Això reparteix les nostres tasques.

esperem estar si fa no fa a la seva altura!

Avui tractaré de la transferència, és a dir que n'abordaré la qüestió esperant arribar a donar-los-hi una idea del seu concepte , segons el projecte que vaig anunciar en el nostre segonencontre: senyalant-hi que els quatre conceptes majors que semblen haver de situar-se en el fonament de la psicoanàlisi són: l'inconscient, la repetició, la transferència...

és a aquest al que arribem avui

...reservant el quart, la pulsio, per a la fi.

Tenen a la pissarra alguns mots clau que, és clar, tan sols s'aclariran pel meu desenvolupament. La transferència primerament, en l'opinió comuna, es representa com un afecte, se la qualifica vagament, de positiva o de negativa.

Es sol acceptar...

no sense algun fonament

...que la transferència positiva, és l'amor.

Tanmateix cal dir que aquest terme, en l'ús que se'n fa pel que fa a la transferència, és d'un ús totalment aproximatiu que sorgeix en general del fet que aquest terme, a nivell del seu ús, no se n'ha aprofundit gaire.

Tanmateix, ja ho saben, Freud va plantejar molt aviat la qüestió de l'autenticitat de l'amor tal com es produeix en la transferència. I per dir-ho de seguida, contràriament l que n'és la tendència general...

que es tracta d'alguna cosa que seria com una mena de fals amor, d'ombra d'amor

...Freud és lluny d'haver fet inclinar la balança en aquest sentit.

I no és un dels menors interessos de l'experiència de la transferència plantejar-nos, més lluny potser del que no s el'ha portat mai, la pregunta del que se'n diu l'amor autèntic, *eine echte Liebe*.

La transferència negativa, un és més prudent, més temperat en la manera que té d'evocar-la, mai no es pot dir, que un la identifiqui amb l'odi, s'usa més aviat el terme d'ambivalència, terme que...

potser encara més que l'ús del primer

...emmascara bé les coses, coses confuses el maneig de les quals no és sempre adequat. Per què?

Per no conformar-nos amb el nivell en que es dibuixen les coses...

dir que en suma, des del punt de vista de l'afecte, en l'ús d'aquest terme com designan l'afecte

...direm amb més justícia que la transferència:

-positiva, és quan aquell de qui es tracta, l'analista en aquest cas, doncs bé, un hi està de bones,

-negativa, un li té mania [à l'oeil].

Un altre ús de la "transferència" mereix distingir-se:

implica, vol dir, quan un utilitza aquest terme, que alguna cosa que s'anomena la transferència -relació original i fonamental- estructura totes les relacions particulars amb aquest altre que és l'analista, que el valor de tots els pensaments...

no solament ens concerneixen, sinó que graviten al voltant d'aquesta relació

...que aquest valor ha de ser connotat amb un signe de reserva particular.

D'aquí l'expressió que sempre es posa d'alguna manera com a nota, com una mena de parèntesi, de suspensió, inclús de sospita, que s'introduiria pel que fa al comportament, la conducta del subjecte, nota que s'expressaria així:

"Està en plena transferència"

o també:

"Cal tenir en compte la seva atransferència... (la seva anàlisi en exercici)".

Això suposa que tota la seva forma d'apercepció està, d'alguna manera, reestructurada sobre el centre prevalent que es designa amb aquesta noció, a nivell d'aquest ús no precisat d'altra manera, de la transferència.

No vaig més enllà perquè em sembla per ara suficient que aquesta doble referència que és al capdavant una referència semàntica, la que seria acceptable a nivell del diccionari.

No podríem, és clar, conformar-nos amb aquesta referència dels usos atès que, ja ho hem dit, la nostra fita és arribar si més no a aproximar aquí el que en podem dir "concepte de transferència":

-aquest concepte està determinat per la funció que té en una praxis.

-aquest concepte dirigeix la manera de tractar els pacients; inversament, la manera de tractar-los comanda el concepte.

Pot semblar que això és, des del començament, sancionar amb una pregunta que és aquesta:

la transferència està o no lligada a la pràctica analítica, n'és un producte, fins i tot un artefacte?

Algú, Ida Macalpine, entre els nombrosos autors que van arribar a opinar sobre la transferència, va portar al més lluny la temptativa d'articular la transferència en aquest sentit. Haurem de tornar-hi.

Diguem que, sigui quin sigui el seu mèrit...

es tracta d'una persona molt tossuda

...diguem tot seguit que no podem de cap manera acceptar aquesta posició extrema.

De totes maneres, no es tracta tant de sancionar la qüestió com de conduir així el seu abordatge.

Tot i si hem de considerar la transferència com un producte de la situació analítica, podem dir que aquesta situació no es podria crear amb totes les peces i que per produir la transferència cal que hi hagi fora d'ella possibilitats a les quals ella donarà la seva composició, potser única.

Tanmateix això, ho subratllo, queda reservat quan proposem introduir la transferència com lligada estretament a la praxis analítica.

Això no exclou de cap manera, fora de tota *inducció analítica*...

allà on no hi ha analista en l'horitzo, per dir-ho així

...que pugui haver-hi pròpiament efectes de transferència exactament estructurables com el joc de la transferència en l'anàlisi.

Simplement l'analista, en descobrir-los, permetrà donar-los-hi un model experimental per estar experimentat en l'anàlisi, i no seria per força en absolut essencialment diferent al model que anomenarem, si volen, "natural".

De manera que aquesta pot ser perfectament l'única manera d'introduir la universalitat de l'aplicació del concepte, de fer emergir la seva aparició en l'anàlisi en troba els seus fonaments estructurals.

N'hi haurà prou aleshores, per dir-ho així, amb tallar el cordó del seu apilament en l'esfera de l'anàlisi, encara molt més, naturalment de la doxa, de l'opinió, que hi es contigua.

Tot això, al capdavall, només és banalitat. També valdria, a l'entrada, posar-ne la fita, tenint aquesta introducció com objectiu recordar-los que, si abordem els fonaments de la psicoanàlisi, això suposa que hi aportem, que aportem entre els conceptes majors que la funden, una certa coherència.

Aquesta coherència aquí es senyala en el que ja vam poder sentir en la manera com vaig abordar el concepte de l'inconscient, de la qual poden recordar que no el vaig poder separar del que en podem dir "la presència de l'analista".

"Presència de l'analista" és un terme força bonic, que s'equivocarien si reduïssin a aquesta mena de predicadòria llacrimògena, a aquest embotiment serós, a aquesta carícia una mica enganxosa, que l'encarna en un llibre que ha aparegut amb aquest títol¹¹.

"La presència de l'analista" és ella mateixa una manifestació de l'inconscient, de manera com es manifesta en els nostres dies...

com ha pogut presentar-se en certs encontres com refús de l'inconscient...

és una tendència -i fins i tot confessada!- en el pensament que formulen alguns

...això mateix ha de ser integrat en aquest concepte de l'inconscient, i inclús els hi dona l'accés més ràpid al que he posat en primer pla en una formulació sens dubte abreujada...

però aquí, l'abreviació mateixa té la seva importància.

...que és presentar-los-la primer com essencialment, aquest moviment, aquesta alguna cosa del subjecte que només s'obre per tornar-se a tancar, en una certa pulsació temporal.

Pulsació en suma...

que en presentar-los així,

"amb determinació", per dir-ho així

¹¹ S. Nacht, La Presència del psicoanalista, P.U.F., 1963

...pulsació que senyalo clarament com ésser, en suma, més radical pel que fa a la seva essència, inclús que aquesta inserció en el significant, sobre la qual des de sempre ha insistit i que, en suma, motiva sens dubte aquesta pulsació, però indico així que no és per força -que no li és per força- primària a nivell de l'essència, ja que m'han provocat a parlar d'essència.

He indicat aquí, indicat de manera maièutica, erística, que calia veure en l'inconscient aquesta alguna cosa que en podem dir els efectes -a un cert nivell- de la paraula sobre el subjecte, en la mesura que aquests efectes són tan radicalment primaris que són pròpiament el que determina l'estatut del subjecte com subjecte.

Aquesta és una proposició destinada a restituir l'inconscient freudià en el seu lloc. I és això el que ens justifica radicalment no separar-nos en un moment que Freud, per nosaltres, la introdueix en la nostar experiència.

És segur que l'inconscient ja estava allí des de sempre, existia, actuava, abans de Freud, però s'ha senyalat prou, i importa subratllar-ho, que totes les accepcions que van ser donades abans de Freud d'aquesta funció de l'inconscient no tenen, amb l'inconscient de Freud, absolutament res a fer.

Que l'inconscient:

-ni com primordial, com funció arcaica,

-ni com presència velada d'un pensament que hem d'eposara nivell del ser abans que es reveli, l'inconscient metafísic d'Eduard Von Hartmann, per més referència que hi faci Freud en un argument *ad hominem*,

-ni sobretot l'inconscient com instint,

tot això no té res a fer amb *l'inconscient de Freud* !

I diré més, res a fer...

qualsevol que sigui el vocabulari analític,
les seves inflexions, les seves modificacions

...res a fer amb la nostra experiència !

Interpel·laré aquí els analistes, tenen mai, per un instant, el sentiment de manejar la pasta de l'instint?

Allò amb que jo procedia, en el meu *Discurs de Roma*, és alguna cosa de l'ordre que en podem dir jurídicament una "novació"¹², una nova aliança, refundada amb el sentit de la descoberta freudiana.

Que l'inconscient sigui l'únic dels efectes que s'escapoleix, d'ella aprula sobre un subjecte, en aquest nivell on el subjecte es constitueix pels efectes del significant, això marca clarament que en el terme "subjecte"...

per això ho vaig recordar a l'origen

...no designem el substrat vivent, és clar, que li cal al fenomen subjectiu...

-ni cap altra mena de substància,

-ni cap ésser del coneixement en la seva *pathia*, segona o primitiva,

-ni tampoc el *logos* que s'encarnaria en algun lloc,

...sinó el subjecte cartesià, a saber que apareix, en el moment que el dubte es reconeix com certesa, per poc que pel nostre abordatge, els agafadors d'aquest subjecte es revelin més aviat amples, però al mateix temps molt més servis pel que fa a la certesa que falta, que falla. És això l'inconscient !

Doncs hi ha un lligam entre aquest camp i el moment -moment de Freud- en que es revela.

És el lligam que expresso, comparant-lo amb el que passa a nivell d'un recorregut en la física com el de Newton, d'Einstein, de Plank i que caracteritzo com *a-cosmològic*, en el sentit que tots aquests camps es caracteritzen per traçar un nou solc en el real, i que expresso de manera figurada designant-lo -aquest solc- com a nou en relació amb el coneixement que es podria atribuir, d'etern, a Déu.

La diferència, paradoxalment també, que assegura la més gran, la més segura, subsistència del camp de Freud, és justament que *és un camp que per la seva naturalesa, es perd*.

Aquí és on la presència del psicoanalista es irreductible com testimoni d'aquesta pèrdua.

A aquest nivell no tenim res més de què tirar, perquè és, si puc dir-ho, cada vegada que es produeix, una "pèrdua seca", que no es salda amb cap guany, com no sigui amb la funció, com pulsació, d'aquesta pèrdua.

¹² Novació: substantiu femení. (Dret) Substitució d'una obligació antiga per una nova mitjançant el canvi d'un dels elements constitutius d'aquesta última.

Altrament, lluny de saldar-se amb un guany, es constata que, des del punt de vista del que se'n podria dir "*coneixement de l'home*", cada vegada que en la zona...

zona al capdavall en ombra, ombra necessària

...en que es produeix aquesta pèrdua...

i que designa el tret oblicu les fórmules del qual diviso, que es despleguen, linials endavant de cada un dels termes *inconscient*, *repetició*, *transferència*, la zona d'ombra que designa aquesta línia oblíqua i que situa l'ombra necessària a la seva esquerra

...la zona de la pèrdua comporta...

es pot dir, pel que fa inclús a aquests fets de pràctica analítica

...un cert reforçament, del que en podem dir obscurantisme...

i que és molt característic de la condició de l'home, en el nostre temps de pretesa informació

...obscurantisme que sense saber-ne molt bé per què, confiem que el futur semblarà inaudit.

Tota la funció que ha pogut tenir la psicoanàlisi en la propagació d'un cert estil d'aquesta condició de l'home que es denomina ella mateixa...

no sóc jo qui la designa així

...l'*American way of life*, és pròpiament el que designa sota aquest terme d'obscurantisme, en la mesura que està marcat per l'adveniment de nou, la revalorització, de termes des de fa tant temps refutats en el camp de la psicoanàlisi mateixa com la prevalença, la predominança de les funcions del jo. A tall d'això per tant, la presència del psicoanalista, pel vessant mateix on apareix una vanitat del seu discurs, ha de ser inclosa en el concepte de l'inconscient.

Psicoanalistes d'avui, hem de tenir en compte del *caput mortuum*¹³ de la descoberta de l'inconscient, aquesta escòria, cert, hem de tenir-la en compte en la balança de les operacions.

A tall d'això, potser essenaicl per als nostres càlculs, justifica al mateix temps, ens incita al manteniment d'una posició conflictiva en l'interior de l'anàlisi com d'una necessitat inclús de l'existència de l'anàlisi.

Si és veritat que la psicoanàlisi descansa en una consideració del conflicte, sent fonamental el drama, fecu8ndant com sent inicial i radical quant a tot allò que es pot posar sota la rúbrica del psíquic, de manera que la *novació* a

¹³ Caput mortuum (cap de mort), expressió de la que es servien els alquimistes per designar el residu de les seves anàlisis. El nom *caput mortuum* venia del fet que comparaven aquests residus amb un cap de la qual la destil·lació havia

la qual vaig fer al·lusió i que s'anomena *Recordatori del camp i de la funció de la paraula i del llenguatge en l'experiència psicoanalítica*, no pretèn ser una posició d'exhaustió en relació amb l'inconscient, atès que és ella mateixa intervenció en el conflicte.

I aquest recordatori que els hi pot semblar una mica llarg té la seva importància immediata en el fet que el que vull dir és que aquest recordatori mateix té un abast transferencial.

Cosa que subratllo, atès que també també això es reconeix, pe fet que justament se li va poder retraure al meu seminari que jugava...

en relació amb el que constituïa la meva audiència

...justament una funció que fou, per l'ortodòxia de l'*Associació Psicoanalítica*, considerada com perillosa, justament, per intervenir en la transferència!

Ara bé, lluny que jo la recusi, aquesta incidència em sembla en efecte radical, per ser constitutiva en tot recordatori del que és, del que n'he dit aquesta novació, aquesta renovació de l'aliança amb el descobriment de Freud.

Això indica que la causa de l'inconscient...

i veuen bé que aquí la paraula causa s'ha de prendre en la seva ambigüïtat: causa a sostenir, però també funció de la causa a nivell d'el·l'inconscient

...aquesta causa a sostenir ha de ser fonamentalment concebuda com una "causa perduda"¹⁴.

I és l'única possibilitat que tenim de guanyar-la.

Per això, en el segon temps de la meva explicació conceptual que marca la connexió que a la vegada és necessària i distingeix el concepte de la *repetició* en la seva dimensió desconeguda, que és essencialment de posar en relleu aquest mecanisme que és el de l'encontre sempre evitat, de l'ocasió perduda com sent la mira que dóna el seu sentit al terme de la repetició: que la funció de mancamment, de fallida...

que hi ha sempre en la repetició analítica

...només es sosté senyalant, en un punt X, el lloc de l'entrevista, lloc de la τύχη.

Això...

no puc insistir-hi així per molt temps

¹⁴ Seminari 1959-60, l'Ètica de al psicoanàlisi, sessió del 9-12-1959 (començament): "aquesta paraula de *la Cosa* deriva del llatí *causa*..."

...representa la part d'ombra que es manté a nivell del segon concepte, que n'he dit aquí, pel que fa a l'ocasió, vanitat de la repetició, ocultació d'alguna manera constitutiva, però aquí, on el lloc, en circumscriure's, en ser més reduït, fa pensar que hi ha un progrés en l'accessibilitat de la funció conceptual, que ens deixa en suma albirar una altra cosa...

una altra cosa accessible al tercer temps, el de la transferència on arribarem, entrarem avui.

...que l'elecció, que seria aquesta que ens fa acabar aquests egon temps, el dilema:

-o assumir purament i simple la nostra implicació com analistes, en el caràcter erístic de la discordança de tota exposició de la nostra experiència

-o polir el concepte a nivell d'alguna cosa que seria impossible d'objectivar sinó amb una anàlisi transcendent de la causa.

Si volen es formularia així, reprenent la fórmula, clàssica, el clixé de: l'"*ablata causa tollitur effectus*" [treta la causa, desapareix l'efecte], i que voldria dir: "*els efectes només són ben portats en absència de la causa*".

Tots els efectes són sotmesos a la *pressió d'un ordre transfactual* que en suma demana entrar en la seva dansa d'efectes, amb el que, en suma, si "*s'agafessin bé la mà*", com en la cèlebre cançó, farien obstacle a que la causa s'immiscuís en la seva rotllana!

En aquest punt cal definir la causa inconscient com no sent ni un ούχov, ni un *no-ent*...

com crec que ho fan alguns, concretament Henry Ey

...*no-ent* de la possibilitat, *l'ent seria l'ent de la profunditat*.

No és res de tot això. És un μέ ov [*prohibit*], de la interdicció que porta al ser un ent malgrat el seu no adveniment, una funció d'el'impossible sobre la qual es funda una certesa.

Però això ens mena a la funció de transferència.

Perquè aquest indeterminat de pur ser que no té cap accés a la determinació, aquesta posició primària de l'inconscient que s'articula també com estantt constituït per la indeterminació del subjecte, a allò ens brinda l'accés la transferència, d'una manera enigmàtica que és la que explorarem ara, i l'essència de la qual, l'he designada en la tercera columna com

responent a les etapes del subjecte, indeterminat, i de l'encontre impossible, el nus gordià que ens ofereix l'accés al que es busca en la mitra del subjecte: a saber, la seva certesa.

Això vol dir que, pel que fa a la transferència, la posició del psicoanalista, la seva presència, la manera com la concep...

cosa que en suma és un temps normal...

si el podem anomenar així, aquest en que vivim

...cosa que, per a l'analista, és en suma allò a que es redueix, a ell, la seva pròpia certesa pel que fa a l'inconscient

...la manera com la concep no pot ser extreta del concepte que podem -nosaltres- donar, que podem intentar acabar de la *transferència*.

És aleshores sorprenent senyalar la multiplicitat, la pluralitat, inclús la plurivalència de les concepcions que, en l'anàlisi, s'han formulat de la transferència. No pretendré pas fer-los fer-ne una revisió exhaustiva, perquè això per si sol bastaria per ocupar períodes molt llargs d'ensenyament. Per això tractaré de guiar-los pels camins d'una exploració triada.

I en això, la mínima cosa que s'indica és senyalar els primers relleus per on va ser abordat el concepte per Freud mateix.

En la seva emergència en els textos i els ensenyaments de Freud, ens sotja alguna cosa com un lliscament que no li podríem imputar, *a fortiori* retreure-li, és -aquest concepte de transferència- de no veure-hi més que el concepte mateix de la repetició.

No oblidem que, quan Freud ens el presenta, ens diu:

"allò que no pot ser rememorat es repeteix en la conducta"

Aquesta conducta, per revelar el que repeteix, es lliura a la reconstrucció de l'analista. En un sentit, podem arribar a creure que l'opacitat del traumatisme, tal com és mantinguda aleshores en la seva funció inaugural pel pensament de Freud...

és a dir, per nosaltres, la resistència de la significació

...és concretament considerada responsable del límit de la rememoració.

I al cap i a la fi podríem trobar-nos-hi bé en la nostra pròpia teorització, reconeixent que hi ha en això un moment molt significatiu, que en podríem dir el traspàs de poders del subjecte a l'Altre, a l'Altre: aquell que en diem el gran Altre, el lloc de la paraula, virtualment el lloc de la veritat.

És aquest el moment fecund, el punt d'aparició del concepte de transferència?

És això el que hi ha, en aparença, i és sovint allò a que un s'hi até.

Però examinem-ho de més a prop. Aquest moment, en Freud, no és simplement aquest moment límit que correspondria al que he designat com...

i per això els hi he hagut de recordar al començament d'aquesta conferència "*el moment de tancament de l'inconscient*", de la *pulsació temporal* que el fa desaparèixer en un cert moment de seu enunciat.

Aquest moment, quan Freud aporta la funció de la transferència, té molt de compte de senyalar-la com la causa del que en diem transferència.

L'Altre és present des d'abans, latent o no, en la revelació subjectiva: ja és allí quan alguna cosa ha començat a alliberar-se de l'inconscient.

El que el subjecte ha començat primer a donar-ne, en una forma que és lluny de estar limitada a la memoració, en una forma en que la interpretació de l'analista no fa més que, al capdavall, recobrir el fet que l'inconscient...

i els seus nusos en la seva constitució, en que desemboquen, en el somni, en el lapsus, en el riure de l'acudit o en el símptoma

...l'inconscient mateix...

si és el que jo dic, a saber joc del significat

...l'inconscient en les seves formacions ja ha procedit, ell, per interpretació.

L'Altre, el gran Altre ja és allà en tota obertura, per fugitiva que sigui, de l'inconscient.

El que Freud ens indica...

i des del que aporta en el primer temps pel que fa a la transferència

...és:

-que la transferència és essencialment resistent, *Übertragungswiderstand*,

-que la transferència és el medi amb el que s'interromp la comunicació de l'inconscient,

-que l'inconscient es torna a tancar mitjançant la transferència,

-que hi ha allí alguna cosa que, lluny de ser el que acabo de dir-ne "*la passió de poders*" és justament el tancament en tant que se li oposa.

Això és essencial de senyalar, la paradoxa que s'expressa prou habitualment en això...

i que es pot trobar fins i tot en el text de Fred
...que aquesta transferència ha de ser esperada, per l'analista, per a que comenci a donar la interpretació.

Vull accentuar el que hi ha en joc en aquest punt clau, perquè és la línia de aptitud, en el que qualificarem de la bona i la mala forma de concebre la transferència.

En la pràctica analítica, ja els hi he dit, n'hi ha múltiples. No s'han d'excloure forosament.

Poden definir-se a diferents nivells, per exemple la instància que es fa freqüentment de la relació del subjecte amb tal o qual de les instàncies que, en el segon temps de la seva tòpica, Freud va poder definir com l'ideal del jo o el superjò, per exemple, si són parcials; no es tracta només de donar una visió lateralitzada del que és essencialment la relació amb el gran Altre. Però hi ha altres divergències que són irreductibles.

La concepció que a la vegada s'ha formulat però més o menys ben aplicat i que, de totes maneres, allà on es formula, tan sols pot contaminar la pràctica:

-que *"l'anàlisi de la transferència ha de procedir en el fons d'una aliança amb la part sana del jo del subjecte"*,

-que l'anàlisi de la transferència és una crida al seu seny [*bon sens*], diria jo, per senyalar-li el caràcter il·lusori que tenen unes o altres de les seves conductes en l'interior de la seva realció amb l'analista és alguna cosa que pròpiament subverteix el que hi ha en joc, a saber, efectivament, la presentificació d'aquesta esquízia del subjecte que és aquí, efectivament, realitzat en la presència.

Però cridar aquella part del subjecte que seria, allà en el real, apte per actuar amb l'analista...

les parts sanes conjugades !

...en el que passa en la transferència, això és desconèixer que és justament aquella part la interessada en la transferència, que és al que tanca la porta, o la finestra, o els finestrons, com vulguin, i que la ella amb qui es pot parlar és allà al darrere, que és ella qui només demana que reobrin els finestrons.

Per això en aquest moment la interpretació es fa decisiva, perquè a ella és a qui un s'ha de dirigir.

Només indicaré aquí, en aquest esquema, el que comporta de reversió del que és comunament figurat, si ho podem dir així, en el model que tenim al cap.

En suma, si jo dic en algun lloc que:

"L'inconscient és el discurs de l'Altre"

És precisament així com convé concebre aquets moment decisiu en que apareix el sentit de la interpretació.

El discurs de l'Altre que es tracta de realitzar, el de l'inconscient, no està més enllà del tancament, és a fora, és el que...

per al boca de l'analista
...crida a la reobertura del finestró.

No deixa d'haver-hi una paradoxa, en designar en aquest moviment de tancament justament el moment inicial en que la interpretació pot tenir el seu abast.

També és així com es revela el que en podem dir la crisi conceptual permanent que existeix en l'anàlisi, pel que fa a la manera com convé concebre la funció de la transferència.

L'antinòma, la contradicció de la seva funció, que el fa captar com el punt d'impacte de l'abast interpretatiu en el fet mateix que pel que fa a l'inconscient, és el seu moment de tancament, això és el que és necessari que tractem com el que és, és a dir com nus. Ho tractarem o no com un nus gordià, ja veurem.

Quq sigui un nus i que ens inciti a donar-hi compte, cosa que he fet durant diversos anys, per consideracions de topologia...

que, espero, a aquells que les han sentit no els hi semblarà superflu recordar-ho
...aquesta és la via on ens endinsa el que hem de dir ara sobre la transferència.

Hi ha una crisi en l'anàlisi.

I al capdavant, tinc fonaments...
perquè justament no hi ha res de aprcial

...en escollir el darrer article en que aquesta crisi es pot manifestar de la manera més esclatant, en no ser d'un esperit mediocre, en ser Thomas Szasz¹⁵ qui ens parla des de Syracuse:

això no el fa més semblant a Arquímedes, perquè aquesta Syracuse és a l'estat de Nova York.

Aquest article...

publicat en el darrer número, i per això l'agafo a tall d'encontre arbitrari en el darrer número de l'*International Journal of Psychoanalysis*

...aquest article li és inspirat per una idea coherent amb la recerca que inspira els articles precedents del seu autor, que és una recerca veritablement commovedora per l'autenticitat del camí analític.

És extremament colpidor que resulti...

si és aquesta -certament- una posició extremista, és un aposició proseguida en un discurs excessivament coherent

...és completament sorprenent que un autor, altrament dles més estimats en el seu cercle, que és exactament el de la psicoanàlisi americana, faci aquest article per reconsiderar, posar en qüestió, la funció del concepte de transferència com no sent altra cosa que una defensa del psicoanalista, i que desemboqui en una conclusió que és aquesta...

conclusió terminal -en relació amb un article, però que ens deixa en suspens pel que fa al futur- d'un examen que segurament només pot semblar aleshores, ho veuran, molt problemàtic

...a una conclusió com aquesta:

"La transferència és el pivot en el que reposa tota l'estructura, l'estructura sencera del tractament psicoanalític".

És un concepte que ell ne diu *inspired* -sempre em malfio dels falsos amics en el vocabulari anglès, he tractat de sospesar-ho. Aquest *inspired* no em sembla pas voler dir *inspirat*, sinó alguna cosa com *oficiós*, és un concepte *oficiós* així com indispensable.

"Encara -diu- dóna asil (harbour) als gèrmens, no solament de la seva pròpia destrucció, sinó de la destrucció de la mateixa psicoanàlisi".

Per què? Perquè tendeix a situar la persona d el'analista més enllà de la prova de realitat, tal com la pot obtenir dels seus pacients, dels seus col·legues i d'ell mateix. Aquest risc, *this hazard*, ha de ser francament, *frankly*, reconegut.

¹⁵ Thomas Szasz: "The concept of transference", in *International Journal of Psychoanalysis*, 1963, N° 44, pp. 432-443

I afegeix:

"Ni la professionalització ni l'elevació dels estàndards, ni les anàlisis didàctiques portades fins a un forçament, coerced training analysis, no poden protegir-nos contra aquest perill".

I aquesta és la confusió aquí, de la que he de dir que no veiem bé on condueix:

"Sols la integritat de l'analista i de la situació analítica ens pot deixar sans i estalvis de l'extinció de the unic dialogue, del diàleg únic entre l'analista i l'analitzat".

Aquest "unique" es remet evidentment, fa que tot en l'anàlisi...

veurem fins quin punt s'ha de considerar aquest fet com legítim
...resulta actualment indicat en l'anàlisi de la transferència.

Però la lectura d'aquest article...

i al capdavant puc pensar que aquesta revista és d'un accés prou possible, encara que no arribi a França per apquets, per un nombre si més no important dels meus oients, per incitar-los a prendre'n coneixement d'aquí a la propera vegada.

...tot aquest atzucac designat aquí...

i he de dir, totalment forjat, completament erroni

...que es designa aquí, i tanmateix necessari per l'autor pel mateix fet que no podria concebre l'anàlisi de la transferència en els termes que acabo de plantejar:

a saber, un assentiment, un acord obtingut o no de part de l'analista, del que en diem...

ell és l'únic que no el fa servir, però el text implica que d'això es tracta
...el que en diem *la part sana del jo*, la que és *apta per jutjar la realitat*, i per *separar de la il·lusió*.

El començament del seu article comença així lògicamen:

"La transferència és emblant a certs conceptes que són el de l'error, de la il·lusió, o del fantasma".

I a partir d'això s'estudien els casos, dividits en aquests termes, una vegada obtinguda la presència de la transferència; és una qüestió d'acord entre l'analitzat i l'analista, per poc que l'analista sigui aquí jutjat inapel·lablement, i

irremeiablement per ell ens veiem evidentment conduïts a denominar com camp de pur risc, camp sense control, tota anàlisi de la transferència.

Només ha agafat aquest article com un cas límit, i al capdavant exemplar, demostratiu, operatori en aquest cas, per incitar-nos a restituir aquí una determinació que faci entrar en joc un altre ordre. Aquest ordre tan sols és, pròpiament parlant, el de la veritat.

Entenguin que la dialèctica, per on la veritat només es funda en això: que la paraula -fins i tot mentidera- hi apel·la i la suscita.

Aquesta dimensió és aquesta *alguna cosa* que sempre és absent del que jo en diria el *lògicopositivisme*, que aquí resulta que efectivament domina l'anàlisi d'aquest concepte de transferència en Szasz i per Szasz.

Cosa singular, hem pogut parlar de la concepció de la dinàmica inconscient, d'intel·lectualització, amb el pretext que jo hi posava en primer terme la funció del significat.

Que no veuen aparèixer aquí, en aquesta faceta inesperada del desenvolupament del pensament de l'anàlisi en la psicoanàlisi americana, que es tracta ben bé d'aquesta forma operatòria...

en que tot es juga a través de la confrontació d'una realitat amb una connotació d'il·lusió imputada al fenomen de la transferència

...que aquesta és efectivament la intel·lectualització pretesa i que aquí seria dominant?

Segur, hi ha alguna cosa que sembla...

per a tot lector que es separi de l'atracció d'un text, de segur, molt espès, i també colpidor

...i que simplement es demostri en això:

-que lluny que hàgim de considerar aquí dos subjectes, en una posició dual, discutint alguna cosa que es depositaria allí, com l'efecte de caiguda d'una compressió en el comportament, aïllat com paradoxal del pacient en l'anàlisi.

-que, entre dos subjectes, i concretament que totalment fora del camp on es sanciona i no es sanciona l'acord sobre una objectivitat, hem de fer sorgir el domini de la possible equivocació.

Quan vaig introduir el terme del "*subjecte de la certesa cartesiana*" com el punt de partida necessari de totes les nostres especulacions sobre el que

revela l'inconscient, vaig marcar clarament el rol essencial de pèndol que té l'Altre en Descartes com, diuen, no havent de ser -en cap cas- enganyador.

Però aquest Altre, certament, el perill en l'anàlisi és que sigui un Altre enganyat. Ara bé, això no és tot el que hi ha en joc, ho subratllo, quan es tracta de captar la dimensió de la transferència.

No és aquesta l'única direcció en la qual convé recrodar de què es tracta... cosa que aquí no faig sinó indicar, perquè hauré d'entrar-hi la pròxima vegada

...no és l'única dimensió que la que designo com la de l'engany...

en el sentit del que el subjecte busca, i tot això està en suspens

...l'engany, si en algun lloc té ocasió de reeixir, pel que fa a un fals accés al que li falta, l'amor és segurament el que en dóna el model.

Quina millor manera d'assegurar, d'assegurar-se, sobre el punt en que un s'enganya, que persuadir l'altre de la veritat del que s'avança?.

I no és aquesta una estructura fonamental, que la transferència ens dóna l'ocasió de figurar, de la dimensió de l'amor, persuadir l'altre que té el que ens pot completar?

I també és això justament el que fa sorgir, oportunament, necessàriament, en aquest cas, aquesta dimensió de l'amor.

Això ens servirà de porta exemplar per demostrar-ne la volta la pròxima vegada.

Vaig indicar prou que això ens permet refutar totalment una crítica tan extrema i de la que per altra banda no veiem on pot desembocar, que la que s'ha fet, aquí, del maneig del concepte de transferència.

Aquesta ne spermet, ens indica refusar completament tota referència a aquesta pretesa aliança amb la part sana del jo, com constituïnt l'operació de transferència, això...

ho indico per a que no s'enganyin

...no és tot el que els he de mostrar.

Perquè si és el mitjà amb el que el subjecte fa sorgir un cert nombre d'efectes que designen l'ús de la paraula transferència, no és això el que motiva, el que causa radicalment el tancament que comporta.

El que el motiva, el que el causa...

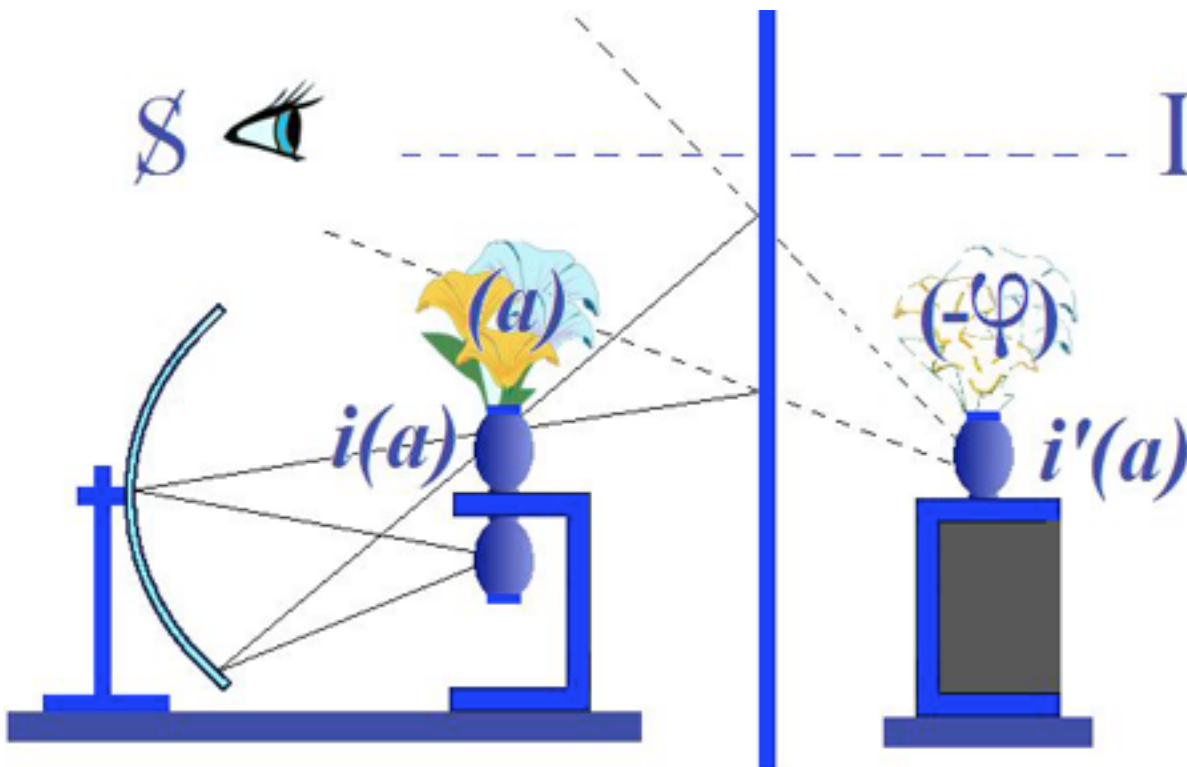
i que serà l'altra cara del nostre examen dels conceptes de transferència
...es remet al que vaig designar amb el punt d'interrogació, a la part esquerra,
part d'ombra, reservada al nivell del concepte de transferència, i que he
designat amb l'objecte (a).

Seminari XI

Fonaments

11

22 d'abril de 1964

La vegada anterior vaig introduir el concepte de transferència. Ho han pogut observar: ho vaig fer d'una manera problemàtic, fundant-me en les dificultats que imposa a l'analista.

Vaig agafar...

havent-lo trobat per atzar

...el darrer article publicat en l'òrgan més oficial de la psicoanàlisi, l'*International Journal of Psychoanalysis*, l'article de Szasz que arriba a qüestionar la utilització en l'anàlisi de la noció de transferència, com obrint la

porta a una efectuació del rol de l'analista, el caràcter de la qual seria, en ella mateixa, ser en suma sense control en raó de les referències...

goso creure-ho, elles mateixes problemàtiques

...que agafa Szasz per discutir-ne, a saber, les referències del *logico-positivisme*, cosa que consisteix en interrogar directament l'efecte de sentit del significant com sent una cosa que es determina des de l'exterior, que el seu ús en relació amb tal o qual realitat suposava ser algunes dades.

En aquest cas és en relació amb el que es manifestarà d'actual en el tractament que l'analista indicarà -per al pacient- el que s'hi produeix d'efectes de discordances més o menys manifestes en relació amb el que s'anomenarà la *"realitat de la situació analítica"*, a saber, els dos subjectes que hi estan presents.

Doncs és clar, Szasz no té cap problema en oposar els dos pols del que es pot produir, a saber els casos en que aquest cas de discordança ben evident agafarà per exemple la il·lustració d'alguna cosa que no ens ha sorprès gens veure sorgir sota la ploma humorística d'un Spitz, d'un vell veterà que se les sap totes, pel que fa al que convé, d'agafar exemples exemplars i, per dir-ho tot, per divertir el seu públic!

Agafant com exemple el cas en que una de les seves pacients, en un somni que es diu "de transferència"...

és a dir de realitzacions amoroses amb el seu analista, en aquest cas Spitz

...el veu provist d'una cabellera tan rossa com abundant, cosa que a tothom que hagi vis el caní d'ou del personatge...

i és prou conegut per ser cèlebre

...semblarà molt evidentment un punt en el qual l'analista podrà mostrar al subjecte a quines distorsions l'han portat els efectes de l'inconscient.

Però segurament, quan es tracti de qualificar una conducta del pacient com sent desagradable en relació amb l'analista:

"una de dues, ens diu Szasz, o bé el pacient està d'acord, o, si no ho està, qui sancionarà, sinó la posició principista que l'analista sempre té raó?"

cosa que ens llança al pol a la vegada manifestament mític i idealitzant del que Szasz ne diu *"la integritat de l'analista"*, de la qual cosa ens demanem el que pot voler dir si no és el record de la dimensió de la veritat!

Per tant només puc situar l'article de Szasz en aquesta perspectiva en la que ell mateix només pot considerar-lo operant a títol pròpiament, no pas heurístic, sinó erístic, a títol de manifestar-nos, en la reflexió en atzucac d'un analista, la presència d'una veritable crisi de consciència en la funció analítica, en la funció de l'analista.

Aquesta crisi de consciència, heus aquí que d'una certa manera, diria jo, només ens interessa de manera totalment lateral, si nosaltres mateixos tenim el sentiment, podem trobar:

-haver traçat camins que no hi condueixen de cap manera,

-per dir-ho tot, haver mostrat el camí on un escull així, en la mesura que al capdavant, no fa més que perfilar de la manera més aguda, la més extrema, i inclús fins un cert punt que forçar allò a que conduiria certa tendència, si un s'hi deixés anar, no tant de pràctica de l'anàlisi de transferència, com una certa forma unilateral de teoritzar-la.

Això ens indica segurament els perills d'aquesta tendència, però és una tendència que hem denunciat també nosaltres des de fa molt temps mostrant que és per altra banda la línia de mira, per a que no siguem afectats sinó a tall de confirmació d'una reflexió personal d'algú que, també, ha de mostrar amb això algun retorn, alguna reacció que es produeix, que no pot deixar de produir-se en aquesta tendència de l'anàlisi vaug associar la vegada anterior a un cert aspecte sociològic, a un cert ideal de conformització individual que donaria d'alguna manera la mesura i l'ús de la pràctica analítica en aquesta configuració social determinada que he designat pel seu nom.

I per referir-nos a les dades, diré que gairebé fenomenològiques que ens permeten situar de nou el problema allà on és, els vaig indicar la vegada anterior, concluint, que en aquesta relació entre l'un i l'altre, sigui la que sigui, que s'instaura en l'anàlisi, s'eludeix una dimensió en aquesta forma unilateral, ho subratllo, de presentar la transferència.

Un dels dos es dirigeix a l'altre. Sens dubte la noció de transferència ens permetrà saber en quins termes i per què, en quins pressupostos...

i sens dubte aquests pressupostos han de tenir alguna cosa que veure amb el fenomen de la transferència

...però sense ni tan sols haver-nos-hi de referir, està clar que aquesta relació s'instaura en un pla que no és gens recíproc, que o és gens simètric.

Efectivament no ens he de sorprendre per això, que és el que Szasz constata, i molt equivocadament deplora:

-que en aquesta relació entre l'un i l'altre s'institueixi la dimensió, en efecte, d'una recerca de la veritat, on l'un és suposat, és suposat saber, si més no saber-ne més que l'altre,

-i que d'aquell que és suposat saber, tan aviat sorgeix la dimensió de pensar que no solament no s'ha d'equivocar, sinó també que se'l pot enganyar, que l'"enganyar-se" també, al mateix temps, se li atribueix al subjecte. No és simplement que el subjecte estigui...

si es pot dir, o sigui si es pot dir d'una manera estàtica

...en la falta, en l'error.

És que d'una manera mòvil, en el discurs, en allò envers el que s'avança, en el que articula, pel seu discurs, pot, ha de, es situa essencialment en la dimensió d'"equivocar-se".

Que també, com ho senyala amb molta raó un analista, a qui avui em referiré en diverses ocasions, per senyalar, també en ell, una certa corba, una certa evolució del seu pensament pel que fa a la transferència.

És Nünberg, Nünberg l'any 1951, volum XXXII de l'*International Journal of Psychoanalysis*.

És un article que ell titula...

No! És més aviat en 1926, en el volum VII, és un article que ell titula *The will to recovery*, és a dir "la voluntat", no ben bé "de curar": *recovery* és restauració, retorn -la paraula està molt ben escollida.

I s'interroga sobre el que pot, en definitiva, motivar en el pacient: ...

en el pacient, el símptoma del qual tots sabem, ens ho diu la teoria, el seu símptoma està fet per aportar-li certes satisfaccions, sinó satisfacció, segur -forma part de la doctrina- del plaer

...què pot al capdavant portar el pacient a venir a recórrer a l'analista, a demanar alguna cosa que ell en diu "la salut"?

A través de molts exemples...

i no dels menys humorístics

...a Nünberg no li costa gens mostrar que no cal fer molts passos en l'anàlisi per veure alguna vegada esclatar el que va motivar el pacient, com el punt de mira profund...

sens dubte no confessat abans, cobert per termes generals, de la seva recerca del que ell en diu la seva "salut", el seu "equilibri"
...és justament el seu punt de mira inconscient, no diem de llarg abast, sinó en el seu abast més immediat.

I quin refugi del recurs a l'anàlisi per restablir la pau de la seva llar perquè li ha esdevingut alguna coïxesa a la seva funció sexual o algun desig extra-conjugual!

El que el pacient es disposa des dels primers temps a apuntar, parlant amb propietat, és

en la forma d'una suspensió provisional de les seves relacions de presència a la seva llar, de bandejament del seu cònjuge
...precisament el que desitja, a saber...
el que va en sentit directament contrari del que ha vingut a proposar com objectiu primer de la seva anàlisi, dirigint-se al seu analista
...a saber, no precisament la restitució de la seva llar, sinó la seva ruptura!

No hi ha dubte, doncs, que aquí ens trobem...

en fi al màxim, en l'acte mateix del compromís de l'anàlisi i per tant certament també en els seus primers passos
...posats en contacte amb la profunda ambigüïtat de tota assertió del pacient, en ella mateixa, i molt essencialment, una doble cara que, per dir la paraula, veiem instaurar-se la dimensió de la veritat primerament instituïnt-se en i fins i tot per una certa mentida.

En això la veritat no està, parlant amb propietat, trontollant, perquè ja la mentida com a tal es proposa, es planteja ella mateixa en aquesta dimensió de la veritat.

Que aquesta topada inicial...

que tota l'experiència analítica
...en la relació del subjecte amb el significat...
no en tant que és ell qui en disposa, sinó que la relació amb el significat el constitueix i l'institueix com subjecte
...aquesta és la referència que, no en va, hem volgut posar en el primer pla d'una rectificació general de la teoria analítica, perquè és també primera i constitutiva en la instauració de l'experiència analítica com...
ho he subratllat, s'ha de oncebre com
...primera i constitutiva en la funció de l'inconscient en el que té de més radical.

Sens dubte això és limitar, en la nostra incidència didàctica quant a l'anàlisi, l'inconscient al que en podríem dir la seva plataforma més estreta... tan estreta que s'assembla al tallant del ganivet ...però és en relació amb aquest punt de divisió que podem no errar pel costat de cap substantificació, d'allò que pot estar en joc, del que s'ha de manejar en l'experiència analítica.

-prenent les coses, centrant-les, en l'esquema de quatre cantons del nostre graf, distingint cientment el pla de l'enunciació del pla de l'enunciat,

-il·lustrant en aquest cas amb el que un pensament massa formal hi introdueix d'absurditat, senyalant per exemple l'atzucac, inclús la paradoxa, en veure una antinòmia de la raó en l'enunciat del "*jo menteixo*", quan tothom sap que no hi ha en absolut cap antinòmia, que és totalment fals respondre a aquest "*jo menteixo*" que:

"si dius "jo menteixo" dius la veritat i per tant no menteixes"

i així tot seguit, està ben clar que el "jo menteixo" no és solament el que fa sentit, malgrat la seva absurditat, que és sostenible, és perfectament vàlid.

El "*jo*" que enuncia el "*jo*" de l'enunciació no és el mateix que el "*jo*" de l'enunciat, és a dir el shifter que, en l'enunciat, el designa.

Es pot concebre perfectament que, des del punt en que jo enuncio, formulo d'una manera totalment vàlida que el "*jo*", el "*jo*" que en aquell moment formula l'enunciat està mentint, que ha mentit poc abans, que menteix després, o inclús que dient "*jo menteixo*" afirma que té -en formular aquesta paraula- la intenció d'enganyar.

No cal anar molt lluny de nosaltres per il·lustrar-ne l'exemple. L'acudit jueu que es va fer cèlebre del tren que un dels dos companys de la història afirma a l'altre que prendrà:

"Vaig a Lemberg"

li diu, i l'altre li respon

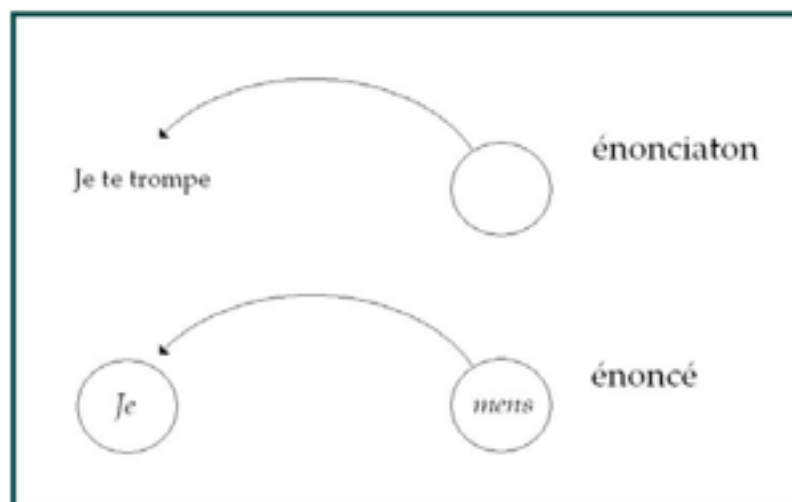
"Per què dius que vas a Lemberg atès que hi vas de veritat? I si m'ho dius és per a que jo cregui que vas a Cracòvia?"

El que hi ha en joc, en aquesta divisió entre l'enunciat i l'enunciació, fa que efectivament, si puntuem el "jo" del "jo menteixo" a nivell de la cadena de l'enunciat on el "menteixo" és un significant que en forma part, a nivell de l'Altre, del tresor del vocabulari, on el "jo" es determina retroactivament, esdevé significació engendrada a nivell d el'enunciat.

El que produeix a nivell d el'enunciació és efectivament aquí un "t'enganyo" que n'és el resultat, però que prové d'alguna cosa que és aquí el punt des d'on l'analista espera el subjecte en la recerca analítica i, reenviant-li, segons la fórmula, el seu propi missatge en la seva significació veritable, és a dir en una forma invertida, li diu:

"En aquest "t'enganyo", el que envies com missatge és el que jo t'expresso. Fent això, dius la veritat."

En l'esforç, en el recorregut d'engany en que el subjecte s'aventura, l'analista està en posició de formular el "dius la veritat", i la nostra interpretació només té sentit en aquesta dimensió.

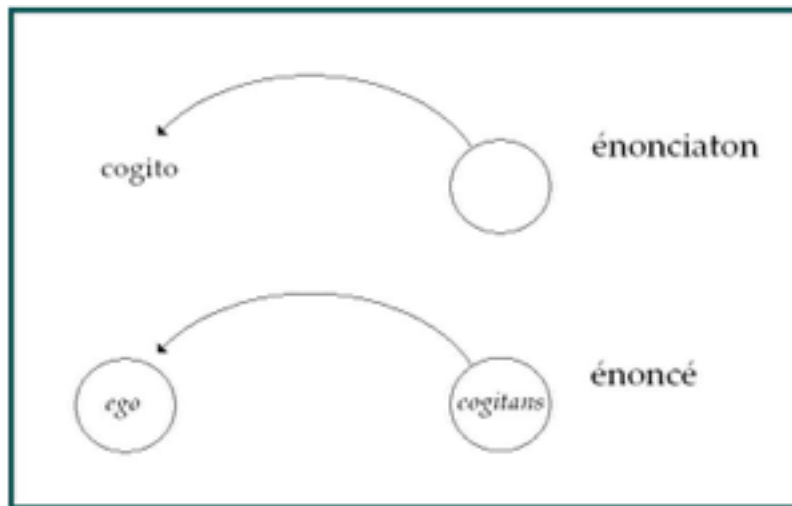

Ara voldria, un moment, indicar-los d'una manera ben breu, perquè es presenta al nostre abast, el recurs que ens ofereix aquest esquema de cara al recorregut fonamental, que és amb el que vaig datar la possibilitat del descobriment de l'inconscient, que és allí des de sempre, que era el temps de Tales, que era allí a nivell de les formes de relació interhumanes més primitives, però d'on data la possibilitat del que n'he dit els eu descobriment.

Si ens referim, en aquest esquema...

caldrà sens dubte que faci via

...el "jo penso" cartesià, observin bé com s'operaria la cosa.

Segurament la distinció entre l'enunciació i l'enunciat és el que en constitueix el lliscament sempre possible, i si ho podem dir el punt d'ensopesc eventual.

Perquè si alguna cosa s'institueix aquí pel procés del *cogito* és un *cogitans*, una dimensió, el registre del pensament en tant que s'extreu d'una oposició a l'extensió, que segueix sent actualment el seu punt més fràgil, però que segurament li assegura un estatut suficient en l'ordre de la constitució significant.

Que l'ego aquí es pugui designar com el que n'és la conseqüència, això en efecte dóna la seva certesa al nivell de l'enunciació al *cogito* que pren aquest lloc.

Però val a dir-ho, l'estatut del "*jo penso*" és tan reduït, tan mínim, tan puntual, i podria igualment estar afectat per aquesta connotació del "això no vol dir res" com el "*jo menteixo*" de fa un moment.

Perquè el "*jo penso*", reduït a aquesta puntualitat de ser un "*jo penso*" que només s'assura a partir del dubte absolut referit a tota significació del "*jo penso*", té potser inclús un estatut encara més fràgil que el que hem pogut atribuir al "*jo menteixo*".

Aleshores gosaré qualificar, en el seu esforç de certesa, el "*jo penso*" cartesià, de participar d'una mena, no diré tampoc de prematuració, d'avortament, i aquesta és la diferència de l'estatut que dóna al subjecte la dimensió descoberta de l'inconscient.

Cartesià, és de tota la diferència d'alguna cosa que referint-se a la certesa del subjecte és la d'un avortament, al que li en diem?

Una promessa, alguna cosa la plataforma de la qual és més àmplia que aquest homuncle.

Reprendré el terme ara mateix per designar el que vull dir, és a dir el desig que hem de situar allí a nivell del cogito: *que tot el que anima allò de que parla tota enunciació és desig!*

També els hi senyalo que he dit desig, i el desig tal com el formulo...

en relació amb el que Freud ens aporta des del començament de les seves assercions

...en diu més.

Diré què de seguida, però des d'ara reprenc aquest terme d'avortó, d'homuncle. Si així puc senyalar la funció del cogito cartesià, és perquè es veu il·lustrada per la recaiguda que no deixa de produir-se en la història del que en diem "el pensament", s'ha de prendre aquest "jo" del cogito com el petit homuncle:

-que des de fa molt temps es representa cada vegada que e svol fer psicologia: aquest famós "*homenet que hi ha en l'home*"

-que des de fa molt temps va ser denunciat en la seva funció pel pensament, fins i tot presocràtic,

-a saber, que dóna raó de la unitat o de la discordança psicològica, per la presència en l'interior d el'home d'un petit home que el governa, que és el conductor del carro

-que és el punt dit, en els nostres dies, de síntesi.

En altres termes, en el nostre vocabulari, que fa del \$ amb el que simbolitzem el subjecte en tant que determinat, constituït com a segon, en relació al significant.

I per il·lustrar-ho, subratllo que la cosa es pot presentar de la manera més simple en el tret unari: el primer significant, és l'osca, amb la que es va marcar per exemple que el subjecte en aquell moment va matar una bèstia, i mitjançant això, en la seva memòria, només s'embolicarà quan haurà mort unes altres deu, ja no se'n recordarà de quina és cadascuna.

I és a partir d'aquest tret unari, amb el qual primerament el subjecte ha estat marcat, amb el qual el subjecte mateix es localitza, i abans que res com

tatuatge, primer dels significants que el subjecte en segon lloc, quan aquest 1 s'ha instituït, el compte és *un "1"*.

I a nivell, no de l'Un, sinó d'un 1, com priemrument s'ha de situar com a subjecte.

Per la confusió d'aquesta funció de $\$$ amb el $i(a)$, és a dir la imatge de l'*objecte* (a) en tant que és així com el subjecte es veu redoblat, es veu com constituït per la imatge reflexada, momentània, precària del domini, s'imagina home justament i solament per allò que s'imagina.

Tota referència, tota referència del subjecte en la pràctica analítica, en relació amb la realitat tal com un la suposa que ens constitueix, arriba a caure en la trampa, en la degradació, en la caiguda, d'aquesta constitució del subjecte, com "aïllat psicològic".

I tot punt de partida des de la relació d'aquest "aïllat" amb un context real, pot tenir la seva raó de ser en tal o tal especulació psicologitzant, en tal institució d'experiències de psicòlegs, pot produir resultats, tenir efectes, permetre instituir taules.

És clar, sempre serà en contextos on som nosaltres els que la constituïm, la realitat: per exemple quan proposem al subjecte tests, que són tests organitzats per nosaltres, és el domini de validesa del que se'n diu la psicologia, però això no té res que veure amb el nivell en que s'institueix, en que sostenim l'experiència psicoanalítica.

I no oblidem que instituïnt-la així, portem les coses a un punt que, si em permeten dir-ho, reforça de manera increïble el desnucament del subjecte.

Perquè el que en vaig dir "aïllat psicològic", lluny de ser la vella -o sempre jove- la vella mònada instituïda com tradicionalment centre de coneixement...

perquè la "mònada leibniziana", per exemple, no està gens aïllada, és centre de coneixement, és el que en el cosmos és aquest centre des d'on vindrà a exercir-se alguna cosa que animenarem, segons les inflexions, contemplació o harmonia, cosa gens separable d'una cosmologia

...l'aïllat psicològic, instituït en el concepte de "jo", tal com arriba per una desviació...

desviació que crec que no és més que un rodeig

...al pensament psicoanalític, arriba a jugar com subjecte, si em permeten dir-ho "en perill" en la relació amb una realitat...

de la que tractarà per ara, per nosaltres, de localitzar com és concebuda en l'anàlisi

...és alguna cosa que convé també que situem aquí per veure'n...

en relació amb el que l'anàlisi efectivament perfila en el seu horitzó com obertura

...per veure'n la paradoxa.

Vull senyalar primer, a tall simplement de puntuació, de referència, que aquesta manera de teoritzar l'operació està en total desacord, en ple trencament amb el que, per altra banda, l'experiència ens porta a promoure i que no podem eliminar del text analític, a saber, la funció de l'objecte intern.

Aquí els termes d'introjecció o de projecció s'utilitzen a la bona de Déu. No sé si tindrem o no temps de puntualitzar com s'han de rectificar, però segurament si alguna cosa...

inclús en aquest camí, en aquest context de teorització coixa

...alguna cosa se'ns brinda, es posa en primer pla, des de tot arreu...

gairebé diria sota algun horitzó de l'experiència que l'analista, allí, constitueix la seva pròpia experiència

...és aquesta funció de l'objecte intern el que ha acabat finalment per polaritzar-se, en aquest objecte "bo" o "dolent", al voltant del qual alguns han fet girar tot el que en la conducta del subjecte representa distorsió, inflexió, por paradoxal, cos estrany en la conducta.

I a això, també en el punt operatori o la intervenció de l'analista, alguns en condicions d'urgència...

les de la selecció de subjectes, per exemple, per a càrrecs directius diversos, cibernetics, responsables: quan es tracta de formar pilots d'aviació o conductors de locomotora

...alguns han senyalat que es tractava de concentrar la focalització d'una anàlisi ràpida, inclús una anàlisi ràpida, inclús de l'ús de certs tests dits de personalitat.

No podem de cap manera deixar de plantejar, en aquest mode de concepció de la relació entre el jo i la realitat, la qüestió de l'estatut d'aquest objecte intern. És un objecte de percepció?

Per on l'abordem? On arriba? En la continuació d'aquesta rectificació, en què consistiria l'anàlisi de la transferència?

No faig sinó puntuar-ne la referència atès que també hi haurem de tornar pel rodeig que ara hem de recórrer.

Ara però, a continuació, els hi indicaré alguna cosa que no serà sinó un esquema aproximatiu, un model, i un model que convindrà que perfeccionem molt. Prenguin-lo per tant com model problemàtic.

Però és tal el poder d'adherència de l'esquema generalment centrat en la funció de la rectificació de la il·lusió que mai és massa prematur sortir-li al pas amb alguna cosa que si més no hi posi obstacle.

Representaré a la pissarra un esquema que ens permeti situar com s'ordena el problema.

L'inconscient,

si és el que els he dit: quelcom marcat per una pulsació temporal,

si l'inconscient és el que quan s'obre es torna a tancar,

si la repetició per altra banda no és simplement aquesta estereotípia de la conducta, sinó que és repetició en relació amb alguna cosa sempre fallida, ja ho veuen, en endavant la transferència només podria ser per ella mateixa...

tal com se'ns la representa com mode d'accés a allò que s'amaga, a allò que s'oculta en l'inconscient
...un camí pecari.

Perquè si la transferència no és més que repetició, serà repetició sempre del mateix fracàs.

Perquè si la transferència pretén, a través d'aquesta repetició, restituir la continuïtat d'una història, ho fa despertant, reanimant, fent resorgir -què?- una relació que l'inconscient els hi presenta com, per la seva naturalesa, sincopat.

Veiem doncs que la transferència com mode operatori no podria bastar se confonent-se...

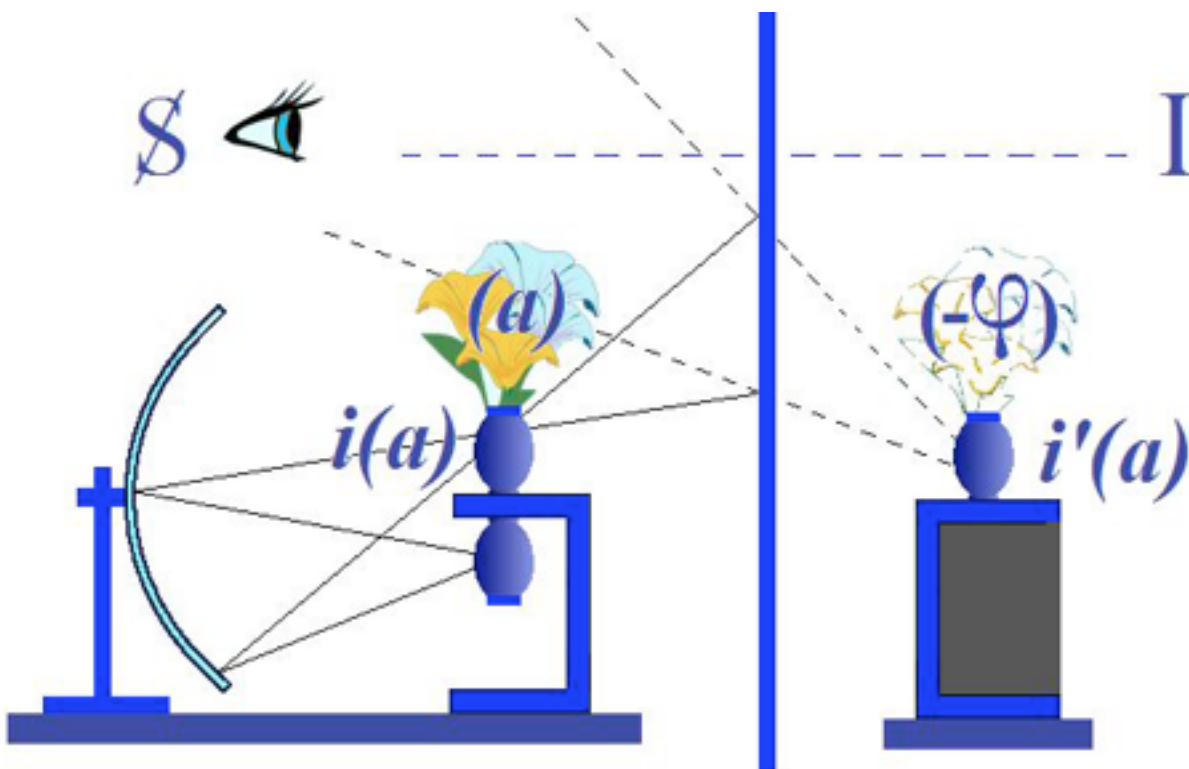
com pràcticament es fa
...amb l'eficàcia de la repetició, amb la restauració del que i ha ocult en l'inconscient, inclús amb la purificació, la catarsi, dels elements inconscients!

Quan els hi parlo de l'inconscient com d'alguna cosa del que apareix en la pulsació temporal, els hi pot venir la imatge de la nansa que s'entreobre i al fons de la qual es realitzarà la pesca del peix.

L'inconscient és, segons la figura del bessac, allò de reservat, de tancat de nou en l'interior, en que hem de penetrar des de fora. Però precisament hem de capgirar-ne la topologia en un esquema:

que hauran de recobrir amb el que vaig donar en el meu article: *Observacions sobre l'informe de Daniel Lagache referit al jo ideal i l'ideal del jo.*

Ho subratllo, a propòsit dels darrers elements que els hi aportat al voltant d'ela pulsio escòpica que aquest esquema aclareix: que *allà des d'on on el subjecte es veu...*

a saber, on es forma aquesta imatge real i invertida [$i(a)$] del seu propi cos que es dona en l'esquema dle jo: els hi prego que es rmetin a aquest esquema i a aquest text i al paper del mirall còncau.

...que allà des d'on el subjecte es veu, no és allà on es mira.

Es veu en l'espai de l'Altre, però el punt des d'on es veu és també en aquest espai de l'Altre. Ara bé, és aquí des d'on el subjecte es mira i també des d'on parla. En tant que parla, és aquí en el lloc de l'Altre on comença on comença a onstituir aquesta mentida verídica per on s'esboça alguna cosa que participa del desig, del desig a nivell de l'inconscient.

La nansa en qüestió...

i particularment pel que fa al seu orifici, a saber, el que constitueix la seva estructura essencial

...el subjecte, hem de considerar-lo com estant en l'interior. El que importa no és el que hi entra, conforme a la paraula de l'Evangeli, sinó el que en surt.

Però la forma com podem concebre aquest tancament de l'inconscient és la instància, l'aparició, la incidència d'una forma tan necessària com rítmica d'alguna cosa que fa el paper d'obturador.

Aquest obturador és [(a)] en l'esquema anterior.

S'ha de comprendre, perquè puguin imaginar-se aquest model simplificat, comprendre'l purament i simple, com la crida, l'aspiració, la succió -per dir-ho així- en l'orifici de la nansa de l'objecte (a).

És la bàscula, és la posada en joc de l'objecte (a), en aquest punt de batec, en aquest orifici, per on emergeix, en aquesta imatge... que poden també considerar semblant a aquestes grans boles en les quals es remenen els números a sortejar en una loteria.

El que efectivament es cova, al començament, en començar aquest gran joc, en aquesta gran ruleta, des dels primers enunciats de l'associació lliure, el que en pot sortir de bo, surt, en l'interval en que l'objecte (a) no taponi l'orifici.

Aquesta estructura il·lustrada, sumària, brutal, elemental, "filosofia a cops de martell" si volen pel cas, és el que ens permet restituir, en la seva contraposició recíproca, la funció constituent del simbòlic, en aquest nus del subjecte, al parell i senar [0,1] del seu reencontre, amb el que ve a presentificar-s'hi en l'acció efectiva de la maniobra analítica.

Això -és clar- és completament insuficient, però és absolutament important que es posi en primer pla, com un concepte "bulldozer", per dir-ho així, per tractar de restituir el que cal per concebre en primer lloc, com es poden posar

d'acord la noció que la transferència, a la vegada obstacle de la rmeemoració, és al mateix temps presentificació del que hi ha en joc, a saber, d'això essencial que, el tancament de l'inconscient, que és la falta - sempre oportuna- del bonencontre [ευτυχία].

Podria il·lustrar tot això amb la multiplicitat de les fórmules, i evidentment amb les seves discordances, que els analistes han donat del que és la funció de la transferència.

No puc -és clar- recórrer tot el camp, però els demano que segueixin si més no algunes operacions de tria elemental si tenen per vostès mateixos la curiositat de prendre'n coneixement.

És ben cert que la transferència i la fi terapèutica són coses diferents. La transferència no es confon amb aquesta fi. No es confon tampoc amb un simple medi. Els dos extrems del que ha estat formulat en la literatura analítica es situen aquí.

Cuantes vegades llegiran fórmules que venen a associar per exemple, la transferència amb la identificació, amb aquesta referència al punt I tal com el situava ara mateix: [*veure esquema anterior*] en la mesura que no és més que un temps d'aturada, una falsa terminació de l'anàlisi que per altra banda sovint es planteja com sent la seva terminació normal, sens dubte la seva relació amb la transferència és estreta -però precisament pel fet que la transferència no ha estat analitzada.

A la inversa, veuran formular la funció de la transferència com punt de suport, com medi d'aquesta rectificació realitzadora contra la qual va tot el meu discurs d'avui.

Ara bé, és impossible situar la transferència correctament en cap d'aquestes referències.

Atès que es tracta de realitat, efectivament pretenc portar la crítica a aquest pla.

La transferència...

plantejaré avui a tall d'eufemisme introductor del que he de dir la propera vegada

...la transferència és això cabdal, efectivament clau pel que fa a l'experiència analítica, que és la posada en acte -de què?- ...

no de la il·lusió, no d'algunes coses que ens portarien en el sentit identificatori, alienador al punt imaginari, que és cap conformització...

ni que fos a un model ideal el suport del qual en cap cas podria ser l'analista

...la transferència és la posada en acte de la realitat de l'inconscient.

Ara bé, això és el que he deixat en suspens en el concepte d'inconscient, cosa singular: és el que s'oblida cada vegada més i que jo no he recordat fins ara!

Espero poder a continuació justificar-los per què, de l'inconscient, els he hagut de recordar al capdavant la incidència que podem dir-ne de l'acte constituent del subjecte a nivell de l'inconscient: perquè és el que es tracta per a nosaltres de sostenir.

Però no ometem que en primera instància, quan Freud ens va aportar la dimensió de l'inconscient, no oblidem tot el que hi havia d'associat al darrere.

No solament d'associat, sinó fins al final, fins al seu terme, de subratllat per Freud com sent-li estrictament consubstancial, a saber, la sexualitat.

Per haver oblidat cada vegada més què vol dir aquesta relació de l'inconscient amb la sexualitat, veurem que l'anàlisi ha heretat d'una concepció de la realitat que ja no té res que veure amb el que era la realitat tal com Freud la situava a nivell del procés secundari.

Per tant, en plantejar la transferència, els he dit, com la posada en acte de la realitat de l'inconscient, la propera vegada serem portats a recomençar per situar-hi de nou els fonaments, i gràcies a això poder donar una conceptualització positiva.

Discussió

Guy Rosolato

Puc dir-li les reflexions que he fet durant el seu seminari.

En primer lloc una analogia:

el seu esquema s'assembla singularment a un ull. En quina mesura l'(a) jugaria el paper de cristal·lí? En quina mesura, per exemple, aquest cristal·lí podria tenir un paper de cataracta en cert cas, és una analogia...

No deixa de romandre que, per exemple, el que m'agradaria, seria que vostè precisés el que pugui dir de l'ideal del jo i del jo ideal en funció molt precisament d'aquest esquema.

Per acabar, la posada en acte de la realitat de l'inconscient, a propòsit de la transferència... sí, però què entén vostè per "posada en acte"?

Ès cert que hi ha una relació entre la transferència i l'inconscient.

Veig això escrit en aquesta fórmula.

Però em sembla que en primer lloc "realitat de l'inconscient", en la mesura que estem en el pla de la realitat psíquica, però "posada en acte", penso que, potser, és important en la seva fórmula.

Lacan

Figuri's que ho he subratllat.

"Posada en acte" és una paraula promesa, en el sentit que les persones saben fer intervenir la funció de l'acte com a tal i que...

és clar que la distingeixo totalment en aquesta ocasió, perquè aquest acte no pot prendre... aquest acte no vol dir conducta. No es tracta de l'objectivació de les conductes tal com es valoritza de manera objectivadora en la perspectiva que jo contrabato, és a dir en la que jutja, dóna cabuda a la similitud, a la similitud formal de les conductes en la reflexió, cosa que és eficaç i convincent si es fa valer

...he parlat d'acte i no de conducta. Aquest terme acte es situa a nivell del que és constitutiu del subjecte.

Per tant, hauré de reprendre això -i si volen- de reintroduir aquí una puntuació, una promesa d'encapçalament de capítol seguint aquesta referència a valorar.

Ès això el que vull dir i que crec que cal dir com essencial al començament per a que la transferència no sigui el lloc de coartada, de mode operatori insuficient, agafat per rodejos i desviacions, que no per això són per força inoperants i que donen compte dels límits, per exemple, de la intervenció analítica, de les falses definicions que un pot donar d'aquesta terminació, i que jo he puntuat concretament avui com el que hi ha en joc, quan he parlat d'allò amb el que alguns autors es conformen com definició del final de

l'anàlisi, sigui el que sigui que facin eficaçment ells mateixos en la seva pràctica, com Balint per exemple, quan parla de la identificació a l'analista.

És un punt molt important.

És també per això que hi torno immediatament responent-li, és totalment coherent amb una certa forma de considerar la transferència.

Si vostè no pren la transferència en aquest nivell...

que he de dir que no ha estat avui il·lustrat plenament, ni del tot, però que serà l'assumpte de la meva pròxima conferència

...no poden captar-ne sinó les incidències parcials, incidències que porten a confondre-la, sigui amb altres conceptes, sigui a fer eleccions, parcialment, de la seva eficàcia i del lloc que podria ocupar.

Quant a les observacions que vostè ha fet, és divertit. Un ha...

en tot el que refereix a la topologia

...un sempre ha de guardar-se molt severament del que li ofereix funció de *Gestalt*.

Això no vol dir que algunes *Gestalt*, algunes formes vivents, no ens donin de vegades, per dir-ho així, la sensació de ser una mena d'esforç del biològic, per tractar, en l'espai...

i el nostre espai real, pensi el que pensi Kant, que realment té tres dimensions

...tractar de forjar alguna cosa que s'assembla a les torsions d'aquests objectes topològicament fonamentals que vaig desenvolupar per vostès en l'any del *seminari sobre la Identificació*, a saber, per exemple, la d'aquesta *mitra* [*cross-cap*] que segurament recorden que és una superfície relançada a l'espai tridimensional, que es retalla ella mateixa, cosa que altrament no vol dir res més.

Justament no he volgut complicar aquí la cosa i presentar massa dificultats a un apart dels meus auditors.

Justament no m'he volgut servir d'aquestes consideracions topològiques, tanmateix ben simples, que m'haurien forçat en tot cas a introduir-les d'una manera una mica desenvolupada.

Però en fi, és cert que solament aquestes consideracions topològiques poden per exemple donar-nos la imatge del que hi ha en joc quan el que està en l'interior també està en l'exterior.

Ara bé, per això són particularment necessàries quan es tracta de l'inconscient. Perquè què els hi dic quan dic que a nivell de l'inconscient comença a presentificar-se *un subjecte enganyador*, els el presento a la vegada com sent el que refereix a l'interior del subjecte, però que només es realitza a fora, és a dir en aquest lloc de l'Altre, l'únic en que pot agafar el seu estatut.

Això no pot vdritablement imaginar-se fora d'una configuració topològica tal que l'interior sigui l'exterior i inversament, i en conseqüència una cosa ben diferent a una esfera, una nansa.

És una nansa d'una configuració ben diferent...
i saben que al capdavant es fan botelles de vi que ho representen bastant bé
...és una nansa, una nansa en la qual un se'n surt d'una manera molt particular atès que no es pot dir a la vegada que s'està a fora quan s'està dintre i inversament.

En aquest cas, tota mena d'altres formes anàlogues han estat ben útils, però no em puc servir aquí de tot l'adquirit en els mesu seminaris anteriors per la bona raó que una part del meu auditori és nou.

Per tant he emprat l'esquema pur i simple de la nansa i he introduït simplement la noció de l'obturador. Tot i que l'objecte sigui obturador, encara es tracta de saber com. És clar, no és pura i simplement aquesta mena d'obturador passiu, d'embús, el que volgut il·lustrar per començar a portar al seu pensament a una certa pista.

En donaré uan representació més perfeccionada en que potser encara veuran tals o tals analogies que els hi mostrarien el seu parentiu amb l'estructura de l'ull.

A la vegada no és per casualitat que l'ull estigui fet així, diria jo, en tota l'escala animal, cosa que sembla haver sorprès ja¹⁶ i sobre el que, cosa molt curiosa, no sembla que s'hagi extret, pròpiament parlant, cap conclusió.

Però és, efectivament, singular del tot que l'estructura de l'ull ens presenti una forma general que sigui tan fàcilment evocada cada vegada que intentem il·lustrar cronològicament les relacions del subjecte amb el món.

Sens dubte no és per casualitat.

¹⁶ Cf. Darwin: "Quan penso en l'ull, fremeixo"

Encara convindria, naturalment, que no ens precipitéssim a adherir-nos-hi d'una manera massa estreta.

Sigui com sigui, ja que ha fet aquesta observació, només l'aprofitaré per una cosa: per sdenyalar-li la diferència que hi ha amb un esuqema anàleg que fa freud, que és el que fa quan dóna l'esquema de l'*Id* i quan representa el *jo* sent la lentilla per la qual l'*Unbewusstsein*, la *percepció-consciència*, ve a operar sobre la massa amorfa.

És un esquema que val el que val, que és tan limitat en el seu abast com el meu en certa forma.

Però poden observar si més no la diferència, que, si jo hagués volgut posar-hi el *jo* en algun lloc, hauria posat l'*i(a)*.

Ara bé, he posat l'*(a)* !

Seminari XI

Fonaments

Capítol 12

29 d'abril de 1964

La vegada anterior vaig acabar amb una fórmula, i he tingut ocasió d'adonar-me que va agradar, cosa que no puc menys que atribuir al que en té de promeses, atès que també, en la seva forma aforismàtica, no estava enacra gesns desenvolupada.

Vaig dir que...

fent un pas, inclús un salt, després de la preparació, el camí que vaig començar a esbossar per circumscriure el concepte de transferència

...vaig dir:

"Ens fiarem de la fórmula següent:

La transferència és la posada en acte de la realitat de l'inconscient."

Potser això ha resonat, ha...

com deia fa un moment

...agradat, en la mesura que el que subteix, s'anuncia en una fórmula tal, és justament el que estan tots més o meys prou informats per veure que és el que més es tendeix, en la definició de la transferència, a evitar.

Jo mateix, em trobo en una posició problemàtica per avançar aquesta fórmula, perquè què avanço, promogut el meu ensenyament pel que fa a l'inconscient?

L'inconscient són els efectes sobre el subjecte de la paraula, l'inconscient és la dimensió en que el subjecte es determina pel fet i en el desenvolupament dels efectes de la paraula, i en conseqüència l'inconscient està estructurat com un llenguatge.

Què hi ha aquí aparentment, sinó una direcció ben feta, per arrencar tota captació de l'inconscient, en aparença, a una mira de la realitat diferent que la de la constitució del subjecte.

I tanmateix, si subratllo que aquest ensenyament ha tingut en el seu punt de mira una fi...

que per anar directe al final he qualificat de transferencial

...és a dir de recentrar aquells dels meus oients als qui més tenia en consideració, a saber els psicoanalistes, en un punt de mira conforme a l'experiència analítica.

Això vol dir que aquí el maneig mateix del concepte, segons el nivell d'on surt la paraula de l'ensenyant, ha de tenir compte dels efectes en l'oient de la formulació conceptual.

Pel que fa a la realitat de l'inconscient, ens trobem...

tots en tant que estem, incloent-hi aquell que ensenya sobre l'inconscient

...en una relació amb la seva realitat, realitat de l'inconscient que la meua intervenció, en alguna mesura, diria jo, no solament treu a la llum, sinó que fins un cert punt, engendra.

Anem als fets!

La realitat de l'inconscient, és a la vegada el que tothom sap...

el que és veritat i el que n'és la veritat insostenible

...és la realitat sexual.

Freud ho va articular, rearticulat, articulat per dir-ho així, *mordicus*, en cada ocasió.

Perquè -diria jo- és una realitat insostenible?

Doncs bé, justament pel fet que la realitat sexual, la sexualitat, el menys que se'n pot dir, és que no ho sabem tot.

Hem fet...

durant el temps que Freud articulava el seu descobriment de l'inconscient

hem fet...

durant aquest temps, no ho oblidem, és a dir de de aproximadament, diguem, els anys 1900 o els que li precedien immediatament

...alguns progressos que, per integrats que estiguin en la nostra imageria mental, no per això hem de considerar que la ciència que vam assolir-ne en aquell temps ja estava allí des de sempre.

En sabem una mica més sobre el sexe que el que en un principi podríem saber. La divisió sexual, en la mesura que regna en la major part dels éssers vivents, és el que assegura què: -el manteniment del ser d'una espècie.

Que nosaltres accentuem, amb Plató, aquest *ser d'una espècie* al rang d'una idea eterna o que diguem, amb Aristòtil, que no és enlloc més que en els individus que li en donen suport, no és això el que hem de posar aquí a la balança.

L'espècie, diguem, que "subsisteix" sota la forma dels seus individus. No deixa de ser cert que si la supervivència del cavall, com espècie, té un sentit, cada cavall és transitori i mor.

I el lligam del sexe amb la mort, amb la mort de l'individu, és fonamental, essencial.

I que aquest suspens: l'existència en aquesta forma

-perdura gràcies a la divisió sexual,

-descansa en la copulació, una copulació accentuada en dos pols, que la tradició secular s'esforça en caracteritzar com el pol mascle i el pol femella.

-i que en això rau el mecanisme de la reproducció.

Des de sempre, al voltant d'aquesta realitat fonamental, s'han agrupat, harmonitzat, tota una seqüència i...

conseqüència que molt sensiblement en el que ens és més accessible l'acompanya

...altres característiques més o menys lligades a la finalitat d'aquesta reproducció, al sosteniment, al primer pas del creixement del que és així engendrat.

En fi, aquí només puc indicar el que en el registre biològic s'associa amb la diferenciació sexual, sota la forma del en diem caràcters i funcions sexuals secundàries.

Encara més, sabem, podem precisar, articular millor que mai com aquest terreny, en el que s'ha fundat, en la societat, tot un repartiment de les funcions d'un joc d'alternança.

El que l'estructuralisme modern ha sabut precisar millor, mostrant que és a nivell de l'aliança...

en tant que oposada a la generació natural, a la nissaga biològica

...és com s'exerceixen aquests intercanvis fonamentals...

a nivell del significant

...que ens permetran retrobar les estructures elementals d'aquest funcionament social, que s'han d'inscriure en termes -la paraula que ve d'una combinatòria.

La integració, per dir-ho així, d'aquesta combinatòria, de dalt abaix, en la realitat sexual, és el que, per a nosaltres i per a tothom, fa sorgir la qüestió, diguem-ho: no de l'origen del significant, sinó de si no és per allí com el significant va entrar en el món, en el món de l'home.

Voldria aquí solament posar-hi una llum, de moment lateral, tot i que no ens hem d'entretenir molt en aquest punt, tanmateix que és aquí on la vull puntuar.

El que, per nosaltres, pot accentuar la instància d'aquesta qüestió...

la que faria legítim dir que és per la realitat sexual que el significant va entrar en el món, cosa que vol dir que l'home va aprendre a pensar

...és que, en aquest camp recent de les descobertes, aquell que comença amb un estudi correcte de la mitosi i sobretot, amb l'aparició dels modes, la revelació dels modes sota els quals s'opera la maduració de les cèl·lules sexuals, a saber el doble procés de reducció del que suposo que han sentit parlar.

A continuació del què, en un tipus general al qual li cal aportar força excepcions, el que hi ha en joc en aquesta reducció és la pèrdua d'un cert nombre d'elements -que es veuen- que es diuen cromosomes.

I tothom sap que tot això ens condueix a una genètica.

Però què és el que surt d'aquesta genètica, sinó la funció dominant, en la determinació de certs elements de l'organisme vivent, d'una combinatòria.

Aniré més lluny, en el camí en que avanço:

una combinatòria que opera, deixant en aqungos d'aquests temps, temps essencials, temps majors per a qualsevol que sàpiga alguna cosa d'aquests estudis, cosa que aquí crec que és el cas general, temps d'alienació d'algunes restes, d'elements expulsats.

No dic aquí res més.

No em llanço...

amb el pretext de la funció de l'(a)

a una especulació analògica, indico solament el que és una afinitat, un emparentament, des de sempre, amb el que és els enigmes de la sexualitat amb el joc del significant, amb la combinatòria.

En altres termes, no faig aquí més que una observació, que efectivament en la història, una ciència, la ciència primitiva, es va arrelar efectivament en un mode de pensar que, jugant amb aquesta combinatòria, en oposicions...

les del *Ying* i el *Yang*, de l'aigua i del foc, de la calor i el fred, de tot el que voldran

...els hi feia portar, per dir-ho així, el balll...

la paraula l'escollida pel seu abast més que metafòric

...el seu ball, fundant-se en rites de danses fonamentalment motivades peles repartiments sexuals afectius que e sfeien en la societat.

No em puc posar ara a donar-los-hi un curs, ni tan sols abreijat, d'astronomia xinesa, però diverteixin-se obrint el llibre de Léopold de Saussure¹⁷...

Hi ha, així, de tant en tant, persones genials en aquesta família

...hi veuran que l'astronomia xinesa està a la vegada fundada el més profundament possible en aquest joc de significants que ressonaran de dalt abaix

-de la política

¹⁷ Léopold de Saussure: Les origines de l'astronomie chinoise, éd. Cheng-Wen Publishing Company, Taipei, 1967

- de l'estructura social
- de l'ètica,
- de la regulació dels menors actes,

...i que és, si més no, una molt bona ciència astronòmica.

És veritat que fins un cert punt del temps, tota la realitat delc el pot no inscriure's en res més...
cosa en la que no s'ha fallat
...que una vasta constel·lació de significants.

El límit aquí de la ciència...
i del que en podem dir la ciència primitiva en tant que seria fonamentalment -diguem, anem fins a l'extrem- una mena de tècnica sexual
...el límit no és possible posar-lo, perquè és una ciència.

El que els xinesos, efectivament, han col·lacionat, enriquit amb observacions perfectament vàlides, ens mostren que tenien un sistema...
moviment relatiu de la terra i dels astres
...perfectament eficaç quant a la previsió de variacions diurnes i nocturnes, per exemple, en una època molt precoç.

Tan precoç que en raó de la seva puntuació significant podem datar aquesta època perquè és prou llunyana per a que la precisió dels equinoccis s'hi senyali en la figura del cel i que l'estrella polar no hi sigui, en el moment de la fundació d'aquesta astronomia, en el mateix lloc on és en els nostres dies.

No hi ha en això, vessant, línia de divisió entre la ciència més perfectament acceptable, el que en diem ciència: col·lació experimental, que és vàlida per a tots, i els principis que l'han guiada.

Així com...
Claude Lévi-Strauss ho subratlla
...no es pot dir que tot és fantasia i fumarada en la màgia primitiva: tota una enorme col·lació d'experiències perfectament utilitzables s'hi inscriu i s'hi emmagatzema.

Hi ha de totes maneres alguna cosa, un moment que arriba, més o menys aviat, més o menys tard, en que de totes maneres l'amarra està trencada, amb la iniciació sexual del mecanisme. I justament, per paradoxal que sembli, s'estableix la ruptura tan més tard quan la funció dels ignificant hi està més implícita, menys localitzada.

Il·lustro el que vull dir:

després de la revolució cartesiana i la revolució newtoniana, veiem encara, en el cor de la doctrina positivista fundada en l'astronomia, una teoria religiosa de la terra com gran fetitx que és perfectament coherent amb aquesta enunciació que hi ha en Comte, com saben: que mai, pel que fa als astres, no podrem conèixer res de la seva composició química, dit d'altra manera, que els astres continuaran allà clavats en el seu lloc -i si sabem posar-hi una altra perspectiva- com a pura funció de significants.

Per mala sort, com es diu, gairebé en els mateixos anys, l'anàlisi de la llum ens permetia veure en els astres mil coses a la vegada, inloent-hi justament la seva composició química.

És a dir que es va consumir la ruptura entre l'astronomia i l'astrologia en aquell moment precís, i poden veure que això no vol dir, és clar, que l'astrologia no sigui encara viva per a un gran nombre de persones.

Ara bé, on condueix tot aquest discurs?

En interrogar-nos si el que Freud designa com sent l'inconscient hem de considerar-lo com una romanència d'aquesta juntura "arcaica" del pensament amb la realitat sexual.

Si l'inconscient és el que en sobreviu en nosaltres, sense que ho sapiguem i aïllat, si hem d'entendre en aquest sentit que la sexualitat és la realitat de l'inconscient...

entenguin bé el que aquí s'ha de sancionar
...la cosa està tan velada, és de tan difícil accés, que

-les solucions es formulen mitjançant un suport històric de la manifestació de les solucions,

-podem aclarir-la mitjançant la forma com la història oscil·la i balanceja entre elles.

Dic que és sorprenent que aquesta concepció d'un nivell en que el pensament de l'home segueix els vessants de l'experiència sexual, com representant el camp...

reduït per la invasió d'una ciència i d'una tècnica que es regulen d'una altra manera

...és la solució, el vessant, que en la història ha pres forma i encarnació en el pensament de Jung.

Cosa que inclou, cosa que implica, atès el que té d'inevitable per a un pensament modern, una teoria del subjecte on el que se'n diu psicologisme ho porta a situar aquest nivell, a encarnar sota el nom d'arquetip aquesta relació del psíquic del subjecte amb la realitat.

Ara bé, és destacable que el *junguisme*...

en la mesura que fa, d'aquests modes primitius d'articulació del món alguna cosa subsistent, alguna cosa com el nucli -ho diu- de la mateixa psique

...s'acompanya...

per una necessitat

-que no és de paraula,

-que no és de forma,

-que no és contingent,

-que no podria ser caduca,

...amb la repudiació del terme de libido, en la mesura que Freud la va accentuar, de la neutralització d'aquesta funció designada per Freud en el terme libido, pel recurs a una noció d'energia psíquica, d'interés, una funció molt més generalitzada.

No és la simple versió segons l'escola...

petita diferència

...així es designa una cosa totalment essencial. Perquè el que Freud suposa que es fa present en la funció de la libido...

no és una relació arcaica, un mode d'accés primitiu dels pensaments, un món que seria com l'ombra subsistent d'un món antic a través del nostre

...és la presència efectiva i com a tal del desig, i és el que queda ara per indicar. Del desig, no com a substància, com a cosa que anem a buscar a nivell del procés primari, del desig en la mesura que és allà, que comanda el mode mateix del nostre abordatge.

Dit d'altra manera, els hi poso al corrent de nou: llegia, rellegia recentment...

per a una intervenció que vaig fer per un congrés que va tenir lloc fa pocs anys, el 1960

...rellegia el que aportava sobre l'inconscient algú des de l'exterior..

no, és clar, algú desinformat

...algú que tractava d'avançar-se tan lluny com podia des del lloc on és per conceptualitzar aquest domini, concretament el Sr. Ricoeur.

Havia estat segurament tan lluny com per accedir al que és més difícil d'accés per un filòsof, a saber, el realisme d'el·l'inconscient, que l'inconscient no és l'ambigüïtat dels conductes, "futur saber que se sap ja que no es sap", sinó llacuna, tall, ruptura que s'inscriu en certa falta.

I aquí introdueix alguna cosa que té l'aspecte de ser el que jo els hi dic, cosa que no es pot experimentar plenament:

-sinó en relació amb l'aventura analítica, en relació amb l'inconscient,

-sinó en aquesta aventura, el seu model, el seu relleu, els seus amagatalls, els seus forats, les seves trapes o les seves obertures.

És clar, com és filòsof, convé que hi ha alguna cosa d'aquesta dimensió que s'ha de resrevar. Sols que se l'acapara, i en diu d'això l'hermenèutica.

Es dona molta importància avui en dia al que en diuen hermenèutica. L'hermenèutica no objecta solament al que n'he dit la nostra aventura analítica. També ha passat en els fets, que ha objectat a l'estructuralisme, tal com s'enuncia a nivell dels treballs de Lévi-Strauss.

Què és l'hermenèutica, sinó aquesta cosa que veurà en la sèrie de les seves transformacions, de les seves mutacions històriques...

que en podem dir el progrés per a l'home, un home que jo no qualificaria d'abstracte, l'home d'una història, d'una història que pot també, per les vores, prolongar-se en temps més indefinits

...el progrés dels signes segons els quals organitza, constitueix el seu destí?

I és clar, Sr. Ricoeur remet a la pura contingència allò amb que els analistes, quan és el cas, se les veuen en cada cas.

Cal dir que, des de fora, la corporació dels analistes no li fa la impressió d'un acord tan fonamental com perquè això pugui efectivament impressionar-lo. No és però una raó per deixar-li el terreny conquerit.

Perquè efectivament sostinc que a nivell de l'analista...

si podem avançar algun pas més

...que a nivell de l'analista es pot, s'ha de revelar el que passa amb aquest punt nodal per on la pulsació de l'inconscient està lligada a la realitat sexual.

Aquest punt nodal s'anomena el desig, i tota l'elaboració teòrica que he proseguit aquests darrers anys, per mostrar-los, en el pas a pas de la clínica,

com es situa el desig en la dependència e la demanda, en tant que demanda articulada al significant.

El que li dóna suport deixa aquesta resta metonímica, cosa que corre sota la demanda:

-aquest element que no és element indeterminat, sinó condició a la vegada absoluta i incopsable,

-aquest element necessàriament en atzucac, insatisfet, imposible, desconegut,

-aquest element que en diem el desig.,

és el que constitueix la juntura amb el camp definit per Freud com el de la instància sexual a nivell del procés primari.

la doble cara de la funció del desig en tant que és residu darrer en el subjecte de l'efecte del significant, subjecte radical, per a Freud, *desidero*, és el cogito freudià, i e's amb això, necessàriament, com s'institueix l'essencial del que Freud designa com el procés primari.

Observin bé el que en diu, aquest camp on la pulsio es satisfà -per l'estructura- es satisfà fonamentalment i essencialment amb l'hal·lucinació.

Cap esquema mecànic podrà respondre mai del que es dóna, simplement per una regressió, en l'arc reflex:

el que arriba pel sensorium ha d'anar-se'n pel motorium, i si el motorium no marxa, la cosa torna enrere.

Però diable, si la cosa torna enrere, com podem concebre que això constitueixi una percepcio? Si no és per la imatge d'algua cosa que, des d'un corrent detingut, fa refluir l'energia sota la forma d'una làmpada que s'enllumena, però làmpada que s'enllumena per a qui?

La dimesnió del tercer és essencial, sota qualsevol forma que vulguin representar allò de que es tracta en aquesta pretesa regressió.

Només es pot concebre sota una forma estrictament anàloga al que vaig dibuixar l'altre dia a la pissarra per vostès sota la forma de la duplicitat del subjecte de l'enunciat i el subjecte de l'enunciació.

Només la presència del subjecte que desitja i que desitja sexualment ens aporta aquesta dimensió de metàfora de metàfora antural, d'on es decideix la pretesa identitat de la percepció.

Per a Freud, i justament en la mesura que manté la libido com l'element essencial del procés primari, això vol dir...

contràriament -contradictòriament, si volen- a l'aparença dels textos on vol tractar d'il·lustrar la seva teoria

...que l'hal·lucinació, l'hal·lucinació més simple de la més simple de les necessitats...

l'hal·lucinació alimentària mateixa, tal com es produeix en el somni de la petita Anna quan ella diu, ja no sé el què:

"Tarta, maduixa, ous"

i altres llaminadures

...això implica, no que purament i simplement es fan presents els objectes d'una necessitat, que l'hal·lucinació del somni és possible en la dimensió de la sexualització d'aquest objecte, perquè poden observar-ho, la petita Anna només hal·lucina objectes prohibits.

La cosa, és clar, ha de discutir-se en cada cas, i a cada nivell, però la dimensió de significació de tota hal·lucinació que se'ns ofereix en clínica ha de ser absolutament localitzada, per permetre'ns captar de què es tracta en el principi del plaer.

la cosa està netament formulada:

des del punt en que el subjecte desitja la connotació de realitat...

i això és el que constitueix el seu pes

...està donada en l'hal·lucinació.

I que Freud estableixi una oposició entre el principi del plaer i el principi de realitat és justament en la mesura que la realitat hi està definida com realitat desexualitzada.

Es parla sovint en la teoria analítica, en les teories més recents, de funcions desexualitzades: que la idea del jo descansa en l'investiment d'una libido desexualitzada, i també d'altres funcions.

He de dir que em sembla molt difícil parlar d'una libido desexualitzada.

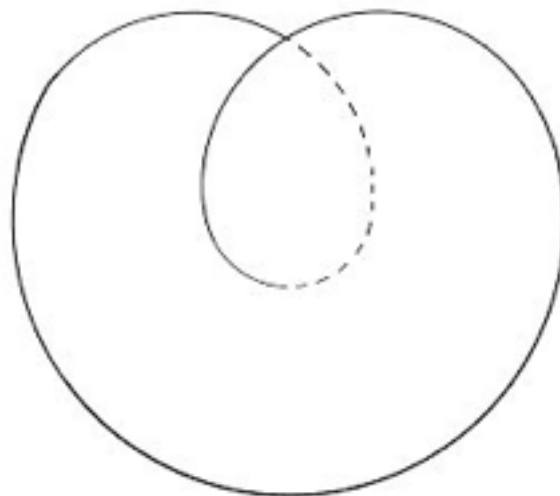
Però que l'abordatge de la realitat comporta una desexualització, és el que està, en efecte, al principi de la definició per part de Freud dels *ZweiPrinzipien des psychischen Geschehens*, dels dos principis en que es reparteix l'esdeveniment psíquic.

Què vol dir això?

Que en la transferència és allí on hem de veure'n inscriure's el pes, d'aquesta realitat sexual.

Per a la major part desconeguda i fins a un cert punt velada, corre -en doble-sota el que passa a nivell del discurs analític, que és ben bé, a mesura que agafa forma, el que en podem dir la demanda, i no sense motiu tota l'experiència ens ha portat a fer-la bascular del costat dels termes de frustració i de gratificació.

Però si no hi hagués aquesta forma, aquesta topologia del subjecte que he tractat, aquí, d'inscriure a la pissarra, segons una sigla, un algoritme, que vaig anomenar en el seu temps el vuit interior.

Segur que alguna cosa els hi recorda els esquemes lògics, per exemple els famosos cercles d'Euler, per poc que, com poden veure, penso que els dos esquemes són prou expressius, veuen bé que es tracta d'una superfície, d'alguna cosa que poden retallar, fabricar.

La vora n'és contínua, per poc que, ho veuen, no deixa de estar ocult per la superfície que s'ha desplegat abans, però no tenen cap objecció a fer a aquesta estructura ni a la puresa d'aquesta vora. Alguna cosa es dibuixa aquí

que, vista en certa perspectiva, pot semblar-nos representar dos camps que es retallen.

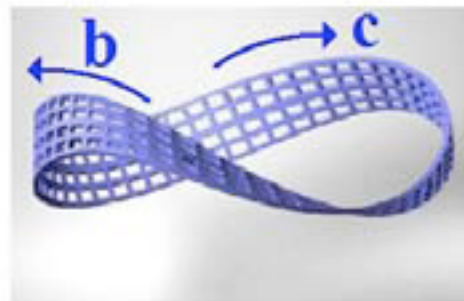
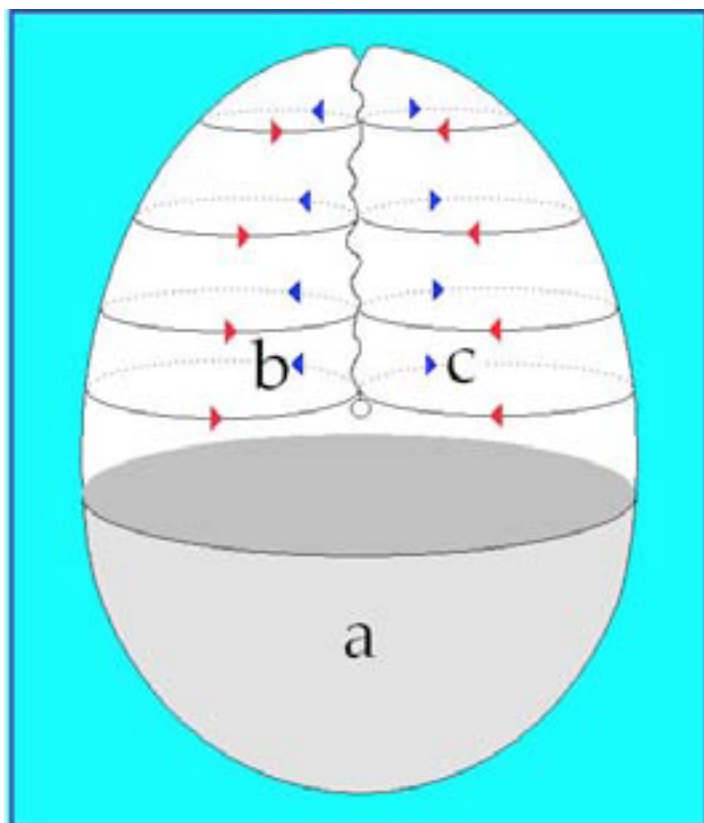
La libido, aquí, l'he inscrita en el punt en que aquest lòbul tal com es descriu com el camp del desenvolupament de l'inconscient ve a recobrir, ocultar l'altre lòbul, el de la realitat sexual, tal com està aquí implicada. La libido seria el que pertany als dos, el punt d'intersecció, com es diu, en pura lògica.

Doncs bé, és justament el que això no vol dir. Perquè justament en aquest punt en que els camps semblen recobrir-se el veritable perfil de la superfície és un buit.

Aquesta superfície, si volen associar-la a alguna cosa fonamental en topologia, no fer-ne un accident de construcció, com un petit pegat estranyament fabricat, pertany a una superfície la topologia dels quals vaig descriure en el seu temps als meus alumnes i que es diu *cross-cap*, també anomenat *mitra*.

No l'he dibuixada aquí per a no fer-los-hi més pesats els esforços a fer a nivell del meu discurs, però els hi prego simplement que observin el que és la seva característica que salta de seguida absolutament als ulls:

és que, si vostès fan, per una superfície complementària, que les vores s'uneixin tal com es presenten, més o menys dos a dos, la superfície complementària, tanquin aquesta superfície d'aquí. superfície que juga el mateix paper de complement, si volen, que seria una esfera en relació amb un simple cercle, i una esfera que tancaria el que ja el cercle s'adveraria, s'oferiria com disposat a contenir.

Mirin bé, és una superfície de Moebius.

Vull dir que si segueixen aquí el que passa en un pendent que resultaria tenir l'interval d'aquestes dues superfícies, aquest pendent ve a tancar-se de nou, a cordar-se, a enganxar-se, com es faria en la realitat, de manera que es forma d'una manera tal que, com saben, en la cinta de Moebius, el seu dret es continua amb el seu revers.

Però sorgeix una segona necessitat d'aquesta figura, que per tancar la seva corba ha de travessar per algun lloc la superfície precedent, concretament en aquest punt, segons aquesta línia que acabo de reproduir aquí en el segon model.

Això designa el lloc, la imatge que ens permet figurar en què el desig com lloc de juntura del camp de la demanda...

en tant que veurem fer-s'hi present les síncopes de l'inconscient, llur correlació

...amb aquest quelcom implicat que és la realitat sexual.

Tot això depèn, aquí és on he de concloure per avui, d'un punt, d'una línia, que nosaltres en diem la línia del desig, en tant que està, per una part, lligada a la demanda, que per altra part es fa present per la seva incidència en la experiència, la incidència sexual.

Ara bé, aquest desig, quin és?

Pensen que és això el que designo la instància de la transferència? Sí i no.

Es tracta de saber com l'entendré i veuran que la cosa no va pas sola si els hi dic que el desig en qüestió és el desig d'el'analista.

No faré res més, per no deixar-los sota la sideració d'una afirmació que els hi pot semblar aventurada, que recordar-los la porta d'entrada de l'inconscient en l'horitzó de Freud.

Anna O...

deixem aquesta història d'O, cridem-la pel seu nom Bertha Pappenheim. Com saben ella va esdevenir més endavant un dels grans noms de l'assistència social a Alemanya no fa pas tant de temps, una d'elles meves alumnes em va fer arribar, per assegurar-me'n, un petit segell imprès a Alemanya amb la seva imatge. Això vol dir que va deixar algun rastre en la història.

...Anna O, saben que a propòsit d'ella es va descobrir la transferència.

Saben què va passar:

Breuer estava encantat amb l'operació que es proseguia amb la dita persona, totalment encantat, tot anava sobre rodes, no ho oblidin.

En aquell moment el significant, ningú l'hauria contestat, només que s'hagués fet reviure aquesta paraula del vocabulari estoic.

Quan més significants donava Anna, i xerrameca, millor anava la cosa.

Era la *cheminey-cure*, l'escura-xemeneies.

I cap rastre, en tot això, en l'horitzó, de la menor cosa molesta, reprenguin l'observació. Res de sexualitat, ni al microscopi ni a simple vista. L'entrada de la sexualitat es fa de totes maneres a través de Breuer. Comença si més no a retornar-li alguna cosa, potser en primer lloc des de casa seva:

"Te n'ocupes una mica massa".

En això, l'estimat home s'alarma, i bon espós come ra, ja en té prou.

Mitjançant això, com saben, l'O en qüestió mostra les magnífiques i dramàtiques manifestacions del que se'n diu, en el llenguatge científic, *pseudocièsi*...

cosa que vol dir simplement *un bombo*, dit d'altra manera *un embaràs* que és qualificat de nerviós

mostrant això -què es pot especular?

També caldria no precipitar-se en el llenguatge del cos.

Diguem simplement que el domini de la sexualitat mostra un funcionament natural dels signes, no dels significants a aquest nivell.

Perquè els fals embaràs és un símptoma, fet...

segons la definició del signe

...per *representar alguna cosa per algú*.

El significat, els hi recordo, és una cosa molt diferent, *representa un subjecte per un altre significat*.

Gran diferència que cal articular en aquesta ocasió. Perquè, i amb raó, els hi diré de seguida, es tendeix a dir que tot això és culpa de Berta!

Però els demanaré per un instant que suspenguin el seu pensament en aquesta hipòtesi:

per què l'embaràs de Bertha no la considerariem més aviat...

segons la meua fórmula que "*el desig de l'home és el desig de l'Altre*"

...com la manifestació del desig de Breuer?

Per què no podríem pensar que era Breuer qui tenia un desig de fill?

I els en donaré un principi de prova, que Breuer se'n va a Itàlia amb la seva dona i corre a fer-li un fill.

Un fill que...

com recorda amablement el Sr. Jones al seu interlocutor

...un fill que

en el moment que Jones parla d'haver nascut en aquestes condicions...

diu aquest galès impertorbable

...acaba...

sens dubte no sense relació amb aquestes condicions

...de suïcidar-se a New York.

Deixem de banda el que podem pensar efectivament d'un desig per al qual aquesta sortida no és gens indiferent, però observem el que fa Freud dient a Breuer:

"Però què? Quina cosa! La transferència és l'espontaneïtat de l'inconscient de la dita bertha. Això no és el teu desig..."

li diu ell.

Jo no sé si es tutejaven, però és probable.

"És el desig de l'Altre".

En això considero que Freud tracta Breuer com un hiatèric, perquè li diu:

"El teu desig és el desig de l'Altre".

Cosa curiosa, no el desculpabilitza del tot, però segurament el desangoixa. Aquells que, aquí, saben la diferència que estableixo entre aquests dos nivells, poden prendre una indicació. Ara no seguirem les coses en aquest sentit.

Però això ens introdueix a la qüestió del que Freud, el seu desig, va decidir extraviant, desviant tota la mira, la direcció a donar a la captació de la transferència com a tal en el seu funcionament, en aquest sentit...

en aquest sentit ara en l'últim temps i en els termes quasi absurds que vaig dir, denunciats a l'origen per Szaz

...a saber el que condueix a que un analista pugui dir que tota la teoria de la transferència no és més que una defensa de l'analista.

Deixo caure aquest extrem.

En mostro exactament l'altra cara, però una cara que pot conduir-nos a algun lloc, dient-los-hi:

és el desig de l'analista !

Cal que em segueixin...

tot això no està fet només per posar les coses de cap per avall

...és per portar-los a algun lloc.

Però amb aquesta clau, llegeixin una revisió general, com poden trobar -Déu meu- sota la ploma de qualsevol, algú que pot escriure un "*Què sé jo?*" també els hi pot fer sobre la psicoanàlisi, també els hi pot fer una revisió general de la transferència.

Llegeixin la revisió, prou designada aquí, i guiïn-se amb aquesta mira.

El que cadascú aporta com contribució al mecanisme de la transferència, no és, a part de Freud, alguna cosa en la que el seu desig és perfectament llegible?

-Els hi faria l'anàlisi d'Abraham, simplement a partir de la seva teoria dels objectes parcials. No només hi ha el que -en l'assumpte- el que l'analista suposa que fa amb el seu pacient, hi ha també el que l'analista suposa que el seu pacient fa amb ell. Abraham, diguem, volia ser una mare completa.

-I després també em podria divertir puntuant els marges de la teoria de Ferenczi amb una cançó cèlebre de Georgius: *Jo sóc fill-pare*.

-I Nünberg també té les seves intencions, i en el seu article veritablement destacable sobre "*Amor i transferència*", es mostra en posició d'àrbitre dels poders de la vida i de la mort en que no es pot deixar de veure, d'alguna manera, l'aspiració a una posició divina.

Això només pot participar, en un cert sentit, en una mena de divertiment.

Però en el decurs d'aquesta història es pot puntuar, escandir, l'aïllament veritable, autèntic de funcions com aquelles que he volgut reproduir aquí a la pissarra.

A saber, que si he fet aquests petits esquemes...

amb ocasió d'una resposta a una teoria psicologitzant de la personalitat psicoanalítica

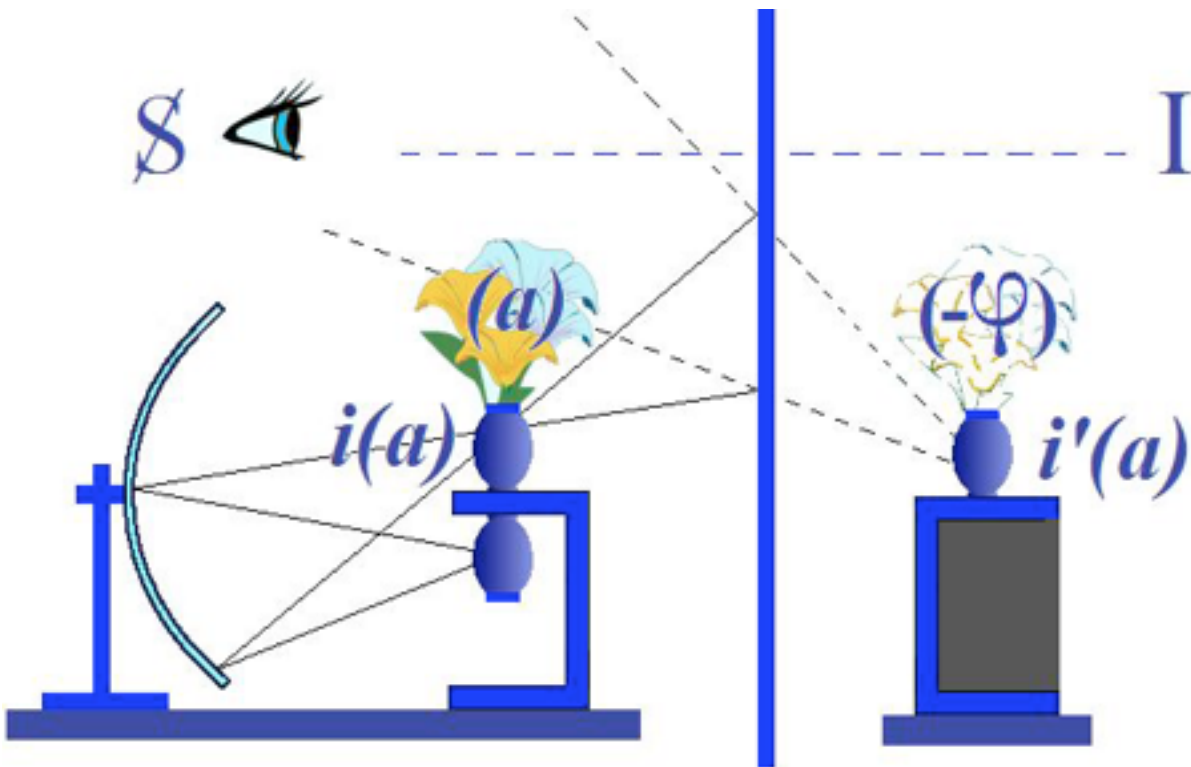
és per mostrar -què? -la dinàmica que els lliga estretament a allò que el subjecte entén articular aquí en la nansa, allò que amb la seva cosa s'arriba a perfilar, com he dit, a tall d'obturador.

Per poc que...

aquest obturador, cal que el compliquin una mica, que facin un obturador com el que hi ha en un aparell fotogràfic

...per poc que sigui un mitrall.

I en aquest mirallet que ve a obturar el que hi ha a l'altre costat veu perfilar-se el joc gràcies al qual pot acomodar la seva pròpia imatge al voltant, segons la il·lusió que recordo aquí, del que s'obté en una experiència de física divertida dita "del pom invertit", és a dir d'una imatge real.

Aquí és la imatge real $[i(a)]$ de l'embolcall el que ve a acomodar-se al voltant d'això que apareix, que és el *petit* (a), i la suma d'aquestes acomodacions d'imatge és aquesta cosa on el subjecte ha de trobar l'ocasió d'una integració essencial.

Què sabem de tot això, si no és que en funció de les oscil·lacions, de les fluctuacions, del compromís del desig de cada analista, arribem a afegir un petit detall, una observació de complement, una adició o refinament d'incidència que ens permet qualificar la presència...

la presència a nivell del desig
de cadascun dels analistes.

I en la mesura que en la metèria constitueix obra acceptable, la incidència de la realitat sexual, allí és on Freud va deixar aquesta banda -com diu ell- que el segueix, aquesta banda que acabo d'evocar ara mateix, Déu meu, bastant irònicament.

Per evocar-lo també en una altra forma: saben que al capdavall les persones que segueixen a Crist no eren tan brillants.

Freud no era Crist, però en fi, potser era alguna cosa com *Viridiana*.

Els que es fotografia...

tan irònicament en aquest film, amb aquest petit aparell

...m'evocuen de vegades invenciblement el grup...
igualment fotografiat nombroses vegades
...d'aquells que foren els apòstols i els epígons de Freud

És això disminuir-los?

No més que els apòstols!

Justament des d'aquest nivell podien portar el millor testimoni. Des d'una certa ingenuïtat, des d'una certa pobresa, des d'una certa innocència ens han instruït el màxim.

És veritat que al voltant de Sòcrates l'assistència era, val a dir-ho, molt més brillant, i no ens ensenya...
crec haver-ho demostrat en el seu moment
...no ens ensenya sobre el tema de la relació amb la transferència...
els que recorden el meu seminari sobre aquest tema poden donar-ne fe
...no ens ensenyen pas menys.

Aquí reprendré la cosa la propera vegada, tractant d'articular per vostès la pregnància de la funció del desig de l'analista.

Seminari XI Fonaments Capítol 13 6 de maig de 1964

Vaig acabar el meu comentari anterior puntuant el lloc on els hi vaig portar, per aquesta esquematització topològica d'un cert repartiment, d'un perímetre, no només comú, sinó també destinat a *involucionar-se* sobre el mateix i que és el que constitueix el que en diem ordinàriament i d'una manera impròpia la situació analítica.

Perquè al que apunta aquesta topologia és a fer-los centrar tot el que pot ser enunciat d'aquesta pretesa situació des d'un cert punt transsubjectiu, és a arribar justament a concebre on és aquest punt a la vegada de disjunció i de

conjunció, d'unió i de frontera, que només pot ser ocupat pel desig de l'analista.

Abans d'anar més lluny...

de mostrar-los com efectivament aquesta referència està implicada en tots els rodejos de conceptes i de pràctiques que ens permet ja acumular una llarga experiència de l'anàlisi i dels seus anunciats doctrinals

...abans d'anar més lluny, he comprovat que no podia...

al menys per aquells que, fins ara no han pogut seguir, per raons simplement de fet, els meus discursos anteriors

...que jo no podia anar més lluny al menys sense començar avui per posar primer el quart concepte que els hi vaig anunciar com essencial a l'experiència analítica, a saber el concepte de la pulsíó.

El que tractaré avui de fer és una aproximació, una introducció...

per emprar el terme de Freud, *Einführung*

...aquesta introducció, no podem fer-la sinó seguint Freud.

Com saben, en la mesura que en Freud és una noció absolutament nova, vull dir que sens dubte...

en relació a tots els seus usos anteriors del terme *Trieb*

...té una llarga història, i també en la ...

no solament en la psicologia, o fins i tot en la fisiologia, sinó també en la física mateixa, en el passat dels seus usos en llengua alemanya, segur que no és epr atzar que Freud ha anat a elegir aquest terme.

Però li ha donat un ús tan especificat, tan essencial, tan integrat amb el nostre pensament referent a la pràctica, que d'alguna manera és tan evident, està tan integrat en la pràctica analítica mateixa, que aquest passat ha estat veritablement ocultat, oblidat.

Tant com pesa el passat del terme inconscient en l'ús del terme inconscient en la teoria analítica, tan l'empra cadascú -pel que fa al *Trieb*- com la designació d'una mena de dada radical dels seus punts o objectius de la nostra experiència.

I podríem arribar gairebé, de vegades s'hi arriba, a invocar-lo, per exemple i especialment contra el que és la meva doctrina sobre l'inconscient, designant-hi...

per la seva referència al significant i als efectes del significant

...designant-hi el que en diuen...

amb raó o sense, poc importa

...una intel·lectualització...

si sapiguessin què penso de la intel·ligència, segur que potser podrien tornar a aquest retret

...designant-hi no sé quina suposada negligència, d'aquesta cosa que tot analista, d'alguna manera conceix per experiència, a saber el que en diuen "el pulsional", aquesta cosa que trobem en l'experiència amb aquest caràcter d'irrepressible, fins i tot a través de les repressions:

si ha d'haver-hi repressió, és que hi ha més enllà aquesta cosa que "empeny".

I és clar, no hi ha cap necessitat d'anar molt lluny en una anàlisi d'adult, ni de ser un practicant de nens, per conèixer aquest element que constitueix el pes clínic de cadascun dels casos que hem de manejar, de tractar, i que en diem la pulsio.

I aquí...

aquesta referència a una última dada d'alguna cosa de la que els hi dic que, per comprendre l'inconscient, es fa molt necessari renunciar-hi, descartar-lo: l'arcaic, el primordial

...i aquí, sembla que aquest recurs últim sigui el que no pugui ser descuidat de cap manera quan es tracta d'abordar com descriure l'inconscient.

És aquesta una objecció vàlida?

La qüestió, per altra banda, és secundària, importa saber si -pel que fa a la pulsio- el que hi ha en joc és del mecanisme, del registre, d'aquest primari, d'aquest pes de l'orgànic.

És així com s'ha d'interpretar...

el que, per exemple, en un text de Freud que està en *Jenseits des Lustprinzips*¹⁸

...que la pulsio, el *Trieb*, representaria, diu, *die Äussserung der Trägheit*, algunes manifestacions de la inèrcia en la vida orgànica?

És aquesta la noció, d'alguna manera, simple, que s'adjuntaria per la referència a cert apilament d'aquesta inèrcia que és justament el que en diríem...

¹⁸ FREUD, S. *Més enllà dle principi del plaer*

ocasionalment i aquí d'una manera opaca, com una referència a alguna dada

...la fixació, la *Fixierung* ?

No solament no ho penso, sinó que penso que un examen seriós de l'elaboració que fa Freud d'aquesta noció de la pulsio va en contra.

La pulsio no és l'impuls.

El *Trieb* no és el *Drang*.

Tan sols perquè -i és ben evident- quan Freud, en un article, escrit en 1915, és a dir un any després de *Einführung zum Narzissmus*¹⁹...

veuran tot seguit la importància d'aquest recordatori ens escriu en l'article *Trieb und Triebchiksal*²⁰

que jo hagués tingut ganes, en homenatge a un llibre del nostre amic Maurice Merleau-Ponty, de traduir per: *Les pulsions i els avatars de la pulsio*... però al capdavant per evitar justament *avatar*, que no em sembla molt bona traducció: si fos *Triebwandlungen*, seria *avatars*, *Schicksale* és aventures, vicissituds.

...doncs bé, en aquest article diu que en la pulsio és important distingir-hi quatre termes:

-posem el *Drang* primer: l'impuls, que només és una part,

-la *Quelle*: la font,

-l' *Objekt* : l'objecte,

-el *Ziel* : la finalitat

I és clar...

ho escriuré en francès

...i és clar, un pot, en llegir aquesta enumeració, trobar-la natural del tot.

El meu proòsit és mostrar-los que la raó de tot el text és mostrar-nos que no és tan natural com això.

Això que sembla evident, descriure d'alguna manera la línia d'una relació d'intercanvi entre l'organisme i -diríem per exemple- l'objecte de la seva

¹⁹ FREUD, S. *Introducció al narcisisme*

²⁰ FREUD, S. *Pulsions i destins de pulsio*

necessitat, és una cosa contra la qual va tot el que podem llegir, abans i després d'aquest enunciat, en el text de Freud.

És essencial en primer lloc recordar:

-que Freud mateix ens designa al començament d'aquest article que hi ha allí un *Grundbegriff*, un concepte fonamental,
-que aquest concepte...

ell en fa l'observació, en això Freud es mostra bon epistemòleg
...cal esperar-se, a partir del moment en que ell, Freud, l'introdueix en la ciència, que seguidament tot sigui possible.

Una de dues: on serà conservat, on serà relançat. Serà conservat si funciona, diríem avui en dia, jo diria si traça el seu camí en el real que es tracta de penetrar, però com tots els altres *Grundbegriffe* en el domini científic.

I en això veiem dibuixar-se el que hi ha de més present -per a l'època- en l'eserit de Freud, a saber els conceptes fonamentals de la física i des del punt del desenvolupament on la física ha arribat.

Punt sempre fet present per Freud pel fet que els seus mestres, que els nois de la seva escola en fisiologia, són els que promouen portar a la realització els programes -com Brücke- d'integració de la fisiologia en els conceptes fonamentals de la física moderna i especialment en els de l'energètica.

I com, en el curs de la història, aquesta noció d'energia, com també la de força, han pogut d'alguna manera decantar des de l'extensió progressiva, o més exactament, de la generalització, de les repeses, de llur temàtica sobre la realitat cada vegada més eglobada!

És el que preveu Freud:

"el progrés del coneixement -diu- no suporta cap Starrheit -jo diria- cap fascinació de les definicions".

Diu en algun altre lloc que la pulsíó, d'alguna manera, forma part dels nostres mites. Jo descartaria aquest terme mite, en el tema de la pulsíó.

Per altra banda, en aquest text mateix i en el primer paràgraf, Freud empra el terme de *Konvention*, de convenció, que és molt més proper del que hi ha en

joc i que anomenaria amb el terme benthamià que en un moment jo vaig localitzar i fer localitzar a aquells que em segueixen: una ficció.

Terme també, ho dic de passada, que és preferible del tot al de model, del que hem abusat massa, i que se'n distingeix per això -saben que el model no és mai un *Grundbegriff*.

El que un cert estil d'empirisme en la teoria...
que és la característica de la física anglesa
...va introduir amb el terme de model, és essencialment una cosa que, pel que fa a allò sobre el que ha d'operar en un cert camp, pot implicar també molt diversos models funcionant correlativament. No passa el mateix amb un *Grundbegriff*, un concepte fonamental, ni amb una ficció fonamental.

I ara demanem-nos el que es presenta primer, quan mirem de més a prop el que passa amb aquests quatre termes, pel que fa a la pulsio. Diguem, per fer via que aquests quatre termes, si un mira de prop el que en diu Freud, només poden aparèixer separats.

L'impuls, primer,...
si en el moment en que és introduïda, ens remetm a l'inici dels enunciats de Freud en l'article
...l'impuls serà identificat a una pura i simple tendència a la descàrrega, és a dir, a allò que es produeix pel fet d'un estímul, a saber la transmissió de la apt admesa, a nivell del estímul, del suplement d'energia, la famosa quantitat "Q₁" del *Projecte*²¹.

En la mesura que Freud ens fa sobre això, i de cop, una observació que arriba molt lluny en el començament del que hi ha en joc.

No hi ha dubte que aquí també hi ha estimulació, excitació, per emprar el terme del que es serveix Freud a aquest nivell, *Reiz*, l'excitació.

El *Reiz*, en primera lectura, el *Reiz* en qüestió referit a la pulsio, és diferent de tota estimulació procedent del món exterior, és un *Reiz intern*.

Què vol dir això?

Tenim per explicitar-ho la noció de necessitat...

i també està en el text: el *Not*

...tal com es manifesta en l'organisme,
a nivells diversos i en primer lloc a nivell de la gana, de la set, cosa que és suficientment explícita, cosa que sembla voler dir distingint-ne el *Reiz intern*, l'excitació interna de l'excitació externa.

²¹ FREUD, S. *Projecte d'una psicologia científica*

Que sigui ben dit...

sopesat, com va ser, des de les primeres pàgines, des de les primeres línies

...que Freud defineix...

planteja aquest punt veritablement inaugural, i de la manera més articulada, la més formal

...que no es podria tractar, de cap manera, de la pressió d'una necessitat tal com el *Hunger*, la gana, o el *Durst*, la set:

que no es tracta en absolut d'això en el *Trieb* !

Al que es referirà, plantejant tot seguit per a nosaltres la qüestió en joc: em el *Trieb*, es tracta d'alguna cosa la instància de la qual s'exerceix a nivell de l'organisme, en la seva totalitat, en el seu estat de conjunt?

El real fa aquí la seva irrupció, en el sentit que cal que sigui "el vivent" qui estigui interessat en el que hi ha en joc, a saber el camp freudià?

No, es tracta sempre i molt especialment d'aquest camp mateix, i sota la forma més indeferenciada que Freud li hagi donat al començament, que...

per remetre'ns a l'esbós que jo feia fa un moment, que jo designava fa un moment

...és anomenat a aquest nivell el *Ich*, el *Real-ich*.

El *Real-ich* es concep d'entrada com suportat, no per tot l'organisme sencer, sinó pel sistema nerviós en el seu conjunt, en la mesura que la seva trama, i el que rep, els estímuls, el que regularment la descarrega.

El *Ich* en qüestió té aquest caràcter de subjecte planificat, de subjecte objectivat, camp del que subratllo els caràcters de superfície justament tractant-lo topològicament, en la forma d'una superfície, intentant mostrar-los com agafar-lo sota aquesta forma respon a totes les necessitats del seu maneig.

Això és essencial, perquè quan hi examinarem de més a prop, veurem que el *Triebreiz*, investits pulsionalment.

Això ens mostra que del que es tracta...

per expressar-me d'una manera que mereixeria sens dubte ser més desenvolupat, però no m'he de deixar portar massa lluny, sinó quedar-me a prop del text de Freud, que per altra banda em dóna aquí tots els elements

...és que si ens veiem necessitats de concebre alguna cosa que s'atura en el text de Freud perquè està articulat, és perquè aquest investment, que ens situa en el terreny d'una energia, una energia potencial, i no qualsevol energia, una energia potencial, perquè el que hi ha de sorprenent és que Freud l'articula de la manera més insistent, la característica de la pulsíó és que és una *konstant Kraft*, una força constant, i que no el pot concebre com un *momentane Stosskraft* ?

Què vol dir *momentane Stosskraft* ?

Sobre la paraula *Moment* ja tenim l'exemple d'algun malentès històric.

Els parisins, durant el setge de París de 1870 es van rifar d'un cert *psychologische Moment* que Bismark hauria utilitzat.

Això els hi va semblar absolutament curiós, perquè els francesos sempre han estat puntosos...

fins a una època recent que els ha habituat a tot,
...a l'ús exacte de les paraules.

Aquest moment psicològic totalment nou els hi va semblar l'ocasió de riure bé.

Això volia dir el factor psicològic ras i curt.

Aquesta *momentane Stosskraft*, aquí, que no s'ha de prendre potser totalment en el sentit de factor, sinó en el sentit de moment de cinemàtica, i aquesta *Stosskraft*, força de xoc, crec que no és altra cosa que una referència a la força viva, a l'energia cinètica.

Aquí no es tracta en absolut d'energia cinètica, en altre termes no es tracta d'alguna cosa que es regularà amb moviment, la descàrrega en qüestió és d'una naturalesa ben diferent i en un pla totalment diferent.

Sigui com sigui a nivell de l'impuls i...

cosa més singular

...d'aquesta constància que testimonia, va tan en contra de tota assimilació possible a un altre, és a dir, a una funció biològica, és a dir a alguna cosa que té sempre un ritme.

La pulsíó, la primera cosa que en diu Freud és, si em permeten:

-que no té dia o nit,

-que no té primavera ni tardor,

-que no té pujada, baixada,

-és una força "constant".

Caldria tanmateix tenir en compte els textos, i també l'experiència.

Perquè si, per altra banda -a l'altre extrem de la cadena- ens adonem que del que es tracta, allò per a que ens serveix, el maneig d'aquesta funció de la pulsio, és sempre la referència al que Freud, també aquí, escriu amb totes les lletres, però entre cometes: la *Befriedigung*, la "satisfacció".

Aquí es planteja per nosaltres la qüestió de saber què vol dir "la satisfacció de la pulsio".

Perquè em diran:

"Bé, la satisfacció de la pulsio és arribar al seu objectiu, al seu *Ziel*".

La fera surt del seu forat i quan ha trobat què posar-se a la boca està satisfeta, digereix.

El fet mateix que una imatge semblant pugui ser evocada mostra prou al capdavall que se la deixa resonar en harmonia aquesta mitologia -aleshores parlant amb propietat- de la pulsio.

Només hi ha una cosa que hi objecta tot seguit...

i és altrament prou destacable que des del temps que és allí plantejant-nos una emna d'enigma que a la manera de tots els enigmes de Freud és un enigma que ha estat sostingut com una aposta, fins al final de la vida de Freud, i inclús sense que Freud s'hagi dignat a explicar-se més. Deixava probablement el treball a aquells que haurien pogut fer-ho.

...és una de les vicissituds, de les quatre vicissituds fonamentals que Freud ens planteja al començament...

i és curiós que siguin també quatre vicissituds, com hi ha quatre elements de la pulsio

...és la tercera...

la que precedeix just a la quarta, que Freud no tracta en aquest article, la deixa per l'article següent, a saber la repressió

...la tercera és la sublimació.

Ara bé, en aquest article -i mil vegades més- Freud ens diu pròpiament que la sublimació també dona la satisfacció d'una pulsio quan és *zielgehemmt*, inhibida quant al seu objectiu, en altres termes, que no l'ateny.

Això no deixa de ser la satisfacció de la pulsio, i això sense repressió.

En altres termes, en aquest moment no cardo, els hi parlo. Doncs bé, puc tenir exactament la mateixa satisfacció com si cardés.

Això és el que vol dir.

És el que planteja per altra banda la qüestió de saber si, efectivament, jo cardo.

Entre aquests dos termes es planteja, per dir-ho així, l'extrema antinòmia que consisteix en principi en això: recordar-nos que l'ús de la funció de la pulsio no té per a nosaltres altra importància que qüestionar què passa amb la satisfacció.

Des que la vaig introduir, que la promoc tots aquells que són psicoanalistes han de sentir fins a quin punt aporto amb això el nivell d'acomodació més essencial.

És a dir que està clar que aquells amb qui ens les veiem, els pacients, no es satisfan, com es sol dir, amb el que tenen. I tanmateix sabem que tot el que són, tot el que viuen, fins i tot els seus símptomes, surten de la satisfacció.

Satisfan alguna cosa que va sens dubte a l'encontre d'allò amb que es podrien satisfer, o potser millor encara podríem dir, satisfan a alguna cosa. No es conformen amb el seu estat, però si més no...

estant en aquest estat tan poc conformador

...es conformen, i tota la qüestió és justament saber: què és aquest "se" que és allà acontentat.

En el conjunt i en una primera aproximació arribarem a dir que allò a que satisfan pels camins del desplaer, és...

ho sabem i a més també és generalment acceptat

...és si més no la llei del plaer.

Llur activitat, per dir-ho així, a un cert nivell, evident per aquesta mena de satisfacció, diguem que s'escarrassen molt (*se donnent beaucoup de mal*) i que, fins a cert punt és justament aquest *massa mal* l'única justificació de la nostra intervenció.

No es pot dir que, quant a la satisfacció, l'objectiu no sigui atès.

No es tracta d'una presa de posició ètica definitiva. Es tracta de saber que a cert nivell és així com els analistes abordem el problema.

Que en la mesura que en sabem una mica més que els altres sobre tot el que és normal i anormal, sabem que les formes d'arreglament que hi ha del que va bé al que va malament formen una sèrie contínua i que el que tenim allí davant nostre és un sistema on tot s'arregla i que ha atès la seva mena - pròpia a ell- de satisfacció.

Si ens hi fem, és en la mesura que pensem que hi ha camins més curts, per exemple. En tot cas, quan ens referim a la pulsó és en la mesura que entenem que a aquest nivell de la pulsó l'estat de satisfacció, a rectificar sens dubte, amb el que ens les hem de veure, agafa el seu sentit, el seu abast i la seva estasi.

Aquesta satisfacció és paradoxal perquè quan s'hi mira de prop, es percep... i és el que he volgut indicar com punt d'inserció en el nostre discurs d'aquest any

...una cosa que agafarà a continuació tot el seu desenvolupament, una cosa nova: és la categoria d'el'íimpossible. És -en els fonaments de les concepcions freudianes- absolutament radical.

El camí del subjecte...

per pronunciar aquí aquest terme, només en relació amb ell es pot situar el terme de satisfacció

...el camí del subjecte passa entre, si em permeten, dues muralles de l'íimpossible.

Aquesta funció de l'íimpossible no s'ha d'abordar sense prudència com tota funció que es presenta sota una forma negativa.

Voldria simplement suggerir-los que, com totes les altres nocions que es presenten sota una forma negativa, la millor forma d'abordar-les no és agafar-les per la negació, perquè això ens portarà a la qüestió sobre el possible.

I l'íimpossible no és forçosament el contrari del possible, o bé aleshores, com el que és l'oposat al possible és segurament el real, serem portats a definir el real com l'íimpossible.

No hi veig obstacle, pel que fa a mi, i això en la mateixa mesura que en Freud apareix d'aquesta manera -en aparença- el real, a saber l'obstacle al principi del plaer. El real és l'ensopec, el fet que això no s'arregla de seguida, com ho vol la mà que es tendeix vers els objectes exteriors.

Penso que aquesta és una concepció totalment il·lusòria i reduïda del pensament de Freud sobre aquest punt.

El real es distingeix, com ho vaig dir la vegada anterior, per la seva separació del camp del principi del plaer, per la seva desexualització, pel fet que la seva economia, per aquest fet, admet alguna cosa de nou justament. Aquesta cosa nova és l'impossible. I això vol dir que l'impossible està present en l'altre camp com essencial.

El principi del plaer es caracteritza pel fet que l'impossible hi és tan present que mai no hi és reconegut com a tal. La idea de la funció del principi del plaer de satisfer-se per l'hal·lucinació és allí per il·lustrar-lo

Però no és sinó una il·lustració del següent: que suposada en aquest camp, el camp de la pulsio, la pulsio captant el seu objecte aprèn d'alguna manera, i no és precisament per aquí com es satisfà!

Perquè si un no distingeix...

al començament d'aquesta dialèctica de la pulsio

...el *Not*, del *Bedürfniss*...

que ara mateix veurem què li passa

...la necessitat, de l'exigència pulsional, és justament perquè cap objecte de cap *Not* -necessitat- pot satisfer pulsio.

Perquè, tot i que s'emplenessin la boca, aquesta boca que s'obre en el registre de la pulsio, de la pulsio oral, no és amb aliment que es satisfà, és com es sol dir: plaer de la boca.

I per això es reconeixerà, es trobarà...

en darrer terme i en l'experiència analítica

...com pulsio oral, justament en una situació en que no fa res més que encomanar el menú.

Cosa que es fa sens dubte amb la boca, que està en el principi de la satisfacció, el que va a la boca retorna a la boca i s'exhaureix en aquest plaer que acabo d'anomenar -per referir-me a termes en ús- "plaer de la boca".

I també és el que ens dirà Freud.

Agafin el text:

"Pel que fa a l'objecte en la pulsio, que sàpiguen -ens diu- que no té pròpiament cap importància. És totalment indiferent".

No s'ha de llegir mai Freud si no es tenen les orelles ben dretes. Quan un llegeix tantes coses així, si més no ha de fer bellugar-les una mica.

L'objecte, com cal concebre'l?

L'objecte de la pulsíó, com s'ha de concebre per poder dir que en la pulsíó- i sigui la que sigui- és indiferent?

Això ens designa així que, per prendre per exemple el que acabo d'anunciar pel que fa a la pulsíó oral, està clar i ben evident que no és en absolut

-aliment,

-ni record d'aliment,

-ni ressó de l'aliment,

-ni pit de la mare,

que es tracta, pensin el que pensin, d'alguna cosa que se'n diu pit i que té l'aspecte d'anar pel seu compte perquè està en la mateixa sèrie.

Si se'ns fa la observació que "l'objecte en la pulsíó no té cap importància", és probablement perquè el pit...

atès que és així com el designem en la pulsíó oral

...el pit ha de ser tot ell revisat quant a la seva funció d'objecte.

Justament en la seva funció d'objecte...

l'objecte (*a*) tal com, sens dubte, en un temps d'elaboració que és aquest que jo mateixa aporto

...el pit, objecte (*a*) com a causa de desig, és alguna cosa a la que hem de donar la funció que Freud li va assignar primitivament, una funció tal que pudguem dir el seu lloc en la satisfacció de la pulsíó. Direm que la millor fórmula ens sembla que és aquesta: que la pulsíó en fa el tomb.

Trobarem com aplicar-la a propòsit d'altres objectes. "Tomb" s'ha de prendre aquí en els dos sentits...

ambigüitat que li dóna la llengua francesa

...que és a la vegada:

-de *torn*, forma a l'*entorn* de la qual es gira,

-i de *tour*, de *trick*, "tour d'escamotage" (joc de mans).

Sobre el tema de la font que he fet venir en darrer lloc, perquè segur que cadascun dels quatre termes és de tal manera que ens pot donar peu, diguem, a un punt d'origen en el qual, al menys a títol heurístic, ens podríem encallar d'entrada.

És cert que des del punt de vista del que es podria dir la regulació vital, que voldríem fer entrar a qualsevol preu en aquesta funció de la pulsíó, es diria en un primer abordatge que és allí on l'hem de trobar. I per què?

-I per què les zones dites erògenes no són reconegudes en aquests punts que tan sols es diferencien per nosaltres en la funció que representen per la seva estructura de bord?

-Per què es parla de la boca, i no de l'esòfag, de l'estómac? Participen igualment pel que fa a la funció oral.

Però a nivell erogen parlem -i no en va, no a l'atzar- de la boca i no solament de la boca, més especialment dels llavis i de les dents, del que Homer en diu "el tancat de les dents".

Igualment pel que fa a la pulsíó anal, no es diu tot dient que aquí certa funció vivent pren la seva funció, integrada a una funció d'intercanvi amb el món que seria l'excrement.

Hi ha altres funcions excrementals. Hi ha altres elements que hi participen apart de la vora de l'anús, que és però específicament el que per nosaltres igualment es defineix com la font i la sortida d'una certa pulsíó.

Potser avui no hauré avançat molt, però únicament això: suggerir-los que si hi ha alguna cosa a la que d'entrada per a nosaltres la pulsíó s'hi assembla, aquesta cosa per la qual es fa present, és un muntatge.

Però no un muntatge en el sentit que, en una perspectiva que...

fins i tot per voler reduir-hi la funció del finalisme

...es desenvolupa si més no en referència a la finalitat, la que s'instaura en les teories modernes de l'instint.

Aquí també l'aparició, el joc, sols la presentificació d'una imatge de muntatge és totalment captivadora: el mecanisme, la forma específica que farà que la gallina al corral s'arreceri al terra si fan passar a alguns metres al damunt un paper tallat en forma de falcó, una cosa que desencadena una reacció que

és al capdavant més o menys apropiada i l'astúcia de la qual és fer-nos observar...

és clar, perquè podem fer servir un cimbell
...que aquesta no és sempre apropiada.

És en aquesta mena de muntatge on vull posar l'accent quan parlo de muntatge a propòsit de la pulsíó? No, la cosa va molt més lluny.

Diré que el muntatge de la pulsíó és un muntatge que primerament en aparença se'ns presenta com no tenint ni cap ni peus, com un muntatge en el sentit que es parla de muntatge en un *collage* surrealista.

Si comparem les paradoxes que acabem de definir a nivell del *Drang* de l'objecte, de l'objectiu de la pulsíó, crec que la imatge que ens vindria és no sé què que mostraria:

"la marxa d'una dinamo que estaria connectada a l'axeta del gas amb en algun lloc una ploma de paó que en surt i pessigolleja el ventre d'una dona guapa que és allà instal·lada per a la bellesa de la cosa"

La cosa comença aleshores a fer-se interessant perquè segons Freud la pulsíó defineix totes les formes amb les que es pot invertir un mecanisme així.

No vull dir que es capgiri la dinamo, es descargolen els seus fils: aquests es transformen en la ploma de paó, l'axeta del gas passa a la boca de la dona i al mig surt un carpó.

Això és el que mostra com exemple desenvolupat.

Llegeixin aquest text de Freud d'aquí a la pròxima vegada que el reprengui.

Hi veuran en tot moment el salt sense transició de les imatges més heterogènie les unes de les altres.

I tot això no passa sinó per referències gramaticals l'artifici de les quals les serà fàcil captar la propera vegada.

És a dir, que en saber menys del que es parla, quin és, per dir-ho així...

i ho poso entre cometes, perquè penso que la paraula no és vàlida
...el "subjecte" de la pulsíó.

Com e spot dir...

purament i simplement, com ens dirà que l'exhibició és el contrari del voyeurisme, o que el masoquisme és el contrari del sadisme, cosa que avança per raons simplement purament gramaticals d'inversió del subjecte i de l'objecte com si l'objecte i el subjecte gramaticals fossin funcions reals, quan és fàcil demostrar que no n'és gens i que n'hi ha prou amb remetre's a la nostra estructura del llenguatge per a que la deducció es faci impossible.

Però on ens cal arribar al voltant d'aquest joc pel que fa a l'essència de la pulsó, el punt necessari, el punt topològic on es realitza alguna cosa que és sens dubte satisfacció, satisfacció que cal situar a un nivell del subjecte, a un nivell del subjecte on segurament som cominats a veure-hi una altra cosa que la seva determinació, una altra forma d'atèner's, de realitzar-se, de satisfer-se, el que la propera vegada els hi definiré com el traçat de l'acte, això és el que se'ls hi proposa ara com a "deure".

Seminari XI

Capítol 14

13 de maig de 1964

τω τόξω ὄωομα βίος, ἔργον δε θάνατος

Heràclit (fragment 48)

"Per a l'arc el nom és vida, però l'obra és mort"

-Quan llegeixo...

la darrera de les meves lectures d'actualitat

...en el *Psychoanalytic Quaterly*, un article com el del Sr. Edvard Glover titulat *Freudian or neo-freudian*, enterament dirigit contra les construccions del Sr. Alexander,

-quan hi sento de nou aquesta sòrdida olor de tancat, pel fet que en nom de criteris desusats una construcció com la del Sr. Alexander...

Déu meu, no vaig dubtar en atacar-la de la manera més formal, ja fa catorze anys, en el *Congrés de Psiquiatria de 1950* ...però en fi, que és la construcció d'un home de gran talent,

-quan veig fins a quin nivell aquesta discussió és discutida, contrabatuda,

em reto aquesta justícia que a través de tots els avatars que es troba el meu discurs aquí mateix i a fora, es pot dir amb seguretat que aquest discurs obvia, fa obstacle, a allò que l'experiència de l'anàlisi no els hi sigui transmesa d'una manera absolutament cretinitzant.

Reprenc a partir d'aquí el meu discurs sobre la pulsíó.

M'he vist portat a abordar-lo en el moment... després d'haver plantejat que la transferència en l'experiència és el que manifesta la posada en acció de la realitat de l'inconscient en tant que és exualitat.

Em trobo aturat, per prosseguir en el que implica aquesta afirmació mateixa: si estem segurs que la sexualitat està present en acció en la transferència, és en la mesura que es manifesta en alguns moments al descobert sota la forma de l'amor. Ara bé, és això del que es tracta: representa l'amor el cim, el moment acabat, el factor indiscutible que ens presentifica la sexualitat en l'hic et nunc de la transferència?

A això obvia, s'oposa, objecta, de la manera més clara, el text certament no aïllat, sinó elegit per mi com central...

i sense que es pugui de cap manera acusar aquesta elecció d'arbitrària ...atès que el text en qüestió és elk text de Freud, que té pròpiament per objecte *Les pulsions i les seves vicissituds*. És el text que vaig començar a abordar la vegada anterior tractant de fer percebre en quina forma problemàtica...

altrament dit farcida de preguntes

...es presenta la introducció de la pulsíó.

Espero que al menys una part important del meu auditori haurà pogut en l'interval remetre's a aquest text,

-sigui que es tracti de persones capaces de llegir-lo en alemany, cosa que em sembla eminentment desitjable,

-sigui, a falta de res millor, que hagin pogut llegir-lo més o menys impròpiament traduït en les altres dues llengües de cultura: l'anglès o el

francès. la nota més dolenta es donaria segurament a la traducció francesa, sense que m'entretingui per altra banda a puntualitzar les veritables falsificacions que hi abunden.

Tanmateix, inclús en una primera lectura, la més sumàriament superficial, s'hauran pogut donar que aquest article...

encara que no ho anuncia al començament

...està totalment dividit en dos vessants:

-primerament, l'articulació i també el desmuntatge del que els hi vaig dir-ne l'altre dia la pulsio, justament com a muntatge, després,

-segon vessant, l'examen del que s'ha de concebre com sent no *die sexual*, sinó conforme a l'esperit de l'article *das Lieben*, l'acte d'amor.

l està expressament formulat que l'amor no podria de cap manera, en l'experiència, ser confós, ser considerat com el representant, el que en podríem dir *Ganze*, com el que ell anomena, el que Freud articula, posa en qüestió, amb el terme de "*die ganze Sexualstrebung*", és a dir la tendència, les formes, la convergència de l'esforç del sexual, en la mesura que s'acabaria en *Ganze*, en un tot captable que en resumiria l'essència i la funció.

"*Kommt aber auf damit nicht zuher!* ": "Això no és de cap manera així!" s'exclama en el moment de respondre a aquesta mena de suggestió, d'alguna manera ambiental, i que els altres analistes hi hem respost amb tota mena de fórmules que són tantes equivocacions, com sent el que justifica la funció de l'aprehensió del terme de l'altre, per la via d'una sèrie d'objectalitzacions parcials.

Tota la raó de l'article és mostrar-nos que pel que fa al que es pot considerar, i del que Freud està clar que considera com sent la funció final de la sexualitat, a saber la reproducció, les pulsions tals com se'ns presenten en el procés de la realitat psíquica, són restes de pulsions...

en relació amb aquesta funció final definida en termes biològics

...restes de pulsions parcials.

Les pulsions, en llur estructura, en la tensió que estableixen, estan vinculades a alguna cosa que podem dir-ne en aquest cas el factor econòmic.

Aquest factor econòmic depèn de les condicions en les quals s'exerceix la funció del principi del plaer a un nivell que reprendrem quan arribi el moment del nostre discurs sota el terme de *Real-Ich*.

Diguem tot seguit que aquest *Real-Ich*, podem...

en una aproximació ràpida però que des d'ara poder considerar exacta

...podem concebre'l com sent l'aparell nerviós, el sistema nerviós central, en la mesura que funciona no com un sistema de relació, sinó com un sistema destinat a assegurar tensions internes, una certa homeostasi.

En raó d'aquesta realitat de l'*Ich*, del sistema homeostàtic, la sexualitat només intervé, només entra en joc sota la forma de les pulsions parcials.

La pulsio seria precisament aquesta mena de muntatge pel qual la sexualitat participa en la vida psíquica d'una manera que s'ha de conformar a l'estructura de fenedura que és la de l'inconscient.

En altres termes, si situem en els dos extrems del que és la nostra experiència analítica:

1) El reprimít, el reprimít primordial, aquest reprimít és un significat: allò que s'edifica per sota per constituir el símptoma, podem inscriure'l, considerar-lo com bastiment, sempre de significats. Reprimít i símptoma són homogenis i reductibles a funcions de significats. L'estructura, tot i que s'edifiqui per successions, com tot edifici, és si més no, al final, en el producte final, inscriptible en termes sincrònics.

2) L'altra extremitat és la de la nostra interpretació. Aquesta interpretació concerneix aquest factor d'una estructura temporal especial, que vaig tractar de definir per la metonímia.

La interpretació, en el seu terme, apunta, no essencialment a les etapes de la construcció, sinó al desig al qual...

en un cert sentit, en el sentit del vector que tractava aquí de fer-los-hi percebre

...és idèntica.

El desig és en suma la interpretació mateixa.

3) En l'interval, si la sexualitat, sota la forma de les pulsions parcials, no s'hagués manifestat com dominant tota l'economia d'aquest interval, com posant-hi la presència sexual, tota la nostra experiència es reduiria a una

màntica a la qual el terme neutre d'energia psíquica podria aleshores convenir, però on faltaria, parlant amb propietat, el que hi constitueix la presència, el *Dasein* de la sexualitat.

La llegibilitat del sexe en la interpretació dels mecanismes inconscient és sempre retroactiva. Tan sols seria de la naturalesa de la interpretació si, efectivament, a cada instant de la història, les pulsions parcials, no poguéssim estar segurs que elles estan intervingudes eficaçment en temps i lloc.

I això no solament com s'ha pogut creure al començament de l'experiència analítica, sota la forma d'alguna manera erràtica, dispersa: bloc de gel errant, arrencat al que és...

en relació amb el desenvolupament de l'infant

...el gran banc de gel, la sexualitat de l'adult intervenint com seducció en un subjecte immadur.

Si la sexualitat s'ha mostrat de seguida, i he de dir amb una pregnància de la qual un es pot sorprendre retroactivament, a saber que des dels *Tres assajos sobre la teoria de la sexualitat* Freud va poder plantejar com essencial el que li va semblar com perversió polimorfa, com sexualitat aberrant, com ruptura de l'encant d'una pretesa innocència, innocència infantil.

Aquesta sexualitat, per haver-se imposat tan aviat, gairebé diré que massa aviat, ens ha fet passar massa aviat sobre l'examen del que ella representa en la seva essència.

A saber:

- que pel que fa a la instància de la sexualitat, tots els subjectes estan en igualtat, des de l'infant fins l'adult.
- que només tenen que veure amb el que, de la sexualitat, passa en les xarxes de la constitució subjectiva, en les xarxes del significat,
- que la sexualitat només es realitza per l'operació de les pulsions en tant que són pulsions parcials, parcials pel que fa a la finalitat biològica de la sexualitat.

La integració de la sexualitat en una dialèctica del desig passa per la posada en joc del que, en el cos, mereixerà aquí que ho designem amb el terme d'aparell, si volen entendre amb això això amb el que el cos, pel que fa a la

sexualitat, es pot *aparellar*, cosa que vol dir que això és diferent d'allò amb què els cossos es poden *apariar*.

El que domina, en la lectura d'aquest text de Freud, s'aplega en una experiència que se'ns ha brindat -de manera increïblement precoç- com una dada i que no hem tingut temps d'elaborar.

Cosa que explica també tot aquest embolic de les discussions al voltant de les pulsions, com sexuals, de les pulsions com sent les pulsions del jo, i la variació de la frontera.

Cosa que ressol gairebé d'entrada la paradoxa...

escandalosa per alguns, del fet que hagi calgut arribar més enllà de les pulsions tals com s'havia cregut poder aplegar-les amb el títol de les pulsions de vida com d'elles pulsions de mort.

...és que no es veu el que passa amb la pulsio.

A saber que si és veritat que representa...

però que només representa i parcialment

...la corba del que vol dir en el vivent l'acompliment de la sexualitat, com sorprendre's que el seu darrer terme sigui la mort, atès que la presència del sexe en el vivent està lligada a aquesta mort?

I si he fet avui reproduir a la pissarra aquesta cita:

τω τόξω ὄωμα βίος, ἔργον δε θάνατος

Per ser més exacte, no és una cita, és un *fragment* d'Heràclit recollit en l'obra monumental on Diels va aplegar el que ens queda dispers de l'època presocràtica:

... βίος, escriu...

i això ens emergeix com de les seves lliçons de saviesa de les que es pot dir que abans de tot el circuit de la nostra elaboració científica van al final i pel dret

... βίος...

i per un accent no és la vida, sinó que és l'arc

...Heràclit ens diu:

"A l'arc se li dona aquest nom βίος..."...

l'accent estaria en la primera síl·laba si fos la vida

" ...però la seva obra, és al mort. "

El que la pulsio integra -i d'entrada- en tota la seva existència, és una dialèctica de l'arc, i jo diria fins i tot del tir amb arc.

Només per aquí podem situar el seu lloc en l'economia psíquica, cosa que és important veure, en el que Freud ens introdueix per la via, diré, de les més tradicionals.

Fent ús en tot moment dels recursos de la llengua, i no dubtant en fundar-se en aquesta cosa que tanmateix només és característica de certs sistemes lingüístics, els de les tres vies: *activa, passiva i reflexiva*.

Això però no és més que un embolcall on hem de veure:

- que una cosa és aquesta reversió significant,
- una altra cosa el que la vesteix,

és a dir a nivell de cada pulsio, l'anada i tornada fonamental on ella s'estructura, entre dos pols dels quals es destaca que només els pugui designar en termes d'aquesta cosa que és el verb:

- *beschauen* i *beschaut werden*, veure i ser vist,
- *quälen* i *gequält werden* : tormentar i ser tormentat.

Però el que planteja des del començament ens presenta com sent fonamentalment adquirit, és que enlloc d'aquest recorregut, cada pulsio parcial no pot ser separada del seu anar i tornar, de la seva reversió fonamental:

Insisteixo, per definir el funcionament d'aquest muntatge que introdueix inicialment, en la dimensio d'aquesta *Verkehrung*.

Però quan l'il·lustra, i veurem que és destacable saber quina pulsio triarà per il·lustrar-ho, concretament la *Schaulust*, l'alegria de veure, i el que només pot designar d'altra manera que amb l'enganxament dels dos termes "*sadomasoquisme*". Quan parlarà d'aquestes pulsions, i més especialment de la tercera, tendirà a marcar bé que no es tracta de dos temps en aquestes pulsions, sinó de tres.

Cal distingir bé el que no és més que aquest retorn en circuit de la pulsíó [segon temps], del que apareix...

tot i que sigui per no aparèixer

...en aquest tercer temps, a saber, l'aparició d'*ein neues Subjekt*, que cal entendre no de la següent manera: que ja n'hi hauria un...

a saber, que el subjecte de la pulsíó

...sinó que el nou és veure aparèixer el subjecte.

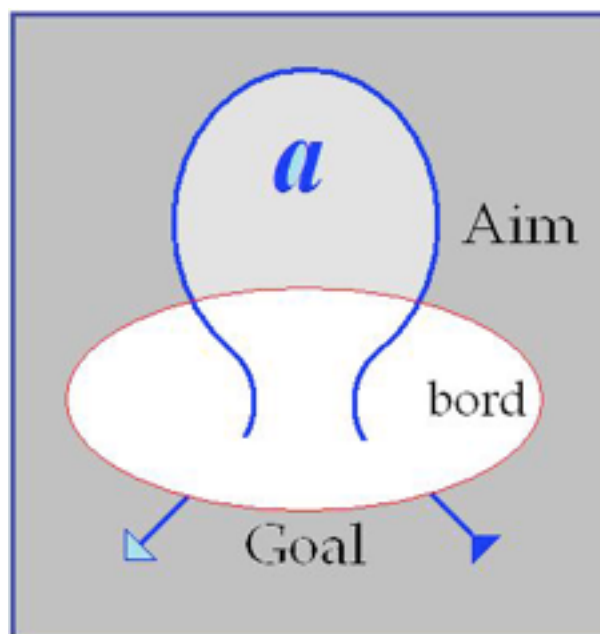
I aquest subjecte, que és pròpiament l'altre, apareix en tant que la pulsíó ha pogut tancar el seu curs circular, i només amb l'aparició del subjecte a nivell de l'altre es pot realitzar el que passa a nivell de la pulsíó.

És cap aquí precisament on pretenc atraure ara la seva atenció.

Aquest circuit que veuen aquí dibuixat per la corba d'aquesta fletxa...

Drang [impuls] en l'origen

...que parteix i redescendeix, que aquí franqueja la superfície constituïda pel que els hi vaig definir la darrera vegada com la vora, considerada en la teoria com la font, la "*Quelle*" la zona dita erògena en la pulsíó, aquesta tensió és sempre "*bucle*" i constitueix, en tot el que ella sosté de l'economia del subjecte, alguna cosa que no pot ser desolidaritzada del seu retorn a la zona erògena.

Aquí s'aclareix el misteri del *zielgehemmt*, d'aquesta forma que pot agafar la pulsíó, en atènyer la seva satisfacció sense haver però atès -què? -el seu

"objectiu", en tant que es definiria per la funció biològica, per la realització efectiva de l'apariament reproductiu.

Però no és aquest l'objectiu de la pulsio parcial. Quin és?

Suspenem-lo encara, però inclinem-nos sobre aquest terme de "objectiu" i sobre els dos sentits que pot presentar i que per diferenciar-los, he triat aquí anotar en una llengua en la qual són particularment expressius, l'anglès:

- el "*aim*"...

algú a qui vostès encarreguen una missió, cosa que no vol dir dir-li què ha de reportar. Vol dir dir-li per quin camí ha de passar ..."*the aim*" és el trajecte.

l'objectiu té una altra forma que és el "*Goal*". El *Goal* no està tampoc en el tir amb arc, l'objectiu, no és l'ocell que abaten, és haver marcat el cop, haver atès el vostre objectiu.

El que passa amb la pulsio és això:

-si pot ser satisfeta sense haver atès el que, en relació amb una totalització biològica de la funció, seria la satisfacció amb la seva finalitat de reproducció,

- si pot ser qualsevol altra cosa, és perquè és pulsio parcial, i el seu objectiu no és cap altra cosa que aquest retorn en circuit.

I això està present en Freud.

En algun lloc ens diu que el model ideal que es podria donar de l'autoerotisme és una sola boca que es besaria ella mateixa. Com tot el que trobem sota la seva ploma: metàfora lluminosa, inclús brillant, però de la que es podria dir que només demana potser ser completada per una certa qüestió.

I és que en la pulsio aquesta boca no és el que es podria anomenar una boca senyalitzada, una boca cosida, alguna cosa on veiem, en l'anàlisi, apuntar al màxim en certs silencis la instància pura de la pulsio oral tancant-se de nou en la seva satisfacció.

En tot cas el que obliga a distinguir aquesta satisfacció del pur i simple autoerotisme de la zona erògena, és aquesta cosa que confonem massa sovint amb allò en que la pulsio es torna a tancar.

Aquest objecte que de fet no és més que la presència d'un balmat, d'un buit...

ocupable, ens diu Freud, per qualsevol objecte

...i la instància del qual només coneixem en la forma de la funció de l'objecte perdut (*a*), aquell que val a dir que no és l'origen de la pulsio oral.

No es va introduir a tall de la primitiva alimentació, es va introduir en el fet que cap alimentació satisfarà mai la pulsio oral, si no és contornant aquest objecte eternament faltant.

Aquest circuit, la qüestió per nosaltres és saber on es connecta, i en primer lloc:

- si està d'alguna manera revestit d'una característica d'esprial,
- si el circuit de la pulsio oral es continua, s'engendra, com continuant-se per la pulsio anal, per exemple, aquella que es diu que constitueix, en relació amb la pulsio oral, l'estadi següent.
- si en altres termes aquesta falta, aquesta insuficiència central és la forma que seria dialèctica: de l'oposició s'engendraria el progrés.

Això ja és portar molt lluny la pregunta per a persones que ens han acostumat a considerar la cosa, en nom de no sé quin misteri del desenvolupament, com ja adquirida, inscrita d'alguna manera en el despertar de possibilitats orgàniques.

Això sembla sostenir-se en el fet que efectivament, pel que fa a l'emergència de la sexualitat en la seva forma "acabada", ens les hem de veure en efecte amb un procés orgànic.

I si fem intervenir les altres pulsions...

la sèrie de les quals es pot establir, i al capdavall resumir en un nombre prou curt

...està totalment clar que els hi seria molt problemàtic fer...

entre la *Shaulust*, la pulsio escòpica, inclús el que distingiré en el seu temps com la pulsio invocant

...fer la menor relació de deducció o de gènesi, de situar en una successió històrica, definible en estadis, el seu lloc en relació amb les pulsions que acabo d'anomenar.

No hi ha cap metamorfosi natural de la pulsio oral en pulsio anal, i siguin quines siguin, en aquest cas, les aparences que ens pugui donar el joc del símbol que constitueix, en altres contextos, el pretès objecte anal -a saber la femta- en relació amb el fal·lus, en la seva incidència negativa, això no ens permet en cap grau...

l'experiència ens ho demostra

...considerar que hi ha continuïtat entre la fase anal i la fase fàl·lica, que hi ha relació de metamorfosi natural.

La pulsio hem de considerar-la, com ens indica Freud, sota la rúbrica de la *konstante Kraft* que la sosté com una tensio estacional.

I fins a les metàfores que ens dona, per expressar aquestes sortides, *Schuss* diu ell, que tradueix immediatament per la imatge que suporta en el seu esperit: la d'una fusada de lava, emissio material de la deflagracio energètica que es va produir en diversos temps successius, que arriben precisament per venir, els uns després dels altres, a completar aquesta forma de trajecte de retorn.

No veiem aquí, en la metàfora freudiana mateixa, encarnar-se aquesta estructura fonamental:

alguna cosa que surt d'una vora que en redobla, per dir-ho així, l'estructura tancada d'aquest trajecte que hi retorna, res més assegura la seva consistència que el que passa amb l'objecte, a títol d'alguna cosa que ha de ser contornada?

Què en resulta?

És que, el que ens revela aquesta articulació que ens veiem portats a fer de la pulsio en la seva forma radical, dle que en podríem dir la seva manifestació, com mode d'un subjecte acèfal, perquè tot s'hi articula en terme de tensio i no té altra relació amb el subjecte que de comunitat topològica.

En la mesura que l'inconscient, els hi he pogut articular-lo com situant-se en aquestes fenedures que la distribucio dels investiments significants instaura en el subjecte, i es figuren en l'algoritme amb rombe que poso en el cor de tota relació pròpiament de l'inconscient entre la realitat i el subjecte.

En la mesura que alguna cosa, en l'aparell del cos està estrictament estructurada de la mateixa forma, és en raó d'aquesta unitat topològica de les fenedures en joc, la pulsio agafa el seu paper en el funcionament de l'inconscient.

Seguim ara Freud, seguim Freud quan ens parla de la *Schaulust*, veure, ser vist.

És el mateix?

Com es pot ni tan sols sostenir que ho pugui ser d'una altra manera que inscrivint-lo en termes de significants? O hi ha aleshores algun altre misteri?

Hi ha un misteri totalment diferent, i per introduir-los-hi només cal considerar que la *Schaulust* és, es manifesta en la perversió. Subratllo que la pulsio no és la perversió. El fet que constitueix el caràcter enigmàtic de la presentació de Freud es basa precisament en el fet que el que ens vol donar és una estructura radical i en la qual el subjecte encara no està situat.

El que defineix la perversió -hi tornarem més endavant- és justament la manera com s'hi situa el subjecte. S'hi situa d'una manera que fa més o menys clara l'estructura de la pulsio. En la perversió s'hi situa d'una manera totalment clara.

I per veure com la dialèctica de Freud ens promou, ens suggereix introduir-nos, només cal considerar atentament el seu text. El que és preciós dels textos de Freud en aquesta matèria on desxifra, és que a la manera dels bons arqueòlegs, deixa el treball de l'excavació en el seu lloc, de manera que inclús si està inacabada podem saber què volen dir els objectes desenterrats.

Quan el Sr. Fenichel passa per allà fa com es feia en altres temps, recull tot, s'ho posa a les butxaques i en vitrines, sense ordre, o si més no en un ordre completament arbitrari, de manera que ningú no hi trobi res.

El que passa en el voyeurisme? En el moment del voyeurisme, en el moment de l'acte del voyeur, on és el subjecte, on és l'objecte?

Els ho he dit: el subjecte no és allà en tant que es tracta de veure, de la pulsio de veure, sinó en tant que el subjecte és pervers. En tant que és

pervers, no és situa sinó en el tancament del bucle, a saber, quant al que passa amb l'objecte.

És el que la meua topologia escrita a la pissarra no els hi pot fer veure, però els hi permet admetre: en la mesura que el bucle gira al voltant de l'objecte, l'objecte és allà, míssil, amb ell és atès el fitó en la perversió.

L'objecte és aquí mirada, i mirada que és el subjecte, que l'ateny, que fa diana en el tir al fitó, i només els he de recordar el que vaig dir en el seu temps de l'anàlisi de Sartre. Si aquesta anàlisi fa sorgir la instància de la mirada, no és a nivell de l'altre la mirada del qual sorprèn el subjecte veient pel forat del pany, sinó que l'altre el sorprèn a ell, el subjecte, com tot ell mirada amagada.

I poden captar allí l'ambigüitat del que hi ha en joc quan parlem de la pulsio escòpica. La mirada és aquest objecte perdut i de sobte trobat de nou, en la conflagració de la vergonya, per la introducció de l'altre.

Fins aquí, què busca veure el subjecte?

- El que busca veure, sàpiguen-ho bé, és l'objecte en tant que absència.
- El que el voyeur busca i troba no és més que una ombra, una ombra darrere la cortina. Hi fantasiejarà qualsevol màgia de presència, la més graciosa de les noies, tot i que de l'altre costat no hi hagi sinó un atleta pelut.
- El que busca no és -com es sol dir el fal·lus, sinó justament la seva absència, i per això la preeminència, precisament, de certes formes com objecte de la seva recerca.
- El que es mira és el que no es pot veure.

Si ja, gràcies a la introducció de l'altre, el que passa amb l'estructura de la pulsio, aquí, apareix, en veritat només es completa en la seva forma capgirada, en la seva forma de retorn, que és la veritable pulsio activa en tota pulsio: és quan es completa.

En l'exhibicionisme es veu que el que és apuntat pel subjecte és el que es realitza en l'altre.

De la mira veritable del desig, és l'altre, en tant que forçat, més enllà de la seva implicació, no és tan sols la víctima, en tant que tornada a tancar a qualsevol altre que la miri.

És així com en aquest text tenim la clau, el nus del que va fer tant d'obstacle a la comprensió del masoquisme.

Freud aquí, articula de la manera més ferma que al començament, per dir-ho així, de la *pulsió sadomasoquista*, el dolor no és sense motiu, que es tracta d'una *Herschait*, d'una *Bewältigung*, d'una violència feta -a què? -a alguna cosa que té tan poc nom que Freud ve i al mateix temps recula per encarar el cas...

conforme a tot el que els enuncio de la pulsió
...on podem trobar-ne el primer model sobre una violència que el subjecte es fa -amb fins X de domini- a ell mateix.

Hi recula.

I per bones raons.

L'asceta que es flagel·la ho fa per un tercer.

Ara bé, no és això el que ell pretèn captar, vol tan sols designar el pedicle, el retorn, la inserció en el cos propi, del començament i de la fi de la pulsió.

"Però en quin moment veiem -diu Freud- introduir-se, en la pulsió sadomasoquista, la possibilitat del dolor?"

La possibilitat del dolor sofert pel que ha esdevingut, en aquell moment, el subjecte de la pulsió.

En la mesura -ens diu- que el bucle s'ha tancat de nou, que ha hagut una reversió d'un pol a l'altre, que l'altre ha entrat en joc, que el subjecte ha estat pres com terme, estació terminal de la pulsió, en aquell moment el dolor entra en joc, en tant que el subjecte l'experimenta a partir de l'altre.

Esdevindrà, podrà esdevenir, en aquesta deducció teòrica pròpiament parlant, un subjecte sàdic, en la mesura que el bucle acabat de la pulsió haurà fet entrar en joc l'acció de l'altre, i que allò que hi ha en joc en la pulsió que aquí finalment es revela s'haurà produït, a saber: que el camí de la

pulsió és l'única forma de transgressió que se li permet al subjecte en relació amb el principi del plaer.

Aquest forçament del principi del plaer per la incidència de la pulsió parcial, és mitjançant el que podem concebre que aquestes pulsions parcials, ambígües, instal·lades en el límit d'una *Erhaltungstrieb*, del manteniment d'una homeostasi, de la seva captura per la figura velada que és la de la sexualitat, la veiem, comencem a veure a quin nivell el que hi ha en joc es desvela.

En la mesura que la pulsió ens dona fe del forçament del principi del plaer que ens és testimoni al mateix temps, en el més enllà del *Real-Ich* una altra realitat intervé, de la que veurem per quin retorn és ella, en últim terme, qui ha donat al *Real-Ich* la seva estructura i diversificació.

Discussions

Jacques-Alain Miller

Creu vostè que podríem dir en conclusió que la pulsió només concerneix el real pel seu límit -límit del real- és a dir, relació que té els seus límits?

Dit d'altra manera, que la relació de la pulsió amb el real, no és la d'un esforç amb un obstacle, sinó d'un interior amb un exterior, en un espai reversible, és a dir que es cargola sobre ell mateix, tan que podríem dir que hi ha dos espais que intercanvien llur exterior i llur interior, no conservant per distingir-se més que aquesta oposició estable, a saber que un està marçta per la sexualitat de l'altre.

Aleshores, podria caracteritzar-se la relació de la pulsió amb el real de tal forma que es pogués dir:

- que la pulsió és la relació amb el real d'un subjecte que ha entrat en el real,
- mentre que la necessitat és la relació amb el real d'un subjecte que no hi ha entrat, és a dir que, parlant amb propietat, no existeix o no és encara?

- I que, mentre el subjecte es posa a ser, el seu objecte es posa a no ser.

Què és "*l'entrada en el real del subjecte*" ?

L'entrada en el real d'un subjecte, ha de ser posar-se a situar-se en l'espai del gran Altre i la necessitat d'un subjecte així situat en aquest espai, la necessitat d'un subjecte tal es localitza en relació amb el gran Altre, cosa que fa que la realitat de l'objecte d'aquesta necessitat s'obliteri per això mateix, és a dir, es fa simbòlica d'una demanda d'amor que s'adreça al gran Altre.

Per tant, l'objecte de la pulsó pot ser definit com símbol d'una demanda al gran Altre, sent aquest objecte, si volen, no ser, o absent, o anihilat.

Es pot caracteritzar aquesta relació d'alguna altra manera més com una relació de manlleu selectiu, és a dir la pulsó manlleuant al real els objectes, caracteritzant-se aquest manlleu per aquests caràcters:

- la discontinuïtat, és a dir que el manlleu està sempre compost per elements,
- o per la metamorfosi que aquest manlleu fa sofrir
- i per la combinació, el muntatge, la composició.

Aleshores, voldria que aquesta reacció fos corregida, contestada. I després voldria portar-li una mena d'ultimatum que seria:
distingir...

a partir de les definicions conceptuals d'una forma idèntica
...per una part l'objecte de la pulsó, l'objecte del fantasma, l'objecte del desig.

I entenc amb "definició d'una forma idèntica" que vostè defineixi:

- 1) la situació i el comportament del subjecte de cara a aquests objectes,
- 2) que vostè determini el camp en el qual es situa aquest objecte, tant per a l'objecte de la pulsó com el tall de la demanda.
- 3) que defineixi...

Lacan - Comenci de nou a dir els 1), 2), 3)...

- 1) L'objecte de la pulsó, l'objecte del fantasma, l'objecte del desig i la situació del subjecte en relació amb cadascun d'aquests objectes.

2) El camp de cadascun d'aquests objectes, o el lloc de cadascun d'aquests objectes.

3) La funció de cadascun d'aquests objectes.

Lacan

L'objecte de la pulsó, em sembla que el que els he aportat avui és el que ha de permetre'ls-hi situar-lo.

Si dic que a nivell del que n'he dit metafòricament "*una subjectivitat acéfala*", *una subjectivitat sense subjecte*, *un os*, *una estructura*, *un traçat* que representi, en suma, que un subjecte, diem que per les seves relacions amb el significat és -si volen- un subjecte foradat: aquests forats, bé que venen d'algun lloc.

Què ens ensenya Freud...

en les seves primeres construccions que poden ser dibuixades a la pissarra, les seves primeres xarxes de cruïlles significants, que s'estabilitzen

...d'alguna cosa que, en el subjecte, està destinada a mantenir al màxim el que n'he dit homeostasi.

Cosa que no vol dir simplement ultrapassament d'un cert llindar d'excitació, sinó també repartiment de les vies, i fins i tot utilitza metàfores que assignen un diàmetre a aquestes vies, que permeten el manteniment, la dispersió sempre igual d'un cert investment.

En algun lloc Freud diu formalment, és la pressió del que en la sexualitat s'ha de reprimir per mantenir el principi del plaer, que ha permès sobre la base d'aquest aparell...

afegim també, admirablement ric i, és clar que n'hi ha massa, hi ha massa cèl·lules en el sistema nerviós central per allotjar-hi tot el que hi podem allotjar, però és per la manera com funcionen en tant que lloc del que n'he dit aquesta homeostasi, per l'investment del *Real-Ich*, que ha agafat aquesta forma que hi instaura aquests corrents de derivació constants, de desplaçament constant de l'excitació

...que fa que d'alguna manera la incidència, que pot venir, que pot venir biològicament de la pressió d'aquest X que Freud anomena libido, ha permès...

Freud ho articula en algun lloc, en termes propis
...ha permès el progrés de l'aparell mental mateix, en tant que tal, la instauració per exemple, en l'aparell mental, d'aquesta possibilitat d'investiment que nosaltres en diem *Aufmerksamkeit*, possibilitat d'atenció.

La determinació, el progrés del funcionament del *Real-Ich* : a la vegada satisfer al principi del plaer i al mateix temps que és investit sense defensa per la pujada de la sexualitat, és el responsable de la seva estructura.

A aquest nivell ja no ens veiem ni tan sols obligats a tenir en compte cap subjectivació pròpiament parlant del subjecte, el subjecte és un aparell. Aquest aparell representa alguna cosa llacunosa, i a la llacuna és on el subjecte instaura aquesta funció d'un cert objecte en tant que objecte perdut. Aquest és l'estatut de l'objecte (*a*) en tant que està present en la pulsio.

L'objecte del fantasma no és... encara que el subjecte hi sigui freqüentment desapercebut, però hi és sempre, en el fantasma, on sigui que es presenti, en el somni, en el somieig, en qualsevol forma més o menys desenvolupada, més o menys presentada, el subjecte es situa ell mateix com determinat pel fantasma. El fantasma és el suport del desig, no és l'objecte el suport del desig.

El subjecte és sosté com desitjant en relació amb un conjunt significant sempre molt més complex, i això és veu prou amb la forma d'escenari que pren, on ell, el subjecte més o menys reconeixible i en algun lloc, i parlant pròpiament, escindit, dividit, és habitualment doble en la seva relació amb aquest objecte que, freqüentment, ja no ostra la seva veritable figura.

La pròxima vegada tornaré al que n'he dit estructura de la perversió. És més ben dit un efecte invers del fantasma. És el subjecte que es determina ell mateix com objecte en el seu encontre amb la divisió de la subjectivitat.

Els mostraré...

avui a causa de l'hora ha hagut d'aturar-me aquí i ho lamento
...que el subjecte, ell mateix com assumint aquest rol de l'objecte, és exactament això el que sosté la realitat de la situació del que en diem pulsio sadomasoquista i que només és un punt en la situació masoquista mateixa.

En la mesura que el subjecte es fa l'objecte d'una voluntat altra...

veurem també què vol dir la paraula voluntat en aquesta ocasió
...és allí on no tan sols es tanca, sinó que es constitueix el que passa amb la pulsio sadomasoquista.

Només en un segon temps, com Fred ens ho indica en aquest text, el desig sàdic és possible en relació un fantasma, el desig sàdic existeix en una multitud de configuracions, a saber, també en les neurosis, però això no és tampoc el sadisme.

El sadisme com a tal, en la mesura que és viscut pel sàdic i que només pot ser sostingut per una profunda referència a l'altre que arriba a una certa no mitja volta, sinó quart de volta que s'ha fet en la situació en que es situa, en un punt...

li demano que s'hi remeti

...que vaig definir en el meu article: *Kant amb Sade* que va aparèixer a *Critique* l'abril de 1963, el sàdic ocupa efectivament ell mateix, parlant pròpiament, el lloc de l'objecte, però sense saber-ho, a benefici d'un altre per al gaudi del qual exerceix la seva acció de pervers sàdic.

Pot veure doncs en això diverses possibilitats de la funció de l'objecte, de l'objecte (*a*) que mai es troba com mira del desig. És o pre-subjectiu o com el fonament d'una identificació del subjecte, o com el fonament d'una identificació negada pel subjecte; en aquest cas el sadisme no és sinó la negació del masoquisme.

I aquesta fórmula permetrà aclarir moltes coses pel que fa a la naturalesa veritable del sadisme.

Però l'objecte del desig en el sentit comú, corrent, de la paraula, el que creiem, diria jo, és:

- o un fantasma que és en realitat el suport del desig, no és l'objecte del desig,
- o un cimbell.

Sobre aquest tema del *cimbell*, que planteja al mateix temps totes les preguntes prèvies que ha plantejat fa un moment referides a la relació del subjecte amb el real, és -cosa curiosa- en això que ens permetrà avançar l'anàlisi que Freud fa de l'amor.

La necessitat en que està Freud de referir-se a la relació de l'*Ich* amb el real per introduir la dialèctica de l'amor, quan, parlant pròpiament, i en una certa forma el real neutre és el real desexualitzat, perquè d'això es tracta, no ha intervingut a nivell de la pulsíó.

Això és el que serà més enriquidor per nosaltres, pel que fa al que hem de concebre de la funció de l'amor, a saber, que ja indica la seva estructura fonamental narcisista.

Que hi hagi un real no és en absolut dubtós, que el subjecte només tingui relació, relació constructiva amb aquest real en la dependència -aleshores estreta- del principi del plaer, del principi del plaer no forçat per la pulsio, és el que, la propera vegada, ens permetrà veure que aquesta és la font i l'origen, és el punt d'emergència d'aquest objecte d'amor.

Tota la qüestió és saber com aquest objecte d'amor pot venir a emplenar un rol anàleg a aquest objecte tal com acabo de definir-lo, és a dir a l'objecte del desig.

En quins equívocs, en quines ambigüitats descansa la possibilitat, per a l'objecte d'amor, d'esdevenir objecte de plaer.

Li he donat algunes llums amb aquesta exposició?

Jacques-Alain Miller

Algunes llums i algunes ombres...

Seminari XI Fonaments 15 20 de maig de 1964

Avui tinc el propòsit...

 això no vol dir que tingui el temps de mantenir-ho
...de portar-los de l'amor...

 en el llindar del qual vaig deixar les coses la darrera vegada
...a la libido.

Anuncio a continuació el que serà la punta, la novetat d'una certa elucidació referida a la manera com d'ha de concebre la libido, dient-los:

"La libido no és alguna cosa fugissera, fluïda, a saber que es reparteixi, s'acumuli, com un magnetisme en els centres de cristallització que li ofereix

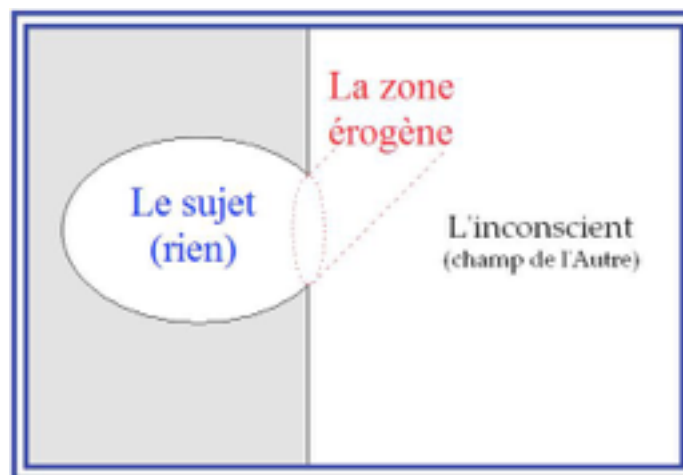
el subjecte, la libido s'ha de concebre com un òrgan, òrgan en els dos sentits de la paraula, òrgan-part de l'organisme o òrgan-instrument".

M'excuso si, com han pogut dir-me, en la intervenció de la vegada anterior, pels camins on els porto, hi ha diversos temps i algunes foscos.

Crec que aquesta és la característica del nostre camp. No oblidem que és comú representar l'inconscient com una cova, sinó com una caverna per evocar la de Plató.

El que els hi diré avui és que no és la comparació adequada, és més aviat alguna cosa propera a la bufeta.

I aquesta bufeta, es tracta precisament de fer-los veure aque a condició de posar-hi una llumeta en l'interior pot servir de llanterna i així no equivocar-nos. Però per què sorprendre's si el llum de vegades triga una mica en encendre's? És clar...

En fer-los... en portar-los la vegada anterior a alguna cosa que crec haver articulat: que, per representar el subjecte e qüestió, en tant que alternativament, per la pulsació de l'inconscient el subjecte es mostra i s'amaga.

En aquest subjecte no captem més que pulsions parcials. La *ganze Sexualstrebung*, representació de la totalitat de la pressió sexual, Freud ens diu que no hi és.

Sobre aquests resultats, on els condueixo seguint-lo a ell, els hidic on poden anar-hi a veure, els afirmo que tot el que he après de la meva experiència hi és "convenient".

A tots els que són aquí no els hi puc demanar que hi estiguin plenament d'acord en això, atès que a alguns els hi falta, però el fet mateix que jo els guio en aquesta via suposa clarament...

i la seva presència aquí suposa - a tall de respons

...una certa confiança, feta al que en direm...

en el paper en que estic en relació amb vostès: el de l'Altre

...la bona fe.

És clar, també aquesta bona fe és sempre precària, suposada, perquè aquesta relació del subjecte amb l'Altre, on s'acaba finalment?

Aquesta relació del subjecte -difícil- que és aquella sobre els camins de la qual ens porta l'anàlisi, a saber que ell no està, com a subjecte, sinó en l'incertesa, per la raó que aquest subjecte està dividit per l'efecte del llenguatge, i és això el que els hi dic, els ensenyo, jo en tant que Lacan, seguint sense dubte els rastres de l'excavació freudiana, com l'anomeno, com l'anomenava la vegada anterior.

Per l'efecte de la paraula es realitza cada vegada més en l'Altre, però aquí ja només prosegueix una meitat d'ell mateix, veuran que els portaré de nou allí. No trobarà el seu desig sinó cada vegada més dividit, pulveritzat, en la circumscribible metàfora de la paraula.

L'efecte del llenguatge està sempre barrejat amb aquesta cosa que és el fons de l'experiència analítica, l'actualització que tan sols és subjecte per ser subjecció/submissió [*assujettissement*], subjecció/submissió al camp de l'Altre.

Subjecció sincrònica en aquest camp de l'Altre: pel fet que prové d'allí, per això també cal que en surti, sortir-se'n, i en el "*sortir-se'n*", a la fi, sabrà que l'altre real també com ell ha de "*sortir-se'n*", de "*patollar-se'n*".

Per això s'imposa la necessitat d'aquesta bona fe, fundada en aquesta certesa que aquesta mateixa implicació de la dificultat, en relació amb les vies del desig, està també en l'Altre.

La veritat, en aquest sentit, és el que corre darrere la veritat, i allà és on corro, on els porto -com les gossos d'Acteó- al meu darrere.

Quan hauré trobat el refugi de la deessa em mudaré sense dubte en cèrvol, i em podran devorar.

Però encara tinc una mica de temps pel davant!

Freud, doncs, els hi vaig representar la vegada anterior com aquesta figura d'Abraham, d'Isaac i de Jacob que Léon Bloy, en *La salut par les Juifs* [La salvació pels jueus], representa sota la forma d'aquests tres vells semblants que hi ha allí, segons una de les formes de la vocació d'Israel al voltant de no sé quina lona, a aquesta ocupació fonamental de brocanTERS. Trien. Hi ha alguna cosa que posen a un costat, i una altra a l'altre.

Freud posa a una banda les pulsions parcials, i a l'altra l'amor. Diu: "*No és el mateix*". Les pulsions ens requereixen en l'ordre sexual, això ve del cor.

Per a gran sorpresa nostra ens ensenya que l'amor, per altra banda...
així s'expressa si més no en aquest article, els demano que s'hi remetin per llegir-lo, alguna cosa així
..."*això ve del ventre, és el que està nyam-nyam*". Això pot sorprendre.

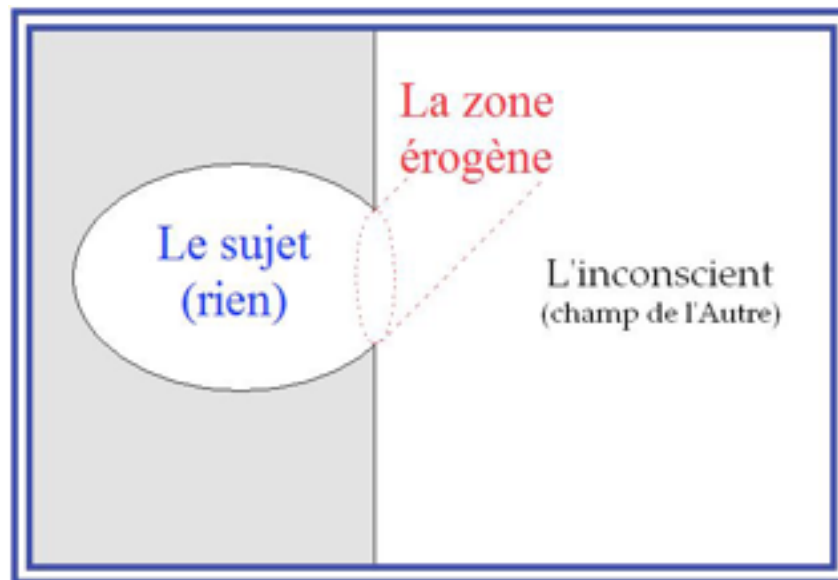
Però això ens aclareix alguna cosa, alguna cosa fonamental per l'experiència analítica, que la pulsio genital, si existeix...
ara bé justament, és justament el que Freud ens ensenya: a examinar la pulsio genital
...és que, com a pulsio, no està totalment articulada com les altres, malgrat l'aparença, malgrat l'ambivalència.

Per tant, en les seves premisses, i en el seu propi text, més aviat es contradiu, quan ens diu que això [l'ambivalència] podria passar per una de les característiques de la *Vekehrung*, de la reversió de la pulsio.

Quan l'examina, aquesta ambivalència, allí, on sols en el seu primer avenç la va designar en l'ambivalència amor-odi, ens diu:

"No és en absolut el mateix que la reversió de la pulsio".

Si per tant la pulsio genital no existeix, no li cal sinó fer-se treballar a un altre lloc. A fora, al costat diferent del costat on hi ha la pulsio, a l'esquerra -en el meu esquema d'aquí baix- de la zona erògena.

Veuen ja dibuixar-se en aquesta bota que n'he dit fa un moment alguna cosa que flota com un vel, una bufeta, que està a la dreta, en el camp de l'Altre, on ha d'anar a fer-se treballar la pulsio genital.

Doncs bé, què aplega això?

Doncs bé, justament el que ens ensenya l'experiència analítica! A saber, que la pulsio genital està sotmesa:

- a la circulació del complex d'Èdip
- a les estructures elementals i altres del parentiu,
- a alguna cosa que es designa com camp, insuficientment, com camp d'ela cultura, atès que aquest camp de la cultura, justament, es funda a partir d'aquest *no man's land*, on sens dubte la genitalitat com a tal ha de subsistir, però on sens dubte està dissolta, no aplegada.

Enlloc no es pot captar en el subjecte aquesta *ganze Sexualstrebung*.

Però, per bé que no hi sigui enlloc, hi és tanmateix difusa, i és això el que Freud tracta de fer-nos percebre en aquest article.

Perquè tot el que dirà de l'amor...

i per accentuar, i justament, en la mesura que es tracta de circumscriure la pulsio

...que l'amor, per concebre'l, cal que ens referim a una altra mena d'estructura.

Ell la divideix en tres aquesta estructura, en tres nivells:

- nivell del real.
- nivell de l'econòmic,
- nivell del biològic, l'últim.

Les oposicions que hi corresponen són tríples.

- A nivell del real:
és el que interessa i que és indiferent.
- A nivell de l'econòmic:
- el que dóna plaer i el que dóna desplaer.
- Només a nivell del biològic, l'oposició activitat-passivitat, aquí es presenta en la seva forma pròpia, veuran, l'única vàlida, quant al seu sentit gramatical, la posició: "*estimar-ser estimat*".

Ens veiem convidats molt honestament per ell a considerar que l'amor, en la seva essència, no ha de ser jutjat sinó com passió sexual del *gesamt Ich*. Ara bé, *gesamt Ich* és aquí en la seva obra un *hapax* al qual hem de doar el sentit del que es dibuixa auqn ens ha de donar compte del principi del plaer.

El *gesamt Ich* és aquest camp, aquest camp que els he convidat a considerar en aquest fet, que s'ha de considerar com una superfície i una superfície limitada que la pissarra hi sigui adequada per representar-lo, que tot pugui posar-s'hi, com es sol dir, sobre el paper.

Que es tracti d'aquesta xarxa que es representa amb arcs, línies, lligant punts de convergència, marcant en aquest cercle tancat el que s'hi ha de conservar d'homeostasi tensional, de mínima tensió, de no depassar un llindar de tensió, de necessària derivació, difusió de l'excitació, en mil canals, cada vegada que en un d'ells pogués ser massa intensa.

Aquesta filtració de l'estimulació a la descàrrega, és aquest aparell, aquesta calota -còrnia, si volen- que cal circumscriure en una esfera, on es defineix primerament el que ell en diu l'estadi del *Real-Ich*.

A això li atribuirà la qualificació d'*autoerotisch*.

D'això els analistes han conclós que...

com que s'havia de situar en algun lloc en el que en diem el desenvolupament, està totalment clar, pensen, que atès que la paraula de Freud és paraula d'Evangelí

...el nadó ha de tenir totes les coses al seu voltant per indiferents.

Un es pregunta com poden mantenir-se les coses en un camp d'observadors per als que els articles de fe tenen, en relació amb l'observació, valor tan aclaparador. Perquè al capdavant, si hi ha alguna cosa de la qual el nadó no dóna la idea, és de desinteressar-se del que entra en el seu camp de percepció. Que hi hagi objectes, des dels temps més precoç de la fase neonatal, és el que no constitueix cap dubte.

Autoerotisch no pot de cap manera tenir aquest sentit. I si llegeixen Freud en el text veuran que el segon temps, el temps econòmic, consisteix justament en això, que el segon *Ich*, el segon legítimament, el segon en un temps lògic, si volen, és *Lust-Ich*, que ell en diu *purifiziert -Lust-Ich* purificat- que aquest s'instaura justament en el camp exterior a la calota en el qual designo el primer *Real-Ich* de l'explicació de Freud.

Afora, en els objectes, i és això l'*autoerotisch*, i Freud mateix ho subratlla, que no hi hauria sorgiment dels objectes si en efecte no hi hagués "objectes bons per a mi".

Aquí es constitueix el *Lust-Ich* i el camp de l'*Unlust*: l'objecte com a resta, l'objecte ja no com a "bo per a mi", sinó estranger, i com a tal altrament l'objecte bo per conèixer, i amb raó, és el que es defineix en el camp de l'*Unlust*.

A aquest nivell apareix com a tal el *lieben*, estimar: els objectes del camp del *Lust-Ich* són amables. El *hassen* [odiar, avorrir], amb el seu lligam, altrament profund, amb el coneixement, és l'altre camp.

No hi ha rastre, a aquest nivell, d'una altra funció pulsional que justament aquestes que no són veritables pulsions, que en el text de Freud són anomenades *Ichtriebe*, i tot el seu text...

els hi demano que el llegeixin amb atenció

...consisteix en fundar el nivell de l'amor a aquest nivell, i en dir que si el que és així dividit, així definit a nivell d'el *Ich* no pren valor, funció sexual, no més passa de l'*Erhaltungstrieb*, de la conservació, a la *Sexualtrieb* en funció de l'apropiació de cadascun d'aquests camps, la seva captura per una de les pulsions parcials es defineix en un altre lloc.

Això els ho podria mostrar a cada línia del text. Si des de les tres vegades que fa que en parlo encara no ho han llegit, malament rai... Perquè és clar que aquest text valdria -potser es fa en algun altre lloc- valdria tto un any de

comentaris, és per això que els demano que el llegeixin, de cara a confirmar a continuació el que els hi dic per la lectura d'aquest text.

Freud diu pròpiament que *Vorhangung des Wesentlichen*, si destaquem aquí l'essencial, el subjecte enregistra els *äusseren Reize* [estímul externs], el que ve del món exterior, d'una manera purament passiva, no pulsional; la seva activitat només ve "en relació".

I inversament, li diu actiu *durch seine eigene Triebe*, per les seves pròpies pulsions. Es tracta aquí de la diversitat de les pulsions parcials.

En això som portats al tercer nivell que fa intervenir, de l'activitat-passivitat, però abans de senyalar-ne les conseqüències, es tracta de l'accent, els hi faig observar, el caràcter, si puc dir-ho, tradicional, clàssic, d'aquesta concepció de l'amor: "*voler-se el seu bé*".

Cal subratllar que aquesta és exactament l'equivalència del que en diem en la tradició, la teoria física de l'amor, el *velle bonum alicui*²² de Sant Tomàs, per a nosaltres, en raó de la funció del narcisisme que té el mateix valor.

Vaig subratllar fa molt temps el caràcter capciós d'aquest pretès altruïisme, que es satisfà preservant el bé -de qui? -d'aquell que, precisament, ens és necessari.

Aquí és on Freud pretèn assentar les bases de l'amor. Solament amb l'activitat-passivitat entra en joc el que passa pròpiament amb la relació sexual.

Ara bé, la cobreix, aquesta relació d'activitat-passivitat?

Tan poc, si de cas en aquesta ocasió, però igualment, en més d'una altra...

els prego que es remetin a cert passatge de *L'home dels llops*, per exemple, o repartit en altres punts de les cinc grans psicoanàlisis

...on Freud ens diu que la referència polar activitat-passivitat és per denominar, per recobrir, per metaforitzar el que roman insondable. El terme no és seu...

Però que mai no digui enlloc que psicològicament la relació masculí-femení pugui ser captada d'altra manera que per aquest representant de l'oposició activitat-passivitat, en tant que mai l'oposició masculí-femení com a tal sigui atesa.

²² Tomàs d'Aquino, Suma teològica (I, q.20 a.2): amare nit aliud est quam velle bonum alicui estimar no és altra cosa que voler el bé de l'altre)

Això designa prou la importància del que es repeteix aquí, sota la forma d'un verb, particularment agut per expressar el que hi ha en joc, aquesta oposició activitat-passivitat:

verschmilzt, diu, una cosa així com "s'escola", "s'esmuny", "s'injecta".

És una "arteriografia" i les relacions masculí-femení tampoc no l'esgoten.

Sabem naturalment que amb aquesta oposició activitat-passivitat es pot donar compte de moltes coses en el domini de l'amor. Però aleshores ens les hem de veure justament aquesta "injecció", per dir-ho així, de sadomasoquisme, que no s'ha de prendre, pel que fa a la realització pròpiament sexual, com un agent efectiu.

És clar que en la realització sexual es posaran en joc tots els intervals del desig. Quin valor té per tu el meu desig? Pregunta eterna que es planteja en el diàleg dels amants.

Però quant a aquest suposat valor, per exemple, del masoquisme -del masoquisme femení com es sol dir- convé posar-lo en el parèntesi d'una interrogació seriosa.

Forma part d'aquest diàleg, del que es pot definir en molts punts que és un fantasma masculí.

Moltes coses fan pensar que és una complicitat de part nostra sostenir-lo, però, per no lliurar-nos vull dir lliurar-nos del tot als resultats de la investigació anglosaxona...

que sobre aquest tema penso que no donaria gran cosa, si diem que hi ha en això cert consentiment de els dones, cosa que no vol dir res ...ens limitarem, amb més legitimitat, a les altres analistes, les dones que formen part del nostre grup.

I és molt sorprenent veure que les representants d'aquest sexe en el cercle analític estan completament disposades a mantenir aquesta creença del masoquisme femení com a bàsica. Sens dubte hi ha en això un vel que convé no aixecar massa de pressa, referent als interessos del sexe. Excursió al nostre comentari, a més excursió profundament lligada, ja ho veuran, haurem de tornar a veure què passa amb aquest lligam.

Sigui com sigui, aquí s'introdueix una observació, que res no ens serveix... aquí, coma màxim, d'aquest camp, tal com acaba de ser definit com el de l'amor

...res no ens serveix d'aquest quadre narcisista que Freud ens indica, en termes propis, en aquest article, ens indica que ha estat fet justament amb l'articulació d'aquest *autoerotisch*...

que hem de captar, com els hi he indicat, a saber com el criteri de sorgiment, el repartiment dels objectes

...amb aquesta inserció de l'autoerotisme, en els interessos organitzats del jo que s'anomenen el narcisisme.

Això vol dir que, si hi ha representació dels objectes del món exterior, d'una elecció i d'un discerniment i d'una possibilitat de coneixement, ras i curt, de tot el camp en el qual s'ha exercit la psicologia clàssica, encara res...

i per això tota la psicologia dita afectiva va fracassar fins a Freud

...res encara no hi representa l'Altre radical, l'Altre com a tal, l'Altre justament entre el que la sexualitat ens designa com dos camps, dos pols, dos móns oposats, entre el masculí i el femení.

Com a molt seran representats per alguna cosa que és diferent, inclús que aquesta oposició activitat-passivitat de la que parlava abans, l'ideal viril i l'ideal femení, aquests resorgeixen pròpiament d'un terme que no he introduït jo, justament per donar punts a les nostres col·legues femenines, que va ser introduït per una psicoanalista, i fa referència al rol de l'actitud sexual femenina, amb un terme que es diu "la mascarada".

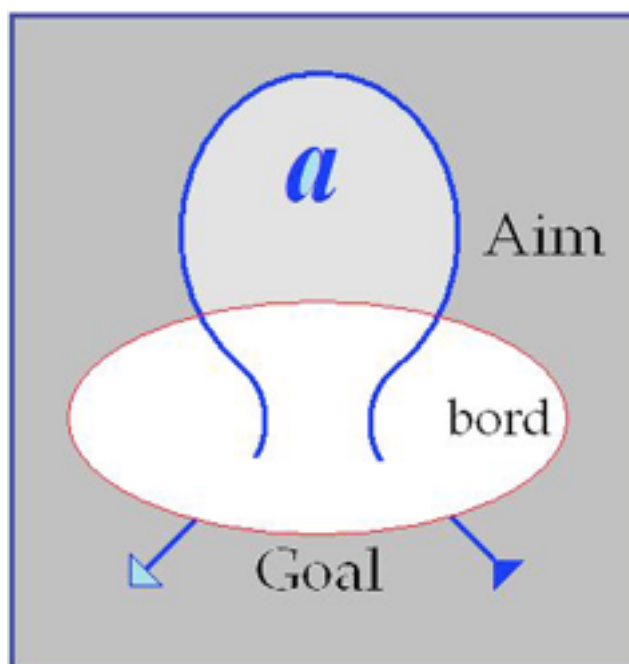
La mascarada no és el que entra en joc en la parada...

necessària a nivell dels animals per aparellar-se, i també el parament es manifesta generalment del costat masculí.

...la mascarada té un altre sentit, en el domini humà, precisament el de jugar ja no a nivell imaginari, sinó simbòlic.

A partir d'això ens queda, ara, mostrar que la sexualitat com a tal fa la seva entrada, exerceix la seva activitat pròpia, per intermedí, tan paradoxal com pugui semblar, de les pulsions parcials.

Tot el que ens en diu Freud, tot el que en lletreja, tot el que n'articula, ens mostra aquest moviment que els vaig traçar a la pissarra la vegada anterior, aquest moviment circular d'alguna cosa de l'impuls que surt a través de la vora erògena per tornar-hi com sent la seva diana, després d'haver fet la volta d'alguna cosa (x), que jo anomeno l'objecte (a).

Entenc que així és com el subjecte arriba, tracta d'atènyer el que és pròpiament parlant la dimensió de l'Altre (amb A majúscula).

I que un examen igualment puntual de tot aquest text és la posada a prova... amb cura, com peces dures, que cal mossegar segons la imatge que evocava abans

...és la que ens farà aparèixer, inclús en l'examen de Freud, i fins it ot en els fracassos d'aquest examen, la veritat del que avanço aquí. Aquesta és la distinció radical que hi ha entre "estimar-se a través de l'altre"...

cosa que no deixa, en aquest camp narcisista de l'objecte, cap transcendència a l'objecte, cap transcendència a l'objecte inclós ...i el que passa en aquesta "circularitat de la pulsíó", on l'heterogeneïtat mateixa de l'anar i tornar mostra en el seu inetèrval una fenedura.

Perquè què té de comú "veure" i "ser vist", i també, la manera com Freud es veu portat a articular-ho en quadres i característiques. Agafem la *Schaulust*, la pulsíó escòpica, ell mateix oposa:

-*besachauen*, mirar un objecte estranger,

-ser mirat -l'objecte propi- per una persona estrangera: *beschaut werden*.

Doncs un objecte i una persona no és el mateix. Al final del cercle, diguem que es relaxen, o que el puntejat se'ns escapa una mica.

Per altra banda, per lligar-los, cal que Freud els circumscrigui en la seva mà a la base, on es reuneixen l'origen i la punta, i que tracti de trobar-hi la unió, justament en el punt de retorn, i circumscriure'l dient que l'arrel de la pulsíó

escòpica s'ha d'agafar tota ella en el subjecte, en el fet que el subjecte es veu ell mateix.

Només que, perquè es Freud, ell no s'equivoca mai. No és veure's en el mirall, és *selbst ein Sexualglied beschauen*, es mira -diria jo- en el seu membre sexual.

Sols que això tampoco va així. Perquè cal identificar això amb el seu invers que és força curiós i m'estranya que ningú n'hagi capat l'humor: això s'igualava amb *Sexualglied von eigener Person beschaut werden*, és a dir, d'alguna manera, "el número dos s'alegra de ser senar", el sexe o la cueta s'alegra de ser mirada.

Qui ha pogut captar mai el caràcter veritablement subjectivable d'un sentiment igual? De fet, l'articulació, el lligam d'aquest nus, d'aquest bucle, que és el d'anar i tornar de la pulsio, s'obté molt bé si només canviem un dels termes de Freud:

- no *eigenes Objekt*, l'objecte propi que és de fet allò a que es redueix el subjecte, a un objecte.-ni *von fremder Person*, l'altre, és clar,
 - ni *beschaut*,
 - sinó *werden*, no *machen*,
- el que hi ha en joc en la pulsio, és "fer-se veure".

En aquest "fer-se" es concentra l'activitat de la pulsio, i si ens hi referim, en el camp de les altres pulsions, potser podrem obtenir, captar, alguna llum.

He d'anar de pressa, i no sols que abreugi, sinó que empleni...

cosa molt sorprenent, molt destacable

...els forats que Freud va deixar oberts en la seva enumeració de les pulsions.

Després del "fer-se veure", en portaré un altre, el "fer-se escoltar", del qual ell no ens en parla.

I els hi hauré d'indicar, molt de pressa, aquesta diferència a destacar que hi ha, en el "fer-se veure". Si més no tenen orelles:

les orelles són aquesta mena d'orifici...

l'únic en el camp de l'inconscient

...que no es pot tancar.

Aleshores pensoq ue entendran el que els hi vull dir, senyalant que el "fer-se veure" s'indica amb una fletxa que certament torna així, i entenguin una mica el "fer-se escoltar"...

aquesta és simplement una indicació per a més tard

...el fer-se escoltar va vers l'altre si el "fer-se veure" va vers el subjecte. I això té una raó estructural, és important que de passada ho digui.

Tornem a la pulsio oral.

Què és?

Es parla dels fantasmes de devoració: "fer-se menjar". Tothom sap que, efectivament, és això, i confinant amb totes les resonàncies del masoquisme, el que veiem, el terme, el terme altrificat de la pulsio oral.

Però per què no posem les coses entre l'espasa i la paret, justament d'això que brandem tota l'estona i, atès que ens referim al nodrissó, i al pit, i que el nodrissó, el pit, és la succió, és el "fer-se xuclar", és el vampir.

Cosa que ens aclareix per altra banda sobre el que passa amb aquest objecte singular...

que m'esforço en despegar en la seva ment de la metàfora aliment
...el pit.

El pit és també una cosa clavada i que xucla -què? -l'organisme de la mare.

A aquest nivell s'indica prou quina és la reivindicació, de quina manera...

i això ens posa en el camí del que els hauré de mostrar
...la reivindicació per part del subjecte d'una cosa separada d'ell però que li pertany, amb la que es tracta que ell es completi.

A nivell de la pulsio anal, escoltin -detinguem-nos una mica- naturalment, la cosa sembla que ja no va de cap manera. I tanmateix, "fer-se cagar" té un sentit.

Quan un diu "Aquí, un es fa cagar molt", s'està en relació amb l'emmerdador etern!

La cosa es fa encara més interessant en la mesura que tot el que passa, en el camp de la pulsio anal, amb l'economia d'aquest famós objecte que ens equivocariem si identifiquéssim purament i simple amb la funció, diversament especificada, que se li dona en el metabolisme de la neurosi obsessiva.

Ens equivocariem força:

- si l'amputéssim de tot el que representa, aquest famós escíbal, com a regal, si es dona el cas, de tota la relació que té, en el fons, amb la pol·lució, amb la purificació, amb la catarsi,

- si no veiem que, sens dubte, aquí és...

i amb raó, d'aquí en surt la noció
...on es situa la funció de l'oblativitat.

I per dir-ho tot, l'objecte no és molt lluny...
cosa que ens porta al cicle de la fórmula que he posat allà a tall d'exerg
...del domini que en diem el de l'ànima.

Què ens indica, què ens revela aquesta mirada des de l'aire?

En aquest flux, aquest capgirell que la bossa de la pulsíó representa com si
allí, d'alguna manera, invaginant-se a través de la zona erògena, fos ella qui
s'encarregués d'anar a algun lloc a buscar alguna cosa que cada vegada
respon en l'Altre a la pulsíó.

No repetiré la sèrie: diguem que a nivell de la *Schaulust*, es tracta de la
mirada, però només ho indico per dir-los-hi que hi tornaré més tard sobre els
efectes en l'Altre d'aquest moviment de crida.

Senyalem aquí aquesta polaritat del *cicle pulsional* amb aquesta relació amb
alguna cosa sempre al centre designat que és un òrgan, que s'ha de prendre
en el sentit, aquí, d'instrument de la pulsíó.

Convindria que ara ens interroguéssim sobre aquest objecte, en un sentit
diferent que que tenia fa un moment, com instaurat en l'esfera d'inducció de
l'*Ich*, aquest òrgan, aquest objecte incòpsable, un objecte que tan sols
podem contornejar, aquest fals òrgan, per dir-ho tot.

Dic que es situa en relació amb alguna cosa que és el veritable òrgan, i per
fer-ho percebre...

i per dir que aquest és l'únic pol que, en el domini de la sexualitat, estigui
al nostre abast, sigui capaç de ser aprehès
...em permetré avançar per a vostès un mite, sobre el qual agafaré el
padrinatge històric del que es diu al *Banquet* de Plató, per boca
d'Aristòfanes, referint-se justament a allò sobre el que s'interroga, a saber la
naturalesa de l'amor.

Això suposa clarament que ens donem el temps, que ens donem el permís
d'usar...

en el judo amb la veritat
...d'aquest aparell, aquest aparell que, amb el mau auditori anterior, sempre
vaig evitar usar.

Els hi vaig donar els models antics, i especialment en el camp de Plató, però només els hi vaig donar l'aparell per solcar aquest camp. No sóc dels que diuen:

"Nens meus, aquí hi ha un tresor"

Mitjançant això treballaran aquest camp.

Els hi vaig donar la rella i l'arada, a saber que l'inconscient estava fet de llenguatge, i en un moment puntual, que va tenir lloc, fa uns tres anys i mig, en van resultar al menys dos treballs ben bons, fins i tot tres. Però ara es tracta de dir:

"El tresor, el que cal trobar, només es pot dir pel camí que anuncio".

Aquest camí que participa del còmic...

absolutament essencial si compremem qualsevol dels diàlegs de Plató, a fortiori el que hi ha en El Banquet

...i també, si volen, de la broma, doncs és clar, no és altra cosa que la faula d'Aristòfanes.

És un desafiament als segles, perquè aquesta faula els ha travessat sense que ningú hagi intentat millorar-la.

Ho intentaré.

Precisament esforçant-me en puntualitzar el que es va dir en aquest Congrés, Congrés de Bonneval, vaig arribar més o menys a fomentar alguna cosa que s'expressarà així:

"Els hi parlaré de la lamel·la".

Si volen accentuar el seu efecte de broma, li diran *l'homeleta*. Aquesta homeleta, ja ho veuran, és més fàcil d'animar que l'home primordial, en el cap del qual sempre hem de posar un homuncle per fer-lo anar.

Cada vegada que es trenquen les membranes de l'ou d'on sortirà el fetus a punt de ser un nounat, imaginin per un moment que alguna cosa se n'envoli, cosa que pot passar amb un opu com amb un home, a saber l'homeleta o la lamel·la.

La lamel·la és una cosa extraplana, i que es desplaça com l'ameba, només que és una mica més complicat. Però passa pertot arreu. I com que es tracta d'una cosa...

ara els hi diré per què

...que té relació amb el que l'ésser sexual perd en la seva sexualitat.

És...

com és l'ameba en relació amb els altres éssers sexuals

...immortal, per la raó que sobreviu a tota divisió, que subsisteix a tota intervenció escissípara. I corre.

Doncs bé, això no és gens tranquil·litzador !

Perquè, suposin tan sols que això els hi envolti la cara mentre dormen tranquil·lament. No acabo de veure com no entrarien en lluita amb un ésser capaç d'aquestes propietats. Però no seria una lluita molt còmoda.

Aquesta lamel·la, aquest òrgan que té la característica de no existir, però que no deixa de ser un òrgan -i podré donar més desenvolupament sobre el seu lloc zoològic- ja els he senyalat, és la libido.

La libido, ja els hi he dit, en tant que pur instint de vida, és a dir en el que està retirat de vida, de vida immortal, de vida irrepresible, de vida que no té necessitat de cap òrgan, de vida simplificada i indestructible, del que justament es sostrau a l'ésser vivent, d'estar sotmès al cicle de la reproducció sexual.

I això és el que representa l'equivalent, els equivalents possibles, totes les formes que es poden enumerar, de l'objecte (*a*).

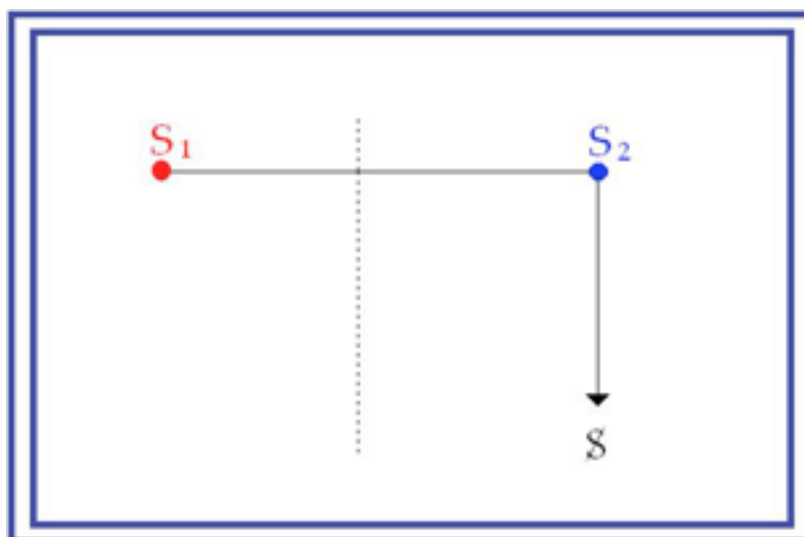
No són més que representants, figures.

El pit...

com equívoc, com element característic de l'organització mamífera, la placenta per exemple

...representa clarament aquesta part d'ell mateix que l'individu perd amb el naixement i que pot servir per simbolitzar l'objecte perdut més profund.

Per a tots els altres objectes podria evocar la mateixa referència, i això aleshores s'aclareix demostrant què hi ha en joc, i que s designa en la partida inferior amb el que he dibuixat a la pissarra, marcant la relació del subjecte amb el camp de l'Altre, abaix, amb l'origen aquí:

Si és veritat que el subjecte només sorgeix en el món, només existeix...

perquè, al capdavant, en el món del *Real-Ich*, del jo, del coneixement, tot pot existir com ara, inclosos vostès, i la consciència, sense que hi hagi per això, pensin el que vulguin, el menor subjecte.

...si el subjecte és el que jo els ensenyo, a saber el subjecte determinat pel llenguatge i la paraula, això vol dir que el subjecte *in initio* comença en el lloc de l'Altre, en tant que allí sorgeix el primer significat.

Si descobreixen en el desert una pedra coberta de jeroglífics, no dubten ni un instant que hi ha hagut un subjecte al darrere per inscriure'ls. Però que cada significat s'adreça a vostès: és un error, la prova n'és per altra banda que no poden entendre res.

En canvi els defineixen com a significats, perquè estan segurs que cadascun d'aquests significats es relaciona amb cadascun dels altres. I d'això es tracta en la crida²³ del subjecte al camp de l'Altre.

El subjecte neix en tant que en el camp de l'Altre sorgeix el significat. Però per aquest mateix fet, aquell que, prèviament, no era res, com subjecte per venir, esdevé, es qualla en significat, cosa que no ens sorprèn.

Si aquesta relació amb l'Altre és justament el que per a nosaltres fa sorgir el que aquí representa la lamel·la, a saber, no la polaritat sexuada, la relació del masculí amb el femení, sinó la relació del subjecte, del subjecte vivent, amb el que perd, per haver de passar pel cicle sexual per a la seva reproducció.

Això explica l'afinitat essencial de tota pulsó amb la zona de la mort.

²³ En la versió oficial (Miller) posa de "la relació del subjecte amb el camp de l'Altre" (rapport en comptes de *rappel*)

Si faig la conciliació d'aquesta doble cara de la pulsíó, de presentificar la sexualitat en l'inconscient i de ser, en la seva essència, representant de la mort.

Si els he parlat de l'inconscient com del que s'obre i es tanca, és perquè la seva essència és marcar aquest temps, origen del subjecte, a través del qual, per nàixer amb el significant neix dividit subjecte incontestablement certificat en l'Altre, i subjecte que s'identifica amb aquest sorgiment a nivell del que, just abans, anticipadament, com a subjecte no era res, però que, tan sols aparèixer, es coagula en significant.

D'aquesta relació, d'aquest esforç, d'aquesta conjunció, d'aquesta crida del subjecte ...

on està en el camp de la pulsíó, vers el subjecte on s'evoca en el camp de l'Altre

...d'aquest esforç per reunir-se, depèn que hi hagi un suport per la *ganze Sexualstrebung*.

No n'hi ha d'altra.

Per això, i sols per això, la relació dels sexes es representa a nivell de l'inconscient.

Per la resta:

-està a mercè dels avatars d'aquest camp d el'Altre,

-està a mercè de les explicacions que s'eli dóna, que se li ensenya, de saber com s'hi ha d'agafar,

-està a mercè de la vella de la que cal
no és pas una faula vana

...que ensenyi a Dafnis com s'ha de fer per fer l'amor.

Discussió

François Wahl

Aquesta força que és la libido, que és anterior a tota pulsíó, és a dir, si la libido, si vostè sopesa la libido...

Lacan

La libido és la lamel·la, és un òrgan.

François Wahl

Com justifica vostè la pèrdua en relació amb això, del pas per la sexualitat? En quin moment s'introdueix en relació amb ella l'articulació activitat-passivitat?

Lacan

Perfecte, vostè subratlla molt bé una de les faltes del meu discurs. Faci'm la confiança, perquè atès el temps que ens queda jo no faci una resposta molt llarga.

1) Aquesta mena d "cos de lamel·la", amb la seva inserció en algun lloc, perquè aquesta lamel·la té una vora, ve a inserir-se allà on els hi he posat, escrit a la pissarra, a saber, en la zona erògena, a saber, en un dels orificis del cos, en la mesura que aquests orificis -tota la nostar experiència- estan lligats a l'obertura-tancament de la fenedura de l'inconscient. hi estan lligades perquè és així com se'ns hi nua la presència del vivent.

Si hem descobert alguna cosa que lliga a l'inconscient la pulsíó dita oral, anal, a la qual cosa afegeixo la pulsíó escòpica i la que s'hauria de'anomenar la pulsíó invocant, que te aquest privilegi, com els hi he dit incidentment...

res del que els hi dic és pura plasenteria

...té la propietat de no poder tancar-se,

aquesta és la inserció de la lamel·la.

Gràcies a Déu no ho he dit, però ho he escrit.

És a la pissarra.

2) la relació de la pulsíó amb activitat-passivitat:

crec que m'he explicat prou dient que a nivell de la pulsíó és purament gramatical. És un suport, artifici que freud utilitza per fer-nos captar l'anar i tornar del moviment pulsional.

Però ja he repetit quatre o cinc vegades sobre el subjecte: que no el podríem reduir purament i simplement a una reciprocitat. No n'hi ha cap, a nivell de la pulsíó, i ha he indicat avui de la forma més explícita que en el conjunt dels

tres temps (a), (b), (c), en el que Freud articula cada pulsíó, ja veuran el text, és important, és necessari substituir la fórmula del "fer-se... alguna cosa", "veure", "escoltar", etc., i tota la llista que he donat.

Això implica essencialment i fonamentalment activitat, i en això enganxo amb el que...

en el punt que els he citat

...Freud mateix articula dient...

distingint els dos camps: per una part el camp pulsional, i per l'altra el camp narcisístic de l'amor

...dient que a nivell de l'amor hi ha reciprocitat entre l'"estimar" i el "ser estimat", i que en l'altre camp es tracta d'una pura activitat *durch seine eigene Triebe*, per al subjecte, d'acord?

De fet salta als ulls que fins i tot en llur suposada "fase fàl·lica", l'exercici d'una pulsíó masoquista, per exemple, exigeix que el masoquista s'escarrassi molt, si em permeten l'expressió.

Seminari XI

Capítol 16

27 de maig de 1964

Si la psicoanàlisi ha de constituir-se com ciència de l'inconscient, els fonaments...

ja ho saben

...són que convé partir del fet que:

l'inconscient està estructurat com un llenguatge.

D'això he deduït, desenvolupo per a vostès, essencialment una topologia la finalitat de la qual és donar compte de la constitució del subjecte.

Sobre això s'ha donat el cas...

en un temps que espero superat

...que m'objecten que fent això...

atorgant la dominant a l'estructura

...descuido aquesta dinàmica tan present en la nostra experiència, arribant a dir que tanmateix fins i tot eludeixo el principi afirmat en la doctrina freudiana que aquesta dinàmica en la seva essència és sexual de dalt a baix.

Crec, espero, que el procés del meu desenvolupament d'aquest any, i concretament en el punt que ha arribat a una mena de culmen, la vegada anterior, els mostri que aquesta dinàmica és lluny de perdre-hi.

Recordo...

potser expressament que aquells que es van absentar en aquella sessió ho sàpiguen

...que hi vaig poder accentuar...

primera cosa essencial que diré

...que hi vaig afegir un element, crec, completament nou, a aquesta dinàmica, seguidament veurem l'ús que en faré, que és la segona cosa que recordaré.

La primera és accentuar que en aquest repartiment del camp que constitueixo en oposar...

en relació amb el que en direm l'entrada de l'inconscient

...els dos camps del subjecte i d'el'Altre.

L'Altre, amb una A majúscula:

-en tant que és el lloc on es situa la cadena del significat, en tant que governa tot el que es podrà fer present d'entrada del subjecte,

-l'Altre com el camp d'aquest vivent en el que el subjecte ha d'aparèixer.

I he dit:

del costat d'aquest vivent cridat a la subjectivitat, és on es manifesta la pulsio.

En ser tota pulsio...

per essència de pulsio

...pulsio parcial, cap pulsio representa...

cosa que Freud evoca en un moment per demanar-se si és l'amor qui la realitza

...la totalitat de la *Sexualstrebung*, de la tendència sexual, en tant que podria ser concebuda...

tal com es concep en última instància, però justament en un camp que està exclós de la nostra experiència

...com havent de fer present -si hi entrés- en el psiquisme, la funció de la *Fortpflanzung*, la funció de la reproducció.

Aquesta funció, qui no l'admetria en el pla biològic?

El que afirmo, el que avanço...

a partir de Freud, que en dóna fe de totes les maneres
...és que no està representada com a tal en el psiquisme, que en el psiquisme res no és suficient, per a que el subjecte pugui situar-se com "ser mascle" o "ser femella".

En el seu psiquisme només situa equivalents: activitat i pasivitat que estan lluny de representar-la d'una manera exhaustiva.

Freud ho subratlla, ho accentua...

hi afegeix també la ironia de dir pròpiament que no és -aquesta representació- ni tan coercitiva ni tan exhaustiva, *durchgreifend, ausslieblich*
...en els termes que ell utilitza, la polaritat del ser, del mascle i de la femella, només es representa a partir de:

-la polaritat de l'activitat, activitat que es manifesta a través de les *Triebe*.

-mentre que l'altre terme de polaritat, la passivitat, només és la passivitat cara a cara amb l'exterior *gegen die äusseren Reize*.

Només aquesta divisió essencialment...

i en aquest punt vaig concloure la vegada anterior

...fa necessari el que es va fer present primerament el que es va fer present primerament, tret a la llum per l'experiència analítica: que els camins del que cal fer, com a home, com a dona, estan completament, per dir-ho així, abandonades al drama, al model d'un escenari que es situa en el camp de l'Altre, cosa que és pròpiament l'Èdip.

Ho vaig accentuar la vegada anterior, dient-los-hi que el que cal fer, com a home o com a dona, aquest ésser humà que abordem en el camp de la seva realitat psíquica, en últim terme ho ha d'anar a aprendre, de dalt abaix, sempre de l'Altre.

I vaig evocar la vella del conte de Dafnis i Cloe, faula que ens representa que hi ha un darrer camp...

i que és precisament el camp, cim de la realització sexual
...en el que al capdavall l'innocent no coneix els camins.

Que sigui la pulsíó -la pulsíó parcial- qui l'orienti, que el dirigeixi, que sols la pulsíó parcial sigui el representant, en el psiquisme de les conseqüències de la sexualitat, és el signe que en el psiquisme la sexualitat és presentada, és representada per una relació del subjecte:

-que es dedueix d'una cosa diferent de la sexualitat mateixa.

-que s'instaura en el camp del subjecte per una via que és la via de la falta.

Dues faltes (*manques*) es recobreixen.

Una que sorgeix en la falla (*défaut*), en la falla central al voltant de la qual gira la dialèctica de l'esdeveniment del subjecte al seu propi ésser en la relació amb l'Altre, pel fet que el subjecte depèn del significat en tant que el significat està primerament en el camp de l'Altre.

I aquesta falta ve a recobrir, ve a reprendre, una altra falta que és ja falta real, anterior, que hem de situar en l'esdeveniment del vivent, a la reproducció sexuada.

Aquesta falta és el que el vivent perd de la seva part de vivent:

-en ser aquest vivent qui es reproduïx per la via sexuada, és aquesta falta la que es refereix a alguna cosa real que és el següent: que el vivent, en estar subjecte al sexe, també està sotmès a la mort individual.

Aquesta prossecució del complement...

que ens il·lustra de manera tan patètica i també ensarronadora el mite d'Aristòfanes: que és l'altre, que és la seva meitat sexual el que el vivent busca en l'amor

...aquesta forma de representar míticament "el misteri de l'amor", l'analista, l'experiència analítica la substitueix per la recerca, no del complement, del complement sexual, sinó la recerca d'aquesta part perduda per sempre d'ell mateix en el vivent, que està constituïda pel fet:

- que no és més que un vivent sexual, i
- que ja no és immortal.

A això es refereix i ens fa captar

...que la pulsio...

l'única: la pulsio parcial

...té aquesta cara fonamental...

en el principi mateix que la fa servir per induir el vivent, per un cimbell, a la seva realització sexual

...és al començament quan és pulsio...

pulsio que Freud va anomenar "pulsio de mort"

...quan representa en ella mateixa la part de mort en el vivent sexual.

Per això desafiant, potser per primera vegada en la història, aquest mite...

provist d'un prestigi tan gran, que ja he evocat, en l'obra on Plató el situa

...d'Aristòfanes, el vaig substituir l'anterior vegada, per aquest mite fet per encarnar aquesta part faltant, aquest mite que vaig dir-ne de la lamel·la, que té aquesta importància nova, amb l'experiència veurem el suport que ens aportarà, en designar la libido com que ha de ser concebuda, no en la forma d'un camp de forces, sinó en la forma d'un òrgan.

La libido és l'òrgan essencial que s'ha de comprendre de la naturalesa de la pulsio. Si aquest òrgan no és sinó "la part perduda del ser" en l'especificitat d'un ésser sexual que "assegura"... és un òrgan irreal?

Els hauria de mostrar -de més d'una forma- a proòsit d'això, que l'irreal aquí ja no és imaginari, que l'irreal es defineix per articular-se amb el real d'una manera, cert, que ens escapa, i és això justament el que requereix que la seva representació sigui mítica, com estem fent.

I a continuació els hi puc designar que el fet que sigui irreal no impedeix tampoc a un òrgan encarnar-se, i els en donaré de seguida la materialització. Una de les formes més antigues d'encarnar en el cos aquest òrgan irreal no cal buscar-la gaire lluny, és el tatuatge, és l'escarificació.

Realment aquesta entalla...

que s'encarna fins al punt de proliferar sota la forma de tatuatges

...que té aquesta funció...

des d'on aquest òrgan ve a culminar en aquesta relació dels subjecte amb l'Altre

de ser per a l'Altre, en que aquest tatuatge, aquesta escarificació primitiva ve a:

-situar el subjecte, marcar el seu lloc, en el camp de les relacions entre tots els membres del grup, entre cadascun i tots els altres.

-i al mateix temps tenir de manera evident aquesta funció eròtica que tots els que n'han aproximat la realitat, han percebut.

En aquesta relació, en aquesta relació fonamental de la pulsio, és essencial el moviemtn amb el qual l'embranchida, la fletxa que surt vers el blanc, només compleix la seva funció emanant realment per tornar sobre el subjecte.

El pervers, en aquest sentit és aquell que, en curtcircuit, més directament que ningú més encerta el seu tir, integrant amb la major profunditat la seva funció de subjecte amb la seva existència de desig.

Això és completament diferent de la variació d'ambivalència que fa passar l'objecte del camp de l'odi al de l'amor i inversament, segons que sigui profitós o no per al benestar del subjecte.

No és quan l'objecte no és bo per al seu objectiu que un esdevé masoquista.

No és perquè el pare la decep que la malalteta de Freud dita "l'homosexual" es fa homosexual, hauria pogut fer-se amb un amant.

És una altra cosa el que es manifesta cada vegada que estem en la dialèctica de la pulsio. Aquesta direcció es distingeix fonamentalment del que passa amb "l'amor com el que és del camp del bé del subjecte".

El que passa amb "la pulsio com el que és del camp del seu esforç per realitzar-se en la relació amb l'Altre", cal posar-ho radicalment en el principi d'aquest camp en el que avancem.

Per això avui vull tornar a posar l'accent en aquesta tensió...

que s'ha de mantenir sempre com la més fonamental

...de la realització del subjecte en la seva dependència significant com estant en primer lloc en el lloc de l'Altre, cosa a la que pretenc tornar avui per repartir-ne en dues operacions fonamentals la dialèctica.

Que sigui veritat que tot sorgeixi de l'estructura del significant implica que el que vaig dir-ne en primerament "la funció del tall", s'estructura ara en el desenvolupament, en el que vaig dir-ne "la funció topològica de la vora". La relació del subjecte amb l'Altre s'engendre tota ella en aquest procés de fenedura.

Tot podria ser allí sense això...

les relacions entre els éssers en el real i incloent-hi vostès que són allà, els éssers animats

...tot es podria engendrar en termes de relacions inversament recíproques.

És en el que la psicologia -és en el que tota una sociologia- s'esforça i pot reeixir-hi, en el fet que tan sols es tracta del domini animal. La captura de l'imaginari basta per motivar tota mena de comportaments del vivent.

El que l'anàlisi torna a introduir...

singularment atès que, al capdavant, en mantenir aquesta dimensió, la via filosòfica hauria bastat: en això s'ha mostrat insuficient, a falta d'una suficient definició de l'inconscient

...el que s'ha de destacar en la psicoanàlisi, és que ens recorda que els fets de la psicologia humana no es podrien concebre, que no ho podrien en l'absència -com a tal- d'aquesta "funció del subjecte", definit el subjecte com l'efecte del significant.

Aquí, on els processos han de ser definits, certament, com circulars...
apunto entre el subjecte i l'Altre:

-del subjecte cridat a l'Altre,

-al subjecte del que ell mateix va veure aparèixer en el camp de l'Altre,

-de l'Altre que torna allí

...aquest procés és circular, però per la seva naturalesa sense reciprocitat, per ser circular és dissimètric.

Adonin-se que avui, ara m'estic avançant, els porto a un terreny d'una lògica la importància essencial de la qual espero que hi accentuïn. L'esquema que vaig escriure a la pissarra l'altra vegada...

Avui no hi ha res escrit a la pissarra, però hi posaré alguna cosa

...de la sortida apodíctica que els vaig donar de la crida, del que distingeix el significant del signe.

Perquè el signe, si és cert com se diu, podem atènyer-nos a aquesta definició que és:

"el que representa alguna cosa per algú",

tota la seva ambigüitat es basa en això, que aquest "algú" pot ser moltes coses, pot ser l'univers tot sencer, en la mesura que ens ensenyen des de fa algun temps que la informació hi circula amb el negatiu, com es sol dir, de l'entropia.

Tot nus on es concentren signes en tant que representen alguna cosa, pot ser considerat algú.

El que s'ha de recalcar per contra...

perquè aquesta és la línia en la que podem fer avançar aquí el procés del nostre interès

..és, és el que havia posat a la pissarra la vegada passada, i que evoco:

"que un significant és el que representa un subjecte, allí, per a un altre significant".

En produir-se el significant en el camp de l'Altre, fa sorgir el subjecte de la seva significació, però no és, no juga, com significant...

sinó per, en aquest punt, del que els acabo de dir a propòsit de l'algú, que pot ser tota mena de coses, si és aquest punt, aquest on està, el que serà cridat a parlar com a subjecte

...tan sols funciona en reduir el subjecte en curs a no ser més que un significant, a petrificar-lo en el mateix moviment en que el crida a funcionar com un subjecte.

Aquesta és pròpiament la pulsació temporal, en la que s'institueix el que és la característica de sortida de l'inconscient com a tal: aquest tancament.

El que alguns analistes -un entre ells si més no- va percebre a un altre nivell, per fer-lo sorgir, tractar de significar-lo, en un terme que va ser aleshores nou i per altra banda que no va ser mai explotat en el camp de l'anàlisi, l'ἀφάνις que vaig dir-ne letal, i d'una altra manera, en un punt també, el *fading* del subjecte.

Que aquí, insisteixo un moment, que jo els hi faci percebre fins a quin punt és sempre possible retrobar-ho, en cada temps de l'experiència concreta i fins i tot de l'observació, a condició que aquest mecanisme la dirigeixi i en llevi les cegueses, hi tornaré, potser, si l'esdevenidor em concedeix haver de

parlar de nou amb vostès, hi tornaré en el camp del que en diem la dissertació psicològica.

L'error profund, l'error piagètic...

per les persones que creguessin que això és un neologisme, subratllo que es tracta del Sr. Piaget, dic això perquè d'un temps ençà m'he acostumat a que es quedin sospesos d'un terme que jo creia fàcilment comprensible

...l'error que rau...

és clar que avui no podria insistir-hi molt, però ho indico

...en la noció del que en diuen "el discurs egocèntric" del nen, precisat com l'estadi on faltaria el que sembla, en aquesta psicologia alpina, la falta de la reciprocitat. Quan la reciprocitat és ben lluny de l'horitzó del que ens ha de sol·licitar en aquest moment.

La noció del "discurs egocèntric"...

si observen bé en quines condicions es produeix, es pot observar

...és un contrasentit:

l'infant, en aquest famós discurs que es pot *magnetofonar*, no parla per a ell, com diuen.

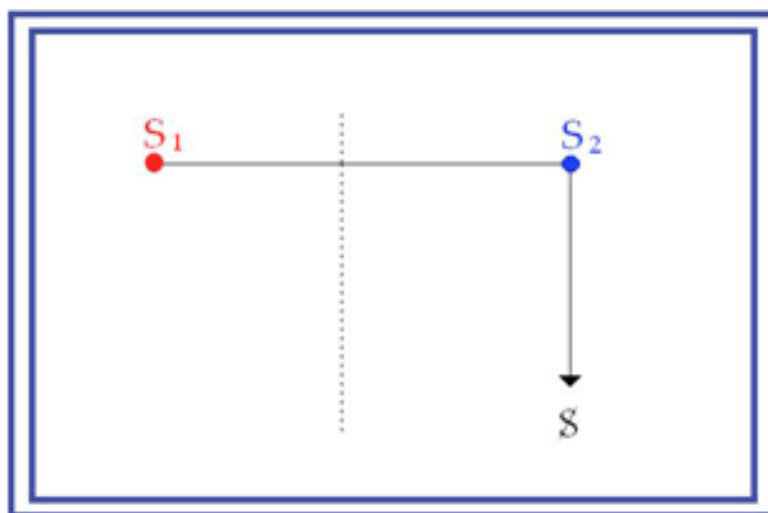
No hi ha dubte que no s'adreça a l'altre, per fer aquí aquesta repartició teòrica, que ens dedueixen de la funció del "jo" i del "tu".

Però cal que n'hi hagi d'altres allí: és mentre són allí, tots junts, per exemple dedicant-se a petits jocs d'operacions, com se'ls hi dóna -per exemple- en certs mètodes dits d'educació activa, aleshores parlen.

Que no s'adrecin a tal o tal altre no és el que importa, parlen, si em permeten l'expressió, "*à la cantonade*".

Aquest discurs egocèntric és un "*a bon entenedor, breu parlador!*"

Però tampoc és el que ens permet indicar, trobar, aquesta construcció del subjecte en el camp de l'Altre, tal com els hi designa aquesta fletxeta de la pissarra.

Aquí, en captar-se en el seu naixement en el camp d'el'Altre, la característica del subjecte de l'inconscient es defineix en el fet...

on el tornem a trobar en el mateix camp de l'Altre, de l'altra escena per exemple, en el somni

...que sota el significat que desenvolupa les seves xarxes, les seves cadenes i la seva història, el subjecte està en un lloc indeterminat.

Més d'un element del somni, gairebé tots, poden ser el punt on situar-lo diversament en la interpretació,.

Si es considera la "pliació" en tots els sentits de la interpretació és que no comprès res; val a dir que els psicoanalistes no s'expliquen gaire bé.

La interpretació:

-no es pot plegar a qualsevol sentit,

no designa més que una sola sèrie de significants,

però el subjecte pot efectivament ocupar diversos llocs, segons que es situï sota d'un o un altre d'aquests significants.

Però ara vaig a les meves dues operacions que pretenc articular avui en aquesta referència del subjecte a l'altre.

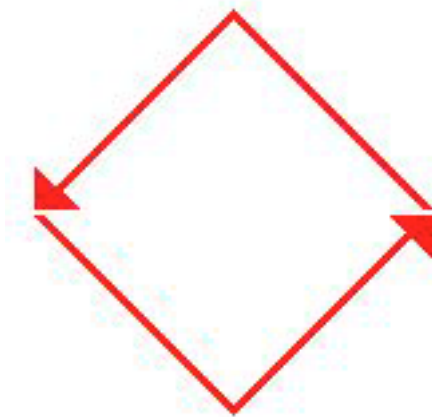
Procès de vora, procés circular, té el seu suport en aquest petit rombe, que saben que jo utilitzo com algoritme precisament en el meu graf.

Precisament perquè és necessari per integrar a alguns dels productes finits d'aquesta dialèctica:

-és impossible no integrar-lo, per exemple, al fantasma mateix, és el S ◇ a,

-no és possible tampoc no integrar-lo a aquest nus radical, on convergeix la demanda i la pulsó, aquell que designa S ◇ D i que en podríem dir el crit.

Però de moment fixem-nos en aquest petit rombe: vora, vora funcionant. N'hi ha prou amb proveïr-lo d'una direcció vectorial, el sentit de la qual, aquí invers a les agulles del rellotge, depèn del fet que, al menys en les nostres escriptures, llegeixin les coses d'esquerra a dreta.

La v minúscula inferior, on es divideix aquí el rombe...

són suports per al pensament, que requereixen artificis, però no hi ha topologia que no requereixi el suport d'algun artifici, aquest és el resultat justament del fet que el subjecte depèn del significat, altrament dit, d'una certa impotència del pensament

...La v minúscula de baix és el vel, constituït per la primera operació, on pretenc entretenir-los per un moment.

Potser també trobaran, al capdavant, que són beneiteries, però la lògica ho és sempre una mica: si no anem fins a l'arrel del beneit, un es veu indefectiblement precipitat en la ximpleria, com seria fàcil donar-ne exemples.

Les preteses antinòmies de la raó, ja saben:

"El catàleg de tots els catàlegs que no s'inclouen ells mateixos"

i arribem a un atzucac, cosa que dóna, no sabem per què, vertígens als lògics.

Quan la solució és ben simple: que el significant amb el que es designa el mateix significant, evidentement no és el mateix significant que aquell amb el que es designa l'altre, el qual és el mateix en aquest cas, cosa que salta a la vista.

La paraula "obsoleta", en la mesura que pot significar que la paraula "obsoleta" mateixa és una paraula obsoleta, no és la mateixa paraula "obsoleta", per una banda i per l'altra.

Aleshores, això ens ha d'animar a posar a punt aquest vel que introduixo: és el vel de la primera operació essencial en la que es funda el subjecte el que, a fe meva, no deixa de tenir interès en absolut desenvolupar aquí, davant d'un públic força extens, per la raó que no es tracta ni més ni menys que d'aquesta operació que podem anomenar l'alienació.

Com aquesta alienació, Déu meu, no puc dir que no circuli...

avui en dia, fem el que fem, estem cada vegada més alienats, sigui en l'economia, la política, la psicopatologia, l'estètica i així anar fent ...potser no estaria malament veure en què consisteix l'arrel d'aquesta famosa alienació.

Voldria dir això per exemple el que sembla que jo sostingui: que el subjecte està condemnat a no veure's sorgir, *in initio*, sinó en el camp de l'Altre? Podria ser això? Doncs no, de cap manera, de cap manera, de cap manera!

L'alienació consisteix en aquest vel que...

si la paraula "condemnat" no troba objeccions de part seva, l'agafo de nou

...el condemnat que només ha d'aparèixer com a subjecte en aquesta divisió, que em sembla que acabo d'articular prou dient que:

- si apareix per una banda com a sentit, produït pel significant,
- per l'altre apareix com αφάνις.

Aquest és un vel que val molt la pena il·lustrar, per diferenciar-lo dels altres usos del vel: de l'"o". Saben que n'hi ha dos, crec, ja pel seu mínim d'educació lògica:

-Hi ha el vel exhaustiu, vaig o allí o allà, si vaig allí no vaig allà, he de triar.

-Hi ha també una altra forma d'emprar vel: vaig per un costat o per un altre, tant me fa, és equivalent. Són dos vels que no són iguals.

Tractaré d'ensenyar-los que n'hi ha un tercer i a continuació, per no despistar-los gens, els hi diré per a què està destinat a servir.

La lògica simbòlica...

molt útil, però que ha estat introduïda en els nostres dies, i que ha aportat algunes llums en aquest domini delicat

...ens ha ensenyat a distingir l'abast d'aquesta operació, que en diem la reunió, per parlar com es parla quan es tracta dels conjunts, a saber d'una col·lecció d'objectes: sumar dues col·leccions o reunir-les són coses diferents.

A continuació els ho faré percebre.

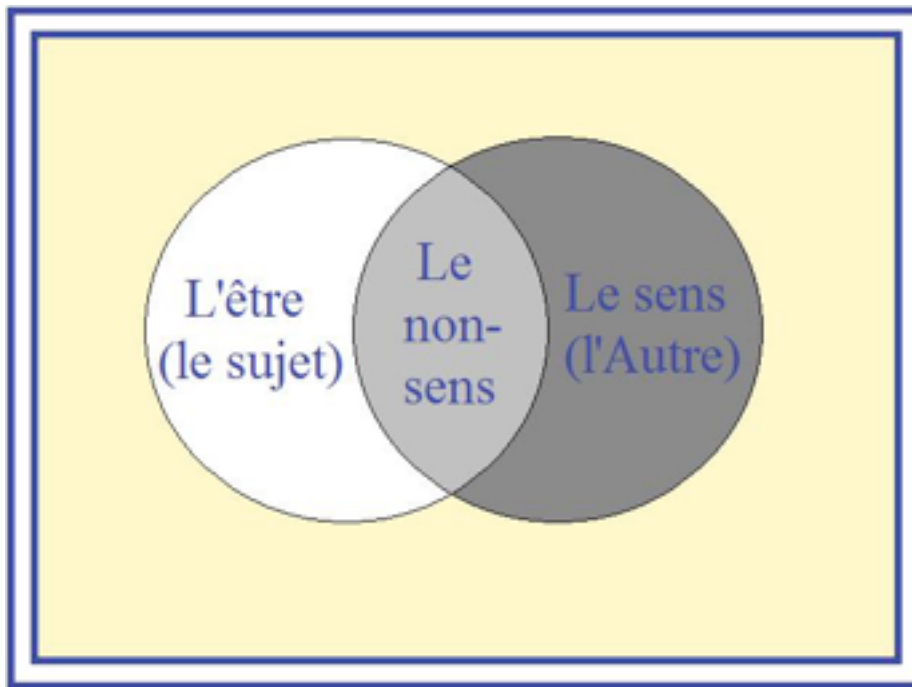
Si en aquest cercle, el de l'esquerra, hi ha cinc objectes, i si en l'altre també n'hi ha cinc, si els sumem dona deu.

Però com que n'hi ha que poden pertànyer als dos, poden veure que la reunió és diferent de la suma, atès que, si per exemple aquí n'hi ha dos que pertanyeran efectivament a cadascun dels dos cercles, reunir-los consistirà en aquest cas en no redoblar el seu nombre, només haurà vuit objectes en la reunió.

M'escuso pel que pugui semblar infatigable en aquests recordatoris, però ho faig per poder donar-los-hi al noïó que aquest veu que tractaré d'articular per a vostès només es sosté en aquesta base de la forma lògica de la reunió. El veu de l'alienació es defineix per una elecció les propietats de la qual depenen del fet que en la reunió hi ha un element que, qualsevol que sigui l'elecció que es faci, implica un *"ni l'un ni l'altre"*.

L'elecció, aleshores, només consisteix en saber si un pretén conservar una de les parts. L'altra desapareix en tot cas.

Il·lustrem-lo amb el que ens interessa: l'ésser del subjecte, aquell que està sota el sentit.

Triem el ser: desapareix, ens escapa, cau en el sense-sentit.

Triem el sentit:

El sentit només subsisteix escapçat d'aquesta part de *sense-sentit* que és, parlant amb propietat, el que consitueix, en al realitat del subjecte, l'inconscient.

En altres termes, es tracta de la funció, de la naturalesa d'aquest sentit, tal com ve a emergir en el camp d el'Altre, en ser eclipsat en una gran part del seu camp per la desaparició del ser, induïda per la funció mateixa del significant.

Això -ja els hi he dit- té una implicació totalment directa en un fet que sempre passa massa desapercebut:

i quan els hi diré veuran que és una evidència, sols que és una evidència que no es veu

...que l'última instància de la interpretació no rau en que ens lliura les significacions de la via per on transcorre el psíquic que tenim al davant.

Té aquest abast, però això tan sols és el preludi. La interpretació no apunta tant al sentit sinó a circumscriure, a reduir, els significants en el seu sense-sentit, i podem trobar les guies, els determinants de tota la conducta del subjecte.

I em permeto de cara a alguns, per als que ho han llegit, en particular el que -en un cert congrés²⁴- el meu alumne Leclair va aportar en el sentit d'una aplicació de les meves tesis a l'examen d'aquells que l'envoltaven, i els prego que s'hi remetin per veure per quin camí és incontestable que el que ell aportava, que el que ell aïllava, en precisament, no com es va creure en la discussió, tota la dependència significativa de la seva seqüència...

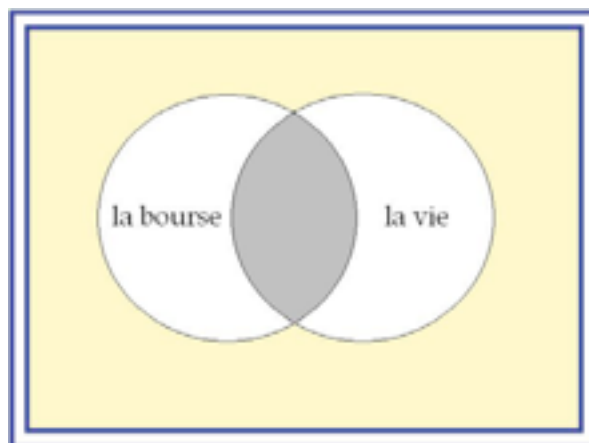
... simplement en aquest cas la seqüència de l'unicorni
...sinó justament en el caràcter irreductible i insensat d'aquesta cadena de significants.

No estaria de més tornar-hi, no estaria de més martellejar la importància d'alguna cosa com el que els acabo de descriure aquí.

Augets "o" alienant no és en absolut una invenció arbitrària, i com es sol dir, una visió d'el'esperit. Està en el llenguatge. Aquest "o" existeix.

Està tant en el llenguatge que tanmateix hauríem de recordar que també convindria, quan es fa lingüística, distingir aquest vel alienant.

Els en donaré un exemple, i ara mateix. "*La bossa o la vida*":

-si trio la bossa, perdo les dues.

-si trio la vida, tinc la vida sense la bossa, és a dir una vida escapçada.
Veig que m'he fet entendre prou. Així doncs no insistiré, al menys no de seguida.

Quan Hegel ens introdueix al principi de l'alienació, allí vaig trobar legítimament la justificació de nomenar-lo el vel "alienant".

²⁴ L'inconscient, 6ème colloque de Bonneval, 1960. Bibliothèque des introuvables, 2007, pp. 95-130 i 143-177 (discussió)

De què es tracta? Estalviem-nos munició.

Es trata d'engendrar la primera alienació, aquella per la qual l'home entra en la via de l'esclavatge.

"La llibertat o la vida":

-si tria la llibertat -pam! -perd les dues immediatament.

-si tria la vida, té la vida amputada de la llibertat.

És curiós, ha d'haver aquí dintre alguna cosa de particular. Aquesta cosa particular l'anomenarem "un factor letal", el que resulta, en efecte, d'alguns altres repartiments que ens mostra aquest joc dels significants que de vegades veiem jugar en el cor de la vida mateixa: els anomenem cromosomes. Pot passar que n'hi hagi un que tingui aquesta funció letal, epr això ho evoco aquí.

En trobarem el control en una cosa una mica particular, el fer intervenir, en un d'aquests camps, la mort mateixa. Per exemple, serà: "la llibertat o la mort".

Doncs bé, aquí es produeix...

justament perquè la mort entra en joc

...una cosa d'una estructura una miqueta diferent. Exactament que es pot dir que en els dos casos tindrà les dues.

La llibertat, ja ho saben, al capdavant és com la famosa llibertat del treball, per la qual sembla que la Revolució Francesa es va batre, també pot ser la llibertat de morir de gana, també a això va portar la cosa durant tot el segle XIX. Per això després es van haver de revisar alguns principis. Elegeixen la llibertat, doncs bé, és la llibertat de morir.

Cosa curiosa, en les condicions en que els hi diuen "la llibertat de morir", l'única prova de la llibertat que puguin tenir, en els condicions que els hi indiquen, és justament elegir la mort, perquè aleshores demostren que tenen la llibertat d'elecció.

Aquest repartiment totalment diferent dels resultats...

en aquest moment per altra banda, que és també un moment hegeliana, perquè és el que en diem el moment dit del Terror.

...aquest repartiment totalment diferent, està destinada a posar-los-hi en evidència el que n'he dit l'essencial del vel alienant, el factor letal.

La segona operació...

en el punt que tan sols puc introduir-ho, atès l'avançat de l'hora

...si més no els hi anunciaré el títol, anunciar-los-hi també que aquest temps els hi demostrarà, perquè completa el *circulus*, la circularitat de la relació del subjecte amb l'Altre, això serà per demostrar-los-hi una torsió essencial.

Així com aquest temps es funda en la subestructura de la reunió, l'altre es funda en la subestructura del que se'n diu...

en la amplexa lògica dels conjunts, si volen, o de la lògica simbòlica

...ja no la reunió, sinó la intersecció o el producte.

La introducció o el producte de dos conjunts, ve a situar-se justament en aquesta mateixa línula on vostès la troben, la forma de la fenedura, de la vora. Aquesta intersecció o producte de dos conjunts està constituït per aquells que pertanyen, els elements que pertanyen als dos conjunts.

Aquí és on es produirà el temps segon en que el subjecte és conduït per aquesta dialèctica. Aquest temps segon, aquesta operació segona, tan essencial com la primera, a definir, perquè allà és on veurem puntuar el camp de la transferència, és el que jo anomenaré...

introduïnt aquí el meu segon nou terme, per avui

...la separació.

Separare, "séparer", a continuació aniré...

no tant a l'equívoc del *se parere*, del parar-se en tots els sentits fluctuants que hi ha en francès, que és tant "vestir-se" com "defensar-se", "fornir-se del que cal per posar-se en guàrdia"

...aniré a continuació més lluny...

cosa a la que m'autoritzen els especialistes en llatí

...al *se parere*, al "engendrar-se", en qüestió en aquest cas.

Com que, des d'aquest nivell, el subjecte ha de "procurar-se", perquè ja hi tornaré, aquest és l'origen de la paraula que en llatí serveix per designar "engendrar". Originalment és jurídic, com per altra banda, cosa curiosa, en indoeuropeu, totes les paraules -incloent-hi *parere*- que designen el "posar al món".

Així, la mateixa paraula "parturició", resulta que s'origina en una paraula que en el seu origen no vol dir res més que "procurar un infant al marit", operació jurídica i diguem-ne inclús social.

No es tracta aquí de fer ressorgir, sinó per motivar-la, aquesta extraordinària saltació simbòlica que fa que ens faci tan contents introduir en els fantasmes del subjecte aquest terme que fa somiar, per pondre's ell mateix, és tracta d'una cosa ben diferent en aquest *separare*, en aquesta separació.

Tractaré de mostrar-los la propera vegada...

a instàncies del que ens ha mostrat de radicalment diferent aquesta funció del vel alienant, en relació amb els altres vel defints fins ara ...com s'ha de fer un ús d'aquesta noció de la intersecció que ens pugui mostrar com sorgeix del recobriment de dues faltes:

en la mesura que una falta serà trobada en l'Altre pel subjecte, i per la intimació que li fa amb el seu discurs, a saber els intervals del seu discurs, a saber el que sorgeix en l'experiència de l'infant i s'hi pot localitzar radicalment, que és essencialment això:

"Em diu això, però què vol?"

En aquests intervals que tallen els significants i que formen part de l'estructura mateixa del significat rau el que, en altres registres del meu desenvolupament, he anomenat *la metonímia*.

Aquí és on s'esmuny, aquí és on llisca, aquí és on fuig, com la fura, el que en diem el desig. El desig de l'Altre, des que sorgeix, és captat per part del subjecte en el que no pega, en les faltes del discurs de l'Altre.

I tots els "per què?" de l'infant es dirigeixen no tant, com es creuria, a aquesta mena d'avidesa per la raó de les coses, com que constitueixen una posada a prova de l'adult, un "per què em dius això?" sempre renovat, sempre suscitat de nou pel que és el fons d'aquest per què -és a dir per l'enigma del desig de l'adult.

Ara bé, en respondre a aquesta captura, el subjecte, com un pallús, aportarà la resposta de la falta antecedent de la seva pròpia desaparició, que ve aquí a situar-se en el punt de la falta percebuda en l'Altre.

El primer objecte que proposa a aquest desig parental d'objecte desconegut és això, la seva pròpia pèrdua: *"Pot perdre'm?"*.

Perdre'm, el fantasma de la seva mort, de la seva desaparició, és el primer objecte que el subjecte ha de posar en joc en aquesta dialèctica, i el posa, efectivament, ho sabem per mil fets, encair que sigui, per exemple, amb l'anorèxia mental. I també sabem que el fantasma de la seva mort és

sacsejat habitualment per l'infant en les seves relacions d'amor amb els seus pares.

Aquesta indicació d'una falta que recobreix l'altra, i l'essència de la qual és que no podrà engendrar la dialèctica dels objectes del desig.

En la mesura que constitueix la juntura del desig del subjecte amb el desig de l'Altre...

ja fa temps que els vaig dir que era el mateix

...aquesta dialèctica passa per això, que és essencial retenir:

-que no es respon directament,

-que és una falta engendrada en un temps precedent, que serveix per respondre a la falta suscitada pel temps següent.

Crec que ja he destacat prou els dos elements essencials que he procurat avançar avui, en aquesta nova, fonamental, operació lògica:

la no reciprocitat en primer lloc, i aquest element de torsió en el retorn, que fa que al que es retorna és a una utilització desplaçada del que s'havia format primerament.

Discussió

Jacques-Alain Miller

Tinc si més no la impressió que aquest treball...

una mica fosc per nosaltres

...vostè l'aclareix i el situa en relació amb el treball precedent.

Lacan - Sí, per això ho he fet.

Jacques-Alain Miller

Vostè ha donat, d'alguna manera, la definició més clara tant del subjecte com de la seva constitució. Ha caracteritzat el procés d'aquesta constitució circular i dissimètrica, circular em sembla, perquè del camp del significat no es podria dir preferentment o que hi neixi i que els etapes del recorregut del subjecte no són, no podrien distribuir-se en un temps sense torsió.

Ara, aquesta circularitat del procés no ataca la sobirania del gran Altre, atès que el subjecte, només per entrar en el seu camp, n'es obligatòriament vassall.

Ara, sobretot ha mostrat, em sembla, en el procés d'aquesta constitució, que aquest procés era unitari, però que s'hi podien distingir etapes, que la sexualitat en particular no constituïa altra congost que el del significant, congost que seria real mentre que els congostos del significant serien simbòlics.

Per contra ha mostrat que la sexualitat del subjecte es basa en el discurs del gran Altre i a partir d'aquest discurs, i per tant la sexualitat es situa com una de les estructures, isomorfes i per tant decalades, en que es constitueixen els congostos del significant.

I d'aquest passatge el subjecte rep tot el seu ser, és a dir que el seu ser és pròpiament el do del significant, en el benentès que al mateix temps que rep el seu ser, rep la seva falta de ser i que aquest do és d'alguna manera únic.

I aleshores, ara vaig...

Lacan

Que puc permetre'm simplement puntuar al marge, aquí, una cosa que és... hauria de reprendre el que acaba de dir-me: isomorfe.

No estic segur que es pugui dir de cap manera. No és cert?

Això vol dir que la sexualitat ve a comprometre's en els congostos del significant per seu factor letal.

No és perquè els constatem, aquest factor letal, que és elucidat allí dintre, com tampoc "el ser per a la mort" no és de cap manera, entre nosaltres, moneda corrent, diguin el que siguin, no és cert?

S'introdueix en el circuit, però no està completament dominat allà dintre. Al capdavall no és absolutament decisiu.

Que estigui clar que sigui un correctiu del sexe, és cert que ho és en el subjecte, és el que jo volia afegir.

Jacques-Alain Miller

Ara li plantejaré una pregunta sobre aquest context d'alienació que a la fi ha aparegut i que sembla que vostè ha volgut tractar en últim lloc.

Lacan

En últim lloc?

No, tinc la impressió que l'he posat enmig. Potser està una mica tot naturalment, empès vers la sortida perquè mai no tinc el temps, però en fi, si més no he tancat el cercle del que volia dir sobre el concepte d'alienació. Fins i tot he introduït l'altre, el concepte de separació.

Jacques-Alain Miller

Vol dir vostè que l'alienació d'un subjecte que ha rebut aquesta definició...

és a la vegada nascut en, constituït per, i ordenat un sentit que li és exterior

...es pot dir que l'alienació d'un subjecte definit així no pot radicalment no tenir l'estructura de l'alienació d'una "consciència de si", és a dir, que s'ha de comprendre aquesta escletxa com Lacan contra Hegel?

Lacan

És bem bé el que vostè acaba de dir, perquè és justament el que acabava de dir-me Green. S'ha acostat a donar-me la mà, al menys moralment, i m'ha dit:

"Mort de l'estructuralisme, vostè és el fill de Hegel"

No estic d'acord!

Però aleshores penso que dient "Lacan contra Hegel" vostè està més aprop de la veritat. Tot i que és clar, no es tracta en absolut d'un debat filosòfic, i atès que en fi dues preguntes la fan present igualment, potser la propera vegada tractaré, amb el temps que tot i així cal que jo calculi per cloure el que els he de dir enguany, de posar els punts sobre les is en aquest tema.

André Green - Els fills maten els pares.

Quan els hi vaig dir, al començament dels nostres encontres:

"Jo no busco, trobo"

això vol dir que en el camp de Freud, per exemple, només cal agotjar-se per recollir el que hi ha per trobar. El *nachträglich* per exemple ha estat negligit en el seu abast real, encara que estés allí i que només calgués recollir-lo.

Un dia, recordo el colpiment de la sorpresa d'algú que estava sobre les mateixes pistes que jo, en veure el que es podia fer amb l'*einzigiger Zug*, el tret unari.

Avui, a propòsit del que vaig introduir la vegada anterior, voldria mostrar la importància, ja indicada pel meu esquema de la vegada anterior, del que Freud anomena, a nivell de la repressió, el *Vorstellungsrepräsentanz*.

Vorstellung : la llengua alemanya té aquesta mena de falla que la porta a posar "s" indegudes que no es poden referir a la declinació normal del determinant, però que li són necessàries per nuar els seus mots compostos.

Hi ha dos termes: *Vorstellung, Repräsentanz*.

Els vaig parlar la vegada anterior d'una forma...

que vaig dir-ne la forma d'alienació

...que vaig il·lustrar amb diversos exemples, i que els hi vaig dir que es podien articular en un vel d'una naturalesa molt especial.

Avui les podríem tractar d'articular d'algunes altres maneres, diguem:

"no hi ha alguna cosa... sense una altra cosa".

La dialèctica de l'esclau és evidentment: *no llibertat sense la vida*, però per a ell no hi haurà vida amb la llibertat.

Dit d'altra manera, de l'un a l'altre hi ha una condició necessària, i aquesta condició necessària esdevé precisament la raó suficient de la pèrdua de l'exigència original.

Potser és alguna cosa així el que es presenta, en algunes circumstàncies, per a alguns que em segueixen:

no hi ha manera de seguir-me sense passar pels meus significants, però passar pels meus significants implica aquest sentiment d'alienació que els

incita a buscar, segons la fórmula de Freud, "la petita diferència", malauradament, aquesta "petita diferència" els hi fa perdre exactament l'abast de la direcció que jo els hi indicava.

I és així que...

Déu meu, no sóc tan puntimirat, deixo que cadascú faci el seu camí en la direcció que mostro
...de bona gana hauré prescindit d'haver de manifestar el que a algú li semblava tan preciós de rectificar, en la traducció que jo havia donat primer, d'aquesta *Vorstellungsrepräsentanz*.

Vaig dir que Freud en el reprimit insisteix, accentua, que la repressió porta cap alguna cosa que és de l'ordre de la representació, però no va dir que era la representació. Va dir que era la *Vorstellungsrepräsentanz*.

I des que vaig introduir, fa alguns anys, aquesta observació...

que era també simplement una manera de llegir el que Freud escriu sota el títol de la *Verdrängung*, a saber l'article que en la sèrie dels articles reunits com metapsicològics segueix immediatament l'article sobre l'inconscient
...vaig insistir evidentment en el fet que Freud diu clarament, subratlla que el fet del reprimit²⁵ no és això.

La *Verdrängung*²⁶...

i veurem què vol dir això en la nostra teoria
...es passejarà per un altre lloc, per allà on pot.

Sempre hi haurà prou professors de psicologia per justificar amb el pacient que obtingui sentit allí on justament no està en el seu lloc.

Però insistint en el fet que és la representació el que és reprimit, també he insistit en això: que el que està reprimit no és el representat pel desig, la significació, que és el representant -i ho he traduït literalment- de la representació.

Aquí intervé...

²⁵ *Ce n'est point le fait du refoulé*: No és això el fet del reprimit. En la versió de Miller diu: *Ce n'est point l'affect qui est refoulé*: No és l'affecte el que està reprimit. (veure nota següent)

²⁶ En la versió de Miller diu *L'affect* -l'affecte- i no *La Verdrängung*, com diu en aquesta versió. La diferència conceptual és ben ostensible. A nivell de coherència conceptual sembla que la versió de *l'affecte* s'hi avé més.

mostrant, il·lustrant, en l'exemple mateix d'aquesta transmissió que implica un ensenyament, la funció de l'alienació
...aquí intervé en tal o tal altre, més o menys animat per la preocupació dels privilegis, diguem per exemple, de l'autoritat universitària, no la qualifiquem d'altra manera, al capdavant, aquesta autoritat...
una desena part, diguem que més no, d'infatuació per estar en aquesta funció
...pretèn corregir, el representant, diguem, representatiu.

Això no sembla gran cosa, però en un llibret que acaba de sortir o que està a punt de sortir sobre la psicosomàtica, trobarem tota l'argumentació sobre no sé quin pretès desconeixement que hi hauria en una cosa que cal anomenar "la meua teoria del desig", i en una noteta...

que es referirà altrament a no sé quin passatge incopsable, agafat del text proposat per dos dels meus alumnes
...subratllarà que, si em segueixen, fan del desig el representant representatiu de la necessitat.

No discuteixo si, efectivament, els meus alumnes han escrit això:
no hem arribat a trobar-ho junts!

Però l'important és que l'observació, l'única observació pertinent d'aquest llibret molt poc substancial, consisteix en dir:

"Nosaltres diríem més aviat que el desig és el representant no representatiu".

Ara bé, és això precisament el que jo dic, el que vull dir i el que dic...
perquè el que vull dir, ho dic
...dient, traduïnt *Vorstellungsrepräsentanz* per representant de la representació.

Per localitzar-lo en el nostre esquema fonamental de l'essència dels mecanismes originals de l'alienació, aquesta *Vorstellungsrepräsentanz* és precisament el que en direm, per aclarir les coses...

no per complicar-les ni per afegir un terme més al nostre vocabulari, sinó per designar el que vull dir avui
...la primera parella significant, que ens permet concebre que el subjecte apareix primer en l'Altre en tant que el primer significant, el significant unari, sorgeix en el camp de l'Altre i que representa, com a tal, el subjecte per a un altre significant.

Aquest altre significant té per efecte l'αφάνις del subjecte, divisió del subjecte en la mesura que:

-el subjecte apareix en algun lloc com sentit,

-endemés es manifesta com *fading*, com desaparició.

És per tant, si ho podem dir, un assumpte de vida i de mort, entre el significant unari i aquest subjecte en tant que significant binari, és la causa de la seva desaparició. La *Vorstellungsrepräsentanz* és aquest significant binari.

Com és posat en qüestió, com ve a constituir el punt central de l'*Urverdrängung*, del que, en haver passat a l'inconscient, serà...

com Freud ho indica en la seva teoria

...el punt d'*Anziehung*, el punt d'atracció, per on seran possibles totes les altres repressions, tots els altres passatges similars, el lloc de l'*unterdrückt* : el que passa cap baix, com a significant.

D'això es tracta en el terme *Vorstellungsrepräsentanz*.

L'operació que l'altre dia vaig anomenar "separació" és per on, els hi vaig dir, el subjecte d'alguna manera troba la via de retorn del vel de l'alienació, per on el subjecte troba, per dir-ho així, el punt feble de la parella primitiva, de l'articulació significant, en la mesura que és, pel seu mecanisme, per la seva essència, alienant.

En la mesura que a nivell d'un desig...

a nivell del desig que està en l'interval entre aquests dos significants, desig que és ofert al subjecte, ofert a la seva localització en l'experiència del discurs de l'Altre, del primer Altre amb el que se les ha de veure: l'Altre, posem per il·lustrar-lo: la mare en ocasions.

...en tant que més enllà del que ella diu, del que ella intima, del que ella fa sorgir com a sentit, motiu desconegut, el seu desig és alguna cosa que es manifesta com estant més enllà o més ençà, com sent desconegut.

En aquest punt de falta es constitueix el desig de l'Altre, el subjecte, per un procès que no deixa de ser enganyós...

que no deixa de constituir aquesta mena de torsió fonamental per la qual el que el subjecte troba és aquesta torsió de la que parlava la vegada anterior

...torna al punt inicial que és el de la seva falta com a tal, de la seva ἀφάνις, de la seva desaparició.

Hi tornarem en detall, seguirem la pista de les conseqüències que això implica en el procés mateix del que se'n diu la cura, el tractament, i veurem que aquest efecte de torsió és essencial per integrar el que es pot anomenar "la fase de sortida de la transferència".

De moment solament em vull aturar en l'essencial d'aquesta funció del desig en la mesura que aquí el subjecte ve a jugar la seva partida en la separació, el S, el significant binari, el *Vorstellungsrepräsentanz* és com a tal *unterdrückt*, és a dir caigut abaix.

La cosa essencialment s'ha d'articular bé, i d'alguna manera ve de seguida a repercutir, a posar alguna llum...

cosa que és signe d'una aproximació que és justament el que en diem en el nostre vocabulari, en la nostra pràctica, la interpretació

...posar alguna llum a la vegada en regions molt diferents.

Potser no sigui inútil fer percebre en passar...

per més metafísic que això pugui semblar d'entrada en relació amb la nostra experiència, però en fi, en una tècnica que...

com incidentalment i com si la cosa fos evident

...fa freqüentment al·lusió, usa el terme alliberar alguna cosa

...és completament estranger al nostre camp dir que allà es juga l'assumpte d'aquest terme, que al capdavant mereix bé...

com un altre al que l'hem aplicat

...la qualificació de fantasma, que s'anomena la llibertat?

Del que el subjecte s'ha d'alliberar és d'aquest efecte afanísic del significant binari i si ho examinem més de prop veurem que efectivament no és altra cosa del que es tracta en la funció de la llibertat.

Amb ra havent d'il·lustrar la vegada anterior, de justificar aquest terme de vel de l'alienació, a nivell de la nostra experiència, els dos suports més certs, més evidents que ens hagin vingut, és aquesta elecció, aquestes dues eleccions diferents una de l'altra, i que amb la seva fórmula estructurin:

-una la posició de l'esclau,

-l'altra la posició de l'amo.

En una, l'elecció es dóna entre "la llibertat o la vida", i en resoldre "no hi ha llibertat sense vida", la vida queda escapçada per sempre d'aquesta llibertat.

Perquè si mirem les coses, és clar que amb una mirada que hem de portar més enllà, veuran que s'estructura de la mateixa manera que l'alienació de l'amo. Doncs si Hegel ens indica que l'estatut de l'amo s'instaura per la lluita a mort...

de pur prestigi, senyala ell

...és per la mort com a tal, fent passar la seva elecció per la mort, com l'amo, també ell, constitueix la seva alienació fonamental.

Perquè igualment, tan bon punt he necessitat subratllar-lo, és segur que es pot dir que la mort no se l'estalvia, com tampoc l'esclau. Sempre la tindrà al final, i aquest és el límit de la seva llibertat.

Però això no diu gran cosa, perquè si la mort en qüestió no és aquesta mort constitutiva de l'elecció alienant de l'amo...

mort - lluita a mort, diu Hegel, de pur prestigi

...la revelació de l'essència de l'amo es manifesta en el moment del Terror en el que se li diu: "*la llibertat o la mort*", i en que evidentment només es pot elegir la mort per obtenir la llibertat.

El terme, la imatge suprema de l'amo, és aquest personatge de la tragèdia cludeliana, Sygne de Coûfontaine, que vaig comentar extensament en un moment del meu seminari.²⁷ I en la mesura que ella no va voler abandonar res del seu registre, que era el registre de l'amo, els valors als quals ella es sacrifica només li aporten, a més del seu sacrifici, la necessitat de renunciar, fins i tot en la seva intimitat, al seu ésser mateix.

En la mesura que amb el sacrifici a aquests valors es veu portada, forçada, obligada a renunciar inclús a la seva essència de ser, al més íntim del seu ser, il·lustra al capdavant l'alienació radical de la llibertat que hi ha també en l'amo.

Cal que accentuï què té d'essencial aquest *Repräsentanz* del significant en el seu sentit? Cal que accentuï que hem d'entendre aquí *Repräsentanz* -Déu meu- de la manera com passa, al nivell real en que passa, en tot el domini humà, la comunicació?

²⁷ Seminari VIII, La Transferència, en els sessions de 3-05, 10-05 i 24-05 de 1961.

Aquests representants, és el que en diem normalment el representant de França, per exemple. Què els hi toca fer als diplomàtics quan dialoguen?

Precisament només juguen un davant de l'altre aquesta funció de ser purs representants, i sobretot no ha d'intervenir aquesta cosa que seria llur pròpia significació.

Quan els diplomàtics dialoguen, es considera que representen alguna cosa la significació de la qual...

altrament bellugadissa

...és més enllà: França.

Però en el mateix diàleg cadascú ha d'enregistrar el que l'altre transmet només en els seus termes, en la seva funció de significant, i els dos diplomàtics que dialoguen no han de tenir en compte...

tan com els sigui possible, essencialment en l'estructura

...el que és l'altre com presència, com home més o menys simpàtic i amb el qual pot tractar-se diversament d'interpsicologia, tan sols és una impuresa en el joc.

El terme *Repräsentanz* és parlant pròpiament, en fer intervenir en aquest sentit del significant, en el que es subratlla, és que ha de ser enregistrar, agafat com a tal, però que està essencialment en els pols oposats de la significació.

La significació que juga, que entra en joc, en la *Vorstellung*, i a més la *Vorstellung* és amb el que ens els hem de veure en psicologia, és a dir el fet de fer-se càrrec, de posar en joc, el que passa amb els objectes del món, sota el parèntesi d'un subjecte.

Això és el que passa: un S amb un parèntesi en el qual es desplegaria tota la sèrie que poden imaginar de *a, a', a''...* [*S(a, a', a'',...)*] i seguint així.

Aquí es situa la subjectivitat de la qual depèn la teoria del coneixement.

Diguem, és clar, que a tota representació li cal un subjecte, però el que ens ensenya l'origen del subjecte és que el subjecte no és mai un subjecte pur, que cada subjecte no es sosté en el món amb la seva *Weltanschauung* original, i que del que es tractaria...

seria en suma, com també ens ho indica una consideració psicològica o psicosociològica antiquada

...que del que es tractaria, que el que s'haria de fer, que "el camí de la veritat" seria d'alguna manera la investigació: la totalització, l'estadística sobre la suma de les *Weltanschauung*, sobre el que passa amb l'opinió.

Les coses podrien ser així si en efecte hi hagués en el món una sèrie de subjectes, cadascun amb l'encàrrec de representar algunes concepcions del món.

És aquesta, essencialment, la falta, la falla, l'error filosòfic, insostenible...
per altra banda mai radicalment sostingut
...de l'idealisme.

Però el que constitueix el subjecte, ens mostra que sempre hi ha la correlació, el correlatiu d'aquest punt, en algun lloc, d'ἀφάνις del subjecte, i que allí on s'institueix, en la nostra alienació, en aquesta divisió fonamental, el que passa amb la dialèctica del subjecte.

És clar, aquí es crida a alguna cosa que ve a respondre a la pregunta que em van poder plantejar la vegada anterior, referent al que faria que jo m'adherís, més o menys, a la dialèctica hegeliana.

No n'hi hauria prou amb que jo respongués que en aquest vel, aquest punt sensible, aquest punt de balança, no hi ha altre sorgiment del subjecte a nivell del sentit que l'ἀφάνις del subjecte en l'altre lloc que és el de l'inconscient?

Seria necessari senyalar una altra cosa tan sols, que això no implica cap mediació, i que jo m'encarrego...

que em faig fort, si se'm provoca
...de mostrar que l'experiència efectiva, la que es va inaugurar en aquesta via a la que s'apunta com la d'un saber, d'un saber absolut, no ens porta mai ni en res a alguna cosa que pugui de cap manera il·lustrar la visió hegeliana de síntesis successives, i que deixa també aparèixer la promesa del que és en si, en ell, lligat obscurament a aquest perfil, en aquesta mira última, del que algú altre va il·lustrar aquí plaentment, amb el títol del "Diumenge de la vida", d'aquest moment en el que cap obertura romandrà oberta en el cor del subjecte.

Però n'hi haurà prou... i crec que és necessari que indiqui aquí d'on procedeix el que se'n pot dir el cimbell hegelianà, i com està d'alguna manera inclòs en el recorregut inaugural, en aquell del "penso" cartesiana, en la mesura que els hi he designat el punt inaugural que introdueix en la Història, en la

nostra experiència, en la nostra necessitat, que ens impedeix per sempre conèixer el vel de l'alienació, perquè va ser considerat per primera vegada el constituent d'aquesta cosa des d'aleshores ineliminable en el seu fonament radical, i que una vegada més cal especificar que es tracta de la dialèctica del subjecte.

També aquesta referència, a continuació, em serà essencial...

prou essencial per caracteritzar el que passa amb l'experiència de la transferència

per tornar, aquí, a articular-ne alguns trets.

-el que constitueix el camí cartesià

-el que té de nou,

-el que fa que ella es distingeixi d'aquesta investigació de l'επιστήμη en el pensament antic,

-el que fa que es distingeixi del que en va ser un dels seus termes, a saber l'escepticisme,

...és el que ara tractarem d'articular també d'aquesta doble funció que vam tractar la vegada anterior de l'alienació i de la separació.

Què busca Descartes?

Els he dit...

no necessito repetir-ho, il·lustrar-lo, amb el text a la mà, ho veuran, després puc agafar algun extracte

...és la certesa:

"Un extrem desig d'aprendre a distingir el veritable del fals -subratllin desig- per veure clar -en què- en les meves accions, i anar amb seguretat per aquesta vida".²⁸

Que ja no es tracta aquí d'una cosa molt diferent que la mira del saber?

Que no veiem l'originalitat d'aquest camí, que no és un camí de dialèctic ni de professor, encara menys un camí de cavaller?

S'ha subratllat, no solament la biografia de Descartes està marcada per davant de tot per aquesta recerca, per aquesta errança en el món, per aquests encontres, i -al capdavant- per aquest signi secret.

²⁸ René Descartes, Discurs del mètode (I, 14)

No és simplement perquè hi aportem -com en altres llocs- aquesta preocupació per la biografia...

al cap i a la fi, jo sóc d'aquells que ho considera secundari en relació amb el sentit d'una obra

...però és que Descartes mateix subratlla que aquesta biografia, el seu recorregut, és essencial per ell per a la comunicació del seu mètode, d'aquest camí que ha trobat vers la veritat.

I ho subratlla com a tal, articula pròpiament que el que ell dóna no és...

com va intentar fer Bacon alguns anys abans

...el medi general de conduir la seva raó, per exemple, sense abdicar-la davant de l'experiència, no és això en absolut.

És el seu mètode propi en tant que va començar en aquesta via, que va començar en el sentit d'aquest desig:

-en el sentit d'aquesta recerca, que és *"caminar amb seguretat"*,

-en aquest "desig d'aprendre a distingir el verdader del fals, per veure clar", -en què? -"en les meves accions".

Aquest exemple, per tant, és particular.

Aquí també podria indicar alguns textos perquè arriba a afegir això:

"el que va ser per a mi en tal moment el meu camí, a d'altres no els hi sembla bo, és cosa seva, que recullin del meu camí, de la meva experiència, el que hagin de recollir"

I això forma part de la introducció per part de Descartes del seu camí vers la ciència.

Vol dir això que no hi hagi allí mira del saber?

Vol dir això que el pes del saber no és present allà, en la incidència de Descartes?

És clar que comença allí, de saber n'hi ha per donar i vendre, n'hi ha sempre, n'hi ha més, amb raó imposa aquí aquesta al·lusió, és el seu text mateix.

Va ser format pels millors professors, surt del col·legi de La Flèche, és alumne dels jesuïtes, pel que fa al saber i també a la sapiència, allí no en falta.

Diré també que convé centrar, nomenar, veure bé què hi ha allí, de què es tracta, i que es tracta també per ell de demostrar en aquesta diversitat, aquesta abundància, inclús aquesta sobreabundància, el que li és aportat com a saber, potser no s'ha de deixar de considerar que pel fet d'haver sortit dels jesuïtes porta aquesta visió aguda.

Que no hi ha, darrere d'un cert mode de la transmissió del saber, alguna cosa que ens interessa cada vegada més vivament, en el cor del que es transmet, a través d'una certa saviesa humanista? Que no hi ha alguna cosa com un *perinde ac cadaver*²⁹ amagat que no és allà on se'l posa, en la pretesa mort que exigiria de cadascú la regla de Sant Ignasi?

Per a mi, jo no hi sóc molt sensible: aquests jesuïtes...

tal com els veig jo, des de fora

...em semblen sempre més aviat bé allí, i fins i tot força bellugadissos. Fan sentir prou la seva presència i en una diversitat que està lluny d'evocar la de la mort.

La mort en qüestió és la que s'amaga darrere la noció mateixa de l'humanisme, en el cor de tota consideració humanista, i inclús en aquest terme que sempre es tracta d'animar amb el títol de "ciències humanes", hi ha alguna cosa que anomenarem "un cadàver a l'armari".

D'això es tracta, i en això Descartes troba un camí nou.

La seva mira no és de refutació dels sabers incerts.

Els deixarà córrer -els sabers- ben tranquils, i amb ells també totes les regles de la vida social que es vulgui.

I la prova endemés és que també l'altre terme del vel de l'alienació, tal com es presenta en aquest moment inaugural del sorgiment d'aquest terme que s'anomena el subjecte, i que seria el que té igualment present, ben a prop seu, en el seu temps, el moment històric del començament del segle XVII: el de la pul·lulació del que en diem els llibertins i que són en realitat els pirronistes, els escèptics.

²⁹ Locució latina sortida dels reglaments de l'ordre religiosa jesuïta d'Ignasi de Loiola (segle XIV), que exigia als seus membres una obediència fidel i silenciosa "com un cadàver".

Pascal els designa amb el seu nom, per poc que no n'accentuï d'una forma prou lliure el sentit i el relleu.

L'escepticisme no és la posada en dubte...

d'alguna manera successiva i enumerable

...de totes les opinions, de tots els camins més o menys precaris, on ha intentat escolar-se el camí del saber.

És el sosteniment d'aquesta posició subjectiva:

"No es pot saber res".

Hi ha aquí alguna cosa que mereixeria ser il·lustrada pel ventall, el moaré, el tornassol d'aquells que n'han estat les encarnacions històriques.

Voldria mostrar-los que Montaigne, per una certa banda, és el que de veritat es va centrar, no al voltant d'un escepticisme, sinó al voltant d'un moment viu d'aquesta ἀφάνις del subjecte.

I en això és fecund, és guia eterna que roman i que sobrepassa tot el que va poder representar com a moment definidor d'un tombant històric.

Però no és això l'escepticisme :

-l'escepticisme és una cosa que ja no coneixem,

-l'escepticisme és una ètica,

-l'escepticisme és un mode de sosteniment de l'home en la vida, que implica una posició tan difícil, tan heroica que no ens podem ni imaginar, potser justament en raó d'aquesta falla, d'aquest passatge que se'ns ha designat -en què? -en aquest passatge trobat per Descartes i que és el que porta la recerca del camí de la certesa en la falla, en aquest punt mateix del vel de l'alienació en el qual no hi ha altra sortida que la via del desig.

Aquest desig de certesa, ja pot per a Descartes no conduir més que a un dubte, per haver triat aquest camí és això mateix el que l'ha portat a operar una separació ben singular.

Voldria tocar només alguns termes, tocar alguns punts, perquè seran per nosaltres referències per alguns dels termes d'una de les funcions essencials -tot i que emmascarada- que està encara viva, present i directiva en el nostre mètode d'investigació que és la de l'inconscient.

Es podria dir que Descartes...

en deixar-se portar per un mètode que sempre he subratllat per vostès...

i ja he quedat prou satisfet rellegint aquests textos en veure que allí no adorno res, que no és per res un comentari

...que efectivament per a ell, com allà on els ho dic, la certesa no és un moment d'alguna manera que es pugui considerar adquirit una vegada ha estat franquejat, cal que sigui repetit per cadascú a cada vegada, és una ascesi.

És una juntura i és un punt d'orientació particularment difícil de sostenir en aquest tall que constitueix el seu valor essencial i que és parlant amb propietat la instauració com a tal d'aquesta cosa separada

...es podria dir que quan Descartes capta, obté, direm nosaltres, inaugura, el concepte d'una certesa que només es basaria tot ella en aquest "penso" de la cogitació...

inclús marcada, per dir-ho així, per aquest punt de sense sortida que hi ha entre l'anihilament del saber i l'escepticisme que no són de cap manera dues coses semblants

...es podria dir que el seu error és creure que allí hi ha un saber, que a partir d'aquesta certesa pugui dir que sàpiga alguna cosa, com ja les hi vaig dir, que aquest "penso" no sigui simple punt d'evanescència.

Però és que hi ha una altra cosa que va fer i que és essencial en aquesta separació. I aquest altre tret essencial concerneix el camp que ell no anomena, però que és el camp mateix on erren tots aquests sabers, dels quals va dir que convenia posar-los en una suspensió radical.

És a nivell d'aquest subjecte més extens, el subjecte suposat saber...

suposat saber fins a ell

...a saber, Déu.

Saben que no pot fer sinó reintroduir-ne la presència, però de quina singular forma!

De forma absolutament essencial, en el fet que és allí, a propòsit d'ell...

no al seu, que sosté aquest "penso"

...a propòsit d'ell es planteja la pregunta de les veritats eternes, que per assegurar-se que no hi ha davant seu un Déu enganyador, li cal passar per aquest mèdiu d'un ésser que, en el seu registre...

això mereixeria, és clar, comentaris més extensos

...no es tracta tant d'un ésser perfecte, sinó d'un ésser infinit.

Descartes roman per tant agafat allí al que va passar sempre fins a ell, que tota recerca, que tota via de ciència, hagi d'assegurar això: que aquesta ciència actual existeix en algun lloc, en un ésser existent i que s'anomena Déu; en altres termes, que Déu sigui suposat saber.

Això els hi pot semblar... els hi pot semblar que els porto lluny del que és el camp de la nostra experiència, i tanmateix ho recordo aquí...

per, d'alguna manera, excusar-me i a la vegada mantenir la seva atenció ben al nivell del que és el camp de la nostra experiència

...és que aquest subjecte suposat saber és l'analista, per a nosaltres.

I el que haurem de discutir la propera vegada, quan es tracta de la funció de la transferència, és com pot ser que no tinguem cap necessitat de l'experiència, del pensament que experimenta la idea d'un ésser perfecte, infinit. Qui somiaria per tant en atribuir aquestes dimensions al seu analista, per a que s'introdueixi la funció del subjecte suposat saber?

Però tornem al nostre Descartes i al seu subjecte suposat saber. Com s'en desempallega? Doncs bé -ja ho saben- amb el seu voluntarisme, per la primacia atorgada al voler de Déu. És segurament un dels més extraordinaris cops d'esgrima que s'hagi portat mai en la història de l'espirit: les veritats eternes són eternes perquè Déu les vol així.

Penso que aprecien l'elegància d'una solució així, que d'alguna manera li deixa la càrrega de tota una part de les veritats, i justament les eternes.

Entenguin bé que Descartes vol dir, i diu, que si dos i dos fan quatre és perquè Déu ho vol, que és simplement cosa seva. Ara bé, és veritat que és cosa seva, i que dos i dos fan quatre no és cap cosa evident, sense la seva presència.

Tractaré d'il·lustrar aquí el que intento dir. Descartes, quan ens parla del seu procés, del seu mètode, de les idees clares i de les idees confuses, de les idees simples i de les idees complexes, establix l'ordre que s'ha de seguir entre aquests dos termes del seu mètode.

Després de tot és ben possible que $(1+1+1+1)$ no facin quatre, i els hi he de dir que la cosa sobre la qual estic articulant el vel de l'alienació n'és ben bé l'exemple.

Perquè en l'ordre cardinal això donaria més o menys alguna cosa com $1+(1+(1+(1)))...$

cada vegada que s'introdueix un nou terme, n'hi ha sempre un o diversos altres que corren el risc d'escolar-se entre els dits.

Però per arribar-hi, el que importa no és el cardinal, és l'ordinal: hi ha una primera operació mental que cal fer, després una segona, després una tercera, després una quarta.

Si no les fan en ordre les fallen. I saber si, comptat i debatut, fa tres, fa quatre o fa dos, és relativament secundari, és cosa de Déu.

En altres termes, el que Descartes introdueix s'il·lustra tan bon punt...

perquè el seu *Discurs del mètode* el va introduir al mateix temps que la seva geometria, la seva *Diòptrica*, i encara un tercer tractat

...el que Descartes introdueix és una cosa que per nosaltres no s'ha de formular d'una manera que jo pugui dir que hagi de ser veritablement transparent, sinó que -tot i això- està indicada en el sentit que els hi diré.

Substitueix amb les lletres minúscules: *a, b, c*, etc., de la seva àlgebra, les majúscules. Les majúscules són, si volen, les lletres de l'alfabet hebreu amb les quals Déu va crear el món, i de les que saben que tenen un revers que és numeral, és a dir: que a cadascuna li correspon un nombre.

La diferència entre les lletres minúscules de Descartes i les majúscules és que les minúscules de Descartes no tenen nombre, que són intercanviables. i que només l'ordre de les commutacions definirà el seu procés.

Per il·lustrar la implicació de la presència de l'Altre que hi ha en el nombre - Déu meu- n'hi hauria prou dient que la serie dels nombres tan sols es pot figurar introduint-hi un cert terme de numeració, és a dir el zero, d'una manera més o menys larvada.

Ara bé, el zero és la presència del subjecte, que en aquest nivell la totalitza: no el podem extraure de la dialèctica entre el subjecte i l'Altre. Per un temps, en el que es junta, fa subsistir aquest camp la neutralitat aparent dle qual no és altra que la presència del desig com a tal. És clar, això jo només ho

il·lustraria amb l'efecte de retorn, tanmateix abans haurem pogut fer alguns passos en la funció del desig.

Descartes, per un temps, inaugura les bases de sortida d'una ciència en la que Déu no té res que veure. Doncs la característica de la nostra ciència, la seva diferència amb les ciències antigues, és que tenim una ciència en la que ningú no gosa demanar-se -si no vol fer el ridícul- si Déu en sap res, si Déu fulleja els tractats de matemàtiques modernes per estar-ne al corrent.

Ja m'he avançat prou per avui, i m'excuso per no haver-ho fet més...

Sobre això els hi designaré, constantment, el que constitueix l'última mira del meu discurs d'enguany, plantejar la pregunta de la posició de l'anàlisi en la ciència que és saber si l'anàlisi és, es pot situar en la nostra ciència, la nostra ciència considerada com aquella en la que Déu no té res a veure.

Discussió

Lacan

A continuació els dono l'ocasió de completar l'abast del que els he dit avui a un altre nivell, cosa que m'agradaria.

André Green

Em costa articular-ho amb el que vostè ha dit després.

Lacan

És breu, és clar. Perquè en realitat no he pogut, en efecte, tornar-hi.

André Green

No hi hauria una manera d'articular-ho en relació amb el que acaba de dir? la relació del subjecte amb el mirall, justament pel que fa al que ha dit vostè a continuació. La relació del subjecte amb el mirall, en la mesura que el remet al subjecte suposat saber que hi ha en el mirall.

Lacan

Bé...

En fi, no el seguiré en aqueta direcció. No el seguiré en aquesta direcció perquè crec que és un curtcircuit.

El punt on es connecta la represa del *Vorstellungsrepräsentanz*...

que és tanmateix molt necessari en el meu discurs d'avui, oi?

...el punt que els he dit que és, si volen, el punt virtual de la funció de la llibertat, en la mesura que aquesta elecció, el vel es manifesta aquí entre el significant i el subjecte, l'he il·lustrada amb un breu recordatori, una indicació, una obertura en el que es podria dir dels avatars d'aquesta llibertat que, al capdavall, mai és trobada per ningú seriós.

I després he passat a Descartes. He passat a aquest Descartes que no se'n preocupa gaire, sinó en acte. La seva llibertat passa en acte i per aquesta via on troba la seva certesa. Això no vol dir que ens la legui, a tall de compte bancari!

Aquest lloc del *Vorstellungsrepräsentanz*, en tant que ens permetrà situar-hi precisament certs elements que ens interessin, per allí encara hauré de passar la pròxima vegada abans de fer jugar per a vostès, a nivell de la transferència, aquests termes que m'he vist obligat a introduir avui al voltant de la funció de l'Altre.

Són coses aparentment molt allunyades del nostre terreny, però que, si més no, no em veig obligat a anunciar des d'avui. És exactament la psicossomàtica.

El psicossomàtic és una cosa que no és un significant, però que tanmateix arriba allí. En la mesura que l'assumpte de la inducció significant a nivell del subjecte ha passat d'una manera que no posa en joc l'αφάνις del subjecte es pot concebre el psicossomàtic.

En altres termes, quan en la petita obra de la que parlava abans, l'abast de la xerrameca de la qual podran mesurar, es fa aquesta petita observació que, encara que pretengui refutar, no jo, no sóc jo -gràcies a Déu- el qüestionat, sinó aquells que parlen en nom meu, quan rectifica que el desig no és representatiu de la necessitat.

En efecte és una cosa absolutament essencial, perquè en la mesura que una necessitat es veu impliada en aquesta funció...

perquè en aquest lloc la *Vorstellungsrepräsentanz* pot alguna cosa que limitarà molt, és clar, el nostre joc d'interpretació per la raó que el subjecte en tant que αφάνις no hi està interessat

...la psicossomàtica pot ser concebuda com alguna cosa diferent d'aquesta simple xerrameca de dir que hi ha un doble psíquic en tot el que passa de somàtic. Es sap des de fa molt temps que si parlem de psicossomàtic, és en la mesura que ha d'intervenir-hi el desig, en tant que, aquí, la baula *desig* es conserva, tot i que ja no puguem tenir en compte la funció αφάνιςς del subjecte.

Indico això, ara després de tot, per què no mantenir-m'hi?

Perquè al capdavant, pel que fa al meu tema d'enguany, a saber *Els fonaments de la psicoanàlisi*, aquest comentari lateral serà potser de totes maneres massa breu per fer fora dels esperits ja preparats perquè ja han treballat aquest camp- un efecte de llum.

Tanmateix ho esmentaré de nou la propera vegada al començament del que hauré d'enunciar.

Voldria també que percebessin aleshores, atès que estic en aquest terreny, el que hi ha en joc. En el reflex condicionat, en l'experiència pavloviana, no es senyala, no es senyala prou, que només és possible en la mesura que l'exercici d'una funció, d'una funció biològica, d'allò que podem associar a la funció unificant, totalitzant de la necessitat, que en la mesura que és demostrable, és a dir que hi interfereix més d'un òrgan, és a dir que, si fa secretar el seu gos a la vista d'un troç de carn, el que els interessarà a partir d'això és la cosa tallada en el lloc de la secreció salivar.

I es tracta de mostrar que és articulable amb alguna cosa que funciona com a significant -perquè està fet per l'experimentador. En altres termes, l'Altre és allà.

Però pel que fa a demostrar alguna cosa quant al pretès psiquisme del malaurat animal, això no demostra res en absolut. Inclús els pretesos efectes de neurosi que s'obtenen no són efectes de neurosi, per una simple raó, que no són analitzables per la paraula.

Que es produeixin coses és molt interessant, però ja saben quin és l'interès major d'aquests reflexos condicionats: veure el que l'animal pot percebre, és a dir servir-nos del significant, que no és un significant per a ell, sinó que per funcionar com a significant tanmateix ha d'inscriure's en una diferència, per veure el que hi ha de diferencial possible a nivell del seu *perceptum*, cosa que per altra banda no vol dir de cap manera que en serà el *percipiens* en el sentit subjectiu de la paraula.

El principal interès d'aquestes experiències és que ens permeten fer veure en l'animal quin és el ventall diferencial, a nivell aquí d'una percepció que no té res d'una representació.

Per força, perquè aquí no es pot tractar d'un altre subjecte que del subjecte de l'experimentador. Això va encara fins i tot molt més lluny, interroguem l'animal sobre la nostra percepció. Aquesta forma de limitar l'abast de les experiències pavlovianes és per altra banda al mateix temps la manera de restituir-los-hi la seva veritable i gran importància.

Quins són les seus beneficis efectius, científics? Són aquells que dic, i altrament no és per altra cosa que són efectivament emprades. L'interès, finalment, pot ser adonar-nos de la qüestió si més no, que és revelada pel fet que tanmateix descobrim en l'animal que aquests significants que són els nostres, perquè com els he dit, som nosaltres, els experimentadors, els que els escalonem en percepció, tanmateix, tradueixen entre ells una mena d'equivalència que serveix per indicar una qüestió.

No dic que la resolgui plantejant-la. Una mena d'equivalència que serveix per permetre'ns puntuar la qüestió, per dir-ho així, del realisme, d'aquest nombre del que parlava abans.

Sota la forma que no és la del nombre, en el sentit que els l'he descomposat a la pissarra, i on els mostro la qüestió que implica en ell tot ús del nombre i el que fa que l'aritmètica sigui una ciència que ha estat, no afectada, sinó literalment aturada, barrada, per la intrusió de l'algebrisme.

En un altre sentit, el nombre, a tall de freqüència, de freqüència pura, intervé en el que podem anomenar, si posem les coses al seu lloc, el senyal pavlovià, és a dir, que un animal condicionat a cent incitacions visuals per segon, reacciona a cent incitacions auditives per segon.

Aquí pot començar la indicació que el que en l'experimentador introdueix una qüestió nova, perquè vegin que no es tracta encara, tanmateix, de cap cosa a la qual puguem donar ple estatut de significant, sinó per a nosaltres, és clar, que comptem les freqüències.

Però tot i això, si l'animal, sense aprenentatge, passa dels cent de freqüència en un registre, al cent de freqüència en un altre, això potser ens permet anar una mica més lluny en el que passa amb l'estructura pròpiament perceptiva.

He aprofitat per dir-los-hi les coses que els hi volia dir i que no els hi havia dit. Quedem-nos aquí.

Seminari 11

Capítol XVIII

10 de juny de 1964

L'objectiu del meu ensenyament ha sigut i segueix sent formar analistes. La formació dels analistes és un tema que està a l'ordre del dia de la recerca analítica.

Tanmateix està clar...

i ja els n'he donat testimonis, si més no indicat el lloc en la literatura analítica on els poden trobar
...que els principis se'n sostrauen.

Està clar, en l'experiència de tots aquells que han passat per aquesta formació, que la insuficiència de criteris és substituïda, en moltes etapes d'aquesta formació, una cosa que és de l'ordre de la cerimònia, cosa que, pel que fa al que hi ha en joc, no es pot traduir més que d'una forma: la simulació.

Perquè per al psicoanalista no hi ha cap més enllà, cap més enllà substancial al qual es podria referir allò en que es sent fundat per exercir la seva funció.

El que ell obté, tanmateix, és d'un preu inexpressable, el que obté, a saber...
avui les ho articularé
...la confiança d'un subjecte en tal que tal, i els resultats que això implica per les vies d'una certa tècnica.

Això és el que ens ha d'aturar perquè el psicoanalista no es presenta com un Déu, no és Déu per al seu pacient.

Què significa aquesta confiança...
per altra banda mostrarem les seves articulacions
...què significa aquesta confiança, al voltant de què gira?

Sens dubte, per aquell que s'hi refia, que en rep la recompensa, la pregunta pot ser elidida. No ho pot ser per al psicoanalista. La formació del psicoanalista exigeix que sàpiga, en aquest procés en que condueix el seu pacient, al voltant de què gira el moviment. Ell ha de saber, a ell li ha de ser transmès -i en una experiència- allò en que retorna.

Aquest punt, aquest punt-pivot, és el que jo designo...

d'una manera que, així ho penso, els sembla ja prou motivada, però que, espero, en la mesura del nostre progrés, els semblarà cada vegada més clara, cada vegada més necessària

...és el que designo amb aquest nom: el desig del psicoanalista.

Els vaig mostrar la vegada anterior aquest lloc on es situa el recorregut cartesià, aquest lloc per on es va desengranar un recorregut, un recorregut que en el seu origen i en la seva fi no va essencialment vers la ciència, sinó vers la seva pròpia certesa, i que està en el principi del que no és la ciència....

en el sentit que des de Plató, i abans, va constituir l'objecte de la meditació dels filòsofs

...sinó La ciència, posant l'accent en "La" i no en la paraula "ciència".

Ja es sabia quines eren les condicions de la ciència, però aquesta en la que estem capturats, que forma el context de l'acció de tots nosaltres, en el temps que vivim, i a la qual tampoc el psicoanalista pot escapar, perquè ella forma part de les seves condicions, també les d'ell, aquesta ciència és La ciència, aquella.

En relació amb ella hem de situar la psicoanàlisi. Només ho podem fer amb l'articulació d'aquest primer recorregut, el recorregut cartesià en tant que funda el subjecte.

I en el lloc del subjecte cartesià ens les hem de veure amb aquest fenomen descobert, de l'inconscient, que tan sols es pot articular per la revisió que hem fet del fonament del subjecte cartesià i del que implica de fecund.

Avui aniré primerament a la fenomenologia d'aquesta transferència.

La transferència és un fenomen on s'inclouen junts el subjecte i el psicoanalista.

Dividir-lo en els termes de "transferència" i de "contratransferència"...

qualsevol que sigui la gosadia, qualsevol que sigui la desimboltura dels comentaris que un es permet sobre aquest tema

...mai no és més que una forma d'eludir el que hi ha en joc.

La transferència és un fenomen essencial, lligat al desig com a fenomen nodal de l'ésser humà, que va ser descobert abans de Freud.

Va ser articulat perfectament...

vaig emprar gran part d'un any dedicat a la transferència a demostrar-ho sobre un text, concretament *El Banquet* de Plató

...va ser articulat amb el més extrem rigor en aquest text on es debatia sobre l'amor.

Aquets text es va poder fer per la seva relació amb el personatge de Sòcrates, que s'hi mostra tanmateix particularment discret.

I al voltant d'aquest text es designa que un altre moment essencial, inicial, és aquell al qual s'ha de referir la qüestió que ens hem de plantejar, que Sòcrates...

i indico ja la mira del camí que els vull fer recòrrer avui dient

...que Sòcrates no va pretendre mai saber res sinó saber què n'és de l'έπος, cosa que vol dir el desig.

Per aquest sol fet, i pel que Sòcrates és, i perquè en *El Banquet* Platon d'alguna manera va més lluny que en cap dels seus diàlegs per indicar-nos la significació fonamental de comèdia...

i portar la cosa fins al mim

...que constitueixen aquests diàlegs, a causa d'això, no va poder fer més que indicar-nos de la manera més precisa, en *El Banquet*, el lloc de la transferència.

Des que hi ha -en algun lloc- el subjecte suposat saber...

que els he escrit avui a dalt de la pissarra amb "S.s.S." (és una abreviatura)

...hi ha la transferència.

Què significa l'ordre, l'organització dels psicoanalistes...

amb la certificació de capacitació que confereix

...sinó indicar a qui es pot adreçar un per representar aquest subjecte?

Ara bé, és conegut per tots -és clar- que cap psicoanalista pot pretendre representar, ni tan sols de manera minça, un saber absolut.

Per això, en un sentit, es pot dir que aquell a qui se'l pot dirigir, no podria haver-hi -si n'hi ha- més que un, un sol.

Aquest un sol va ser inclús -un temps- viu: era Freud. I el fet que Freud, pel que fa al que passa amb l'inconscient, era legítimament el subjecte a qui es podia suposar un saber, específic, posa a part tot el que fou de la relació analítica, quan va ser empresa pels seus pacients amb ell.

Per poc que no sols va ser el subjecte suposat saber, i que ens va donar, en termes que en podem dir indestructibles en la mesura que des que van ser emesos suporten una interrogació que, fins ara, no s'ha esgotat mai.

No s'ha pogut fer cap progrés...

per petit que s'hagi manifestat aquest progrés, de treball de les societats dites científiques en anàlisi

...sense que aquest progrés hagi deixat de desviar-se cada vegada que es va negligir un dels termes al voltant dels quals Freud va ordenar les vies que ell va traçar i els camins de l'inconscient.

Això ens mostra prou el que passa amb la funció del subjecte suposat saber.

La funció, i si puc dir-ho, al mateix temps, la seva conseqüència, el prestigi de Freud, estan en l'horitzó de tota posició de l'analista, fins i tot constitueixen el drama del que en diem l'organització comunitària dels psicoanalistes.

D'aquest subjecte suposat saber...

sigui Freud o reduït a aquest terme, a aquesta funció

...poc poden sentir-se plenament investits.

Però aquesta no és la qüestió.

I en primer lloc, per a cada subjecte, la qüestió és des d'on es situa, per dirigir-se al subjecte suposat saber. Està clar que cada vegada que aquesta funció pot ser encarnada per qui sigui, analista o no, resulta de la definició que els acabo de donar que la transferència ja està fundada.

Si les coses arriben al punt que aquest, en el pacient, ja estigui prou determinat per qualsevol de nomenable, per una figura accessible a ell, en resultarà, per a qualsevol que se n'encarregui d'ell en anàlisi, una dificultat especial referent a la posada en joc, en l'anàlisi, de la transferència.

I passa que també el que pot haver-hi de més obtús en les seves visions, a nivell dels analistes, que fins i tot l'analista més totxo...

no sé si existeix aquest terme extrem, és aquí una funció que tan sols designo de la manera que es designa, en matemàtiques, aquesta mena

de nombre mític, per exemple, el major nombre que es pugui expressar com a paraules

...fins i tot l'analista més totxo se n'adona, el reconeix, i dirigeix l'analitzat vers el que roman per ell el subjecte suposat saber.

Això no és més que un detall i gairebé una anècdota.

Entrem ara en l'examen del que hi ha en qüestió. L'analista, ja ho he dit, suporta aquest lloc en la mesura que és l'objecte de la transferència.

I l'experiència ens prova que aquest lloc, quan entra en l'anàlisi, és lluny de donar-se'l.

Deixem per ara, un moment solament, la hipòtesi -la hipòtesi cartesiana- que el psicoanalista sigui enganyós.

No s'ha d'excloure en absolut del context...

dic: fenomenològic

...d'algunes entrades en anàlisi. Això no és per ara el que més s'ha de retenir.

La psicoanàlisi ens mostra que el que limita més...

sobre tot en la fase de començament

...la confiança, l'abandonament a la regla analítica en el pacient, és l'amenaça...

diguem, per no emfatitzar massa les coses en el sentit subjectiu, en el sentit del temor

que el psicoanalista s'equivoqui per causa del pacient.

Cuantes vegades no passa en la nostra experiència que coneixem molt tard un detall biogràfic així de gros!

I perquè m'entenguin, diré per exemple, la confessió per part del subjecte que en cert moment de la seva vida va agafar la varola, un exemple senzill, que no es dona amb molta freqüència ni és particularment il·lustratiu.

"I per què no m'ho va dir abans?"

un podrà plantejar la pregunta si és, també, prou ingenu com per plantejar-la.

"Precisament -li dirà l'analitzat- perquè no s'equivoqués, perquè si l'hi hagués dit més aviat hauria pogut atribuir-hi una part al menys, fins i tot el fons dels meus trastorns. Ara bé, si sóc aquí no és per a que doni als meus trastorns una causa orgànica".

Això és una il·lustració, un exemple d'importància segurament il·limitada, i que hi ha moltes maneres de prendre, sota l'angle dels prejudicis socials, del debat científic, de la confusió que roman al voltant del principi mateix de l'anàlisi.

Aquí ho dono tan sols per il·lustrar que el pacient pot pensar que l'analista es pot equivocar si se li donen certs elements, hi ha elements que se'ls guarda, per a que l'anàlisi no vagi massa de pressa.

Segurament caldria...

no és el millor exemple, ho podria il·lustrar en altres exemples ...en una part del su text, en una part, com es sol dir, "dels seus problemes", que el pacient es donés, diguem si més no, el pretext de retenir-ne el tema un cert temps, que l'analista no es precipiti en el seu judici.

Com més hauria de poder, aquell que es pot equivocar, estar sota la sospita de poder - simplement - equivocar-se! Ara bé, aquest és el límit, al voltant d'aquest "equivocar-se" bascula la balança d'aquest punt subtil, d'aquest punt infinitesimal que pretenc senyalar.

Com pot ser...

En quin punt podem articular el que veiem en l'anàlisi de la manera més manifesta? Tot admetent que l'analista pugui estar equivocat...

i jo diria, tot i posada en qüestió l'anàlisi en certs subjectes al començament mateix de l'anàlisi, vull dir suposant que al capdavall pugui no ser més que una mena d'engany ...per accentuar encara millor el que vull donar a entendre i que ens diuen els pacients al voltant d'aquest "equivocar-se", alguna cosa s'atura. Inclús a l'analista posat en qüestió se l'acredita d'una certa infal·libilitat en algun lloc que -inclús l'analista posat en qüestió- farà atribuir intencions alguna vegada a propòsit d'un gest atzarós:

"Ho ha fet per posar-me a prova".

Aquí vull tractar de centrar la seva atenció, i els ho repeteixo, cridar al terreny del fenomen sobre el que hi ha en joc.

Des de la discussió socràtica es va introduir el tema que el reconeixement de les condicions del bé per a l'home tindria en si alguna cosa que s'imposa, que és irresistible.

Aquesta és la paradoxa de l'ensenyament, sinó de Sòcrates:

Què en sabem, sinó per la comèdia platònica? Però jo no diria tampoc "de Plató"...

perquè Plató es desenvolupa en el terreny del diàleg còmic, i deixa obertes totes les qüestions

...sinó en una certa explotació del platonisme del que podem dir que es perpetua enmig d'una irrisió general.

Perquè en veritat, qui no sap que el reconeixement més perfecte de les condicions del bé, no impedirà qualsevol a llençar-se al seu contrari!

De què es tracta aleshores, en aquesta confiança feta a l'analista? Quin crèdit li podem donar, a aquest bé, per voler-lo, per voler-lo per a un altre que... ? I tanmateix no dubtem que allà on es situa el nostre punt d'encontre no pugui ser sinó assumir de què es tracta.

M'explico:

-Qui no sap, per experiència, que es pot no voler gaudir?

-Qui no ho sap per experiència per aquest recular que imposa a cadascú, en el que comporta de promeses atroces, l'aproximació de la justícia com a tal?

-Qui no sap que es pot no voler pensar? Per a donar-ne fe tenim tot el col·legi universal dels professors.

Però què pot voler dir: "*no voler desitjar*" ?

Tota l'experiència analítica, que aquí no fa sinó donar forma al que per a cadascú està en l'arrel mateixa de la seva experiència, ens testimonia que "*no voler desitjar*" i "*desitjar*" és el mateix. Que el desig mateix implica en ell aquesta fase de defensa que el fa idèntic, perquè és el mateix que "*no voler desitjar*" i "*voler no desitjar*".

A aquesta disciplina s'han dedicat...

precisament com a sortida als atzucacs de la interrogació socràtica

...persones que no van ser tan sols filòsofs, sinó espècies de religiosos a la seva manera, els estoics, els epicúrics, per exemple.

El subjecte sap que aquest "no voler desitjar", té en si alguna cosa tan refutable com aquesta banda de Moebius que no té revers, a saber que en recórrer-la un torna matemàticament a la superfície que es suposaria que la dobla.

Perquè l'analista és esperat en aquest punt de la cita podem dir que allí, sobre el subjecte del desig, en la mesura que l'analista és suposat saber és també suposat...

igualmente necessitat, tant si aquest ho sap com si no, que sàpiga o no formular-lo

...que surt a l'encontre del desig inconscient.

Per això dic..

i ho il·lustraré amb un dibuixet topològic que ja ha estat a la pissarra, el reproduiré la propera vegada

...que el desig és l'eix, el pivot, el mànec, el martell, per dir-ho així, gràcies al qual s'aplica aquest element-força, aquesta inèrcia que hi ha darrere, cosa que primer es formularà...

en el discurs del pacient

...com a demanda, i això li dóna el seu veritable pes, és a dir...

cosa que no és el mateix

...la transferència.

L'eix, el punt comú d'aquesta doble destrat, és el desig de l'analista que aquí designo com un lloc, com una funció, com una articulació essencial. Que no em diguin que aquest desig no l'anomeno, no l'articulo, perquè és precisament primer aquest punt el que només es pot articular a partir de la relació del desig amb el desig. Ara bé, aquesta relació és interna:

"El desig de l'home és el desig de l'Altre".

Que no hi ha aquí, reproduït, aquest element d'alienació que els he designat com essencial en el fonament del subjecte com a tal:

-a saber que amb tota seguretat: només a nivell del "desig de l'Altre" l'home pot reconèixer el seu desig,

- i que, segur: en tant que "desig de l'Altre".

Que no hi ha aquí alguna cosa que li ha de semblar d'alguna manera l'obstacle a aquest punt d'esvaïment en el que mai es podrà reconèixer el seu desig?

Però justament això és el que ni s'ha plantejat ni s'ha de plantejar, perquè l'experiència analítica ens mostra que el desig del subjecte es constitueix en veure jugar tota una cadena a nivell del "desig de l'Altre".

Per tant alguna cosa es conserva aquí de l'alienació, però no amb els mateixos elements...

no amb aquest S1 i aquest S2 de la primera parella de significants d'on vaig deduir tota la fórmula de l'alienació del subjecte en el meu penúltim curs

...sinó a més, entre:

-alguna cosa que es va constituir a partir de la repressió originària, del que en vaig dir la caiguda, l'*Unterdrückung*, del segon: S2, de la parella primera binària dels significants,

-i aquest lloc de falta, aquest lloc que apareix primer com falta, en el que és significat amb el parell,

en l'interval que els lliga i que se'n diu el "desig de l'Altre".

Cal...

per aquells que no tenen prou amb les paraules

...que jo designi que hi ha una diferència entre:

- "el que passa d'allí a allí",

- "o el que passa d'aquí a allí" ?

Em sembla que ja ho he indicat prou amb el que he dit precedentment.

Aquesta ha de ser de passada una ocasió de puntuar de nou, d'articular, un cert nombre de fórmules que és totalment essencial que conservin com d'alguna manera punts terminals, punts d'ancoratge, sense els quals el nostre pensament tan sols podria lliscar sobre aquests termes.

La funció iniciadora, inaugural...

quant a la constitució d'aquesta divisió del subjecte on accentuo l'essència de l'alienació

...no està vinculada per atzar...

per un atzar de simple necessitat d'il·lustrar

...a la funció de la parella de significants...

no és una manera més simple de presentar-los-hi les coses

...però és essencialment diferent que n'hi hagi dos o que n'hi hagi tres.

Si volem captar on és la funció del subjecte en aquesta articulació significant, hem d'operar amb dos, perquè només amb dos se'l pot acorrallar, per dir-ho així, en l'alienació.

A partir de tres, el lliscament es fa circular: passat del segon al tercer, torna al primer, però no al segon.

L'efecte d'afanisi que es produeix sota un dels dos significants està vinculat al següent: que un conjunt de significants es defineix, diguem per emprar el llenguatge de la matemàtica moderna, en que és un conjunt tal que si el reduïm a dos...

només n' "existeixen", com es diu en la teoria, amb una E majúscula invertida: \exists per a l'anotació, només n' existeixen dos

...el fenomen de l'alienació es produeix, a saber que *el significant és el que representa el subjecte per a l'altre significant. D'on resulta que a nivell de l'altre significant...*

si l'altre significant està a nivell d'un altre

...el subjecte s'esvaeix.

Per això també he experimentat avui...

i això en raó de la relectura que he fet del treball d'un dels meus alumnes al qual vaig al·ludir la vegada anterior

...els vaig indicar l'error que hi ha en una certa traducció d'aquest *Vorstellungsrepräsentanz* que és el significant S2 de la parella.

Aquí s'ha d'articular de què es tracta, i que en el text del que parlo ha estat pressentit, però expressat de passada, i d'una manera que es presta a l'error, per ometre precisament el caràcter fonamental de la funció del subjecte en aquesta articulació.

S'hi parla sense parar de la relació entre el significant i el significat:

- cosa que és basar-se en el que en diré les beceroles de la qüestió,
- que va caldre, efectivament, que un dia jo posés a al pissarra, per mostrar de què partia, quin suport prenia en alguna cosa que s'havia formulat arran del desenvolupament saussurià,
- però de seguida, vaig mostrar que només era eficaç i manejable si s'inclouïa la funció del subjecte en l'estadi original

No es tracta simplement de dir...

això en veritat està a l'abast de la experiència més minça

...que si reduïm la funció del significant al significat, a la nominació, a saber una etiqueta pegada sobre una cosa, es deixa escapar tota l'essència del llenguatge.

He de dir que aquest text, del qual vaig dir l'última vegada que donava prova d'infatuació, també dóna prova d'ignorància crassa, deixant entendre que d'això es tracta, a nivell de l'experiència pavloviana!

Per un instant, en les idees de Pavlov, el que Pavlov "desitja"...

per anomenar-lo amb el nom amb que acabem de designar aquí la funció en qüestió

...ho fa (però ho sap ell mateix?) i segurament, si hi ha alguna cosa que es pugui situar a nivell de l'experiència del reflex condicionat, segur que no és associar un signe a una cosa.

Com els hi vaig dir la vegada anterior, és pròpiament...

ho reconegui o no Pavlov

...associar un significant que és característic de tota condició d'experiència, en la mesura que és d'experiència instituïda, en efecte, amb alguna cosa que he anomenat el tall que es pot fer en l'organització orgànica d'una necessitat. Aquesta cosa que es designa amb una manifestació a nivell d'un cicle de necessitats interrompudes i que designa, a nivell de l'experiència pavloviana, cosa que trobem aquí com sent el tall del desig.

I...

com es sol dir: *"per això la seva filla és muda!"*

...per això l'animal mai aprendrà a parlar, al menys per aquesta via, perquè evidentment porta un temps de retard. Això pot provocar en ell tota mena de desordres, tota mena de trastorns, però no està predestinat, no està cridat...

en no ser per ara un ésser parlant

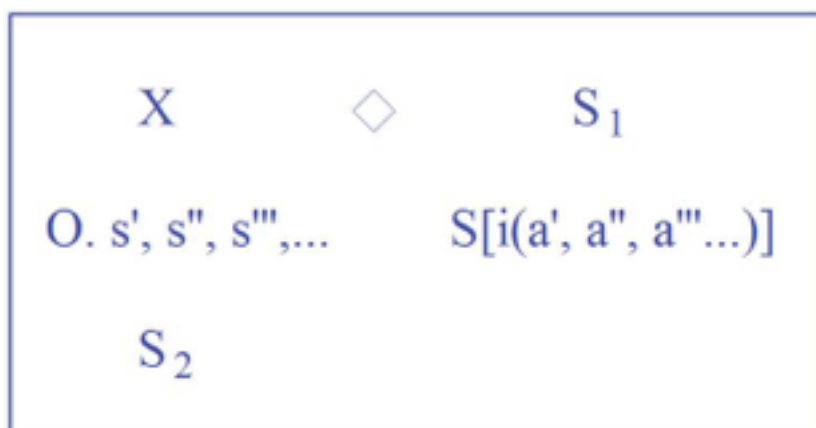
...a posar en qüestió el desig de l'experimentador que també, si l'interroguessin a ell, es veuria ben apurat per respondre.

No deixa de ser cert que en articular-la així, aquesta experiència té l'interés - en efecte essencial- de permetre'ns situar...

com vaig fer la vegada passada en resposta a les preguntes que em van fer

...situar com s'ha de concebre, parlant amb propietat, l'efecte psicosomàtic.

Això pot anar infinitament més lluny, de manera que es formuli així la fórmula de quatre termes que es representa abaix, crec que la reconeixen, malgrat la seva complicació d'avui, que es justifica amb el que els hi diré ara.

O. s', s'', s''', ... : suite des sens

S[i(a', a'', a''' ...)] : suite des identifications

suite des sens: sèrie dels sentits // *suite des identifications*: sèrie de les identifications

Precisament en la mesura que no hi ha interval entre S1 i S2, que el primer parell de significants es solidifica, "s'holofraseja" -si em permeten expressar-me així-, tenim el model de tota una sèrie de casos que ho poden il·lustrar, encara que el subjecte no ocuparà el mateix lloc en cadascun.

En la mesura que, per exemple, el nen, el nen dèbil...

sobre el qual la nostra col·lega Maud Mannoni acaba de treure un llibre la lectura del qual els hi aconsello a tots

...agafa el lloc abaix, i a la dreta d'aquest S, en referència amb aquesta cosa a que el redueix la mare en no ser més que el suport del seu desig en el terme més obscur, s'introdueix en la maniobra de l'educació del dèbil aquesta dimensió psicòtica precisament, cosa que Maud Mannoni tracta de designar en el llibre per a aquells que en alguna forma els pugui tocar recollir-ne el testimoni.

És segur que en la psicosi es tracta d'alguna cosa del mateix ordre. Aquesta solidesa, aquesta captura en massa de la cadena significant primitiva és el que prohibeix aquesta obertura dialèctica que es manifesta en el fenomen de la creença.

En el fons de la paranoia...

de la paranoia mateixa, que ens sembla tanmateix tota animada de creença

...en el fons regna aquest fenomen de l'*Unglauben* (increença) que no és "no creure-hi", sinó l'absència d'un dels termes de la creença, d'aquest lloc on es designa la divisió del subjecte.

En efecte, si no hi ha creença, per dir-ho així, plena i sencera, és que tampoc no hi ha creença que no suposi en el seu fons que la dimensió última que ha de revelar és estrictament correlativa del moment en que el seu sentit s'esvaïrà.

Tenim tota mena d'experiències per donar-ne fe, una de les quals me la va aportar, de manera molt humorística, Maud Mannoni, aquí present, a propòsit d'una malaventura de Casanova, i que porta consideracions a la vegada les més divertides i més demostratives.

Perquè al terme d'una burla...

que reeix fins al punt de commoure les forces celestes, de desencadenar al seu voltant un oratge que, en veritat, l'aterroritza

...el personatge...

que fins aleshores ha proseguit l'aventura més cínica amb una ximpleta que li dóna peu a arrossegar tot un cercle d'imbècils al seu voltant i per haver vist, per dir-ho així, d'alguna manera, la seva burla adquirir el seu sentit, encarnar-se, realitzar-se

...el personatge mateix entra en una mena d'esfondrament...

còmic en sorprendre a tot un Casanova que desafia la terra i el cel a nivell del seu desig

...cau en la impotència com si en veritat hagués trobat la figura de Déu per aturar-lo.

Enteguem aquí, per tant, que quan, per exemple, se'm presenta com alguna cosa molt usada...

encara en aquest text del que els hi parlava abans, tot just si la persona no s'excusa per reprendre una vegada més el *fort-da*, que tothom ha fet servir. Saben de què es tracta, *fort-da*, l'oposició fonemàtica en la que Freud sorprèn el joc inicial de la instauració en el nen petit de la relació amb la presència i l'absència.

...el text en qüestió, per reprendre'l com un exemple de la simbolització primordial...

i, els dic, escusant-se d'una cosa que ha passat ara al domini públic

...doncs bé, no deixa de ser un error, i un error groller, perquè no per la seva oposició, el *fort* i el *da*...

pur i simple anar i tornar

...treu la seva força inaugural, s'explica la seva essència repetitiva.

I dir que es tracta simplement per al subjecte d'instituir-se en una funció de domini és una bestiesa.

En la mesura en que aquí, en els dos fonemes, s'encarnen els mecanismes pròpiament de l'alienació que s'expressen, per més paradoxal que els hi sembli, a nivell del *fort*.

No hi ha *fort* sense *da*, i, si es pot dir, sense *Dasein*.

Però justament, contràriament al que tracto de captar, com el fonament radical de l'existència, tota la *Daseinanalyse*, tota una certa fenomenologia, no hi ha *Dasein* amb el *fort*.

És a dir que no es pot triar i que si el petit subjecte pot exercitar-se en aquest joc del *fort-da*, és perquè justament no s'hi exercita gens, perquè cap subjecte pot captar aquesta articulació radical:

s'hi exercita amb l'ajuda d'un petit carret, és a dir amb l'objecte *a*.

I el pes, la funció d'aquest exercici amb aquest *objecte* es refereix a una alienació, i no a un qualsevol i suposat domini que no està clar que l'augmentaria en una repetició indefinida, mentre que la repetició indefinida de que es tracta expressa, manifesta, posa al dia la vacil·lació radical del subjecte.

Com de costum he d'interrompre les coses en un cert límit. Tanmateix vull designar, encara que sigui en termes breus, el que ara constituirà l'objecte del que podem dir la pròxima vegada. En marco a la pissarra, amb la forma de dos esquemes, la diferència essencial.

Quan a nivell del text sobre les *Triebe* i les *Triebschicksale*, Sobre les pulsions i els destins de pulsíó, Freud posa l'amor a la vegada:

- a nivell del real,
- a nivell del narcisisme,
- a nivell del principi del plaer en la seva correlació amb el principi de realitat,

i en dedueix la funció d'ambivalència com absolutament diferent del que es produeix en la seva *Verkehrung*, en el moviment circular, al nivell en que es tracta de l'amor, tenim l'esquema, l'esquema del que Freud ens diu que s'escalona en dos temps.

Primerament un *Ich*, un *Ich* definit objectivament pel funcionament solidari de l'aparell sistema nerviós central amb les condicions d'homeostasi, que ha de conservar les tensions a un cert nivell, el més baix possible.

Al voltant d'això, ens diu, primitivament, podem concebre el que hi ha fora d'això, si és que hi ha un fora, com indiferència -i a aquest nivell, atès que es tracta de tensions, indiferència vol dir simplement inexistència.

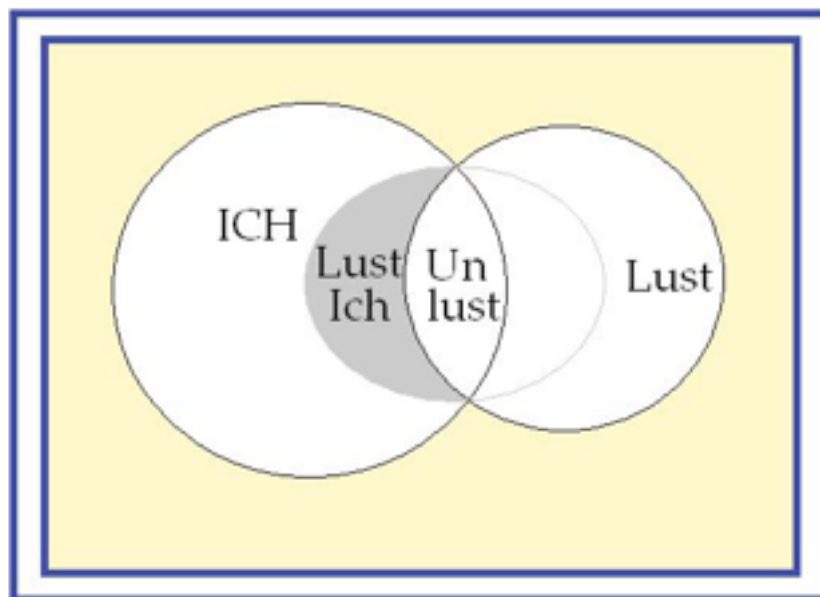
I a més a més, què ens diu que ens dona després? Que la regla d'aquest autoerotisme no és, no la inexistència dels objectes, sinó el funcionament dels objectes únicament en relació amb aquesta regla.

En aquesta zona d'indiferència, es diferencien el que aporta *Lust* i el que aporta *Unlust*.

I no ha vist tothom des de sempre l'ambigüitat del terme *Lustprinzip*, atès que també n'hi ha qui ho escriuen *Unlustprinzip* ?

Que alguna cosa porti el plaer, encara és massa per a l'equilibri, i tothom ho sap.

Com il·lustrar per tant aquest estadi, tal com els hi posat aquí a l'esquerra?

Respondrà a certes preguntes que m'han plantejat aquí, sobre la funció especular en la relació del subjecte amb l'Altre.

Aquí no estem a nivell de la relació del subjecte amb l'Altre, estem en aquest *Ich* hipotètic on es motiva la primera construcció d'un aparell que funciona com un psiquisme.

Què podem donar-ne com figura, la més pròxima i la més exacta en fer-lo funcionar?

És aquí, a l'esquerra:

amb les seves lletres majúscules: ICH, aquest *Ich* en tant que és aparell que tendeix a una certa homeostasi. I tothom sap que no pot ser la més baixa perquè seria la mort, i que per altra banda la cosa va ser encarada per Freud en segon temps.

però es tracta de comprendre si va ser evocada a aquest nivell o a un altre. El *Lust* és realment un objecte, un objecte que no és en aquest cercle de l'*Ich*, un objecte que és reconegut, que és apuntat en aquest *Ich* com essent objecte de *Lust*. El *Lust-Ich* purificat de que parla Freud és la imatge en el mirall, és la correspondència punt per punt, és la connotació biunívoca d'alguna cosa que està a nivell d'el'objecte i d'alguna cosa que, en l'*Ich*, se'n satisfà, en tant que *Lust*.

El que és inassimilable, el que és irreductible al principi del plaer, el que és *Unlust* fonamental, Freud ens ho diu, és allò a partir del que es constituirà el *no-jo*.

Però el *no-jo* es constitueix en l'interior del cercle del *jo primitiu*, i el que mossega en aquest objecte és el que el funcionament de l'*Ich* no arribarà mai a evacuar, aquest és l'origen del que trobarem de nou més tard en la funció dita de l'objecte dolent.

Ho podem veure aquí, el que articula aquest nivell de funcionament és primerament aquesta cosa que dóna l'esbós a una possible articulació de l'*alienació*.

Perquè al capdavall el que és del camp del *Lust* està -diu Freud- en la zona exterior a l'*Ich*, és si més no alguna cosa de la que ens hem d'ocupar.

Hi ha alguna cosa en que la perfecta tranquil·litat de l'*Ich* cau. Però això no implica l'exigència de la desaparició de l'aparell, ans al contrari.

Aquí l'escantell del que parlo en la dialèctica entre el subjecte i l'Altre es produeix en l'altre sentit.

La fórmula d'això és que el "*no hi ha bé sense mal*", "*no hi ha bé sense sofriment*", que conserva per a aquest bé, per a aquest mal, el seu caràcter d'alternança, de dosificació possible, que és en efecte aquell en que l'articulació que acabo de donar del parell de significants es reduirà, i falsament.

Perquè, per reprendre les coses a nivell d'aquest bé i d'aquest mal primitiu, de l'hedonisme del que tots saben que fracassa, que s'esmuny per explicar la mecànica del desig, si passem a l'altre registre, a l'articulació alienant, això s'expressa de manera totalment diferent.

I quasi que em poso vermell de treure aquestes andròmines amb les que els imbècils es diverteixen fa tant de temps: "*més enllà del bé i del mal*" sense saber de què parlen.

No deixa de ser cert que cal articular el que passa a nivell de l'*articulació alienant*, com un:

"no hi ha mal sense que en resulti un bé"

i quan es presenta el bé:

"no hi a bé que agunti amb el mal".

És per això que, en situar-se en el registre pur i simple del plaer, l'ètica fracassa, i que Kant li objecte que el *Bé sobirà* no es podria concebre de cap manera com la infinitització d'un petit bé qualsevol, perquè, com ell observa, no es pot donar cap possible llei del que pot ser el bé en els objectes.

El Bé sobirà...

en el cas que s'hagués de mantenir aquest terme que porta a confusió ...només es pot trobar a nivell de la llei, i vaig demostrar en el meu article sobre Sade... *Kant amb Sade*, que això vol dir que a nivell del desig, passivitat, narcisisme, ambivalència: aquestes són les característiques que governen la *dialèctica del plaer* a nivell de la pissarra de l'esquerra.

El seu terme és, parlant pròpiament, el que en diem la identificació.

Les característiques del que es produeix, del que introdueix l'activitat de la pulsíó... cosa que permet construir amb la major certesa el funcionament dit "*divisió del subjecte*" o "*alienació*" amb les seves conseqüències, és el reconeixement de la pulsíó.

I com ha estat reconeguda? Ha estat reconeguda en el fet que, lluny que puguem limitar la dialèctica del que passa en l'inconscient del subjecte, en referència al camp del *Lust*, a les imatges dels objectes benèfics, dels objectes benefactors, dels objectes favorables, hem trobat la funció

privilegiada d'un cert tipus d'objectes que al capdavant no poden servir per a res. Són els objectes (*a*) : les sines, les femtes, la mirada, la veu.

Al voltant d'aquesta experiència nova...

d'aquesta introducció d'un terme nou que tota dialèctica emmena
...gira el punt experimental, el punt demostratiu, que introdueix la dialèctica del subjecte en tant que subjecte de l'inconscient.

Per aquí seguiré la propera vegada i trobaré la continuació del que hem de desenvolupar en el tema de la transferència.

Discussió

Moustafa Safouan

No puc plantejar cap pregunta perquè sempre trobo una dificultat en captar la diferència entre l'objecte en la pulsó i l'objecte en el desig.

Ara que es tracta de veure la diferència entre l'allò i l'objecte en la pulsó, perdo el fil.

Lacan

Escolti, aquí es tracta, estimat, d'una qüestió de terminologia. És molt amable per part seva plantejar una pregunta inclús si dóna fe d'una dificultat perquè pot servir a tothom.

Crec que no sóc el primer en prendre partit, per exemple en dir que en el sentit del determinat...

vull dir, d'un genitiu objectiu, desig d'alguna cosa

...no sóc el primer en dir... vegin inclús Sartre:

-el desig és una passió inútil,

-no és qui té l'aspecte de desitjar qui desitja...

Cal que ens entenguem!

No és menys cert que hi ha un munt de coses molt agradables, diguem que creiem desitjar, en la mesura que estem sans però no podem dir-ne més que això:

que creiem desitjar-les.

Finalment, hi ha aquí coses d'un nivell, em sembla, en fi, totalment transmissibles, que no són de la teoria psicoanalítica.

Els objectes que estan en el camp del *Lust* i que tenen aquesta relació tan fonamentalment narcisista amb el subjecte que al capdavant el sistema de la pretesa regressió de l'amor en la identificació obté la seva raó simplement per la simetria d'aquests dos camps que he designat com *Lust* i *Lust-Ich* per altra banda.

Allò que no es pot conservar fora, un en té sempre la imatge dintre. És tan estúpida com això la identificació amb l'objecte d'amor.

I no veig per què això ha portat tantes dificultats i fins i tot per al mateix Freud. Això és l'objecte d'amor, amic meu.

Altrament, quan es tracta d'objectes que no tenen aquest valor pulsional... parlant amb propietat, que vostès susciten al parlar de l'objecte de la pulsíó ...què diuen, aleshores, com ho senyala Freud:

"M'agrada això, m'agrada l'estofat de corder"³⁰

És exactament el mateix que quan diuen:

"Estimo la Srta. Tal"

amb la diferència que *"Estimo la Srta. Tal"*, li diuen a ella, cosa que ho canvia tot. Li diuen per raons que els hi explicaré la propera vegada.

No deixa de ser cert que a vostè li agrada l'estofat de corder. No està segur de desitjar-lo.

Agafi l'experiència de la bella carnissera, li agrada el caviar, sols que no en vol. Per això el desitja.

Aleshores l'objecte del desig és la causa del desig. I aquest objecte causa del desig és l'objecte de la pulsíó. I això vol dir que és l'objecte al voltant del que gira la pulsíó.

³⁰ En francès: "*j'aime*" es pot traduir per "m'agrada" o bé per "estimo". Es tracta d'una sola expressió per a dues expressions diferenciades en català.

Estem aquí a nivell d'un diàleg d'algú que tanmateix ha treballat prou els meus textos com per a que jo pugui expressar-me en fórmules algebraiques rigoroses.

Hi ha l'objecte de la pulsíó, l'objecte de la pulsíó, és el que hi ha en joc en el seu caràcter determinant, no és que el desig s'hi enganxi, el desig en fa el tomb, en tant que és actuat en la pulsíó.

No per força tot desig és actuat en la pulsíó. Hi ha també desigs buits, desigs bojós, que parteixen justament d'això, no es tracta més que del desig, per exemple, que li han prohibit alguna cosa, pel fet que li han prohibit, durant un cert temps no poden fer altra cosa que pensar-hi. També és desig.

Però poden veure, aquí com en altres llocs, l'existència de l'objecte a nivell del determinat pel desig.

Cada vegada que se les veuen amb un objecte de bé...

 i em podrien objectar que és com objecte de desig

...el designem...

 és una qüestió de terminologia, però és una terminologia justificada

...el designem com objecte d'amor.

I es justifica amb això:

que veuran la propera vegada com tractaré d'articular per a vostès la relació que hi ha entre l'amor, la transferència, el desig.

La funció de l'amor, allà on podem veure'l viure, allà on *El Banquet*, penso, durant un any, em va permetre donar-los a entendre com jugava.

El que introduiré avui...

que tampoc no és, pel que fa al seu vocabulari, res amb el que no estiguin familiaritzats

...serà una temptativa de donar a un cert nombre d'aquests termes una articulació, un ordre fonamental destinat al menys al que, enrecordant-se quan els trobin -els dits termes- l'ordre en el qual els hauré posat per a vostès, els farà evocar un problema.

Es tracta, per exemple, dels termes més usuals com aquests:

identificació, idealització, projecció, introjecció.

No són termes evidentment còmodes de manejar i -ho observaran- és clar, encara menys còmodes de manejar en la mesura que per a un tenen sentit.

Què hi ha més comú que identificar? Sembla fins i tot l'operació essencial del pensament, sembla que se la podria aplicar "a cada tombant".

Idealitzar, també, podrà servir molt sens dubte, a partir del moment que la posició psicologista es faci més investigadora.

Projectar i introjectar, sembla que per alguns passen de bona gana per dos termes recíprocs l'un de l'altre.

El fet que ja fa temps vaig indicar...

potser convindria adonar-se'n

...que un d'aquests termes es refereix a un camp on domina el simbòlic, l'altre a l'imaginari...

cosa que ha de fer que al menys en una certa dimensió no es trobin

...segur que tan sols és un començament de la distinció.

L'ús intuitiu d'aquests termes...

vull dir a partir del sentiment que un té de comprendre i de comprendre d'una manera aïllada

...com desplegant la seva dimensió en la comprensió comuna, està evidentment en l'origen de tots els lliscaments, de totes les confusions, és la sort comuna de totes les coses del discurs.

Si en el discurs comú, aquell que parla, al menys en la seva llengua materna, s'expressa d'una manera segura i en suma amb un tacte tan perfecte que un recorre a l'usuari més comú d'una llengua, inclús l'home menys instruït, és

perquè des que l'home vol parlar s'orienta en aquesta topologia fonamental que és la del llenguatge, que és molt diferent del realisme simplista al que s'aferra, més o menys desesperadament, massa sovint, aquell que creu estar còmode en el domini de la ciència.

L'ús natural de termes...

en fi, agafem-los de veritat a l'atzar

...*"dintre seu"*, *"per a bé o per a mal"*, la diferència que hi ha entre el que és un *"afer"* i una cosa *"a fer"*, en fi, l'ús del llenguatge total implica aquesta topologia embolcallant en la que el subjecte es reconeix quan parla espontàniament.

Si em puc dirigir a psicoanalistes pel que fa a termes com els que acabo d'enumerar i sol·licitar que localitzin a quina topologia implícita es refereixen quan usen cadascun d'aquests termes, és perquè evidentment...

suposo -i al capdavant es pot constatar, per més incapaços que siguin sovint- a falta d'ensenyament- d'articular aquests termes

...en fan habitualment...

i amb la mateixa espontaneïtat que l'home del discurs comú

...en fan en el conjunt un ús adequat.

És clar, si volen forçar absolutament els resultats d'una observació, comprendre allà on no comprenen, se'ls veurà fer-ne un ús forçat. En aquell cas hi haurà poca gent per reprendre'ls.

Avui doncs, implica que em refereixo a aquest tacte de l'ús psicoanalític, referent a algunes paraules, per poder posar-los, connectar-los, amb la claredat d'una topologia que ja és la que he aportat, he descrit aquí, i que s'encarna per exemple a la pissarra, en aquests dos registres, aquestes dues articulacions que ja vaig escriure a la pissarra la vegada anterior i les vaig distingir:

-la del camp de l'*Ich* primordial,

-de l'*Ich* objectivable a fi de comptes en l'aparell nerviós,

-de l'*Ich* del camp homeostàtic,

en relació amb el qual es distingeixen, es situen en el que l'envolta, un camp...

del o de la *Lust*, segons com considerin la manera com convé traduir els gèneres

...diguem un camp del *Lust* o del plaer, i un camp de l'*Unlust*.

Vaig escandir que Freud distingeix bé aquest nivell. El distingeix per exemple en l'article sobre els *Triebe*, sobre *Les pulsions i les seves vicissituds*, el

distingeix senyalant que aquest nivell està a la vegada marcat pel signe d'organització que és un signe narcisista, i que justament en aquesta mesura està pròpiament articulat al camp del real.

Que en el real no distingeix, no privilegia, que el que es reflecteix en el seu camp per un efecte de *Lust*, que es reflecteix en el seu camp com retorn a l'homeostasi. Més aviat, per aquest fet, cosa que no afavoreix l'homeostasi, que es manté, a qualsevol preu, com *Unlust*, mossega encara molt més en el seu camp.

I és així com el que és de l'ordre de l'*Unlust*, s'hi inscriu com no-jo, com negació del jo, com escantell del jo. El no-jo no es confon amb el que l'envolta, la vastitud del real, el no-jo es distingeix com a cos estranger, *fremde Objekt* : és allà, situat en la lúnula que constitueixen aquests dos petits cercles d'Euler.

Això ho vaig dir al final del meu discurs de l'última vegada, i per tant repreneu allí. I veuen que aquí hi ha un registre -el registre del plaer- un fonament objectivable que ens podem fer, així com el savi aliè a l'objecte el funcionament del qual constatem.

Però no som només això, i fins i tot per ser això cal que siguem el subjecte que pensa. I en la mesura que som el subjecte que pensa, estem aleshores implicats, implicats d'una manera totalment diferent, en la mesura que depenem del camp de l'Altre que estava allí...

 i des de fa força temps, abans que vinguéssim al món
...i són les estructures circulars les que ens determinen com a subjectes.

Ara bé, es tracta de saber en quin camp passen les diferents coses amb les quals ens les veiem en el camp de l'anàlisi.

Doncs bé, algunes passen a nivell del primer camp i algunes altres...

 que convé distingir de les primeres, si les confonem ja no comprem
res

...altres coses, en l'altre camp; els he ensenyat les seves articulacions essencials en les dues funcions...

 que són funcions de la relació del subjecte amb l'altre com a tal
...en les dues funcions que he definit i articulat com:

-la de l'alienació, primer temps,

-implicant un segon temps: el de la separació.

És evident que la continuació del meu discurs suposa avui que des que he introduït aquestes dues funcions, hi han reflexionat, això vol dir que han tractat de fer-les funcionar, d'aplicar-les a diferents nivells, de posar-les a prova.

En aquest camp, camp de l'alienació, ja he senyalat algunes de les conseqüències d'aquest *ve*/ molt particular que constitueix l'alienació: la posada en suspensió del subjecte al sentit.

Però el lligam, d'alguna manera intern, consecutiu d'aquesta mena de vacil·lació del subjecte, diguem inclús, la caiguda de sentit, que veritablement renova les articulacions amenaçadores del que ha tractat d'encarnar al voltant de les formes familiars: "*la bossa o la vida*" o la "*llibertat o mort*", es reproduïx aquí, diria jo, amb un "*el ser o el sentit*".

Termes que segur que no avanço sense reluctància o sense pregar-los que no es precipitin, tampoc en carregar-los massa d'aquest sentit que els farien bascular en una *pressa* que abans que res convé que ens en guardem en l'avançament d'un discurs així.

Però tanmateix l'introdueixo aquí perquè també la força de tot el que implicarà, després d'aquest any, la prosecució del meu discurs, serà tractar d'articular, si pot ser, durant l'any que ve, alguna cosa que es tractarà de titular: *Les posicions subjectives*.

Perquè tota aquesta preparació, referent a *Els fonaments de la psicoanàlisi*, s'ha de desplegar en principi...

atès que res no es centra convenientment sinó des de la posició del subjecte

...per mostrar el que permet il·lustrar-ne l'articulació de l'anàlisi a partir del desig.

Posicions subjectives per tant, de què?

Si em fiés del que hi ha a l'abast...

i del que es podria entendre fàcilment, i del que es podria aplegar des de l'experiència més comuna

...jo diria aquí: Posicions subjectives d'existència, amb tots els favors que aquest terme pot trobar per ser ja de domini públic.

Malauradament això només ens permetria una aplicació rigorosa en el cas...

no seria altrament sense favors: una temptació?

...en el cas del neuròtic.

I per això probablement em decantaria per "Posicions subjectives del ser". Al capdavant no asseguro per avançat el meu títol, potser en trobaré un de millor, però de totes maneres d'això es tracta. Doncs som-hi.

En un article³¹ al qual ja em vaig referir, per corregir-ne el que me'n van semblar els perills, es va voler donar forma, i sens dubte en un esforç no faltat de mèrit, a allò que el meu discurs introdueix pel que fa a l'estructura de llenguatge inherent a l'inconscient.

Hem arribat a una fórmula que consisteix en suma a traduir la fórmula que vaig donar de la metàfora d'una manera certament ben dirigida, perquè aquesta fórmula és essencial per manifestar la dimensió on apareix l'inconscient, en la mesura que l'operació de condensació significant és fonamental.

De segur que la condensació significant, amb el seu efecte de metàfora, pot ser observada a cel obert en la menor metàfora poètica, Per això, quan en vaig agafar l'exemple per encarnar-la...

l'exemple, es poden remetre al meu article de *La Psychanalyse* que s'anomena *La instància de la lletra en l'inconscient*, que està, crec, en el número 3, si no m'equivoco

...vaig agafar, per il·lustrar-la, una metàfora poètica. Vaig agafar, de tots els poemes -Déu meu- aquell que potser, en llengua francesa, es pot dir que es recita més de memòria: qui no va aprendre en la seva infantesa a recitar *Booz endormi* ?

I no és pas, val a dir-ho, un exemple desfavorable per ser utilitzat per analistes, sobre tot en el moment que jo l'introduïa, és a dir quan introduïa al mateix temps la metàfora paterna.

No els hi repetiré aquest discurs, però el seu moll de l'os, en aquesta ocasió que l'introduïm, és evidentment mostrar-los el que aporta de creació de sentit el fet de designar el que hi ha aquí en joc, en aquesta posició a la vegada de pare diví i d'instrument de Déu: Booz, el que es guanya en el poema i el que, altrament, constitueix tot el problema, és el fet de designar-lo en un moment per la metàfora:

"la seva garba no era avara ni rencuniosa"

³¹ J.Laplanche i S. Leclair, "L'inconscient: une étude psychanalytique", in *L'inconscient*, VIème Colloque de Bonneval (1960), Paris, Desclée de Brower, 1966; o Bibliothèque des introuvables, 2007.

La dimensió de somni, oberta per aquesta metàfora, no és ni més ni menys que el que se'ns presenta en la imatge terminal, la d'aquesta falç d'or descuidadament llençada al camp dels estels, és a dir la dimensió amagada en aquest poema, i més amagada del que es pensen.

Perquè no n'hi ha prou amb que jo faci sorgir aquí la corbella que utilitza Júpiter per inundar el món de la sang de Cronos: la dimensió de la castració en qüestió és en la perspectiva bíblica d'un ordre ben diferent, i justament fa sonar tots els ressons de la història i fins i tot les invocacions de Booz al Senyor: "*Com sorgirà de mi, vell home, una descendència?*"

Ara bé, no sé si se n'han adonat...

ho sabrien molt millor si jo hagués pogut fer enguany el que pretenia fer sobre els Noms-del-Pare

...no sé si han observat que el Senyor de nom impronunciable és precisament el que vetlla l'infantament -de qui? -de les dones estèrils i dels homes d'edat avançada.

El caràcter fonamentalment transbiològic -si em permeten l'expressió- de la paternitat, introduït per l'ordre de la tradició del destí del poble elegit, té alguna cosa que és precisament el que és originalment reprimat, i que ressorgeix sempre en aquesta mena d'ambigüitat que és la de la coïxesa, la de l'entrebanc i del símptoma, de la δυστυχία, del no encontre amb el sentit que roman amagat.

Aquesta és la mena de dimensió que sempre trobem i que, si la volem formalitzar, com s'hi esforçava l'autor del que parlava fa un moment, mereix ser manejada amb més prudència de la que ho ha fet efectivament, fiant-se, d'alguna manera, del formalisme de fracció que resulta de senyalar el lligam que hi ha entre el significat i el significat per una barra intermediària.

Aquesta barra, no és en absolut il·legítim considerar que en certs moments i en un cert mode de relacions, ella marca, permet designar, situar, en aquesta relació entre el significat i el significat, la indicació d'un valor que és pròpiament el que expressa el seu ús a tall de fracció, en el sentit matemàtic del terme.

I és clar, com no és l'única, i hi ha una altra relació entre el significat i el significat, que és la de l'efecte de sentit...

precisament en el moment que es tracta de l'efecte de sentit³²
...no es pot agafar de cap manera sense precaució, i d'una manera tan atzarosa com s'ha fet, la manipulació, a tall de *transformació fraccionària*, que en efecte es permetria si es tractés d'una relació de proporció.

És clar, del que A/B... del que resulta de la multiplicació (A/B) x (C/D), es pot transformar aquest producte, quan es tracta de la fracció per una fórmula de quatre pisos, que seria per exemple: (A/B) / (C/D).

Això és el que s'ha fet, dient que el que fa el pes, en l'inconscient, d'una articulació del significant últim que ve a encarnar la metàfora amb el sentit nou, com ja he dit, que és creat per l'ús de la metàfora, a això hauria de respondre no sé quina iuxtaposició, entre l'un i l'altre, de dos significants en l'inconscient.

$$\frac{S'}{S} \times \frac{S}{s} \rightarrow \frac{S'}{\frac{S}{s}}$$

És totalment cert que aquesta fórmula no pot satisfer.

Primerament perquè s'hauria de saber que no pot haver-hi tal relació, entre el significant i ell mateix, sent que és propi del significant no poder...

hi he insistit un munt de vegades

... significar-se ell mateix sense engendrar el parany d'alguna falta de lògica.

Només cal referir-se a les antinòmies, que són intervingudes des que s'ha intentat una formalització lògica exhaustiva de les matemàtiques per donar-se'n compte que el catàleg dels catàlegs que no es contenen ells mateixos, no és evidentment el mateix catàleg que no es conté ell mateix, en la mesura

³² Cf. Écrits, p. 557, i Seminari *La lògica del fantasma*, sessió del 16-11-1966

que és l'introduït en la definició i encara menys quan és el que serà inscrit en el catàleg.

És molt més senzill que ens adonem que el que hi ha en joc és el que passa així, és a dir, que un significant substitutiu ve al lloc d'un altre significant constituïnt un efecte de metàfora en la mesura que remet a un altre lloc el significant que ha cassat.

Doncs bé, justament, per voler fer-ne, per voler conservar-ne la possibilitat d'un maneig del tipus maneig fraccional, implicarà posar sota de la barra principal, en el denominador, el significant desaparegut, el significant reprimit, al denominador del valor que apareixerà sota, *unterdrückt*.

I lluny que es pugui dir que "*la interpretació...*
com es sol escriure

...està oberta a tots els sentits", atès que només es tractarà del lligam entre un significant i un altre significant, i en conseqüència d'una mena de lligam boig, és totalment inexacte dir que "*la interpretació està oberta a tots els sentits*".

Això és concedir, diria jo, als nostres objectors, a aquells que parlen més sovint contra els caràcters incerts de la interpretació analítica, concedir-los-hi que en efecte totes les interpretacions són possibles, cosa que és realment absurda.

No pel fet que jo hagi dit que l'efecte de la interpretació -ho vaig dir en el meu últim o penúltim discurs- és el d'aïllar, de reduir, en el subjecte, un cor, un *Kern*, per expressar-se com Freud, de sense sentit, la interpretació és ella mateixa un sense sentit.

La interpretació és un significat, una significació que no és qualsevol, que ve aquí al lloc del "s" i capgira justament la relació que fa que el significant, en el llenguatge, té per efecte el significat:
aquesta, la interpretació significativa, té per efecte fer sorgir un significant irreductible.

És interpretant a nivell d'aquest s...

que no està obert a tots els sentits i que no pot ser qualsevol
...que no pot ser només una significació aproximada, sens dubte, doncs el que hi ha allí, ric i complex quan es tracta de l'inconscient del subjecte, està destinat a evocar, a fer sorgir, elements significants irreductibles, *non-*

sensical, fets de sense sentit, que el treball de Leclair ha il·lustrat tan particularment bé.

En aquest mateix article ens sorgeix, a propòsit del seu obsessiu, la fórmula dita "*Poorjeli*", que lliga una sil·laba amb l'altra de les dues de la paraula "*licorni*", permetent introduir en la seva seqüència tota una cadena en que s'anima el seu desig. Veuran en el que publicarà a continuació que les coses van fins i tot molt més enllà.

La interpretació, per tant, està ben clar que no està oberta a tots els sentits, que no és qualsevol, que és una interpretació significativa i que no s'ha de fallar.

Cosa que no impedeix que aquesta significació no sigui essencial per al subjecte, per a l'esdeveniment del subjecte, però que veu -més enllà d'aquesta significació- a quin significant...

sense sentit, irreductible, traumàtic, aquest és el sentit del traumatisme ...està subjectat com a subjecte.

Això els hi permet concebre, comprendre, el que es materialitza en l'experiència.

Els hi prego, a aquells que no ho han fet, que prenguin una de les grans psicoanàlisis de Freud, i concretament la més gran de totes...

la més sensacional, perquè està literalment associada a aquest problema i s'hi veu, més que en cap altre lloc, on ve a convergir aquest problema de la conversió del fantasma i de la realitat, a saber d'alguna cosa irreductible, *non-sensical* que funciona com un significant originalment reprimit

...parlo de l'observació de *l'home dels llops*.

En *L'home dels llops*, diguem perquè vegin més clar i per donar-los-hi el fil d'Ariadna que els guiarà en la seva lectura, la brusca aparició d'aquests llops en la finestra del somni, jugarà...

dic que jugarà

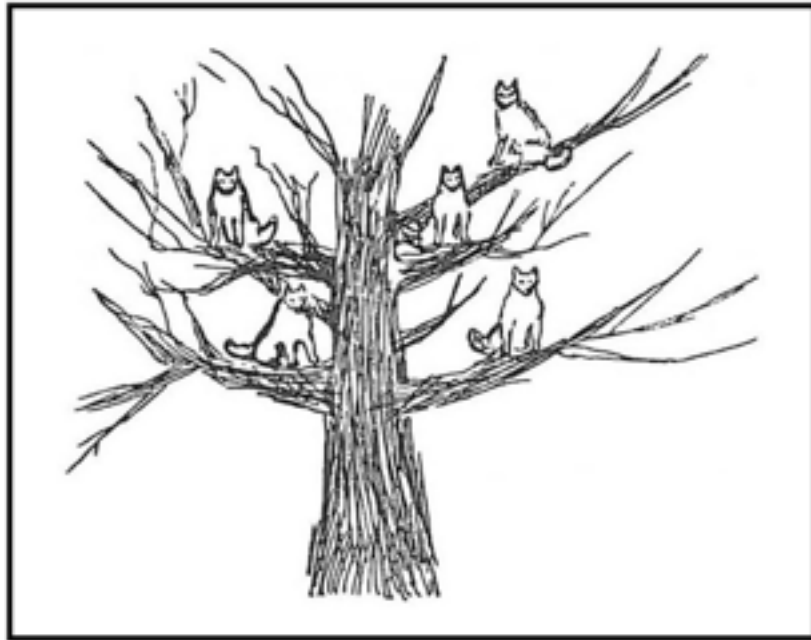
...la funció del s, *reprimit primordial*.

És clar, dic que jugarà aquest paper, això només és relatiu, però és efectivament el paper que està en el desenvolupament i en tot el que permet articular la recerca de Freud.

Parlant amb propietat, està representant aquest moment de pèrdua del subjecte.

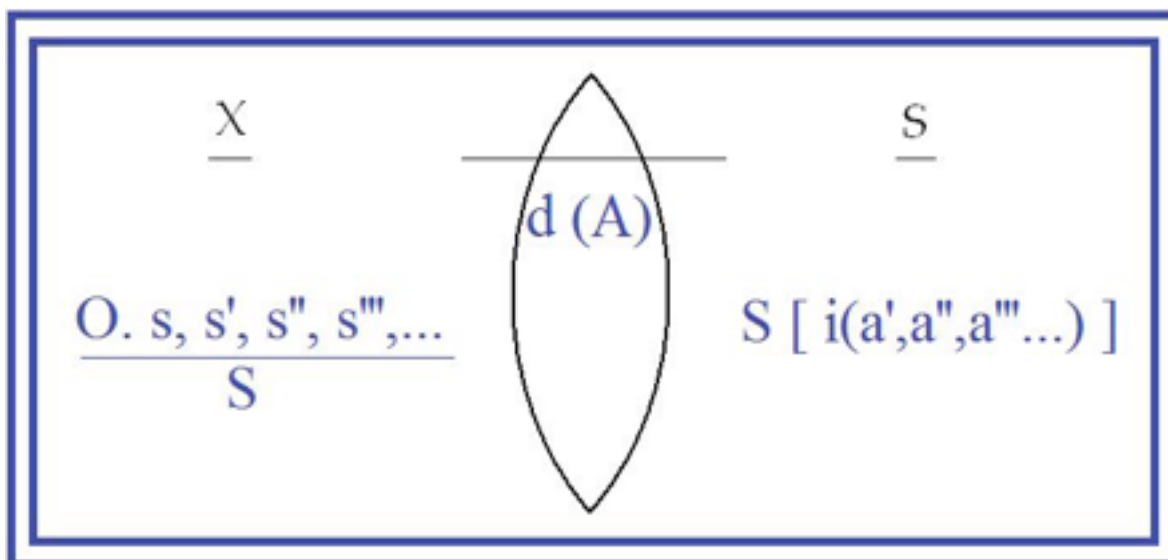
No és solament que el subjecte estigui fascinat per la mirada d'aquests llops en nombre de set...

...i que per altra banda en el seu dibuix només són cinc ...penjats en l'arbre, és que llur mirada fascinada és el subjecte mateix.

Ara bé, què demostra tota l'observació? Que en cada etapa de la vida del subjecte, alguna cosa ve a cada instant, de l'índex determinant, que constitueix aquest significant original, de valor a renovar, i que és pròpiament així, la dialèctica del desig del subjecte, en tant que constituïnt-se com a desig de l'Altre.

Recordin l'aventura del pare, de la germana, de la mare, de Groucha la serventa, tant temps que venen a enriquir el desig inconscient del subjecte amb alguna cosa que s'ha de posar, com a significació constituïda en aquesta relació amb el desig de l'Altre, al numerador.

Observin bien aleshores el que passa. En aquest moment inaugural, inaugural, la necessitat del qual els hi demano que considerin...

lògica, diguem si volen

...en que el subjecte com a X tan sols es constitueix a partir de l'*Urverdrängung*, de la caiguda necessària d'aquest primer significante al voltant del qual es constitueix, perquè només podria subsistir amb la representació d'un significat per a un altre, és a dir, no per a un subjecte.

En aquesta X que hi ha aquí, hem de considerar dues cares:

-sens dubte aquest moment constituent on cau el significat que articulem en un lloc en la seva funció a nivell de l'inconscient,

-però també l'efecte de retorn que s'opera justament d'aquesta mena de relació que hem d'introduir amb prudència, però que ens és indicada pels efectes de llenguatge.

L'efecte de relació es pot concebre com el que s'opera a nivell del simbòlic matemàtic en la forma com concebem una fracció.

Tothom sap que si el zero apareix en el denominador, el valor de la fracció, diguem, ja no té sentit, però és també el que, per convenció, els matemàtics en diuen un valor infinit.

I després, d'una certa forma, aquest és un dels temps de la constitució del subjecte: en tant que el significat primordial és pur sense sentit, esdevé en efecte portador d'aquesta infinitització del valor del subjecte, que ja no està oberta a tots els sentits sinó que els aboleix tots, cosa que és diferent i, si volen, que justifica que en la relació d'alienació jo m'he vist portat més d'una vegada...

i és impossible manejar-la sense fer-l'hi intervenir
...a portar el terme "llibertat".

Doncs el que funda...

en el sentit i sense sentit radical del subjecte
...la funció de la "llibertat" és pròpiament això: aquest significant que mata
tots els sentits.

Per això era fals dir fa un moment que el significant en l'inconscient estigui
obert a tots els sentits: constitueix el subjecte en la seva llibertat respecte de
tots els sentits.

Però això no vol dir per tant que no hi estigui determinat, en la mesura que
en aquests numeradors, que en el lloc del zero...

perquè és un zero el que he escrit aquí
...les coses que s'hi han inscrit són significacions, significacions
dialectitzades en la relació del desig de l'Altre que donen a la relació del
subjecte amb l'inconscient un valor determinat.

Serà important, en la continuació del meu discurs...

vull dir: no aquest any
...mostrar com l'experiència de l'anàlisi, que ens constreny, ens força a
buscar en la via d'una formalització tal com la mediació...

d'aquest infinit del subjecte amb el que l'experiència ens mostra de la
finitud del desig
...només es pot fer amb la intervenció del que en el seu origen, en la seva
entrada en la gravitació del pensament que en diem *filosòfic*, Kant va
introduir amb tanta frescor amb el terme de "*magnitud negativa*".

La frescor té aquí la seva importància, és clar, perquè:

-entre forçar els filòsofs a reflexionar sobre el fet que (-1) no és zero,

-i que amb un discurs semblant les orelles al capdavall es tornin sordes
pensant que un se'ls hi en fot i que és en un altre lloc on s'utilitza el (-1).

Aquí, evidentment, hi ha una distància.

No deixa de ser cert, i és aquesta únicament la utilitat de la referència a
l'articulació filosòfica, mostrar-nos...

perquè al capdavant els homes només sobreviuen per oblidar a cada moment totes les seves conquestes -parlo de les seves conquestes subjectives

...o al menys recordar-nos el moment en que s'han adonat d'aquestes conquestes.

És clar, a partir del moment que les obliden, no deixen de ser menys conquerides, però més aviat són ells els conquerits pels efectes d'aquestes conquestes.

I per ser conquerits per alguna cosa que no es coneix, això té de vegades terribles conseqüències, la primera de les quals és la confusió.

Magnitud negativa, per tant, és el que trobarem per designar un dels suports del que n'hem dit "el complex de castració", a saber, la incidència negativa en la qual y entra l'objecte *fal·lus*.

Això només és una pre-indicació, però crec que és útil donar-la.

Tanmateix hem de progressar, en referència al que ens sacseja -a saber, la transferència. Com, ara, repredre'n el comentari.

Els ho vaig dir la vegada anterior, la transferència és impensable, tret que es parteixi del subjecte suposat saber, avui ho veuen millor, què.

Però al cap i a la fi ara circunscribim de més a prop de què es tracta, ja no solament des del punt de vista fenomenològic, sinó des del punt de vista de l'eficàcia, de l'acció, de l'experiència.

És suposat saber allò a que ningú podria escapar, des del moment que la formula: purament i simplement la significació. Aquesta significació implica evidentment...

i per això he fet sorgir primeramen la dimensió del seu desig
...que no pugui refusar-s'hi.

Que en un cert sentit aquest punt privilegiat tingui aquest caràcter...

l'únic al qual puguem reconèixer un caràcter tal
...d'un punt absolut sense cap saber.

És absolut, justament, per no ser cap saber, sinó aquest punt d'inserció que lliga inclús el seu desig a la resolució del que es tracta de revelar.

El subjecte entra en aquest joc, d'aquest suport fonamental, del que el subjecte és suposat saber, solament per ser subjecte del desig.

Ara bé, què és el que passa?

Passa, en la seva aparició més comuna, el que en diem l'efecte de transferència, en el sentit que aquest efecte és l'amor.

Està clar que aquest amor només es pot localitzar...

com ens ho indica Freud, com tot amor

...en el camp del narcisisme:

l'amor és essencialment voler ser estimat.

El que sorgeix en l'efecte de transferència s'indica en l'experiència com sent el que s'oposa a la revelació en qüestió, en el sentit que l'amor intervé en la seva funció...

aquí revelat com essencial

...en la seva funció d'engany.

L'amor és sens dubte un efecte de transferència, però també tots sabem, i està articulat, que n'és la cara de resistència.

Que a la vegada estem lligats a esperar aquest efecte de transferència per poder interpretar, i que al mateix temps sabem què és el que tanca el subjecte a l'efecte de la nostra interpretació.

L'efecte d'alienació, on s'articula essencialment l'efecte que som nosaltres en el camp de la relació del subjecte amb l'Altre, és aquí absolutament manifest.

Però aleshores convé indicar aquí el que sempre s'ha eludit, a saber el que Freud articula, -no excusa, sinó raó de la transferència, que no es podria atènyer res *in absentia, in effigie*³³, cosa que vol dir que la transferència no és -per la seva naturalesa- l'ombra d'alguna cosa que un hagués viscut abans.

Ans al contrari, en aquest temps essencial que és el temps de l'amor enganyador, del subjecte que, en tant que subjectat al desig de l'analista, desitja enganyar-lo d'aquest subjectament fent-se estimar per ell i proposant-li per part seva aquesta falsedat essencial que és l'amor, això mostra que aquest efecte de transferència [l'amor], en la mesura que es repeteix en present *ara i aquí*, és efecte d'engany.

Només és repetició de tal cosa que hagi passat, per ser de la mateixa forma:
-no és ectòpia,

³³ Sigmund Freud, "La dinàmica de la transferència"(1912), a Obres Completes, Amorrortu, vol. 12, pp. 93

-no és ombra dels seus antics enganys de l'amor,
-és aïllament en l'actualitat del seu funcionament pur d'engany.

Per això darrere l'amor dit de transferència, podem dir que el real, el que hi ha, és l'afirmació d'aquest lligam, del desig de l'analista amb el desig del pacient mateix.

Però és el que Freud va traduir en una mena de ràpid joc de mans, mirallet per a les aloses, dient que al capdavant només hi ha el desig del pacient, cal tranquil·litzar els cofreres!

És el desig del pacient en el seu encontre amb el desig de l'analista!

Aquest desig de l'analista, que jo ja no diria que encara no l'hagi anomenat, perquè com anomenar un desig? Un desig es cern, però es tracta justament de cerndre'l en la seva funció en relació amb el desig de l'Altre. Moltes coses en la història, és clar, ens donen aquí pista i rastre.

No és singular aquest eco que trobem...
per poc que hi posem el nas
...de l'ètica de l'anàlisi amb l'ètica estoica.

Què és l'ètica estoica en el seu fons...

i és clar, tindrà mai el temps de demostrar-los-ho?

-sinó aquest reconeixement de la regència absoluta del desig de l'Altre,

-sinó aquest "*Que es faci la teva voluntat*", reemprès en un cert registre cristià.

És clar, se'ns sol·licita una articulació més radical, i si els he oposat, en l'elecció alienant, la relació entre l'amo i l'esclau, segur que es pot plantejar la pregunta...

està en Hegel -indicada com a resolta: estrictament, no ho està en cap grau
...de la relació entre el desig de l'amo i de l'esclau.

Aquí al cap i a la fi -Déu meu- a punt d'acomiar-me de vostès per aquest any...

atès que la pròxima vegada serà la meva última classe

...em permetran llençar algunes puntes que els hi indicaran en quin sentit progressarem a continuació.

L'amo, en l'estatut que li dóna Hegel, i si és veritat que només es situa en una relació original amb l'assumpció de la mort, crec que és molt difícil, en aquest pur estatut, donar-li una relació copsable amb el desig.

Parlo de l'amo en Hegel, no de l'amo antic, del que tenim algun retrat i concretament el de la darrera vegada, que vaig introduir sota la figura d'Alcibiades, la relació del qual amb el desig és justament bastant visible.

Ve a demanar a Sòcrates alguna cosa que no sap què és, però que li diu ἀγαλμα...

tots saben l'ús que en vaig fer en un temps, ho reprendré
...aquest ἀγαλμα, aquest misteri que, sens dubte, en la broma que envolta la mirada d'Alcibiades, representa alguna cosa de més enllà de tots els béns.

Com veure altrament que un primer esbós de la tècnica de la localització de la transferència, en el fet que Sòcrates li respongui...

no aleshores, en edat adulta, el que li deia quan era jove: "*Ocupa't de la teva ànima*", sinó davant l'home florit i endurit

"Ocupa't del teu desig, ocupa't dels teus assumptes".

Els teus assumptes en aquest cas, i és el curull de la ironia per part de Plató, per haver-los anomenat un home a la vegada futil i absurd, bufonesc. Crec que he estat el primer en senyalar que els versos que posa en boca d'ell referents a la naturalesa de l'amor són la indicació mateixa d'aquesta futilitat que confina a una mena d'aspecte bufonesc que fa d'aquest Agató l'objecte sens dubte menys propi per retenir el desig d'un mestre³⁴.

I també que es diu Agató, és a dir el nom al que Plató va donar el valor sobirà, aquesta és potser una nota involuntària, però incontestable, d'ironia que es sobreafegeix.

Així, el desig de l'amo no sembla ser, des de la seva entrada en joc en la història, el terme per naturalesa més extraviat. Per contra, jo no podria deixar de detenir-me en el fet que quan Sòcrates desitja obtenir la seva pròpia resposta, es dirigeix a l'esclau, a qui no pot fer valer el seu desig, i de qui està sempre segur d'obtenir la resposta.

³⁴Maître: és tant *mestre* com *amo*.

"La veu de la raó és baixa...

diu Freud en algun lloc³⁵

...però diu sempre el mateix".

El que no es fa com comparació és que Freud diu exactament el mateix del desig inconscient.

La seva veu també és baixa, però la seva insistència és indestructible.

Potser és que hi ha entre una i l'altra una relació i que, en el sentit d'algun parentiu sens dubte transformat, però que s'ha de situar en unes coordenades més exactes, haurem de dirigir la nostra mirada vers l'esclau, quan es tracti de localitzar què és el desig de l'analista.

No voldria deixar-los avui però sense haver esbossat, de cara a la propera vegada, dues observacions, dues observacions que es funden en la referència que fa Freud a la funció de la identificació.

Hi ha enigmes en la identificació i n'hi ha per a Freud mateix, doncs sembla que es sorprengui que la regressió de l'amor es faci amb tanta facilitat en els termes de la identificació.

Això, al costat dels textos mateixos en que articula:

-que amor i identificació, en un cert registre, són equivalents, pròpiament parlant,

-que la cara narcisista de l'amor i la sobreestimació de l'objecte, la *Verliebtheit*, en l'amor és exactament el mateix.

Crec que si Freud es va parar aquí...

i els hi prego que trobin, que tornin a trobar en els textos, els diversos *dues* -com diuen els anglesos- els rastres, les marques deixades en la pista

...és per no haver distingit prou...

En el capítol *La identificació de Massenpsychologie und Ich-Analyse*, vaig posar l'accent en la segona forma d'identificació perquè localitzessin,

³⁵ S. Freud, "El porvenir de una ilusión" (1927). *Obres Completes*, Amorrortu, vol. 21, pp. 1-55

valoritzessin i separessin l'*einzig*er Zug, el tret unari, el fonament, el nucli de l'ideal del jo.

Què és aquest tret unari?

És un objecte privilegiat en el camp del *Lust* ?

No, no és en aquest camp primer de la identificació narcisista al qual Freud refereix la primera forma d'identificació...

que a més curiosament ell encarna en una mena de funció, de model primitiu que agafa el pare, anterior a l'investiment libidinal mateix sobre la mare

...temps mític, segur, significatiu, perquè per Freud designa així ell mateix el temps de la identificació, el *Lust*.

El tret unari...

en tant que el subjecte s'hi enganxa

...està en el camp del desig, a condició de comprendre que de totes maneres aquest camp del desig només es podria constituir en el regne del significat, en el nivell que hi ha relació del subjecte amb l'Altre, i en que és el significat de l'Altre el que el determina.

La funció del tret unari...

en tant que amb ell s'inaugura un temps major de la identificació en la tòpica aleshores desenvolupada per Freud, a saber la idealització, l'ideal del jo

...en la mesura que un significat...

un significat d'aquesta classe, d'aquest origen, significat número u

...el primer significat en tant que funciona...

els en vaig mostrar els rastres en l'os primitiu on el cassador posa una osca, compta el nombres de vegades que ha fet diana

...el significat pròpiament unari...

en tant que ve a funcionar aquí, en el camp del *Lust*, és a dir en el camp de la identificació primària

...aquest és el mecanisme, el mecanisme primer, essencial, de la incidència de l'ideal del jo.

I és per la visió en mirall, de l'ideal del jo, d'aquest ésser que va ser el primer en veure aparèixer, sota la forma del parent que el porta davant del mirall, és per poder aferrar-se a aquest punt de referència, aquell que el mira en un mirall i fa aparèixer, no el seu ideal del jo, sinó el seu jo ideal.

Aquest punt on ell desitja complaure's en ell mateix, aquesta és la funció, el mecanisme, l'instrument eficaç que constitueix l'ideal del jo.

Per dir-ho tot, no fa gaire temps una nena em deia encertadament que feia molt temps que algú s'ocupava d'ella, com per a que ella es considerés amable per ella mateixa. Feia la confessió simple, innocent, del mecanisme que és justament el que entra en joc en el primer temps de la transferència.

El subjecte té aquesta relació amb el seu analista el centre de la qual està a nivell d'aquest significant privilegiat que en diem ideal del jo, en la mesura que per ell es sentirà tan satisfet com estimat.

Però hi ha una altra funció diferent, i que juga tota ella a nivell de l'alienació, aquella per la qual s'hi introdueix una identificació d'una naturalesa singularment diferent, la que està constituïda pel fet que he instituït, del subjecte, el procés de separació.

-Aquest objecte privilegiat, descoberta de l'anàlisi, objecte del que els hi diré, al capdavall, que la seva realitat mateixa no és més que purament topològica.

-Aquest objecte al qual el moviment de la pulsó, en la mesura que està vinculat en la relació del subjecte amb l'Altre...

crec que ja ho he articulat prou
...dóna el tomb.

-Aquest objecte que fa bulto, per dir-ho així, com l'ou de fusta en el teixit que en l'anàlisi estan recuperant.

-Aquest objecte (*a*) i la seva funció essencial, aquest objecte (*a*) en tant que suporta el que en la pulsó es defineix i especifica pel fet que l'entrada en joc en la vida de l'home del significant li permet fer sorgir el que és el sentit del sexe.

A saber que per ell, per a l'home, i perquè coneix els significants, el sexe, el que expressa les significacions del sexe, és susceptible, sempre, de fer present, per ell, el que tindria d'inherent: la presència de la mort.

La distinció entre pulsó de vida i pulsó de mort és veritat en la mesura que manifesta dos aspectes de pulsó, però amb la condició de concebre el que passa amb aquestes dues cares.

I si volen, per indicar avui, davant seu, una fórmula que els hi he escrit, jo diria que és aquí, a nivell de les significacions, en l'inconscient, on totes les pulsions sexuals s'articulen, però en la mesura que en tant que pulsions, el que fan sorgir com a significant, és clar, i només com a significant...

perquè podem dir tranquil·lament que hi ha un "*ésser-per-a-la-mort*"
...com significant, parlant amb propietat: la mort.

En quines condicions, en quin determinisme, aquest significant es pot introduir eficaçment i brollar, per dir-ho així, ben armat en la cura, és això el que només es pot comprendre amb aquesta manera d'articular les relacions.

La funció d'aquest objecte (*a*), en la mesura que és on el subjecte es separa, que no està lligat a aquesta vacil·lació del ser amb el sentit, que constitueix l'essencial de l'alienació, se'ns indica prou per un suficient nombre de rastres.

Vaig mostrar en el seu temps que és impossible concebre la fenomenologia de l'al·lucinació verbal si no comprenem què vol dir el terme mateix que emprem per designar-la, és a dir, veus.

En la mesura que l'objecte de la veu està present, també està present, parlant amb propietat, el *percipiens*.

L'al·lucinació verbal no és un fals *perceptum*, és un *percipiens* desviat. El subjecte és immanent a la seva al·lucinació verbal.

Hi ha aquesta possibilitat, cosa que ens ha de fer plantejar la pregunta de què tractem d'obtenir en l'anàlisi, pel que fa a l'acomodació del *percipiens*.

Abans de l'anàlisi, la via del coneixement sempre ha estat traçada en una purificació del subjecte, del *percipiens*.

Doncs bé, nosaltres diem que fundem la seguretat del subjecte en el seu encontre amb la porqueria que el pot sostenir, amb l'(*a*) del que és tan poc il·legítim dir que la seva presència és necessària que -pensin en Sòcrates-Sòcrates i la seva puresa inflexible i la seva ατοπία són correlatius.

En tot moment el que intervé és la veu demoníaca.

Diran que la veu que guia Sòcrates no és el mateix Sòcrates?

La relació de Sòcrates amb la seva veu, enigma sens dubte, que reiteradament ha temptat els psicògrafs de començaments del segle XIX, i ja és un gran mèrit per part seva haver gosat, perquè ara ja ningú s'hi posaria.

Aquí és on es designa per a nosaltres una vegada més el rastre, d'interrogar, de saber, el que volem dir quan parlem del subjecte de la percepció.

Però és clar, no em facin dir el que no estic dient, no es tracta de dir-los-hi que l'analista ha de sentir veus.

Però si més no, si llegeixen un bon analista, un analista de bona collita, un Théodor Reik, alumne directe i familiar de Freud, el seu llibre *Listening with the third ear, Escoltar amb la tercera orella...*

fórmula que jo realment no aprovo, com si no n'hi hagués prou amb dues per estar sord

...a aquesta tercera orella, ell ho indica, ell també, no sé quina veu li parla per designar-li...

segons és clar una dialèctica que encara roman primitiva, és de l'època bona, de l'època heroica en que un sabia escoltar qui parla darrere l'engany del pacient.

I amb què escolta?

Sempre, ens diu ell, amb una veu que l'adverteix.

No serà perquè nosaltres hem fet millor després, perquè en algun lloc ens sabem reconèixer en aquestes desviacions, en aquests clivatges, i designar els punts que es diuen l'objecte (*a*), encara a penes emergits, del que, segur que molt s'ha après, s'ha conegut després.

Això no ens dispensa d'interrogar què passa amb aquesta funció del (*a*).

Sobre això penso completar el meu discurs la propera vegada.

Discussió

Pierre Kaufmann

Un sent que hi ha una mena de relació entre el que vostè ha tornat a dir a propòsit de *Booz endormi* i théodor Reik, i el que vostè ha dit per altra banda a propòsit del pare, al comentament del *capítol VII* de *La intèrpretació dels somnis*.

Lacan

Està totalment clar, està adormit. No hi manera d'insitir-hi, està adormit per a que nosaltres ho estigem també amb ell, és a dir que no compreguem més que el que s'ha de comprendre.

Pierre Kaufmann

Hi ha més coses a dir...

Lacan

I tant, és clar, hi ha més coses a dir, naturalment. Hi ha una infinitat de coses a dir sobre aquest Booz. Però en fi, n'he dit unes quantes avui. És una petita compensació, no que jo m'hagi donat, sinó que els hi he donat de l'absència d'aquest... amb si més no una indicació.

Volia fer intervenir la tradició jueva, per tractar de reprendre les coses...
val a dir-ho

...de reprendre les coses on Freud les va deixar, perquè amb raó en una obra tan rigorosa com la de Freud, si un pensa que li va caure la ploma de les mans escrivint sobre *la divisió del subjecte*, però que el que havia fet just abans era, amb *Moisès i el monoteïsm*, un qüestionament dels més radicals, per més discutible històricament que sigui el seu caràcter...

un sempre pot discutir, és clar, naturalment, el propi de la història és que, si un no té fil conductor, ha de construir les coses com sigui
...però per discutible que siguin les seves fonts o fins i tot els seus recorreguts, ens queda que en introduir en el cor de la història jueva la distinció radical, altrament absolutament evident, de la tradició profètica en relació amb un altre missatge, això significa portar en el cor...

com que en tenia consciència, com ell escriu, ho articula de totes les maneres

...posar en el cor de la funció, per dir-ho així, la col·lusió de la veritat com absolutament essencial a la nostra operació, en tant que analista.

I justament només ens en podem fiar, dedicar-nos-hi, en la mesura que ens desviem de tota col·lusió amb la veritat.

Tanmateix hi ha alguna cosa de divertit atès que estem aquí una mica en família i que al capdavant hi ha més d'una persona aquí que no deixa d'estar al corrent del treball que es produeix en el cor de la comunitat analítica.

Aquest matí reflexionava...

en sentir algú que venia a exposar-me la seva vida, diguem, inclús els seus desenganys

...en el que pot haver de pesat en una carrera científica normal, ser, diguem el cap d'estudis o l'encarregat d'investigacions o el cap de laboratori d'un catedràtic les idees del qual cal que tinguin en compte per al futur del seu progrés.

El que, naturalment, és una cosa de les més pesades, des del punt de vista del desenvolupament del pensament científic. Bé.

Doncs bé, hi ha un camp, el de l'anàlisi, on en suma, si en algun lloc el subjecte només és allí per buscar la seva habilitació a la recerca lliure, en el sentit d'una exigència verídica, i no poder considerar-s'hi pròpiament parlant com autoritzat sinó a partir del moment en que hi opera lliurement.

Doncs bé, per una mena de singular efecte de vertigen, allí intentaran reconstituir al màxim la jerarquia de l'habilitació universitària i fer dependre la seva càtedra d'un altre ja catedràtic.

La cosa va molt més enllà.

Quan hagin trobat el seu camí, el seu mode de pensament, inclús al seva forma de desplaçar-se en el camp analític, a partir de l'ensenyament, diguem, d'una certa persona, tractaran de trobar mitjançant altres...

que consideren com imbècils

...l'autorització, l'expressa qualificació que són ben capaços de practicar l'anàlisi.

Trobo que aquesta és també una il·lustració, una il·lustració més, de la diferència, a la vegada, tant de les conjuncions com de les ambigüitats, per dir-ho tot, entre aquests dos camps.

Si han dit que la mateixa anàlisi...

en les seves funcions presents, no solament col·lectives, col·lectives no vol dir res, vol dir que són éssers de carn i os, submergits en un bany social

...si es diu que els mateixos analistes formen part del problema de l'inconscient, no els hi sembla que una vegada més, hi ha aquí una bona il·lustració, i una bona ocasió per analitzar?

Seminari XI

Capítol XX

24 de juny de 1964

Em queda per concloure aquest any el discurs que m'he vist portat a sostenir aquí en raó de circumstàncies que, en suma, han fet present en la continuació del meu ensenyament alguna cosa que, després de tot, dóna compte d'una de les nocions fonamental que m'he vist portat a avançar aquí, la de la *δυστυχία*, o del *malencontre*, d'aquesta cosa que en tot ésser es necessita per portar la manifestació del subjecte, que s'escapoleix, que evita el que ha de trobar.

Així, he hagut de suspendre aquest pas que m'apressava a fer franquejar a aquells que seguien el meu ensenyament referit als Noms-del-Pare, per haver de reprendre aquí, davant d'un auditori de diferent composició, el que hi ha en qüestió des del començament d'aquest ensenyament, el meu, a saber, de què tracta la nostra pràctica?

Jutjada aquesta, no posada en les balances d'una veritat eterna, sinó interrogada en aquest punt de saber:

quin pot ser l'ordre de veritat que aquesta praxi engendra?

El que ens pot assegurar...

en el sentit pròpiament del que n'he dit la certesa

...el que passa amb la nostra praxi, crec que els n'he donat aquí els conceptes de base sota les quatre rúbriques:

de l'inconscient, de la repetició, de la transferència i de la pulsíó, que han vist que m'he vist portat a incloure, d'alguna manera, en l'interior de la meva exploració de la transferència.

El fons que és aquest: saber en quin sentit, per quin traçat, ens trobem en la pista d'alguna cosa que engendra la nostra praxis, que es pot remetre a les necessitats, inclús implicatives de la mira de la veritat?

Això és el que, al cap i a la fi, si volen, es pot transposar d'aquesta fórmula esotèrica, assegurar-nos que no estem en la impostura.

Car podem dir que, en el qüestionament de l'anàlisi tal com està sempre en suspens...

no solament en l'opinió, sinó més aviat també en la vida íntima de cada psicoanalista

...la impostura plana, com presència a la vegada continguda, exclosa, ambigua, contra la qual el psicoanalista s'emmuralla, podríem dir, amb un cert nombre de cerimònies, de formes, de rites, el lligam dels quals amb la qüestió de la impostura és una cosa que, parlant amb propietat, s'ha de detectar.

Si poso abans aquest terme en la meva exposició d'avui, és perquè segurament és la clau, l'esquer per on es podria abordar allò sobre el que, en la meva manera d'introduir la qüestió que tractaré enguany referent a la psicoanàlisi, he parlat de la seva relació amb la ciència, però que he posat en qüestió, a propòsit d'això, en referència al que en diré una fórmula que va tenir el seu valor històric, de la religió en el segle XVIII, quan l'home de les llums...

que era també l'home del plaer

...va posar en qüestió la religió com impostura fonamental.

No cal subratllar ni fer que percebin quin camí hem recorregut després.

Qui somiaria, en els nostres dies, en prendre les coses referents a la religió entre aquest parèntesi, entre aquestes cometes simplistes?

Podem dir que, fins a la fi del món, i allà mateix on es pot portar la lluita contra ella, la religió, en els nostres dies, gaudeix d'un respecte universal.

També passa que la qüestió de la creença es fa present, per a nosaltres, en termes sens dubte menys simplistes.

La pràctica que tenim de fonamental alienació en la qual es sosté tota creença, és aquest doble terme subjectiu que fa que, en suma, ens hem pogut adonar així que en el moment en que la creença, en la seva significació, sembla esvaïr-se amb més profunditat, en el subjecte, en l'ésser del subjecte, surt a la llum el que era pròpiament la realitat, el garant de les seves creences.

I no n'hi ha prou amb vèncer la superstició, com es diu, per a que els seus efectes en el ser siguin temperats.

És segurament el que constitueix la nostra dificultat per reconèixer el que va poder ser en un temps...

parlo del segle XVI

...l'estatut del que fou, pròpiament parlant, la increença.

Aquí sabem que estem incomparablement...

com a presència de al funció religiosa

...incomparablement...

en la nostra època

...incomparablement i paradoxalment desarmats.

El nostre emmurallament...

l'únic, i els religiosos ho han percebut admirablement

...és aquesta indiferència...

Indiferència -com diu Laménais³⁶ -en matèria de religió

...que té precisament com estatut la posició de la ciència.

-En la mesura que la ciència elideix, eludeix, secciona, un camp determinat en la dialèctica de l'alienació del subjecte,

-En la mesura que la ciència es situa en aquest punt precís que els hi he definit, a nivell de la dialèctica del subjecte i de l'Altre, com el de la separació.

-que la ciència pot sostenir també un mode d'existència que és el dels nostres dies, del savi, de l'home de ciència que ens hauríem de prendre -si puc dir-ho així- en el seu estil, els seus costums, el seu mode de discurs, la forma dels quals, per una sèrie també de defenses, de precaucions, es manté a l'abric d'un cert nombre de qüestions que impliquen l'estatut mateix d'aquesta ciència de la que és el servent i que

³⁶ Hugues-Félicité robert de Laménais (1782-1854), Essai sur l'indifférence en matière de religion

és una de les qüestions, sense cap dubte des del punt de vista social, de les més importants a tractar -menys important que la de l'estatut que s'ha de donar al cos de l'adquisició científica.

D'aquest cos de l'adquisició científica, només en concebrem l'abast...
en relació amb tot el que podem concebre en la història humana, del que s'ha realitzat en l'ordre de la ciència
...si l'especifiquem, aquest cos de la ciència, el nostre, com exactament equivalent en la posició subjectiva del subjecte.

En tant que prohibeix, en el lloc de l'Altre, aquesta relació significant, només el podem situar exactament -aquest cos de la ciència- quan reconeixem que és en aquesta relació subjectiva l'equivalent del que n'he dit aquí l'objecte (a).

La referència, l'ambigüitat que queda, en la posició de l'analista, pel que fa al que hi hauria en ella de no reductible a la ciència, és tota ella, i aquí només els hi puc esbossar el mode com podria abordar-se el problema.

Efectivament, en adonar-nos del que implica en efecte d'un més enllà d'aquesta ciència...
en el sentit modern, en el sentit de La ciència, l'estatut de la qual de començament cartesià he tractat d'indicar.
...és adonar-se'n que l'únic punt i el punt essencial, per on l'anàlisi podria caure sota el cop d'aquesta classificació que ens permetria comparar-la en alguna cosa que les seves formes i la seva història n'evoquen tan sovint l'analogia, a saber: una Església, i per tant una religió.

L'única manera d'abordar aquest problema és adonar-se que el que especifica la religió...
entre tots els modes que té l'home de plantejar *la qüestió de la seva existència en el món i en el més enllà*
...la religió...
tal com se'ns presenta, com subsistència del subjecte que s'interroga
...es caracteritza per aquesta dimensió essencial d'un oblit.

En tota religió, tal com se'ns presenta...
religió que mereix aquesta qualificació,
...hi ha una dimensió essencial que cal reservar, alguna cosa operatòria que se'n diu un sacrament.

Preguntin als fidels, inclús als capellans: què diferencia la confirmació del baptisme? Car al capdavant, si és un sacrament, si opera, opera sobre alguna cosa.

Allà on renta els pecats, on renova...

la confirmació respecte del baptisme

...un cert pacte...

hi poso un punt d'interrogació: és un pacte, és una altra cosa?

...què és el que passa per aquesta dimensió?

De totes les respostes que es donin, sempre trobarem que s'ha de distingir aquesta marca, per on el que hi ha en joc i que evoca aquest més enllà operator i, diguem-ho, màgic, que hi ha més enllà de la religió, només tenim...

per raons que estan perfectament definides: d'una separació, d'una impotència del que se'n dirà la nostra raó i la nostra finitud

...només podem evocar la dimensió en adonar-nos que, en l'interior de la religió és on està marcat pel terme de l'oblit.

En la mesura que l'anàlisi, en relació amb el fonament del seu estatut, resulta d'alguna manera marcada, afectada per un oblit semblant, arriba a resultar marcada de nou pel que jo en diria, en la cerimònia, aquesta mateixa cara buida.

La diferència és que l'anàlisi...

-perquè no és una religió,

-perquè procedeix del mateix estatut que la ciència, la nostra,

-perquè es compromet en aquesta falta central on el subjecte s'experimenta com desig,

-perquè té el mateix estatut medial d'aventura en la fenecura oberta en el centre de la dialèctica del subjecte i de l'Altre

...no té res que oblidar, perquè no implica cap reconeixement substancial, cap camp en el que pretengui operar, ni tan sols el de la sexualitat.

Perquè la sexualitat en la qual, de fet, ha operat molt poc: la psicoanàlisi no ens ha ensenyat res de nou pel que fa a l'operatoria sexual, no n'ha sortit ni una miqueta de tècnica erotològica.

N'hi ha més en qualsevol llibre dels que són ara objecte d'una nombrosa reedició i que ens venen del fons d'una tradició àrabe, hindú, xinesa, inclús la nostra de vegades.

La psicoanàlisi no afecta a la sexualitat en la mesura que sota la forma de la pulsó es manifesta -i on? -en aquest congost del significant, on la dialèctica del subjecte...

en el doble temps de l'alienació i de la separació
...es constitueix.

Tot ens en porta el testimoni, i també del camp on no va complir el que s'hagués pogut, equivocadament, esperar d'ella com a promeses, no l'ha complert perquè no les ha de complir i perquè no és el seu terreny.

En canvi en el seu, es distingeix per aquest extraordinari poder d'errància i de confusió que fa de la seva literatura alguna cosa a la qual els asseguro que poca distància faltarà per fer-la entrar tota ella en la rúbrica del que en diuen els bojos literaris.

Perquè de segur, no pot deixar d'afectar-nos, i recentment encara ho vaig estar més llegint un llibre com *La neurosi de base*, per exemple, el de Bergler.

Com pot errar aquest llibre...

tan simpàtic per no sé què d'eixerit, que agrupa, reuneix, associa, observacions nombroses i certament localitzables a cada moment en la pràctica

...en la justa interpretació dels fets mateixos que avança.

Fins a quin punt el fet...

a propòsit d'aquestes observacions precioses que ell aporta, per exemple, referents a la funció del pit

...s'extravia en una mena de va debat d'actualitat sobre la superioritat de l'home sobre la dona i de la dona sobre l'home, és a dir sobre coses que, és cert, per aixecar el màxim d'elements passionals, són també el que, pel que fa al que hi ha en joc, té el menor interès.

Avui he d'accentuar el que concerneix el moviment de la psicoanàlisi, i parlant amb propietat en referència a la funció del que aïllo, del que defineixo, l'objecte (a).

I amb raó he evocat aquí el llibre de Bergler:

a falta d'una suficient definició, d'una suficient referència, d'ela funció pròpia de l'objecte parcial...

i del que hi significa per exemple el pit, que utilitza molt,

...a falta d'aquesta referència, aquesta obra, en ella mateixa interessant, està abocada a una errància que fa confinar el seu resultat a la nul·litat.

L'objecte (*a*) és un objecte que, en l'experiència mateixa, en la marxa i el procés sostingut per la transferència, ens és senyalat per un estatut especial.

Ens omplim la boca, sense saber en absolut què vol dir, amb el terme i la mira del que se'n diu en l'anàlisi "*la liquidació de la transferència*".

Què pot voler dir això?

A quina comptabilitat es refereix la paraula *liquidació* ? O es tracta de no sé quina operació en un alambí?

Es tracta de:

"Cal que s'escolí i es buidi en algun lloc?"

Si la transferència és la posada en acció de l'inconscient, es vol dir que la transferència podria ser liquidar l'inconscient?

Ja no tenim inconscient després d'una anàlisi?

O és el subjecte suposat saber -per agafar la meva referència- el que hauria de ser liquidat com a tal?

Tanmateix és singular que aquest subjecte suposat saber...

suposat saber alguna cosa d'un, i que efectivament no en sap res ...pugui ser considerat com a liquidat, en el moment en que a la fi de l'anàlisi, justament, comença -al menys sobre vostè- a saber-ne una mica, que el que era primer suposat és segurament una part de realitat.

Per tant, en el moment que agafaria més consistència és quan aquest subjecte suposat saber hauria de ser suposat vaporitzat.

No es pot tractar...

si el terme liquidació té un sentit ...sinó que aquesta permanència de liquidació de l'engany per on la transferència tendeix a exercir-se en el sentit de la formació de l'inconscient, i els he explicat el seu mecanisme referint-lo a la relació narcisista per on el subjecte es fa objecte amable: per la referència a aquell que l'ha d'estimar, tracta d'induir l'Altre en aquesta relació de miratge en que el convenç de ser amable.

D'això Freud ens en designa el desenllaç natural en aquesta funció que té per nom "identificació".

La identificació no vol pas dir...

i Freud ho articula amb molta finura, els demano que es remetin als dos capítols ja indicats la vegada anterior en *Psicologia de les masses i anàlisi del jo*, un dels quals s'anomena "*La identificació*" (capítol VII) i l'altre "*Enamorament i hipnosi*", que són fonamentals

...la identificació en qüestió no és identificació especular, immediata, és suport d'aquesta identificació especular, des d'un punt de vista, d'una perspectiva, escollida pel subjecte en el camp de l'Altre, des d'on aquesta identificació com especular pot ser vista sota un aspecte satisfactiu.

És aquest punt de l'ideal del jo, aquell en que el subjecte -com es sol dir- es veurà "com vist per l'altre", el que li permetrà sostenir-se en aquesta referència a l'altre, en una situació dual satisfactòria per a ell des del punt de vista de l'amor.

L'essència d'engany de l'amor en tant que miratge especular es situa a nivell d'aquest camp instituint a nivell de la referència del plaer, per la introducció simple d'aquest únic significant necessari per introduir una perspectiva, una organització centrada en aquest punt ideal, situat en algun lloc en l'Altre, des d'on l'Altre em veu en la forma que m'agrada ser vist.

Ara bé, en aquesta convergència...

a la qual, d'alguna manera, és cridat l'analista per aquesta cara mateixa, essencial, d'engany que hi ha en la transferència

...es produeix un encontre...

que és paradoxal i que és la descoberta de l'analista, que primerament no va ser localitzat de seguida en la seva funció essencial, no es pot comprendre en absolut sinó a un altre nivell, el nivell en que hem instituint primer la relació de l'alienació

...és aquest objecte paradoxal, únic, especificat, que en diem l'objecte (*a*).

No en reprendrem...

seria una reiteració

...totes les característiques, però les faig presents, si cal, d'una manera més sincopada, dient-los-hi que en suma l'analitzat diu al seu company, a l'analista:

"T'estimo, però perquè inexplicablement estimo alguna cosa en tu més que tu, que és aquest objecte (a), et mutilo".

I aquest és el sentit d'aquest magma complex, d'aquest complex de la mama, del pit, on segurament Bergler veu la relació amb la pulsíó oral, en la mesura que és una oralitat que justament no té res que veure amb l'alimentació i tot el seu accent està posat en aquest efecte de mutilació.

"Em dono a tu...

diu també el pacient,

...però aquest do de la meva persona...

com diu l'altre,

...misteri, es bescanvia inexplicablement en regal d'una merda"

terme igualment essencial de la nostra experiència.

I quan s'obté això...

al terme d'una elucidació interpretativa de la que també els hi diré com s'ha de concebre

...aleshores un comprèn, retroactivament, aquest vertigen, per exemple de la pàgina blanca que, en tal personatge, dotat però detingut en el límit de la psicosi, designa com el seu centre de tot el barrament simptomàtic que li impedeix tots els accessos a l'Altre.

Precisament la pàgina blanca on s'aturen aquestes inefables efusions intel·lectuals, perquè no pot literalment tocar-hi, és segurament aquella que només pot aprehendre com paper higiènic.

Aquesta presència, aquesta funció de l'objecte (a), sempre i per tot arreu trobat, com els hi puc expressar la seva incidència, el seu temps propi, en el moviment de la transferència?

Avui tinc poc temps, però per il·lustrar-la agafaré una faula, un apòleg el començament del qual em va semblar que d'alguna manera l'havia reforjat l'altre dia parlant en un cercle més íntim amb alguns dels meus oients.

Què passa quan el subjecte comença a parlar a l'analista, a l'analista, al subjecte suposat saber, però de qui al capdavall està segur que encara no sap res?

A ell se li ofereix alguna cosa, segons una forma que en primer lloc, i necessàriament, es formarà en demanda.

I també qui no sap que això és el que va impulsar, coercir, orientar tot el pensament sobre l'anàlisi en el sentit d'un reconeixement de la funció de la frustració?

Però què demana el subjecte?

Sap que, siguin quines siguin les seves apetències, siguin quines siguin les seves necessitats, ningú no hi trobarà satisfacció si no és com a molt la d'organitzar el seu menú.

Com en la faula, que jo llegia quan era petit en les imatges d'Épinal, el pobre mendicant es regala a la porta de la fregidoria amb el fum del rostit.

En aquest cas són significants, és el menú, atès que no es fa més que parlar. Doncs bé! Hi ha la complicació -aquesta és la meva faula- que el menú està editat en xinès.

Aleshores el primer temps és el de demanar la traducció a la mestressa. Aleshores ella tradueix: paté imperial... com es sol dir, i alguns altres.

Pot ser molt bé, si és la primera vegada que van a un restaurant xinès, que la traducció no els hi digui res de nou i que finalment demanin a la mestressa, "aconselli'm".

Cosa que vol dir:

"Què desitjo de tot això, vostè ho ha de saber".

És cap aquí al capdavant on es considera que ha d'anar a parar una situació tan paradoxal?

En aquest punt...

en que es tractaria de referir-los a no sé quin poder adivinatori d'aquesta mestressa la importància de la qual ha anat augmentant cada vegada més

...no seria més adequat...

si el cos els hi demana i si l'ocasió es presenta

...anar a pelsigurar ni que fos una mica els pits de la mestressa?

Perquè es tracta d'això: si van al restaurat xinès, no és tan sols per menjar, és per menjar en la dimensió de l'exotisme.

Dit d'altra manera, si la meva faula ha de tenir un sentit, és en la mesura que el desig alimentari té un altre sentit: és aquí suport i símbol de la dimensió...

única, en el psiquisme, que cal rellançar
...del sexual. La dimensió de la pulsio en la seva relació amb l'objecte parcial és aquí subjacent.

I per més paradoxal, inclús desinvolt que els hi pugui semblar aquest petit apòleg, és tanmateix exactament d'això que es tracta en la realitat de l'anàlisi. L'analista, no és suficient que sostingui la funció de Tiresias, cal, com diu Apollinaire, que tingui també els seus pits.

Vull dir que l'analista, l'operació i la maniobra de la transferència s'han de regular, dominar, instituir, d'una manera que mantingui la distància entre aquest punt des d'on el subjecte es veu amable, i aquest altre punt on el subjecte es veu causat com a falta per (*a*) i on (*a*) ve d'alguna manera a taponar pròpiament, aquest punt de fenedura que constitueix la divisió inaugural del subjecte.

Aquest (*a*) no franqueja mai aquesta fenedura.

Veure...

punt essencial al que volia arribar enguany, i els demano que s'hi refereixin, com al punt més característic que s'ha de captar de la funció pròpia d'aquest (*a*)

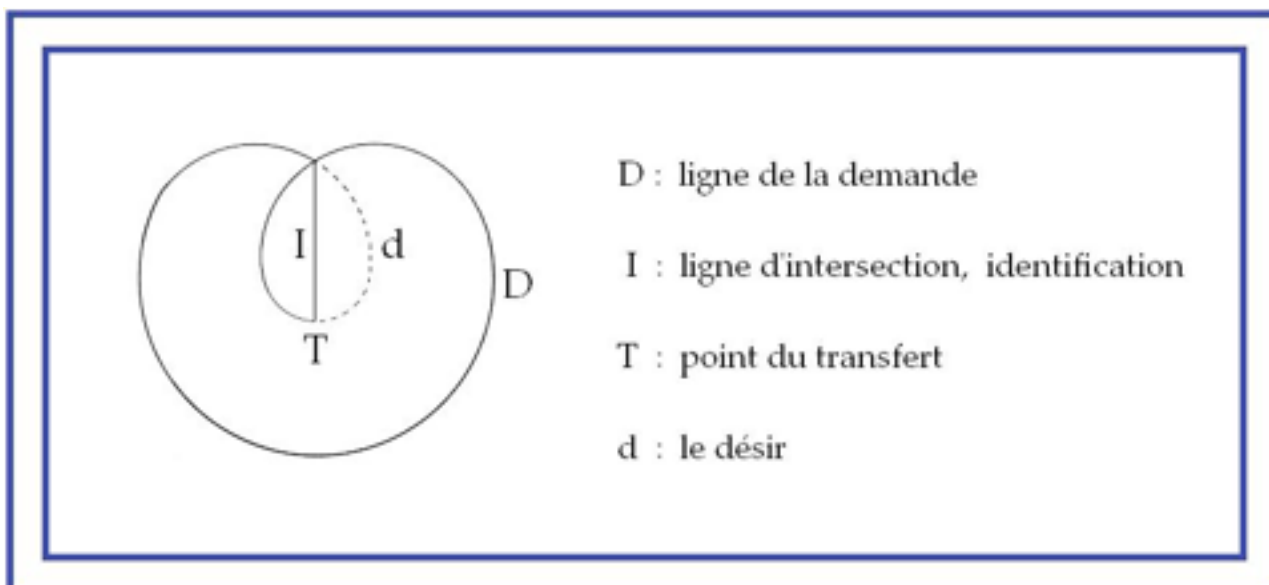
...la mirada.

Aquest (*a*) es presenta justament en el camp del miratge de la funció narcisista del desig, com l'objecte inavalable, si em permeten, i que roman travessat a la gola del significant. És aquest punt de falta on el subjecte s'ha de reconèixer com constituït.

Per això la funció de la transferència es pot topologitzar sota la forma...

que ja vaig utilitzar en un altre lloc, produïda en temps més desenvolupats del meu seminari, concretament en el seminari de la identificació

...sota la forma del que en vaig dir en el seu temps el vuit interior, dit d'altra manera, aquesta doble corba que veuen aquí, a la dreta, replegant-se en ella mateixa.

i que no és simplement aquest bucle, que té la propietat essencial, com poden veure, que cada una de les meitats que es succeeixen ve a correspondre's en cada punt de la meitat precedent.

Perquè suposin simplement que es desplega aquesta part de la corba, la veuran recobrir aquesta altra que hi ha aquí. Però això no és tot.

Aquí es tracta d'un pla definit pel tall: és fàcil, n'hi ha prou amb agafar una fulla de paper i que amb l'ajuda d'alguns petits *collages* es facin una idea precisa de la manera com es pot concebre això.

És molt fàcil d'imaginar aquí que el lòbul constituït per aquesta superfície amb el seu punt de retorn, recobreix, en suma, un altre lòbul, i continuant-se els dos per una forma de bord, cosa que no implica en absolut cap contradicció, inclús en l'espai més ordinari, de manera que per copsar-ne l'abast convé justament abstraure's de l'espai i veure que aquí només es tracta d'una realitat topològica, la que es limitaria a la funció d'una superfície.

Evidentment, només en un espai de tres dimensions podem concebre així que una de les parts del pla, en el moment que l'altra torna sobre ella mateixa per la seva vora, hi determina una mena d'intersecció.

Aquesta intersecció té un sentit per fora del nostre espai. És definible estructuralment per una certa relació d'aquesta superfície en tant que tornant sobre ella mateixa, es travessa en un punt sens dubte per determinar. Aquesta travessada, aquesta línia de travessa, és el que per a nosaltres pot simbolitzar la funció de la identificació.

Per aquest mateix treball...

que fa que el subjecte, dient-se en l'anàlisi, ve a orientar el seu propòsit en el sentit de la resistència de la transferència, en el sentit de l'engany tant de l'amor com de l'agressió

...alguna cosa es produeix el valor de tancament de la qual es senyala en la forma mateixa:

espiral vers un centre.

El que he il·lustrat aquí amb una vora retorna sobre aquest pla constituït del lloc de l'Altre, de l'indret on el subjecte, en realitzar-se en la paraula, s'institueix a nivell del subjecte suposat saber.

I tota aquesta concepció de l'anàlisi que s'articula...

i Déu sap si s'articula amb innocència

...que s'articula definint la fi de l'acabament de l'anàlisi com identificació, sigui la que sigui, a l'analista, confessa amb això els seus límits.

Tota anàlisi que es concep, que s'endocrina com havent d'acabar per la identificació amb l'analista, designa al mateix temps que s'ha elidit el que és el seu veritable motor. Hi ha un més enllà d'aquesta identificació, i aquest més enllà es defineix per la relació i la distància entre aquest objecte (*a*) i l'(I) idealitzant de la identificació.

És clar que no puc...

i també seria fora de temps

...entrar en detall en el que implica en la tècnica, en l'estructura de la pràctica, una afirmació així. Però em refereixo a allò al que es poden remetre en el capítol de Freud sobre "*Enamorament i hipnosi*", que els acabo de senyalar.

Freud, en aquest capítol...

on distingeix excel·lentment la diferència que hi ha entre l'enamorament fins en els seves formes més extremes, les que ell qualifica de *Verliebheit*, i la *hipnosi*

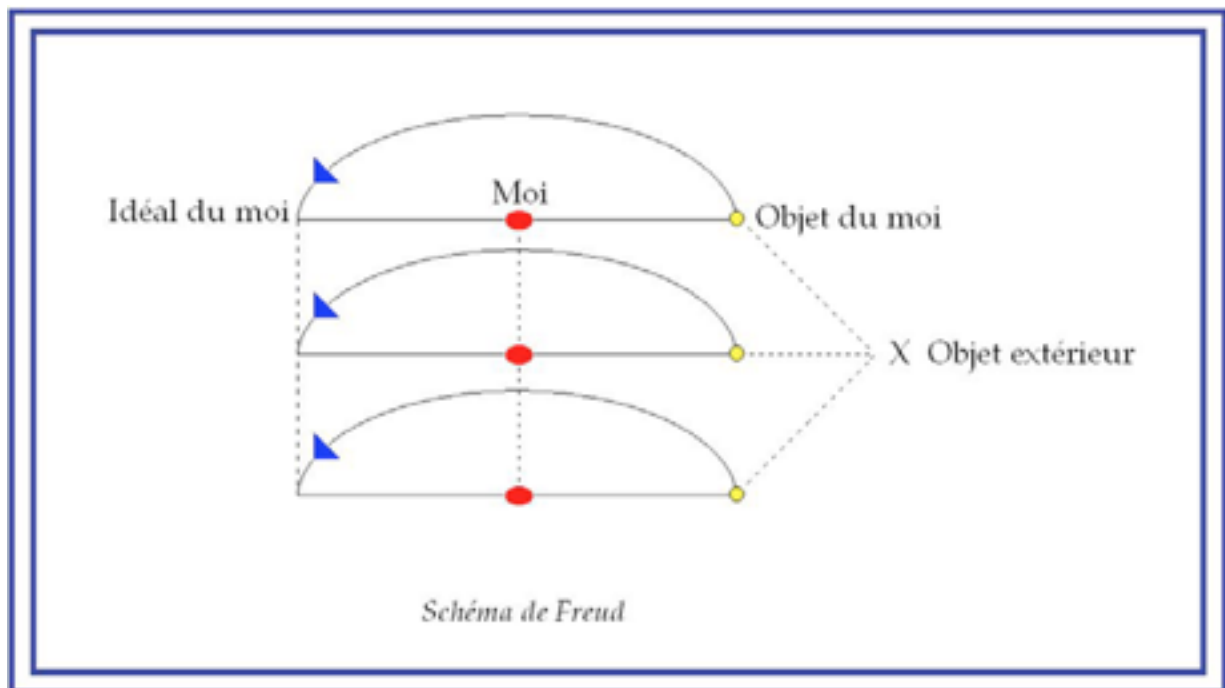
...dóna la referència doctrinal, en suma la més accentuada, del que es llegeix en qualsevol altre lloc si un ho sap llegir:

la diferència essencial que hi ha entre l'objecte definit com narcisista, l'*i(a)* i la funció de l'*(a)*.

Les coses arriben fins al punt que la sola visió de l'esquema que dóna al final de la hipnosi, al mateix temps, d'un mateix cop, ens dóna la fórmula de la

fascinació col·lectiva, que era una realitat ascendent, en el moment que va escriure aquest article.

Ens fa aquest esquema, que torbaran de nou en el capítol que els he dit, ho fa exactament com els ho represento aquí:

aquí designa el que ell en diu l'objecte, on cal que reconeguim el que anomeno el (*a*), aquí el jo, aquí l'ideal del jo.

Aquestes corbes s'han fet per marcar la conjunció del (*a*) amb l'ideal del jo. I la manera com afirma l'estatut de la hipnosi consisteix en plantejar la superposició en el mateix lloc d'aquest objecte (*a*) com a tal, i de la localització significant que s'anomena l'ideal del jo.

Il·lustrem això.

Si l'objecte (*a*) pot ser...

com els hi vaig dir parlant abastament de la mirada

...idèntic a aquesta mirada.

Qui no coneix el paper sobre el qual Freud, altrament, senyala el nus de l'assumpte dient que es tracta d'un element certament difícil de captar, però incontestable, el paper que ell anomena misteri de la mirada de l'hipnotitzador.

Però després de tot el que els he dit de la funció de la mirada i de les seves relacions fonamentals amb la taca, amb el fet que ja hi ha en el món alguna cosa que mira abans que hi hagi una vista per veure'l, que l'ocell del mimetisme és impensable com una adaptació al fet que un subjecte pot

veure i ser fascinat, que la fascinació de la taca és anterior a la vista que el descobreix.

Si recorden aquesta referència i el que això vol dir, a saber, la funció primordial de la taca i de tot el que fascina per brillant, s'adonen a la vegada d'aquesta funció ben coneguda en la hipnosi, que pot ser complerta en suma per qualsevol cosa, un tap de vidre, però també això, per poc que brilli.

La definició, el fonament, de la hipnosi, com la confusió en un punt, del significant ideal on es localitza el subjecte amb aquest (*a*) com a tal, és el més segur que s'ha avançat, estructuralment, per definir la hipnosi.

Ara bé, qui no sap que va ser distingint-se, diferenciant-se de la hipnosi, com es va instituir l'anàlisi? I que el mecanisme fonamental de l'operació analítica es constitueix en el manteniment, en la distància, en la diferenciació entre (I) i (*a*) ?

Per donar-los-hi dues fórmules-referència que siguin tan estructurants com sigui possible, diré que si per una part:

-la transferència és el que separa la demanda de la pulsio, el desig de l'analista és el que l'hi porta.

-I per aquest camí, d'aïllar, de posar a la distància més gran possible l'(*a*), del (I) que ell, l'analista, és cridat a encarnar per part del subjecte.

En la mesura que l'analista -per dir-ho així- ha de caure d'aquesta idealització, per ser el suport d'aquest objecte separador que és l'(*a*) en la mesura que el seu desig li permet suportar, en una hipnosi en certa forma al revés, encarnar, ell, l'hipnotitzat, que aquest franquejament del pla de la identificació és possible.

I cadascun dels que han viscut fins al final amb mi, en l'anàlisi didàctica, l'experiència analítica, sap que el que dic és veritat.

Més enllà d'aquesta funció de l'(*a*) la corba es tanca de nou, es tanca de nou on no és mai dita, pel que fa a la sortida de l'anàlisi, a saber, després d'aquesta localització del subjecte en relació amb l'(*a*), aquesta experiència del fantasma fonamental esdevé la pulsio, car més enllà la pulsio està en causa.

Què esdevé aquell que ha passat per aquesta experiència pel que fa a aquesta relació...

opaca en l'origen per excel·lència
...amb la pulsio?

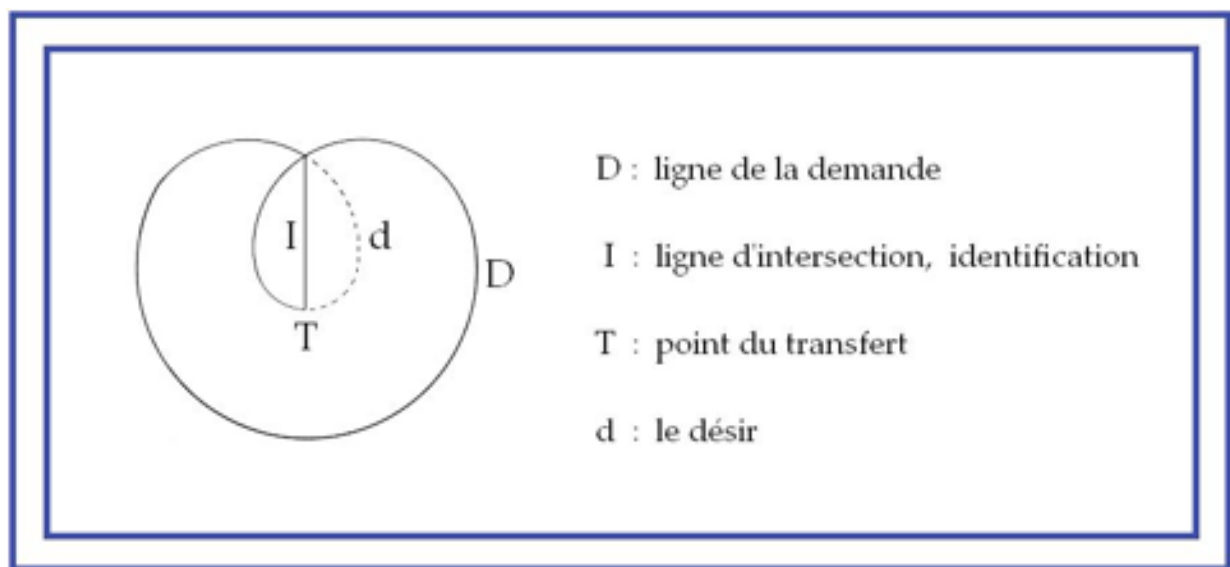
Com pot ser viscuda...

per un subjecte que ha travessat el fantasma radical
...com aleshores és viscuda la pulsíó?

Això està més enllà de l'anàlisi i no ha estat mai abordat. Fins ara només s'ha pogut abordar a nivell de l'analista, en la mesura que se li exigiria a l'analista precisament haver travessat en la seva totalitat el cicle de l'experiència analítica.

Només hi ha una psicoanàlisi:

la psicoanàlisi didàctica, cosa que vol dir una psicoanàlisi que ha tancat aquest bucle fins al seu terme.

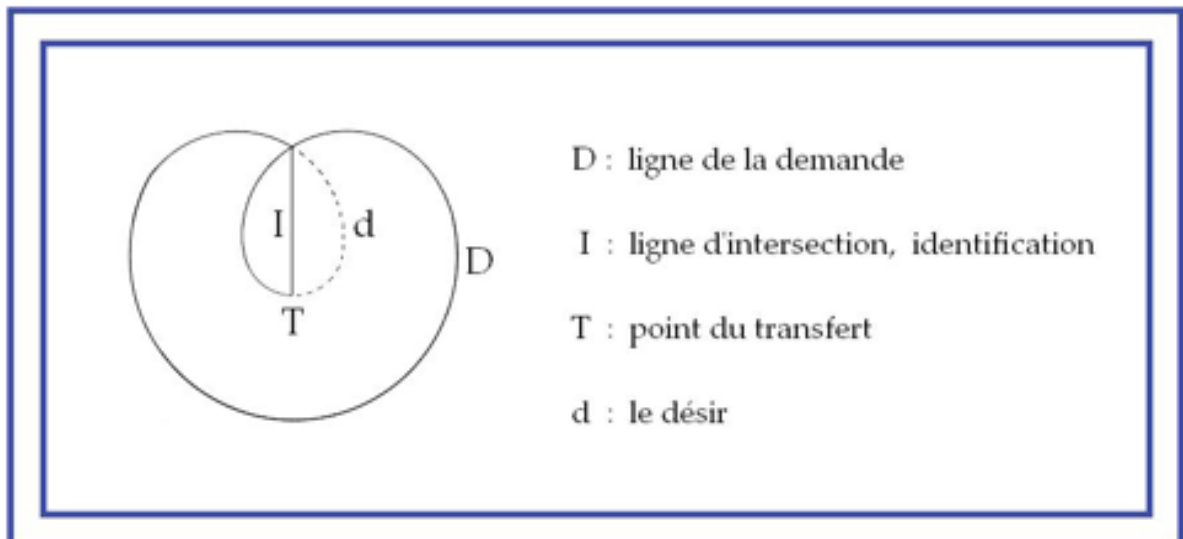
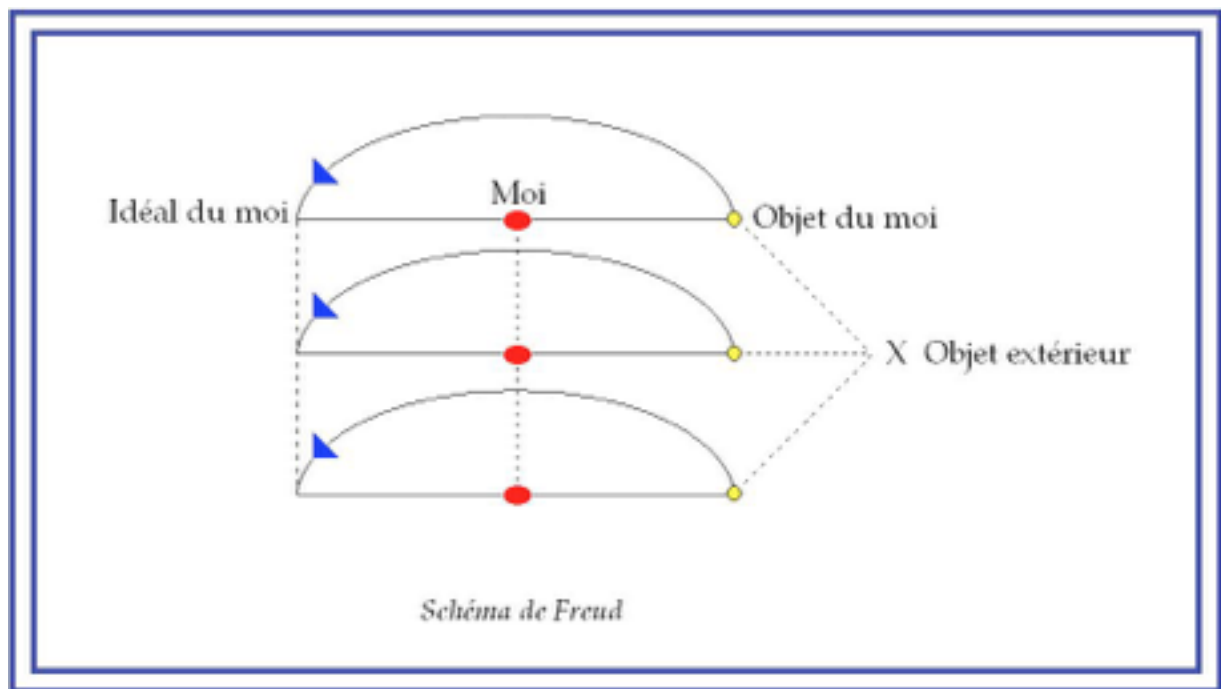
Aquí, eludeixo...

aquí, eludeixo perquè no ho puc dir tot i perquè aquí només es tracta dels *Fonaments de la psicoanàlisi*

...això, que el bucle ha de ser recorregut diverses vegades, que no hi ha cap altra manera de donar compte del terme de *Durcharbeiten*, de la necessitat de l'elaboració, sinó concebent que el bucle ha de ser recorregut diverses vegades.

Cosa que introdueix noves dificultats, i avui no estic en condicions ni tinc el temps d'abordar-les.

Vegin aquest esquema:

que els hi deixo com una mena de guia, que és tant guia de l'experiència com guia de la lectura, és el que els indica molt precisament que la transferència és el que s'exerceix en el sentit de portar de nou la demanda a la identificació.

En la mesura que alguna cosa...

que anomenarem -i que segueix sent una x -el desig de l'analista ...tendeix en el sentit exactament contrari a la identificació, és possible el franquejament per intermedi de la separació del subjecte en l'experiència.

L'experiència a nivell de l'Altre, i concretament l'analista a nivell de l'objecte (a), es veu portat de nou al pla on ha de fer-se present, de la realitat de l'inconscient, això essencial que és la pulsíó.

Ja he indicat, crec,...

ja, perquè ho he hagut de fer al començament d'aquesta sessió
...l'interès que té comparar, situar a nivell de l'estatut subjectiu que podem determinar com el de l'objecte (*a*), allò que l'home, des de fa tres segles, ha creat, ha definit, ha situat en la ciència.

Potser alguns trets, que apareixen en l'actualitat en una forma tan fulgurant...
-sota l'aspecte del que s'anomena més o menys pròpiament els *mass media*

-i, per què no, la relació amb aquesta ciència, cada vegada més a mesura que envaheix el nostre camp, que es desenvolupa,
...potser aquests trets poden concebre's per la referència amb aquests dos objectes...

el lloc dels quals ja els he indicat en una tètrada, per dir-ho així, fonamental

...aquests dos objectes:

-la veu, gairebé planetaritzada, inclús estratosferitzada pels nostres aparells,

-i la mirada, el caràcter invasor de la qual no és menys suggestiu, perquè no és molt segur que sigui la nostra visió la que se li sol·liciti sense parar, que més aviat, tants espectacles, tants fantasmes, no siguin aquí -com sobre nosaltres- altres tantes suscitacions de la mirada.

Puc jo, deixant eludits molts d'aquests trets...

que, en plantejar la funció fonamental de l'anàlisi com hem fet, s'il·lustrarien vicissituds de l'abordatge teòric en l'interior de la comunitat analítica

...posar l'accent en alguna cosa que em sembla totalment essencial?

És una cosa profundament emmascarada, en la crítica de la nostra història, la que hem viscut.

És un drama d'alguna manera, que fa presents les formes pretesament passades o superades més monstruoses d'holocaust, aquelles que hem vist ecarнар-se en la història del nazisme.

Entenc que cap sentit de la història fundada en les premisses hegeliano-marxistes no és capaç de donar compte d'aquest ressorgiment per on es revela que l'ofrena als *Déus obscurs* d'un objecte de sacrifici, és una cosa a

la qual hi ha pocs subjectes que no puguin no sucumbir, en una monstruosa captura.

Hi ha aquells la ignorància dels quals, la seva indiferència, la seva desviació de la mirada, pot explicar sota quin vel roman encara amagat aquest misteri.

Però per a qualsevol capaç de dirigir una mirada coratjosa vers aquest fenomen, li falta poc...

segur, he dit

...per no sucumbir a allò que resulta de la fascinació del sacrifici en ell mateix, sacrifici que significa que, de l'objecte dels nostres desigs, tractem de trobar-hi el testimoni de la presència del desig d'aquest Altre que aquí anomeno el "*Déu obscur*".

Aquest és el sentit etern del sacrifici al qual, diria jo, ningú pot resistir, tret que estigui animat d'aquesta fe en suma tan difícil de sostenir, i que potser tan sols un home va poder formular d'una manera sostenible, per la identificació de l'Altre, d'un Déu que es va creure, de manera totalment equivocada, poder definir-lo com a panteïsta, a saber, Spinoza i el seu *Amor intellectualis Dei*.

No és altra cosa que la reducció del camp de Déu a la universalitat del significant i a la separació serena, excepcional, que es pot produir en ell mateix, pel que fa al desig humà.

En la mesura que Spinoza diu:

"el desig és l'essència de l'home"

-en la mesura que, aquest desig, l'institueix en la dependència radical d'aquesta universalitat dels atributs divins, que no es pot pensar sinó a través de la funció del significant,

-en aquesta mesura...

i només en aquesta mesura

...ell obté aquesta posició única per on el filòsof...

i no és indiferent que sigui un jueu separat de la seva tradició qui l'hagi encarnat

...per on el filòsof -una vegada- es pot confondre amb un amor transcendent.

Ara bé, aquesta posició no la podem tenir nosaltres perquè l'experiència ens mostra que Kant és més veritable i ja he demostrat que la seva teoria de la consciència...

tal com l'escriu en *La raó pràctica*

...tan sols es sosté per donar una especificació de la llei moral que...

si l'examinem de molt a prop

...no és res més que el desig en estat pur, aquell mateix que porta al sacrifici, parlant amb propietat, de tot el que és objecte de l'amor en la seva tendresa humana, no solament en el refús de l'objecte patològic, sinó en el seu sacrifici i en el seu assassinat.

I per això he escrit *Kant amb Sade*, al qual els demano que s'hi remetin, perquè és un text molt seriós.

Aquest és l'exemple de l'efecte d'obrir els ulls...

que l'anàlisi permet fer, amb tants esforços, inclús els més nobles

...de l'ètica tradicional.

Aquí es situa el límit que ens permet concebre a la vegada com l'home només es situa...

no pot ni tan sols esbossar la situació

...en un camp que seria de coneixement retrobat, si primerament no ha emplenat el límit on es troba encadenat com a desig.

Que aquest amor...

al degradament del qual d'alguna manera hem procedit segons sembla a alguns

...que aquest amor només es pugui instituir, plantejar, en aquest més enllà on primerament renuncia al seu objecte, és això també el que ens permet comprendre que tot el que s'ha pogut construir com refugi on s'hagi pogut instituir una relació vivible entre un sexe i l'altre, precisa de la intervenció...

i aquest és també l'ensenyament de la psicoanàlisi

...d'aquest medi que és aquell sobre el qual els hi deia al començament que no he pogut ni abordar-lo ni començar a presentar-los-en el problema, a saber, la metàfora paterna, amb el que aquesta ens permet localitzar el que n'he dit "aquest refugi", aquest refugi al voltant del qual s'institueix una relació que sigui pròpiament parlant el que podem imaginar de la funció de la relació sexual en formes que podem qualificar de temperades.

El desig de l'analista no és un desig pur. És el desig d'obtenir la diferència absoluta, aquella que es dóna quan, confrontat al significant primordial, el subjecte ve per primera vegada en posició de subjectar-s'hi.

Només allí pot sorgir la significació d'un amor sense límits perquè està fora dels límits de la llei, solament allí pot viure.